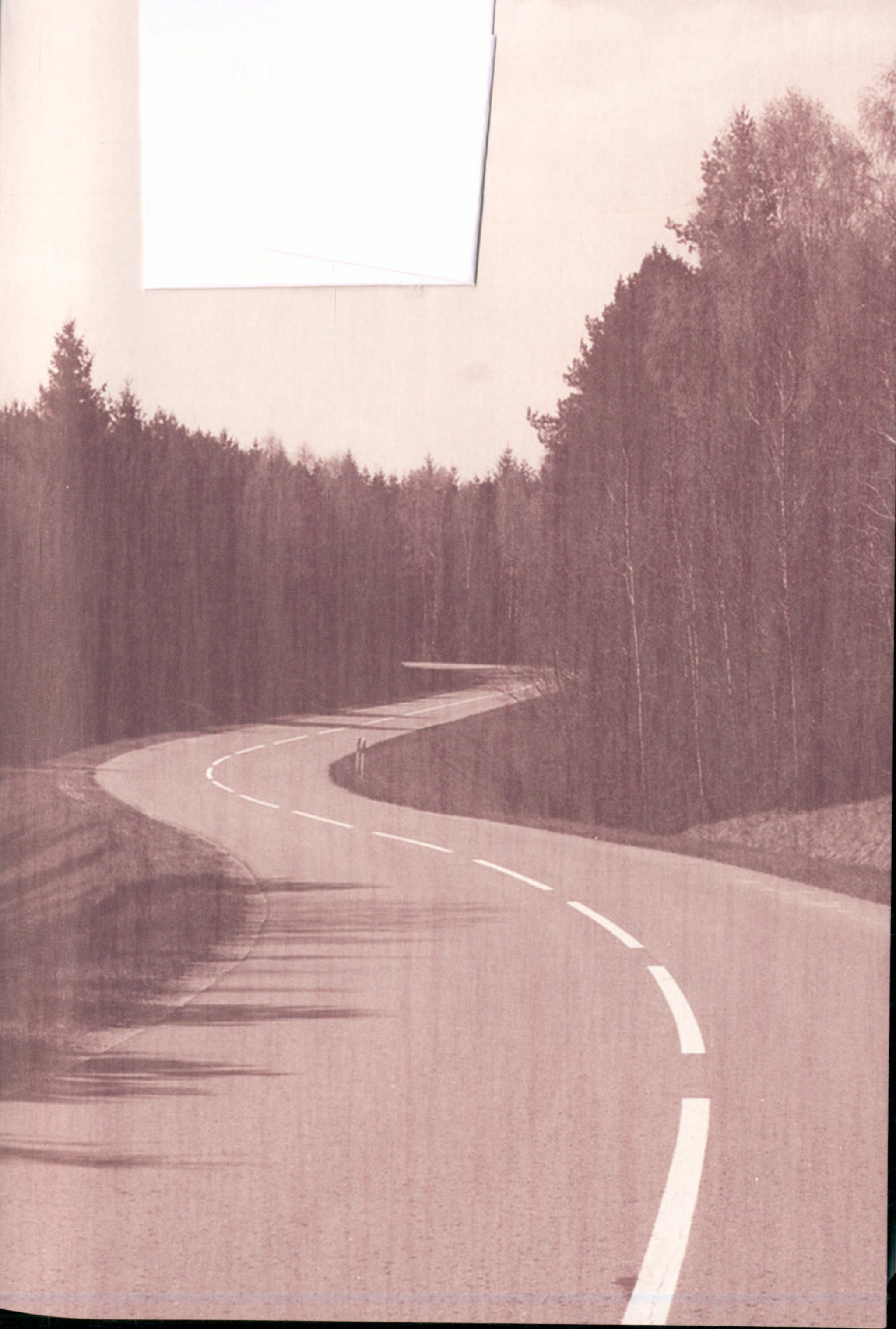
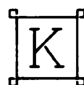
tomas arūnas rudokas

, nors kelio nėra

UDK 821.172-32
Ru39

Knygos leidimą parėmė
Lietuvos kultūros taryba

Siekiant išlaikyti teksto autentiškumą, knygoje sąmoningai nesilaikoma kai kurių lietuvių kalbos norminimo taisyklių.

Viršelyje panaudota Aistės Kisarauskaitės nuotrauka, 2010 m.

ISBN 978-609-427-201-1

tomas arūnas rudokas

ankstyvosios prozos rinktinė

nors kelio nėra

Dar viena karta, neradusi kelio

2016 m. balandžio 8-ąją rašytojui ir poetui Tomui Arūnui Rudokui būtų sukakę 50. Šį jubiliejų pažyminti jo prozos rinktinė „Nors kelio nėra“ sudaryta iš 35 ankstyvaisiais kūrybos metais parašytų apysakų, apsakymų, novelių ir miniatiūrų.

Visus rinktinės kūrinius sieja vienas motyvas. Tai egzistencinis ir psichologinis diskomfortas, kurį jaučia utopinių idealų užvaldyta jaunoji karta, susidūrusi su jai svetimu vartotojišku pasauliu. Šis motyvas tradiciškai pasireiškia elegiška, veltui nugyvento gyvenimo nuotaika ir save idealizuojančios, nuo likusio pasaulio besistengiančios atsiriboti prarastosios kartos maištu bei savidestrukcija.

Savidestrukciją puikiai atspindėjo ne tik T. A. Rudoko kūryba, bet ir pats jo gyvenimas. Debiutavęs palankiai įvertintais pirmaisiais eilėraščių rinkiniais „Labanaktis, naktie“ (1986), „Žūt būt“ (1988) ir išgarsėjęs vos ne kultine tapusia „Autodafė“ (1988), jis vėliau nesugebėjo prisitaikyti prie pasikeitusio menininko statuso visuomenėje.

Sudarinėdamas šią rinktinę ilgai sėdėjau bibliotekose ir varčiau senus 1988–1996 m. periodinius leidinius. Iš jų puslapių į mane žvelgė visai kitoks Tomas – varlyte pasidabinęs optimistiškas jaunuolis, „Dienos“ ir „Gimtojo krašto“ kolumnistas, o jo kūriniai mirgėte mirgėjo to meto laikraščiuose ir žurnaluose, kurių net pavadinimus šiandien užmiršome: „Moksleivis“, „Jaunimo gretos“, „Lietuva“, „Europos centras“, „Tik vyrams“, „Tai bent“...

Socialiai aktyvų 1995–1996 m. proveržį netrukus pakeitė tylus nusivylimo ir rezignacijos laikotarpis, kurį deklaravo chrestomatinis 1999 m. apsakymas „Kelyje“ su pokeruakiškos prarastosios kartos devizu: „Chebra, mes pralošėm. Mes pralošėm kelią. Kelio nebėra.“

Kas atsitiko? Kodėl T. A. Rudoko pavardė ilgam dingo iš laikraščių puslapių? Kokios kultūrinės ir socialinės XX a. paskutiniojo dešimtmečio pervartos suformavo dar vieną „lūzerių“ kartą, kurios atstovai dabar žengia į 50-uosius gyvenimo metus?

Šią kartą ir jos pralaimėjimo priežastis kada nors po kaulelį išnarstys kultūrologai, o mes šiandien nostalgiškai prisiminkime laikus, kai Tomas dar ėjo keliu ir nežinojo, kad jo iš tikrųjų nėra.

Darius Pocevičius

rotonda

I. EKLEZIASTAS

Viena giminė išeina, kita ateina, ir žemė tveria amžius. Saulė taipgi teka ir leidžiasi, ir vėl grįžta į savo vietą, ir vėl iš naujo teka. Vėjas aplanko pietus ir traukia į šiaurę, pereina visa aplinkui ir grįžta tolydžio, ir suka savo ratą. Visos upės teka į jūrą, ir jūra nepatvinsta, ir grįžta jos ten, iš kur ištekėjusios vėl iš naujo tekėti.

(...)

Ir nieko naujo neįvyksta po saule.

II. SAULĖTEKIS

Ankstyvas birželio rytas, baltos sutemos. Saulius, pasistatęs molbertą, stovi prie Vilnelės ir laukia saulėtekio. Lyg norėdama susišildyti prie jo glaustosi drėgnaplaukė vėsa. Jam šalta, jis laukia saulėtekio, svaigdamas nuo aliejinių dažų ir bundančios žemės kvapo. Vilnelės vanduo čiulba it sraunus kraujas Vilniaus venoje. Klausydamasis Vilnelės, Saulius pajunta, kad ir jo kraujas kaista, kad ir jo kraujas čiulba.

Jis nė nepastebi, kaip sušvinta aušros pašvaistė. Sučiulba paukščiai. Baltosios sutemos išnyksta, šviesa trykšta iš bundančios žemės...

Saulius sudeda molbertą, užsimeta jį ant peties ir švilpaudamas iš lėto tolsta gatvele prieš Vilnelės srovę, pamažu mažėdamas tolsta, kol paganau išnyksta už posūkio.

III. ROTONDA

Jis ateina čia kasdien. Čia, į vasaros kavinę, panašią į didžiulę vaikišką karuselę. Jie, vaikai, sėdi už apvalių staliukų, geria kavą, rūko ir kalbasi apie gyvenimą.

– Gyvenime nieko nėra didingesnio už Meną! – sako senas dailininkas, kvepiantis aliejiniais dažais ir vynu.

– Negerkite, Mokytojau, jūs ir taip genialus, – sako Saulius, atkimšdamas raudono vyno butelį.

– Vaike, – šypsosi senasis dailininkas, kurio paveikslus deklamuoja visų šalių jaunieji maištininkai. – Vaikeli...

Saulius žiūri į jo žilus plaukus, raukšlėtą veidą, kuriame spindi tokios gyvos, pikasiškos akys. Jose staiga sušvinta ašaros, bet tuoj užgęsta, niekas nė nepastebi.

Jie geria vyną iš stiklinių. Jų daug. Visi kalba labai garsiai. Apie viską, bet viskas sukasi aplink jų gyvenimo ašį. Saulius žiūri į žydinčius kaštonus, balti jų žiedai su raudonais taškučiais vešlioj lapų žalumoj, o už kaštonų viršūnių – skaisčiai mėlynas dangus, erdvė, skaidri it ašara.

Jie, vaikai, apsvaigę nuo gyvenimo vyno, sukasi aplinkui gyvenimo ašį.

– Monmartras! – linksmai ir ilgesingai surinka kažkuris iš jų, o senyvo dailininko veide švyti tokios gyvos, pikasiškos akys.

Saulius stipriai užsimerkia, nes pasaulis iš tikrųjų sukasi.

IV. BURLAIVIS

– Šiai dienai užteks. Pasakyk savo tėveliams, kad pinigų aš neimsiu, – sako senasis dailininkas.

– Kodėl? – Sauliaus balse – baimė.

– Tavęs nepriims į Institutą, – liūdnu balsu sako dailininkas, bet jo akys juokiasi.

– Kodėl, Mokytojau?

– Todėl, kad tu esi mano Mokinys! – surinka Mokytojas ir meta tuščią butelį į sieną. – Mano Mokinys. Jie žino...

Jis atsisėda ant kėdės, klibančios kaip senio dantis.

– Būk geras, – atsikrenkščia Mokytojas. – Surink šukes.

Saulius sušluoja šukes, išmeta į šiukšlių kibirą ir stovi, virpėdamas visu kūnu.

– Bet į Institutą stosi! – šypsosi Mokytojas. – Mes jiems parodysim, o jie pamatys.

Jis atsistoja, prieina prie Sauliaus, suima jį už pečių ir stipriai papurto.

– Tu vis tiek laimėsi. Menas – tai gyvenimo ginklas dvikovoje su mirtimi. Ir mirtis, cha cha, bejėgė prieš dvasią, įkvėptą pergalei!

Saulius nedrąsiai šypsosi. Mokytojas žiūri į jo skaidrias akis.

– Na, aš įsivaizduoju, – sako jis, – ką tau pasakys tėveliai...

Saulius nuryja seiles.

– Tarybinė buržuazija perka savo besparniams angeliukams Ikaro sparnus, netirpstančius, nedegančius, neskęstančius.

– Keisčiausia, – tęsia jis, – kad tavyje yra TAI... – jis susigriebia. – Na, kiekviename mano mokinyje yra TAI. Tu ne išimtis. Žinok, kad nė vienas mano mokinys neįstojo iš karto. Bet įstojo visi, girdi, visi. Ir pažiūrėk dabar į jų paveikslus, pažiūrėk...

– Aš mačiau, Mokytojau.

– Ateity jie tapys geriau už mane. Aš matau. Vadinasi, aš geras mokytojas, ką?

– Geras, Mokytojau.

– Gerai, – sako Mokytojas. – Išimk vyno butelį, ne, ne ten, štai iš tos spintos... aha.

Jis laiko vyno butelį ir kažką galvoja.

– Žinai, vaikystėje mačiau butelį su burlaiviu viduje. Tą laivą įkalino butelyje kalinys, kuris girtas buteliu užmušė kažkokį žmogžudį, ką tik išėjusį laisvėn. Butelį su burlaiviu vargšas žmogelis padovanojo mano tėvui. Jie buvo draugai – abu jūrininkai. Kai tėvas man papasakojo šią istoriją, nelabai ką suvokiau, bet žliumbiau...

Saulius klausosi lyg užburtas, o Mokytojas laiko butelį horizontaliai ir mato jame juvelyrinį burlaivį.

– Įsivaizduok, gražiausias laivas su iškeltomis burėmis, bet butelis – tarsi amžinas uostas. Ir laivas – kaip vabzdys gintare. Marių paukštis – muziejuje. Muziejinė musė.

Jis sunkiai alsuoja, paskui pakelia balsą:

– Kodėl aš geriu? Aš, laivo vaiduoklio kapitonas, girto laivo kapitonas, koks kapitonas... aš pats – laivas butely. Kodėl?..

Saulius sutrikęs tyli. Mokytojas numoja ranka, įsuka kamščiatraukį, ištraukia kamštį ir pastato ant apšnerkšto stalo dvi nešvarias stiklines. Vienos stiklinės dugne guli negyva musė. Mokytojas įpila į stiklinę

vyno, žiūri į plūduriuojančią musę, nebyliai juokdamasis parodo Sauliui ir išpila pro langą.

– Štai, kai aš padvėsiu kaip šita musė, tu įstosi į Dailės institutą.

Saulius bando prieštarauti, bet Mokytojas nutraukia:

– Aš žinau, kad padvėsiu. Kada musės dvesia? Musės dvesia rudenį. Štai ir aš padvėsiu kaip musė – rudenį.

– Nepadvėsite, – graudžiai sako Saulius ir nesupranta, kodėl Mokytojas prapliumpa juoku.

– „Nepadvėsite“! – kvatojasi Mokytojas ir šluostosi juoko ašaras. – Padvėsiu, padvėsiu. Padvėsiu it girta nuo vyno musė – gintarinį rudenį... O mano mokiniai įmes mane į Baltijos jūrą, kad po milijonų metų Lietuvos dailės muziejus turėtą vienintelę pasaulyje mažojo menininko mumiją. Ir jeigu mūsų Tėvynė skurs, parduos mane Tėvynė kokiam kapitalistiniam kolekcionieriui už didelius, labai didelius pinigus...

Jis įvarvina į stiklinę lašą raudono vyno ir paduoda Sauliui. Paskui įsipila į savo stiklinę iki pat kraštų ir pakelia ją prieš vakaro saulę.

– Žiūrėk, kaip žėri saulės kraujas vakare... – kimiai kužda jis, žiūrėdamas į žaižaruojantį raudoną vyną. – Išgerkim.

Saulius išgeria, pastato stiklinę ant stalo ir žiūri į slankiojantį Mokytojo gomurį.

Mokytojas išgeria vyną, pastato stiklinę ant stalo ir prisimerkęs žiūri į raudoną saulę.

– Burlaivis! – staiga surinka jis it beprotis, ištiesia ranką, ir jo akys išsiplečia kaip gėlių žiedai, geriantys saulės kraują.

Saulius žiūri į Mokytoją, ir jam baisu.

– Tai tik debesys, Mokytojau...

– Burlaivis... Žiūrėk, jis plaukia pas mus. Į mūsų palėpę.

Jis atidaro langą ir jau lipa į dangų, bet Saulius suklinka, įsikimba į Mokytojo koją, ir jie abu nukrenta ant grindų.

Mokytojas guli po stalu ir girdi berniuko kūkčiojimą.

– Mokytojau, – sukūkčioja vaikas, – aš mačiau... aš pamačiau tą burlaivį...

– Kada? – vos girdimai klausia Mokytojas.

– Kai puoliau prie lango, – sukūkčioja Saulius. – Aš pamačiau ir iš karto patraukiau jus už kojos... Mokytojau, ar aš jau beprotis, kad mačiau burlaivį?

– Jis praplaukė virš mūsų, – svajingai sako Mokytojas. – Būk geras, padėk man atsistoti.

Jie sėdi tylėdami. Mokytojas rūko papirosą, gurkšnoja paskutinius vyno lašus ir mąsto.

– Nebijok, – sako jis mokiniui.

– Jau nebijau, – atsidūsta Saulius.

– Eik namo ir pasakyk savo tėveliams, kad pinigų aš neimsiu. Eik.

Tarpdury Saulius atsisuka.

– Mokytojau, ar aš dar pamatysiu burlaivį?

– Šiai dienai užteks, – klumpančiu liežuviu atsako Mokytojas. – Būk geras, už... užsidaryk.

Saulius peržengia slenkstį, uždaro duris ir nusileidžia įvijais laipteliais į žibintais apšviestą senamiesčio gatvę. Jis pakelia galvą į dangų, tikėdamasis dar sykį išvysti stebuklingą burlaivį, jis žiūri į skaisčias žvaigždes ir staiga pasijunta skrendąs virš miesto, ir mato Mokytoją, tupintį ant palangės – mažytį ir pilką it žvirbliuką. Saulius nori šaukti, bet nežino, kaip šaukti – nenukriskite ar – nenuskriskite?

Jis užkliūva už senamiesčio plytos ir griūva delnais ant asfalto. Paskui atsistoja, pakelia molbertą ir eina prie Vilnelės, nes kruvini delnai peršti lyg nusidilginus į žvaigždę.

V. FAKTAS

Saulius pabunda tekant saulei. Miestas ošia kaip jūra.

„Nereikia eiti į mokyklą!“ – iš džiaugsmo norisi šaukti laukiniu balsu.

Jis pašoka iš lovos, jo širdis šoka iš džiaugsmo, jis įjungia patefoną, uždeda plokštelę ir šoka nuogas kartu su savo širdimi, kuri pati skamba kaip muzika.

– Vasara, – ištaria Saulius, – va-sa-ra...

Vasara – tai laisvė, linksmybė, šokis, spalvos, gėlės, dangus, skrydis, svaigulys.

Juk turi kažkas įvykti, galvoja Saulius, kiekvieną vasarą atsitinka kažkas ypatingo. Negali taip atsitikti, kad nieko neatsitiks. Ne ne, aš nujaučiu mažą stebuklą, tik nežinau, kada ir kur jis įvyks... Jeigu įstosiu į Dailės institutą – tai nebus tas stebuklas, tai nebus TAI. Bet

aš jaučiu, kad stebuklas įvyks, aš jaučiu ir tikiu, ir žinau, nors mano žinojimo pagrindas yra tikėjimas, o ne faktas, ne – mano tikėjimas ir yra faktas...

Miestas ošia kaip jūra, kurioje atsispindi tekanti saulė.

VI. DRAMBLIO KAULAI

– Vaikūčiai, mano šyrdį gelia skausmo angys! – Audrius mėgdžioja mokyklos direktorės balsą. – Štai yr yšeinate jūs y platų gyvenymo kelią...

– Aš išeinu į armiją, – įsiterpia Romas ir pajudina savo plačius pečius.

– Aš linkiū jums, vaikūčiai, atrasti savo gyvenymo kelyja dydialę LAYMĘ...

Saulius nusišypso. Audrius atsisėda prie staliuko ir užsirūko.

– Kelyje, – atsidūsta Žydrė.

– Keruakas, – sukrankia Romas. – Rudenį aš išeinu į armiją. Baigėsi mano kelionės.

– Jos niekada nesibaigia, seni, – taria Audrius. – Paklydėlis eina ratu... Kodėl – ratu?

– Mane išsiųs į Afganistaną, – niūriai sako Romas.

– Iš kur žinai? – klausia Saulius.

– Nujaučiu.

– Neišsiųs.

– Tu naivuolis. Karui reikia mėsos. Kas lieka po karo? Kaulai. Nučiulpti kaulai ir iščiulptos smegenėlės.

Žydrė žiūri į Romą. Jai patinka jo platūs pečiai.

– O manęs neims armijon, – sako Saulius.

– Kodėl? – paklausia Romas ir nuryja seiles.

– Aš idiotas, – nusijuokia Saulius, ir visi nusijuokia.

– Tiesa, tiesa, buvau užmiršęs, – sako Romas ir atsikrenkščia. – O mane eksportuos į Afganistaną. Aš aukščiausios rūšies mėsa. Pačiupinėk.

Jis iškelia sulenktas rankas. Apvalūs raumenys panašūs į biliardo kamuolius.

– Kamuoliai iš dramblio kaulo, – sako Audrius. – Eime lošti biliardo.

– Vonegutas, – atsidūsta Žydrė.
– Sruoga! – nusišypso Audrius. – Na, gerai, gerai. Tebūnie juodasis humoras – tarptautinis žanras.
– Kur tu stosi? – staiga paklausia Žydrė.
– Niekur. Eisiu dirbti į teatrą. Apšvietėju.
– Populiari profesija.
– Bet aš nesiekiu populiarumo. Svarbiausia – sąžiningas, šviesus kaip saulė darbas.
– O aš stoju į aktorinį, – atsidūsta Žydrė.
– Taip, tu tikra Merilina Monro, – kikena Audrius. – Marytė Monraitė – lietuviška seksbomba.
– Tu pats... bombas.
– Aš linkiū jūms, vaikūčiai, rasty-y-y Laymę! – juokiasi Audrius. – Vysas pasaulys jūsū rankosia!
– Žiemos pasaulis baltas kaip kamuolys iš dramblio kaulo... – padeklamuoja Žydrė.
– Kieno poezas? – pakelia antakius Audrius.
– Mūsų, – atsidūsta Žydrė, – kolektyvinis.
– Klausykite, – staiga prabyla Saulius. – Bet juk tuos dramblius nušauna?
– Ir mane nušaus, – sako Romas, – kaip mažą baltą dramblį... O iš mano kaulų pastatys paminklą žuvusiems drambliams.
– O ar yra juodų dramblių? – nusišypso Audrius. – Juodasis humoras – tarptautinis žanras.

VII. ŽOLĖ YRA GRAŽI

– Pasaulį išgelbės grožis, sakė Dostojevskis, – įkvėptai sako Saulius, ir jo skaidrios akys švyti.
– Menas – menui, mielasis, nieko daugiau, – kikena Audrius.
– Oskaras Vaildas, – taria Žydrė.
– Pasaulį išgelbės grožis, – kraipo galvą Romas. – Rudenį mane eksportuos į Afganistaną, ir joks grožis manęs neišgelbės nuo...
– Bailys, – žiebia Žydrė.
– Aš bijau tik mirties, – atsikerta Romas. – Kas jos nebijo?..

– Drąsūs žmonės. O tu – bailys.

– Pati tokia, – nusiviepia Romas ir kreipiasi į Saulių: – Mylėti grožį labai paprasta. Stručio politika. Kai matai bjaurastį, užsimerki ir matai grožybių vaivorykštes. Reikia tik užsimerkti ir įkišti galvą į grožį. Ar gražiai pasakiau?

Saulius nemoka atsikirsti, kramto lūpas.

– Tu neteisus. Aš neužsimerkiu. Aš matau ir bjaurastis, ir visą blogį. Bet aš sakau, kad grožis nugalės. Aš tikiu.

– O, čia jau religija, – juokiasi Romas. – Tikėjimas – naivuolių išmintis. Aš – ateistas materialistas. Kur moksliniai faktai, argumentai?

– Žmogaus dvasia – štai amžinas faktas ir argumentas, – kimiai ir įkvėptai sako Saulius.

– Na, gerai. Pasižiūrėk į žalią žolę ir pasakyk, ar ji graži?

– Graži. Žolė yra graži.

– Ir žalios žolės grožis – amžinas?

– Gyva žolė yra graži.

– O jeigu ant šios žolės žmogžudys prievartauja mergaitę, – kaip tada? Ar ne šventvagiška sakyti, kad kruvina žolė vis tiek yra graži?

– Taip. Nes ji suteršta Blogio. Bet aš sakiau – gyva žolė, nesuteršta.

– Ė-ė, tu gudrauji...

– Berniukai, užtenka tų nesąmonių, – atsidūsta Žydrė.

– Tai ne nesąmonės, – kikena Audrius. – Tai naivuolių išmintis.

– Kare yra šitaip: jei ne aš nušausiu priešą, jis nušaus mane. Koks grožis sulaikys mane nuo šūvio?

– Karas – didžiausias blogis.

– Taigi, – šypsosi Romas. – O kur tavo amžinasis, visur esantis grožis? Žygdarbyje? Nušauti žmogų – žygdarbis?

Saulius galvoja.

– Žygdarbis – sunaikinti blogį, – tyliai, bet tvirtai sako jis.

– Matai, vaike, kiekvienas mato tą grožį skirtinguose dalykuose, – sako Romas. – Kažkam ir Karas – didžiausias grožis. O kažkas žavisi, pavyzdžiui, pinigais. Pinigų žvilgesy jis įžvelgia poeziją...

– Berniukai, – priekaištingai taria Žydrė.

Audrius pučia cigaretės dūmus ir kikena.

Į „Rotondą“ įgriūva girtas prarastosios kartos poetas Aidas C., pablūdusiu žvilgsniu nužvelgia jaunimą ir kovinio gaidžio balsu

padeklamuoja, grėsmingai mojuodamas didžiuliu poezijos proletaro kumščiu:

Ateis kariai žandikauliais tvirtais,
Užgrūdintais nuo kumščių ir nuo smūgių.
Aš pažadu – bus bloga jums, eunuchai,
Bus bloga jums, mergaitės ir berniukai, –
Ne taip juk jūs gyvenate, ne taip.

Jis padaro muzikinę pauzę, giliai alsuoja, paskui tęsia:

Ištižėlių linksmoji arbata
Jau išgerta. Įpilkite alyvos
Į ugnį ir žiūrėkime, kas gyvas
Išliks lyg pavojingas recidyvas, –
Tik tam, užgrūdintam, šalia manęs vieta.

Ir iškelia į viršų poezijos proletaro kumštį. Prie jo prieina augalotas jaunuolis recidyvisto veidu ir laužyta lietuvių kalba paklausia, ar deklamatorius nenori gauti į snukį. Deklamatoriaus akys kovingai sužimba, jo šnervės išsipučia:

Aš vieną tiktai šovinį renkuos –
Tą, ant kurio sustingo kraujo varis.
Iš mano šnervių verčias rausvas garas,
Belaukiant tų, kurie dar atakuos...

Augalotas recidyvistas stovi užburtas poezijos, o deklamatorius duoda jam į snukį. Recidyvistas sukriokia, atsiraitoja rankoves (ant kairės rankos ištatuiruota nuoga moteris) ir puola poetą. Romas tuoj pašoka ir puola recidyvistą, o tas, pamatęs kultūristą, išsiveržia iš jo meilaus glėbio ir skardžiai sušvilpia. Kaip kaštonai pabyra jo augaloti draugužiai.

– Vychadi! – sukriokia sumuštas recidyvistas prarastosios kartos poetui.

– Sam vychadi! – kvatojusi Aidas C.

Gauja puola jį ir Romą. Saulius pribėga prie mušeikų ir šaukia:

– Nereikia, vyrai, nereikia, vyrai.

Pats jauniausias chuliganas, pamatęs pacifistinę auką, griebia ją, nutempia ant žolės ir primuša taip, jog Saulius lieka gulėti, susirietęs kaip kūdikis.

O muštynės jau baigiasi. Ant „Rotondos“ sienų – kraujas. Šeši tatuiruoti laukiniai, šnypšdami it permuštos gyvatės, šliaužia lauk.

Saulius pramerkia sumuštą akį, ir jam pasirodo, kad žolė aukšta kaip medžiai, o jis pats – it skruzdėliukas. Jis, apsvaigęs nuo smūgių, svaigsta nuo kraujo, žemės ir žolės kvapų. Jis užsimerkia ir mato aukštą žalią žolę, išaugusią lig mėlyno dangaus. Žolė yra graži, galvoja jis, ir jo kraują sugeria žemė.

VIII. HARĖ KRIŠNA

– Tu pranašas... – Romas patapšnoja Aido C. petį. – „Ateis kariai žandikauliais tvirtais!“

– Pranašas ne aš, o Gintaras Patackas.

– Juodoji magija, – kikena Audrius.

– Sauliuk, ar labai skauda? – klausia Žydrė.

– Ne.

– Na, – išsišiepia Romas, – ar gražu?

– Ne.

– O žolė – graži?

– Taip.

– Fanatikas...

– Berniukai, jūs brandūs idiotai, – atsidūsta Žydrė. – Ar liaudies poetas negeidžia padeklamuoti liaudžiai savo gražiausio eilėraščio?

– Liaudies poetas nusivylė kultūriniu liaudies lygiu, – linguoja galva Aidas, – todėl dar šiąnakt nusišaus.

– Norint pakelti puolusius žmones, reikia turėti antžmogiškus sparnus.

– Todėl ir nusišausiu. Neturiu antžmogišku sparnų.

Prie „Rotondos“ privažiuoja milicijos mažina, iš kurios kaubojiškai iššoka trys milicininkai, apibėga kavinę tris kartus, paskui griežtai įsa-

ko pardavėjoms pasiaiškinti, nes „ložnyj vyzov – eta vyzov apščestvenamu pariatku“.

Pardavėjos paaiškina, kad chuliganai pasimušė ir pabėgo. Milicininkai nusispjauna, įšoka mašinon ir išvažiuoja. Mašinos vietoj lieka mėlynas dūmų debesėlis, kuris iš lėto išsisklaido.

– Jie visada vėluoja, – konstatuoja Romas. – Įdomu, ar milicininkai vėluoja į pasimatymus su mylimosiomis? Gražiai skamba – milicininko mylimoji.

– Ar tu nenori nuteplioti – mano portreto? – pasiteirauja A. C. – „Poetas po žvaigždžių lietaus“. A?

Visi nusijuokia.

– Molbertą palikau namie, – sako Saulius.

– Tada įsimink mano žvaigždėtą snukį ir tapyk namie iš atminties.

Juokdamasis jis paploja sau per kelius ir nekantriai apsižvalgo.

– Iš kurios pusės ateis Jėzus Kristus? – juokiasi.

Iš kitos pusės prie jų staliuko ateina sektantas Antanas.

– Harė Krišna, – pasisveikina jis šypsodamasis.

– O, sveikas, kaip laikaisi? – klausia Aidas.

– Myliu, – šypsosi Antanas.

– Ką, bobą susiradai? – nustemba Romas.

– Dievą, – šypsosi Antanas.

– A-a, – nusivilia Romas. – Boba – geriau.

– Aš myliu Dievą, – šypsosi Antanas, – todėl myliu visa, kas gyva.

– Žiūrėkit, žiūrėkit, – nusiviepia Romas. – Dar vienas idealistas. Ar žolė – graži?

Audrius ir Žydrė nusišypso. Saulius kosteli į kumštuką.

– Graži, – šypsosi Antanas.

– Na, o jeigu ant gražios žolės... – kartoja savo triuką Romas, bet Žydrė užčiaupia delnu jo burną.

Romas išsivaduoja.

– Sėskis, – sako jis Antanui ir žvalgosi laisvos kėdės. – Štai, matai, laisva kėdė, atsinešk ir sėsk prie mūsų.

– Aš einu melstis, – šypsosi Antanas.

– O aš einu į karą, – nesišypso Romas.

– Pif paf, – Aidas rodo pirštu į Romą.

– Baikite, – niršta Žydrė.

– Aš melsiuos už jūsų sielas, – šypsosi Antanas.
– Ačiū, tik nepersimelsk, – padėkoja Romas. – Viso laimingiausio.
– Aš – laimingas, – šypsosi Antanas. – Aš melsiuos, kad ir jūs būtumėt laimingi. Harė Krišna.
Šypsodamasis jis išeina iš „Rotondos“.
– Na, ką gi, o mes eisime gerti! – sušunka A. C. – Kas su manim?
– Visi, – kikena Audrius. – Užvakar baigėm mokyklą. Reikia atšvęsti išėjimą iš kalėjimo.
– Mokyklą baigėte? Puiku! Žavinga! Pirmyn!
– Pirmyn, – kikena Audrius.
Jie atsistoja.
– Aš neisiu, – kosteli Saulius. – Manęs neįleis.
– Sauliuk, – Žydrė prisiglaudžia prie vaikino. – Tu gersi sultis ir tik sultis.
Visi patraukia į Gorkio gatvę. Priekyje žengia A. C.
– Iš mano šnervių verčias rausvas garas, belaukiant tų, kurie dar atakuos! – karingai sušunka jis.
„Rotondos“ mažvaikiai, bohemos naujokai, pavydžiai žiūri jiems pavymui.
– Palaukite, aš noriu sisi, – sako Romas ir nusileidžia į viešąjį požeminį tualetą.
– Įdomu, – sako jis, išėjęs iš tualeto, – ar Antanas jau meldžiasi už mūsų sielas?
– *Save our souls*, – sukikena Audrius.
– Harė Krišna, – atsidūsta Žydrė.

IX. FIESTA

Aludėje vyrai geria smarkiai ir garsiai. Kelios merginos spigiai kikena. Oficiantai ir oficiantės šmėkščioja lyg požemio vaiduokliai.
– Aš noriu į Ispaniją! – baubia girtas Romas. – Pamplona! Fiesta! Korida!
– O aš noriu į Paryžių! – šaukia Žydrė.
Saulius gurkšnoja firminį gėrimą. Audrius miega, galvą padėjęs ant stalo.

– Aš esu bulius! – baubia Romas. – Leiskit mane į Ispaniją!

Apsiverkia ir kūkčioja:

– Aš esu bu-bulius...

– O aš – matadoras! – suklykia kažkoks apšepėlis, atkišęs šakutę.

– Aš – Hemingvėjus, – išdidžiai pareiškia poetas A. C. – Nusišausiu.

– Aš esu bulius, – kūkčioja Romas, apsikabinęs Žydrę. Ji glosto Romo galvą.

– Rytoj mes važiuosime į Palangą, – sako ji.

– O ten... vyksta fiestos?..

– Taip, kiekvieną vasarą ten susirenka matadorai iš visos Lietuvos.

– Nenoriu į Lietuvą... Noriu į Ispaniją...

Romo galva, paklusdama žemės traukai, nusvyra ant stalo.

„Juk ji nemyli jo, – galvoja Saulius, žiūrėdamas į Žydrę. – Kodėl bučiuoja – nemylėdama?“

Žydrė šypsodamasi pažvelgia į Saulių. „Kokia ji graži!“ – mintyse beviltiškai surinka Saulius ir slėpdamas sumišimą taip pat nusišypso:

– Aš noriu alaus...

– Alaus! – šūkteli Žydrė.

– Alaus! – A. C. poeto kumščiu trenkia į stalą.

Oficiantas prisistato tuoj pat, lyg iš pastalės, ir pastato ant stalo bokalą alaus.

– Dešimt! – A. C. iškelia rankas su išskėstais pirštais. – Dešimt bokalų.

A. C. pamerkia jam akim, duoda rubliu daugiau, oficiantas paima pinigus ir po kiek laiko atneša dešimt bokalų.

– Aš einu į tualetą, – sako Saulius ir atsistoja.

– Sėsk, spėsi.

– Aš greitai... tuoj...

Išėjęs iš aludės, prasmirdusios prakaitu, dūmais ir alumi, jis įkvepia gryno oro ir pasileidžia bėgti. Jis bėga ir staiga atsimena, kad fiesta prasideda bulių bėgimu gatve, o prieš bulius lekia būrys drąsių linksmuolių, ne vieną linksmuolį buliai sutrypė, bet kiti vis tiek nieko nepaisydami bėga prieky iki pat arenos, kur sušoka į savo vietas ir virtuoziškam matadorui ekstaziškai šūkčioja: „Ole! Ole!“, ir matadoras suvaro špagą į aštriaragio buliaus kūną iki pat rankenos. Sauliui smilkteli širdį, jis sustoja, vos atgauna kvapą, o širdis bėga, bėga, bėga...

– Štai mes ir Ispanijoj! – surinka Audrius. – Žiūrėk, Žydre, koks žydras rytas!

– Tu tikras trimitas, – Žydrė pasirąžo. – Čia juk ne pionierių stovykla.

– Čia Ispanija, – kikena Audrius. – Turistui pramiegoti koridą – didžiausia nešlovė.

– Kokią koridą... – žiovauja Žydrė. – Ką čia mali?

– O, o, – busdamas stena Romas.

Saulius, gulintis šalia Žydrės, draugiškai įžnybia jai į pliką šlaunį.

– Sauliuk, čia dabar kas? Nejaugi tu ištvirkėlis?

Jie atsikelia ir bėga prie jūros.

Pliažas tuščias. Jauna moteris nesidrovėdama nusirengia ir nuoga brenda į jūrą.

– Oho, – kraipo galvą Romas. – Ir aš maudysiuos nuogas.

Jis žiūri į nuogą rudaodę moterį, šokančią mėlyname vandenyje.

– Nudizmas, – sako Audrius, sukdamas ant piršto ryškiai geltonas glaudes.

Klykdami laukiniais balsais, jie puola jūron. Jie puola jūrą...

– Non stop! – šaukia diskžokėjus į mikrofoną.

Jie šoka diskotekoje po atviru dangum jau visą valandą. Romas šoka su Žydre, Audrius – su visai padoria panke, kurios idėją demonstruoja vien spalvotų plaukų skiauterė, o Saulius sėdi ant suolo it autsaideris, bet jis ir nenori šokti, jam gera žiūrėti į šokančius žmones.

Pasibaigus dainai, prie Žydrės prieina kampuotaveidis jaunuolis, nekreipdamas dėmesio į Romą, sugniaužia jos ranką ir iškošia:

– Tu šoksi su manim.

– Šiknius tu, o ne šokėjas, – Žydrė ištraukia ranką, bet kampuotaveidis vėl ją sugriebia, prispaudžia merginą prie savęs, tačiau gauna stiprų smūgį į pažiaunę ir nudrimba ant dansingo grindų. Šokėjai šoka į šalis.

– Chebra, savus muša! – surinka jis atsistojęs ir puola Romą, o tas, pamatęs gražų pulką priešų, išsitraukia lenktinį peilį, atlenkia geležtę ir juokiasi.

„Chebra“ nesiryžta pulti, į dansingą įbėga milicininkai, Romas įsideda peilį į kišenę, apkabina Žydrę, ir jie, nelaukdami Audriaus ir Sau-

liaus, išeina iš diskotekos. Kampuotaveidis šoka iš paskos, bet užšoka tiesiai ant milicininko.

Romas su Žydre eina į pliažą. Saulė jau nusileidus. Čia pat ošia jūra, ir jos ošimas gaivina kaip vėsus vanduo.

Virš juodos alsuojančios jūros, lyg ant dangaus bangų supasi auksinis mėnulis.

– Virš kopų ramus teka mėnuo... Taip tuščia many... Daug vietos šiam vaizdui*... – deklamuoja Žydrė.

Jie šoka vandeny visiškai nuogi, bučiuojasi, paskui bėga iš jūros į kopas.

Žydrė guli kopų smėlyje ir mato žvaigždes, Romas bučiuoja sūrius jos krūtų spenelius, bet Žydrė net užsimerkusi mato žydras žvaigždes, šokančias juodame danguje virš ošiančios jūros...

Romas:

– Kur aš noriu nukeliauti? Chm, aš noriu nukeliauti į Šiaurės Ameriką, Ispaniją, Prancūziją...

Žydrė:

– Stop. Ir kaip tu galvoji įkūnyti savo svajonę?

– Chm. Pinigų neturiu. Aukšto posto neturiu. Neturiu nieko, kas man padėtų. Vien pačią svajonę.

– Taip.

– Blogiausia, kad aš labai noriu. Jei norėčiau tik vos vos, galėčiau ir nenorėti. O dabar noriu labai ir negaliu nenorėti. Ir neturiu nieko...

– Tu turi mane... – tyliai sako Žydrė.

– Rudeni aš keliausiu į Afganistaną, – niūriai nusišypso Romas. – Štai ką reiškia turėti ir neturėti.

XI. GĖLIŲ VAIKAI

– Mūsų jaunystės laikais „Rotondoje“ pardavinėjo ir kavą, ir sultis, ir vyną, – kaip senis pasakoja Aidas. – Mes gėrėme kiekvieną dieną, bet nusigerdavome gražiai, elgdavomės mandagiai, meiliai, ne taip, kaip dabar...

* Donaldo Kajoko eilėraštis.

– Meluoji, – sako Romas. – Taip ir patikėsiu. Jie elgdavosi meiliai.

– Gerbk senukus, vaikeli, – pagraso pirštu Aidas. – Jūs – blaivioji karta. Mes – prarastoji...

– Kodėl – prarastoji? – užsipuola Romas. – Kas jus prarado? *Beat generation.* Visa tai – amerikietiškos manieros. Hemingvėjizmas.

– Kas mus prarado? – susimąsto Aidas. – Tu, vaikel, įdomiai paklausei. Iš tikrųjų – kas? prarado? mus?..

Visi spokso išpūtę akis, juk Aidas – senamiesčio bohemos senbuvis.

– O ką praradome mes? – tęsia Aidas. – Jūs patys negalite atsakyti, kas prarado mus?

– Niekas, – erzindamas rėžia Romas.

– Čia ir yra gražiausia, – nusijuokia Aidas. – Mus praradote jūs!

Jis patylėjo.

– O mes praradome... save. Taip, save. Vieni mirė nuo narkotikų, kiti – nuo karjeros, snobizmo, baimės, nuovargio. Visuomeniniai dalykai mus domino, bet mumyse nebuvo tikėjimo, kad nors ką galime pakeisti būtent mes. Mes netikėjome visuomene. Mes, taip sakant, tarybiniai bitnikai, hipiai – „gėlių vaikai“ – tikėjome vyro ir moters meile, pagaliau meile žmonijai, bet visuomenės meile žmogui – ne. Mums neužteko dvasinės jėgos tokiam tikėjimui ir mes tapome visuomenės autsaideriais. Milicija mus gainiojosi po visą šalį, ganė lyg aveles, kirpo mūsų ilgėliausius plaukus it vilną, beje, iš visų nukirptų plaukų buvo galima nuvyti virvę, vieną jos galą nuskraidinti į Ameriką ir galynėtis, kas ką pertrauks per Atlantą į savo pusę – klasikinė liaudies ideologinė kova. Bet plaukai kaip ir kiti augalai augo nepriklausomai nuo politikos, ir mes keliavome po visą šalį, ir mūsų plaukai plevėsavo vėjy kaip Kelio vėliavos – protesto vėliavos. Maskva, Leningradas, Talinas, Buchara, Samarkandas... Ne, į Sibirą – ne. Bet šiaip – po visą šalį, rimtai. Aš, kaip prarastasis poetas, galiu tvirtai pasakyti, kad tarybinėje literatūroje šis milijonų jaunuolių Judėjimas visiškai nepavaizduotas. O jo auklėjamoji reikšmė labai didelė. Gyvenimo pažinimas – kelyje! Neužmirškite, kokie tai buvo laikai. Biurokratija kaip vėžio metastazės ėdė visuomenės plaučius, ir ji negalėjo alsuoti laisvai, o dar Stalino kultas kaip akmeninis antkapis ant jos krūtinės... Niekada neužmiršiu vieno įvykio. Aš ir du poetai bendraminčiai Jaunimo sode suorganizavome vakarą „Poezijos protestas“,

kuriame skaitėme eilėraščius prieš stalinizmo kultą. Mūsų klausėsi keli šimtai žmonių...

– O kas jums leido surengti tokį vakarą? – klausia Romas.

– Mes patys sau leidom. Gražiausia buvo tai, kad po vakaro prie mūsų priėjo toks, žinote, dendis su dailiai pakirptais ūsiukais ir pasiūlė pasivaikščioti ten, kur ir karalius pėsčias eina. Negi bėgsi.

– Vadinasi, jūs kėsinotės į karaliaus saugumą? – provokuoja Romas.

– Klausyk, gal tu pats karalaitis? – pykteli Aidas.

– Na, ir ką darė su jumis karaliaus sargyba?

Aidas niūriai nusišypso.

– Bijai? – Romas klouniškai išpučia akis.

– Ko man bijoti, – prunkšteli Aidas. – Ko bijoti senam girtuokliui? Vienu žodžiu, mes labai maloniai, meiliai, sakyčiau, pabendravome, po to bendravimo mergaitė, pristačiusi mus publikai, išlėkė iš darbo šviesos greičiu, o mes taip pat lėkėme iš darboviečių, įkvėptai plasnodami sparneliais... Skrydis virš gegutės lizdo!

– Bet už ką? Kodėl? – klausia Saulius.

– Todėl, kad mes skaitėme, Jų nuomone, antitarybinius eilėraščius. Jų nuomonė – neapskundžiama.

– Kodėl – „antitarybinius“?

– Matai, vaikuti, – Aidas meiliai žiūri į skaidrias Sauliaus akeles. – Todėl, kad mes protestavome kaip tik prieš antitarybinius valdžios metodus. O valdžia, kad ir kokia ji būtų, prisitaikėliui visada yra šventa. Čia kaip iš senos rusiškos dainelės, vertimas į lietuvių kalbą mano – ar keptas viščiukas, ar virtas viščiukas – vis tiek tas viščiukas svajoja gyvent...

Visi nusijuokia.

– O tu koks viščiukas, – klausia Romas, – keptas ar virtas?

– Ką, nematai, kad aš – gėlės vaikas?

– Skraidantis, – iškelia pirštą Romas.

– Duok Dieve, kad jūs skraidytumėt su sparnais, – sako Aidas. – Nes be sparnų skraidyti – savižudybė. Arba žmogžudystė.

Visi tyli. Už miesto leidžiasi saulė. Saulė leidžiasi už pasaulio, ir sutemų vėsa smelkiasi po oda.

– Visai gražios gėlytės, – prabyla visąlaik tylėjusi Žydrė.

Visi sužiūra į gėles, pamerktas stiklinėj, stovinčioj vidur apvalaus staliuko.

– Damoj, dėti, damoj, – sako praeidama prošal pardavėja teta Daša. – My zakryvajemsia.

– Užsidarome, – sako Aidas, visi pakyla ir išeina iš kavinės.

Virš jų praskrenda kraupiai kranksinčių varnų eskadrilė.

– Myliu varnas, – nusijuokia Romas, bet staiga atšoka šonan, nes varnos pradeda bombarduoti taikingą sužeistųjų ešeloną.

Žydrė cypia iš pasišlykštėjimo, visi lekia į Gedimino aikštę, ir tik aikštėje ima pašėlusiai juoktis.

– Mylių gėles, – šypsosi Žydrė, žiūrėdama į gėlių klombą. – Nemyliu varnų.

– Tiesą sakant, ir aš ne, – sako Romas, ir vėl visi juokiasi.

– O aš myliu vaikus, – staiga sako Aidas, ir visi sustingsta, nes žino, kad jo vaikas gimė negyvas. – Vaikai yra gėlės, iš kurių gimsta žmonės.

XII. AKINIAI NUO SAULĖS

Apniukusi, niūri diena. Saulė – vyzdys, aptrauktas debesų giedravalkiu.

Saulius sėdi „Rotondoje" ir geria kavą. Rytoj – egzaminai. Dešinė Sauliaus ranka, ką tik laikiusi teptuką, o dabar laikanti kavos puodelį – virpčioja. Negi neįstosiu, galvoja jis, bet nuveja šią mintį šalin, gurkšnoja kavą ir žiūri į kaštonus.

– Sveikas! – pasisveikina kažkoks jaunuolis su akiniais nuo saulės.

– Sveikas... – netvirtu balsu atsako Saulius.

– Nepažįsti? – sukikena jaunuolis.

– Audriau! – nustebęs šūkteli Saulius. – Nepažinau...

– Žinau.

Audrius atsisėda prie staliuko, užsirūko ir svajingai šypsosi.

– Akių nesimato? – paklausia, nagu pastuksenęs į juodą akinių stiklą.

– Ne. O ką?

– O nieko, – numykia po nosim Audrius, užsimeta koją ant kojos ir traukia cigaretės dūmą. Jo veidas svajingas, lūpos palaimingai šypsosi.

– Kas tau yra? – sutrikęs, net išsigandęs klausia Saulius.

– Kaifas... – švelniai atsidūsta Audrius. – Man labai gera...

Saulius, nieko nesuprasdamas, žiūri į akinius nuo saulės.

– O kam... kodėl... – mikčioja Saulius. – Kam akiniai nuo saulės, jei saulės nėra?..

Audrius nusiima akinius.

– Matai, kaip išsiplėtė vyzdžiai?

– Matau.

Audrius užsideda akinius.

– Kad nebematytum. Kad nematytų niekas. O akiniai, – jis nusišypso ir sukužda: – Aš net užsimerkęs matau Šviesą...

– Nusiimk akinius! – suspinga Saulius.

Žmonės atsisuka į juos ir nusisuka nuo jų.

– Idiotas, – sušnypščia Audrius.

– Pats žinau, – Saulius nuryja seiles. – Bet... kada... kodėl tu...

– Eik tu žinai kur?!

Audrius atsistoja ir išeina iš „Rotondos“, bet susitinka pažįstamą ilgaplaukį, ir jie nueina kartu.

„O gal jis tik pasijuokė iš manęs? – galvoja Saulius. – Gal tik pajuokavo? Negali būti, kad jis yra narkomanas, ne, negali būti, ne.“

Saulius galvoja, ką daryti ir nežino... Bet ne, negali būti, negali būti, ne!

XIII. NENORMALUS BERNIUKAS

Raudona saulė ridinėjasi raudonais senamiesčio namų stogais.

Sauliaus tėvas, storas vyriškis, vilkintis juodą kostiumą ir baltus marškinius, ryšintis spalvotą egzotišką kaklaraištį, stovi apšnerkštame palėpės kambarėly, žiūri į savo vaiko Mokytoją ir iš įniršio nežino, ką pasakyti.

– Jūs, – jis ištiesia storą riebų pirštą, nutaiko jį it pistoleto vamzdį ir šauna, – šarlatanas!

Šovęs jis lyg ir išsigąsta. Ne, jis išsigąsta ne žmogžudiško gesto, jis išsigąsta, kad už tai nenušautų jo paties.

– Aš – sąžiningas žmogus. Aš sąžiningai dirbu savo darbą, – kalba jis tvirtu mokyklos direktoriaus balsu. – O jūs – nesąžiningas žmogus ir nesąžiningai dirbate NE SAVO darbą!

– Aš neprašau pinigų, – tyliai, bet raiškiai sako Mokytojas.

– Jis neprašo pinigų! – su panieka surinka vyriškis. – Kiek vaikų jūs sužalojote!

– O jūs? – ironiškai šypsosi Mokytojas.

Sauliaus tėvas netenka žado, nebyliai žiopčioja, ranka graibydamasis aplink savo riebų kaklą ir negalėdamas atmegzti kaklaraiščio.

– Aš... aš... – šnypščia jis raudonuodamas. – Aš – vidurinės mokyklos direktorius. Aš... komunistas!..

– Išgersite? – klausia Mokytojas, išėmęs iš spintos raudono vyno butelį.

– Aš eisiu į Aukščiausią Instanciją!

Pokšteli kamštis, Mokytojas įpila vyno į dvi nešvarias stiklines, vieną duoda direktoriui ir pamerkia akimi:

– Aukščiausia Instancija yra danguje. Ten jūs nepateksite. Dievas nepriims.

– Aš, savo vaiko tėvas, pateksiu visur, kur man reikės, – grėsmingai sako direktorius. – Ir tu pateksi ten, kur norėsiu aš.

– Na, už jūsų vaiką, – Mokytojas iškelia stiklinę, mechaniškai stiklinę iškelia ir direktorius. – Už.

Abu išgeria, direktorius susigriebia ir užspringsta. Mokytojas iš visų jėgų trenkia kumščiu į jo lašiniais aptekusią nugarą.

– Bėda, kad mano berniukas, – direktorius žagteli, – niukas yra nenormaliai, nenormaliai, ik, siprašau, jautrus grožiui, ik.

Mokytojas rūko papirosą ir žiūri į naktinę plaštakę, kuri plakasi palubėj į lempos stiklą.

– Nenormalus mano berniukas, ik, – vograuja direktorius. – Sauliukas, vadinasi. Durniau! Sakau aš jam. Kam! Kam tau tos teplionės? Grožė?! Šūds. Viską lemia pinigai. Ir grožį. Viską. Tu žinai, – jis girtai sukikena ir prideda storas lūpas prie Mokytojo ausies, – aš net žmoną gavau už pinigus. Tik niekam – ni ni. Sakau. Nekaltybė mūsų laikais – ū-ū. Retas daiktas. O aš – nusipirkau. Ar žinai, kas tai yra, ik, nekaltybė?

– Retas daiktas.

– Vo. O aš pats, ik, šimtą bobų perėjęs! – jis atšlyja ir suinkščia iš juoko. – O žmona – celka. Ką?

– Eik lauk, sakau.

– Varai? – direktorius bando kelti balsą. – Mane? Kaip šunį?

– Eik lauk, – aiškiai ištaria Mokytojas, – vidurinės mokyklos direktoriau ir komuniste.

– Aš tau parodysiu „komunistą“, aš tau parodysiu! – iškelia suglebusį kumštį direktorius, nepajėgdamas atplėšti sėdynės nuo įdubusios sofos. – Antitarybiškas, ik, kiškas šnekas varinėji? Ik?

– Eik.

Staiga direktorius pravirksta be ašarų.

– Nevaryk manęs, nevaryk, – inkščia jis. – Niekas manęs nemyli. Nei žmona, nei sūnus, nei mokiniai, nei bendradarbiai – niekas. Žmona kadais pabėgo su kažkokiu apšepusiu ruskeliu, tepliorium iš Leningrado, skelbiau sąjunginę paiešką, milicija surado, katalaškėj atvežė kaip tikrą kurvą, ogi celka buvai, kurva tu. Niekas manęs nemyli... Nevaryk... niekas nemyli...

Mokytojas užgesina papirosą ir žiūri į aklai atkaklią plaštakę.

– Kiek valandų? Kiek valandų? – sukrunta direktorius. – Gal mano žmona... dabar... kaip tik... su kuo nors... ik.

– Sauliukas namie, – sako Mokytojas.

– Nenormalus berniukas, – sustena direktorius. – Ir pas psichiatrus vedžiau, ir ligoninėn guldžiau – niekas nepadeda. Kvailys. Grožis. O jūs – šarlatanas. Ką jūs tepliojate? Šūdą. Mačiau. Nenormalu. Anti... ik... tarybiška. Jūs – liaudies priešas!

– Eikite, liaudies drauge, – susijuokia Mokytojas, – eikite į liaudį.

– Varai? Mane? Kaip šunį?

– Kodėl – kaip šunį? – šypsosi Mokytojas. – Jei sakau „eik į liaudį“, kodėl pats šunim jauties?

– Provokatorius. Aš išeinu, – išdidžiai pareiškia direktorius ir bando atsistoti, bet nesugeba.

Mokytojas jam padeda, nuveda prie durų.

– Pala, – staiga atsimena direktorius, – tai Sauliukas neįstojo? Sakyk, šunie tu... Ne?..

– Įstos kitąmet.

– Pala, čia kažkas ne taip. Aš gi sumokėjau. Taip, taip, aš sumokėjau tiems... kaip ten... egzaminatoriams.

Mokytojas krūpteli, žiūri į direktorių, pakelia ranką, pasikaso galvą ir nueina prie spintos. Grįžęs ištiesia direktoriui kažkokį paketą.

– Štai jūsų pinigai.

– Pinigai? Mano pinigai? – įtariai prisimerkia direktorius. – O iš kur mano pinigai pas tamstą?

– Jūsų sūnus juk neįstojo. Draugas Žilionis perdavė man šiuos pinigus, kad aš perduočiau jums.

Direktorius paima paketą, perplėšia popierių ir suskaičiuoja pinigus.

– Tu ką, juokiesi iš manęs? – jo veidas ir sprandas įrausta. – Čia tik trys šimtai rublių. Čia ne mano pinigai. Maži pinigai. Ne mano.

– Lauk iš mano namų, kiaule! – Mokytojas išgrūda direktorių pro duris, nuleidžia nuo laiptų ir išspiria į gatvę.

Direktorius stovi ant šaligatvio keturpėsčias ir piktai kriuksi. Mokytojas užbėga į savo kambarį, sušluoja koja išbarstytus banknotus į kampą, užgesina šviesą ir griūva ant sofos. Užmigdamas jis išgirsta lengvosios mašinos ūžimą, mokyklos direktoriaus ir komunisto kriuksėjimą, taksi durelių trinktelėjimą, vėl ūžesį, o paskui – muzikalią, tyrą nakties tylą...

Mokytojas užmiega ir sapnuoja savo Mokinį, nenormaliai jautrų grožiui.

XIV. GIMTADIENIS

Jis stipriai trenkia durimis ir nudunda laiptais žemyn. Išbėgęs į lauką, greitai eina į troleibusų stotelę.

– Sto-o-ok! – lyg bulius baubia iš balkono tėvas.

– Sū-ū-neli... – beviltiškai surinka motina.

Sūnelis pagreitina žingsnį, kol pagaliau pradeda bėgti, ir lekia, ir vėjas linksmai švilpauja pabėgėlio ausyse.

Jis važiuoja troleibusu pas Žydrę. Jos tėvai išvažiavo į kaimą pas savo tėvus. Ji kvietė švęsti gimtadienio ir įstojimo į Konservatoriją. Aktorė.

Saulius galvoja, kad reikėjo tėvams išrėžti kokį monologą, tada pabėgimas būtų svariau motyvuotas. Bet jie patys viską supranta. Turi suprasti. Kad ir kaip save apgaudinėtų, – supras.

Jis galvoja apie Žydrę, ir jo širdis virpa. Staiga atsimena, kad nenupirko jokios dovanos, o jau reikia išlipti, „Gedimino“ stotelė.

Saulius išlipa, sutrikęs dairosi aplink, nežinodamas, ką daryti, vakaras, parduotuvės užsidaro, pinigų nėra, o pas Žydrę turbūt jau linksminasi visi, eisiu taip, ką darysi.

Žydrė uždaro duris ir šypsosi. Jie stovi prieškambaryje.

– Tai... sveikinu... – sumikčioja Saulius ir pabučiuoja Žydrę į skruostą.

– Ačiū, kad atėjai, – šypsosi Žydrė. – Koks tu mielas.

– Taip, – sutrinka Saulius ir nervingai susijuokia. – Tai yra...

Žydrė kvatodamasi atsiremia į sieną. Kokia kvatoklė, kandžiodamas lūpas galvoja Saulius, nors pačiam juokinga.

– Nekreipk dėmesio, – mosteli ranka Žydrė. – Eime į kambarį.

Jie įeina į svetainę. Svetainė tuščia.

– O kur svečiai? – nustemba Saulius.

– Išvijau.

Žydrė pripila taurę šampano ir paduoda Sauliui.

– Išvijau vienintelį svečią, klykdama baisiu balsu. Bailys tas Romas. Ir niekšas. Susidėjo su kažkokia gatvės merga, o man – nė žodžio. Aišku, – ji nusijuokia, – kodėl jis turi man tai sakyti? Bet šlykštu, kai sužinai iš trečių lūpų...

Ji pasibjaurėdama susiraukia. Saulius laiko šampano taurę.

– Aišku, – karčiai sako Žydrė, – aš pati ne šventoji. Aš pati, tiesą sakant, gatvės merga.

Saulius bando protestuoti.

– Aš – aktorė! – sarkastiškai nusijuokia Žydrė. – Karalienės ir kekšės vaidmenys – lygiai garbingi. Juk svarbiausia – talentas!

Ji pakelia savo taurę, jie susidaužia ir išgeria. Žydrė įjungia magnetofoną. Amerikietiškas rokas. „Hotel California“.

Svetainę apšviečia besileidžianti saulė. Saulius tylėdamas žiūri pro langą į senamiesčio stogus.

– Tiesa, – Žydrė užsirūko, – ar tu žinai, kad Audrius – ligoninėj?

– Ką? – sako Saulius.

– Audrius – ligoninėj, – Žydrė išpučia mėlynus dūmus. – Siaubas. Jis VOS nenumirė.

– Nenumirė? – aidu atkartoja Saulius.

– Nenumirė, – pakartoja Žydrė. – Stebuklas, kad jį išgelbėjo. Gulėjo reanimaciniame skyriuje, o dabar – psichiatrinėj. Motina kasdien jam atneša apelsinų. Aišku, nevalgo. Atiduoda kam nors. Nemėgsta jis apelsinų. Nežinau, kodėl, bet tiesiog negali pakęsti jis tų apelsinų. O tokie gražūs ir skanūs vaisiai – apelsinai. Žiūrėk, saulė – kaip raudonas apelsinas!

– Jis, vadinasi, iš tikrųjų narkomanas?..

– Buvo. Kvaiša aš. Dėmesio nekreipdavau į jo siurrealistinius skiedalus, o kartais jis, žinai, užsidėdavo tokius akinius...

– Mačiau, – sako Saulius. – Mačiau aš tuos bjaurius akinius.

Žydrė persuka dainą atgal, ir vėl kambary skamba „Hotel California“.

– Šokim.

Ji apkabina Saulių, jis – ją, ir jie lėtai sukasi vidury kambario. Žydrė padeda galvą Sauliui ant peties.

– Koks tu mielas vaikas, – kužda ji. – Pasakyk, kad aš miela mergaitė...

Žydrė stipriau prisiglaudžia prie Sauliaus. Ji girta, galvoja Saulius, ji girta. Jis žiūri į saulėlydyje degantį mergaitės skruostą ir giliai alsuoja, nes pamažu jį užvaldo geismas. Saulius stengiasi neišsiduoti, kiek atsitraukia, bet Žydrė prisiglaudžia, jie šoka pagal svajingą dainą Kalifornijos saulėlydžio šviesoj.

– Pabučiuok mane, – sukuždėjo Žydrė.

Sauliaus širdis pašėlusiai daužosi.

– Aš nemoku.

– Aš išmokysiu, – tyliai susijuokia Žydrė ir prisiliečia lūpomis prie Sauliaus lūpų.

Kambary – sodri, išnokusi raudonos saulės šviesa. Vynuogių skonis burnoj...

Susiglaudę jie guli nuogi ir žiūri į tamsą.

– Aš tave myliu, – sukužda Žydrė, lūpomis liesdama Sauliaus ausį.

– Tu myli Romą, – sako Saulius, drebėdamas visu kūnu.

– Dabar aš myliu tave.

– Ne.

– Dabar, – sako Žydrė, – aš myliu tave. Pabučiuok mane.

Jie ilgai bučiuojasi.

– Pasakyk, – sako Žydrė. – Aš bjauri kekšė? Kekšė iš sudegusio teatro? Sakyk!

– Ne, – Saulius tankiai alsuoja. – Tu nelaiminga mergaitė.

Žydrė tyli. Paskui uždeda delną ant Sauliaus krūtinės, ten, kur plaka širdis.

– Dabar aš laiminga. Aš – laiminga mergaitė! – tyliai nusijuokia ji.

– Aš vesiu tave, – staiga sako Saulius ir pats apstulbsta, išgirdęs savo žodžius.

Žydrė pasuka galvą ir žiūri žydromis akimis į vaikinuko akeles.

– Aš vesiu tave, – pakartoja Saulius, norėdamas įsitikinti, kad šiuos žodžius iš tikrųjų ištarė jis.

Žydrė prisiglaudžia ir bučiuoja jo akis. Saulius pajunta ant savo akių jos ašaras.

– Aš kekšė, – kūkčiodama kužda ji. – Aš neverta tavęs.

– Nesąmonės, – tvirtai sako Saulius. – Nesąmonės.

– Aišku, nesąmonės, – atsidūsta Žydrė ir nusibraukia ašaras. – Nešnekėk nesąmonių.

– Aš negirtas. Bet, – Saulius sunerimsta, – juk tu... ką, jeigu vaikas...

– Ne ne ne, – purto galvą Žydrė, šypsodamasi pro ašaras. – Aš žinau.

– Iš kur žinai?

– Koks tu vaikas.

Žydrė glosto Sauliaus galvą.

– O aš iš namų pabėgau, – sako Saulius. – Išėjau iš namų.

– Kodėl?

– Mano tėvas – veidmainis ir kvailys. Motinos gaila. Bet ji irgi gera, – kam susidėjo...

– Vaikuti, – šypsosi Žydrė.

– Nevadink manęs vaikučiu!

– Gerai. Dabar tu jau vyras.

– Ir vesiu tave.

– Ne ne, – purto galvą Žydrė ir užsidengia delnu akis.

– Tu miegok, – sako Saulius, užklodamas antklode merginos krūtis. – Tu miegok, o aš galvosiu. Miegok.

Žydrė atsigula ant šono ir prisiglaudžia prie Sauliaus taip stipriai, taip stipriai, kad jam net kvapą užgniaužia, o jų lūpos... o! jų lūpos! – jie alsuoja vienas į kitą, naktį, kai saulė slepias už pasaulio, jie alsuoja vienas į kitą, ir nėra jiems tamsos nė mirties.

XV. ATSISVEIKINIMAS SU GINKLAIS

– Vyrai! – surinka per visą barą girtas vyras. – Karas baigėsi! Mano sūnus gyvas grįžta iš Afganistano! Karas baigėsi! Baigėsi...

Jis šypsosi, bet staiga lūpų kampučiai nukąra, ir jis pravirksta kaip žilas vaikas.

Jaunuoliai, sėdintys prie baro, atsisuka su stiklinėmis rankose.

– Už tavo sūnų, seni! – sušunka vienas. – Aš jau grįžau.

– Iki dugno! Iki dugno! – suūžia jaunimas.

– Visoms merginoms – šampano! – verkiantis vyras trenkia kumščiu į stalą. – Visiems vyrams – degtinės! Aš vaišinu! Mano sūnus – gyvas! Už žuvusius ir už gyvuosius! Karas baigėsi!

– Valiovaliovalio!!! – skanduoja visi.

Romas įeina į barą ir nustebęs žvalgosi aplink. Pamatęs pažįstamą, klausia, kas čia vyksta.

– Ką?! – netiki Romas.

– Karas baigėsi, sakau. Viskas. Mūsų kareiviai grįžta namo.

– Šimtą degtinės, – sako Romas barmenui ir uždeda ranką ant pažįstamo peties. – O aš pagalvojau, kad jie šitaip linksminasi dėl sutarties...

– Kokios sutarties? – nustemba pažįstamas.

– Nežinai? – nustemba Romas.

– Aš ne visažinis, – pykteli pažįstamas. – O ir tu ne visažinis.

– TSRS ir JAV susitarė dėl branduolinio ginklo sunaikinimo.

– Fantastika, – sako pažįstamas ir gurkšteli konjako.

– Prašom, – sako barmenas, duodamas šimtą gramų degtinės, o barmenui, nešančiam šampaną ir degtinę VISIEMS, šūkteli: – Jonai, neapsiskaičiuok!

Jonas nusijuokia.

– Fantastika, – sako Romas. – O aš buvau įsitikinęs, kad keliausiu į Afganistaną. Aš juk aukščiausios rūšies patrankų mėsa.

– Kas pasakė „patrankų mėsa"?! – surinka girtas žilas vyras. – Kas pasakė „patrankų mėsa"?!

– Aš, – atsako Romas.

– Tu... – vyras nutaiko į Romą rodomąjį pirštą it pistoletą. – Tu...

Jis sukūkčioja, užsidengia delnu akis ir atsisėda. Paskui pakelia galvą, žiūri į Romą, o Romas žiūri į jį.

– Duokite jam degtinės, – sako vyras. – Mano sūnus grįžta gyvas.

– Atleiskite, – sako Romas ir pakelia stiklinę. – Už jūsų sūnų.

– Duokite jam degtinės, – verkia vyras. – Aš jį pažįstu. Jis kartu su mano sūnumi treniravosi kultūrizmo klube. Tavo vardas Romas, tiesa?

– Taip, – Romas apstulbsta, tuščia stiklinė iškrenta iš rankos ir ištykšta. – Jūs – Dariaus tėvas?..

– Dariukas grįžta gyvas! – pro ašaras juokiasi girtas vyras. – Duokite jam degtinės!

– TSRS ir JAV susitarė? – kraipo galvą pažįstamas, išgeria konjaką ir užsisako dar.

Romas užmina ant šukės, ir ji įsminga į didįjį kojos pirštą. Romas atsisėda ant kėdės šalia Dariaus tėvo, nusiauna sandalą, šviesus kraujas sunkiasi iš kojos piršto.

– Rudenį aš išeinu į armiją. Galvojau, kad mane paims į Afganistaną...

Barmenas padeda prieš jį šimtą gramų degtinės. Iš magnetofono trenkia sunkusis rokas. Jaunimas kalbasi gyvai ir garsiai.

– Gyvas, – sušnabžda girtas Dariaus tėvas, stiklinėmis akimis žiūrėdamas į stiklinę su degtine. – Išgerkim!

Jie susidaužia ir išgeria.

– Dar! – šaukia vyras, nusibraukęs ašaras. Romas žiūri į žilus jo plaukus. Jie panašūs į apšerkšnijusią žolę.

XVI. PRARASTOJI KARTA IR ATEITIES AKYS

„Štai vasara ir baigias, o mes nesusirinkome kaip visada prie apvalaus staliuko", – galvoja Saulius, gurkšnodamas obuolių sultis. „Mes – klasiokai? Draugai? Karta?"

Į senamiesčio slėnį sėlina vakaras. Saulius nežiūri į besiskirstančius kavinės lankytojus. Jam liūdna. „Audrius – ligoninėj. Žydrę areštavo tėvai, nes grįžę rado po jos lova per daug tuščių butelių. Žydrė Žydrė Žydrė... Romas? Romas rudenį išeina armijon ir džiaugiasi, kad Afganistane baigėsi karas."

– Sveikas!

Prie staliuko atsisėda pažįstamas vaikinas, literatas, studijuojantis universitete.

– Sveikas.

– Liūdnos naujienos, broliuk.

– Kas... atsitiko?

– Aidas nusišovė.

Tyla lyg po šūvio.

– Tokios tokelės, – atsidūsta literatas. – O geras poetas. Aš labai skubu, atleisk.

Jis nueina. Saulius jaučia, kad jo galva sukasi, ir jis nieko nesupranta. Šūvis į galvą. „Nusišovė? Nusišovė? Nusišovė?“ Jis negalvoja, kuo nusišovė poetas – pistoletu ar šautuvu, ir iš kur juos gavo, – beprasmiški klausimai, prasmingi tik milicijai ir svetimų savižudybių mėgėjams.

Jis neklausia savęs, kodėl nusišovė Aidas C., bet atsimena jį sakant, kad dar šiąnakt nusišaus, nes neturi antžmogiškų sparnų. Saulius neklausia savęs, kodėl nusišovė Aidas C. Gal tai socialinė ir literatūrinė, broliška biurokratija nugalėjo Žmogų? Biurokratija – tai mašina, kurią valdo ne žmogus, o žmogžudys! Tai jis nušovė poetą. Taip, jis. Bet poetas – nenugalėtas. Nenugalėtas! „Menas – tai gyvenimo ginklas dvikovoje su mirtim. Ir mirtis, cha cha, bejėgė prieš dvasią, įkvėptą pergalei!“ – atsimena Saulius Mokytojo žodžius ir atsimena, kad Mokytojas turbūt dar sėdi čia, „Rotondoje“, gurkšnodamas kaip visada raudoną vyną.

Purpurinis vakaras atsėlina į Vilniaus slėnį. Vilnelės ir Vilijos vanduo tviska sidabru ir auksu. Švelnus vėjelis vėsina įkaitusius medžių lapus.

Vaikinai ir merginos išsiskirsto. Kavinėje lieka tik pardavėjos, senyvas dailininkas ir Saulius.

Jis žiūri į girtą maestro, užsikvempusį ant stalo. Senasis dailininkas miega. Ant jo staliuko stovi tuščias raudono vyno butelis.

Saulius išgirsta vyriškus balsus ir pamato du milicininkus su racijomis.

– Draugas dailininkas vėl miega viešoje vietoje... – palinguoja galva vienas.

– Pažadinti ir – į blaivyklą! – kerta kitas.

– Tegu miega, – geraširdiškai šypsosi pirmasis. – Niekas čia nebeateis. Kavinė užsidaro.

– Vis tiek reikia pažadinti.

Pirmasis mosteli ranka ir užsirūko. Antrasis eina prie miegančio dailininko, bet Saulius paprašo nežadinti.

– Ko tau čia reikia? – milicininkas nutaiso piktą veidą. – Eik miegoti.

Saulius atsiremia į sieną. Milicininkas papurto senąjį dailininką už peties.

– Kelkis, genijau. Ar girdi? Kelkis!

Dailininkas nerodo jokių gyvybės ženklų. Milicininkas stipriau, grubiau papurto dailininką, tuščias vyno butelis nuvirsta, nurieda nuo stalo, krenta ant kavinės plytų ir sudūžta. Saulius krūpteli.

– Ei! Ei! – milicininkas čiumpa dailininko galvą už plaukų, atlošia, ir staiga jo akys išsiplečia, lūpos prasiveria, jis paleidžia dailininko galvą, kuri nusvyra ne ant stalo, o atgal – lyg dailininkas juoktųsi atsilošęs.

Saulius žiūri ir nieko nesupranta, bet jo širdis daužosi, daužosi, daužosi.

Geraširdis milicininkas prieina, pasižiūri į dailininko veidą.

– O Dieve, – sako jis.

– Kaip gyvas nemačiau tokių akių, – sako kitas milicininkas. – Kaip gyvas nemačiau tokių gyvų negyvėlio akių. O negyvėlių mačiau daug.

– Užspausk, – sunkiai ištaria geraširdis. – Užspausk jo akis. Aš negaliu jų matyti.

Jis užsimerkia. Jo kolega ištiesia ranką, bet ne, neišdrįsta, paima raciją, iškviečia milicijos mašiną.

– Jėzau švenčiausias! – suspiegia pardavėja. – Kaziukas!

– Kas?!.. – atbėga kita ir išplečia akis.

– Kaziukas... Kaziukas... – rauda moteriškė, bučiuodama jo akis.

Saulius stovi prie sienos sugniaužtais kumščiais, jo skruostais teka ašaros. Jis žiūri į gyvas mirusio dailininko akis, besišypsančias sustingusias raukšles ir lūpas, jis žiūri į tokias gyvas, pikasiškas dailininko akis ir negali, nenori, negali užsimerkti.

XVII. SAULĖLYDIS

Vasaros vakaras, paskutinis vasaros vakaras. Saulius stovi Gedimino pilies bokšte it vienišas sargybinis, o virš jo galvos plazda vėjy Lietuvos vėliava. Saulius žiūri į senamiestį, kuris atrodo kaip juvelyrinis senovės meistrų darbas. O juk taip ir yra, galvoja jis. Mano Vilnius,

sako sau mintyse, mano Vilnelė ir mano Vilija. „Vilnele, bėk į Viliją, o Vilija – į Nemuną. Sakyk – Tėvynę mylime labiau mes už gyvenimą.“ Saulius ieško akimis Vilnelės, bet ją užstoja žaliuojantys medžiai. Tada jis pakelia galvą ir žiūri, kol pasijunta kybąs ore, po kojomis – miestas, virš galvos – dangus, o priešais – saulė! Jis alsuoja giliai lyg prieš skrydį. Ar įvyko stebuklas, klausia savęs, ar įvyko TAI?

Jis žiūri išplėstomis, nuogomis akimis į akinančią saulės akį, kol jo akys pasrūva ašaromis. Jis įsiremia rankomis į geležinę atramą ir užsimerkia, bet akyse – saulė. Jis jaučia vietoj rankų sparnus, bet kodėl jo kūnas – it geležinis, ir kodėl norisi kaukti geležinio vilko balsu – į saulę?..

„Geležinis vilkas su sparnais – antitarybiška!“ – pasakytų jo tėvas. „O chimeros ant Paryžiaus katedros? – atsakytų sūnus. – Chimeros?..“

Negrįšiu, tėve, ilgai negrįšiu. Tik mamos gaila. Negrįšiu. Gyvensiu Mokytojo palėpėje. Kroviku dirbsiu. Viešųjų tualetų valytoju. Šlavėju. Bet gyvensiu Mokytojo namuose, o į tavo namus negrįšiu, tėve, ilgai negrįšiu, net įstojęs į Institutą – ne, o aš įstosiu ir be tavo pagalbos, nes mano tikėjimas lygus žinojimui – aš nugalėsiu!

Vėjas pučia į veidą, šiaušia plaukus ir plaiksto didelę trispalvę vėliavą. Saulius žiūri į saulę ir staiga pajunta, kad ji – tai gyvas šviesulys! Ne butaforinis skritulys, padarytas iš kartono ar skardos, virvute pakeliamas ir nuleidžiamas provincijos teatre. Ne, saulė – tai gyvas šviesulys, aplink kurį sukasi gyvas pasaulis! Saulė – danguje. Pasaulis – danguje. Ir aš – danguje, galvoja Saulius. Mes gyvename pasaulyje, kuris sukasi aplink savo ašį ir aplinkui saulę, ir kiekvienas žmogus sukasi aplinkui savo ašį ir aplinkui saulę – gyvą šviesulį! Gal mūsų aukščiausias „Aš“ ir yra ta gyvybės ašis, Saulė, aplinkui kurią skriejame, idant nepasiklystume tamsoje ir begalybėje?.. Saulius apsvaigsta ir užsimerkia, nes pasaulis iš tikrųjų sukasi... Ir kuo arčiau šviesulio, tuo karštesnė jo ugnis. Bet stipresnė nei plienas yra žmogaus siela, nes plienas išsilydo ugnyje, o siela – užsigrūdina. Ir staiga jis išvysta dangaus vandenynu atplaukiantį baltą burlaivį ir atsiklaupia prieš saulę, tekančią virš visų žmonių žemės...

XVIII. PABAIGA

Viena giminė išeina, kita ateina, ir žemė tveria amžius. Saulė taipgi teka ir leidžiasi, ir vėl grįžta į savo vietą, ir vėl iš naujo teka. Vėjas aplanko pietus ir traukia į šiaurę, pereina visa aplinkui ir grįžta tolydžio, ir suka savo ratą. Visos upės teka į jūrą, ir jūra nepatvinsta, ir grįžta jos ten, iš kur ištekėjusios vėl iš naujo tekėti.

lakštingala negali nečiulbėti

Jis atsibudo, bet neatsimerkė. Nuojauta nežadėjo nieko gera. Nuojauta žadėjo mirtį, o jis niekaip negalėjo suvokti – kieno ir kokią. Atsibudo, bet neatsimerkė, nes nenorėjo turėti akių.

Tačiau akis jis turėjo, todėl teko atsimerkti. Bukai spoksodamas į lubas, jis klausėsi, kaip čiulba paukšteliai, ir tuoj pat įsivaizdavo lakštingalą, čiulbančią ant jo karsto.

– Fu, – tarė jis ir inertiškai apsivertė ant kito šono – akys turėjo savaime (kaip lėlės) užsimerkti, tačiau tai neįvyko. Tada jis pats pabandė jas užmerkti.

– Nesąmonė... košmaras... nonsensas!

Akys neužsimerkė.

Jis, nusipelnęs valstybės ir visuomenės veikėjas Ogaila IV, užsimiršo ir gana negražiai nusikeikė.

– Tėtė nusikeikė! Tėtė nusikeikė! Mama, tėtė nusikeikė!

Mažametis veikėjo sūnelis be kelnių bėgiojo po kambarius ir informavo visą šeimą, kad tėtė nusikeikė. Tai buvo įvykis. Tai buvo politinė klaida. Ogaila IV lėtai, bet nesulaikomai išraudo.

Kažkas pabeldė į kambario duris, ir nusipelnęs veikėjas pakišo galvą po pagalve. Kažkas pabeldė įsakmiau ir po pauzės atidarė duris.

– Kas atsitiko? – Ogaila išgirdo žviglų žmonos balsą ir tyliai, bet išraiškingai suknarkė.

– Branguti, – žmona pasaldino balsą, – alio?

Ogaila suknarkė kiek garsiau. Paskui išgirdo, kaip užsidarė kambario durys, ir giliai, iš pačios širdies atsiduso.

– Jis miega, – sušnibždėjo žmona šeimynykščiams. – Jam išsprūdo visiškai netyčia. Žinote, jo darbas toks varginantis.

Ogaila išsižiojo, norėdamas surikti, kad... Tačiau užsičiaupė taip greitai, kaip ir išsižiojo. Paukšteliai čiulbėjo itin bjauriai.

– Nesąmonė... nonsensas!

Ogaila IV pašoko iš guolio ir movė į vonią. Mažametis sūnelis spėjo pastebėti gėlėtas, plačias apatines kelnes ir suprato, kad tėtė nusikeikė, o dabar prausiasi.

– Mama! Mama! – suklykė jis. – Tėtė nusikeikė ir prausiasi.

Ogaila IV girdėjo tik vandens šniokštimą ir trūkčiojantį savo šnopavimą: sunku išsiplauti ausis, kai akys neužsimerkia. Vanduo užpylė akis.

– A-a-psich! – nusičiaudėjo Ogaila.

– Absurdas kažkoks... – burbėjo jis, maudamasis kelnes.

Prunkšdamas iš įtūžio, išlipo iš vonios, energingai apsišluostė persišku rankšluosčiu ir grįžo į savo kambarį, kuriame rado žmoną, užsidengusią rankomis veidą.

– Kas atsitiko! – baisiu balsu paklausė Ogaila IV. Jo apatinės kelnės grėsmingai suplevėsavo skersvėjy.

– Aš norėjau paklausti to paties, – žmona pakėlė ašarotą veidą. – Sakyk, kas atsitiko? Nelaimė? Tik neslėpk nuo manęs...

– Von!!! – isteriškai suriko Ogaila ir griebėsi už širdies.

– Atleisk, atleisk man, – pamaldžiai paprašė žmona ir priėjusi grakščiai jį pabučiavo.

– Tiek to, – mostelėjo ranka jis, lyg nugindamas musę, ir žmona pranyko, tarsi mostelėjus burtininko lazdele.

Ogaila IV liko kambaryje vienas. Meiliai apžvelgęs daiktus, kurie jam atsakė tuo pačiu, jis, alpėdamas iš siaubo, suvokė, kad daiktai neužsimerkia niekada.

– O-o-o! – sudejavo jis. – Koks absurdas!

Apsivilkęs kostiumą, Ogaila IV iškilmingai įžengė į Didįjį Kambarį, kitaip vadinamą Svetaine. Šeima, sustingusi nuo įtampos, laukė jo ženklo.

– Kur laikraščiai? – paklausė veikėjas tokiu balsu, tarsi kas būtų nušvilpęs dalį jo gyvenimo. – Aš klausiu – kur, po velnių, šios dienos laikraščiai?!

– Tėtė nusi!.. – klyktelėjo sūnelis, tačiau mama užčiaupė jam burną lipniu delnu ir meiliai prabilo:

– Laikraščiai, branguti, ant stalo.

– Ant kokio, hrrm, stalo?!

– Kaip visada – ant žurnalinio staliuko, – dar meiliau pasakė moteris.

– Kaip visada, – suburbėjo Ogaila IV. – Kiek galima!

Ką galima ir ko negalima, nusipelnęs valstybės veikėjas nepasakė – tai liko potekstėje.

– Nervai, – sušnabždėjo veikėjo žmona išbalusiai marčiai.

– Nervai... – ištarė ta svajingai ir priekaištingai dėbtelėjo į savo vyrą – veikėjo sūnų, kuris buvo šaltas kaip aisbergas. Mažametis sūnelis neramiai krutėjo ant mamos kelių, o mama – ant kėdės. Prie stalo įsivyravo nesmagi tyla, ir marti prabilo:

– O žinote, SAKO, kad Paryžiuje...

– Aš taip ir maniau!!! – į Svetainę įlėkė Ogaila IV, karingai mosuodamas laikraščiu.

– Kas?! – visi pavirto Ausimi.

– Perversmas!

– Ak! – visi pavirto Akimi.

– Valstybinis perversmas!

Visi pavirto savimi. Sūnelis staiga pravirko.

– Mama, aš padariau...

– Ką, ką?

– Kaką, – suinkštė mažiukas ir graudžiai sužliumbė.

– O Viešpatie!

– Tuoj jūs visi darysite tą patį, – įtūžo valstybės veikėjas, nepatenkintas dėmesiu. – Valstybinis perversmas! Štai paskaitykite!

Jis įbruko laikraštį savo sūnui, kuris buvo šaltas kaip aisbergas. Žmona, pačiupus vaiką už pakarpos, nutempė jį į vonią. Sūnus pervertė laikraštį ir metaliniu balsu tarė:

– Neradau jokio perversmo.

– Kvaily, surask nors vieną pavardę, – lėktuvą nupirksiu.

– Lėktuvą? – sūnus kiek atgijo. – Malūnsparnį.

– Špygą, o ne malūnsparnį!

– O malūnsparnis iš tikrųjų panašus į skrendančią špygą, – sukikeno pokario veteranas – Ogailos IV tėvas.

– Ieškok, ieškok, – veikėjas piktdžiugiškai šypsojosi. – Krachas!

– Jokio kracho, – nukirto sūnus. – Štai!

Pergalingai šypsodamasis jis parodė tėvui porą pavardžių.

– Asile! – sustaugė tas. – Tu man parodyk nors vieną autoriaus, supranti, au-to-riaus pavardę!

Sūnus sumišęs dar kartą pervertė laikraštį ir apstulbo.

– Iš tiesų... – sulemeno jis. – Laikraštis be pavardžių.

– Klausykit! – suspiegė marti ir po intriguojančios pauzės tarė: – Čia brokas!

Sūnus susižavėjęs pažvelgė į savo parinktąją.

– Tamsta pati esate brokas! – drėbė Ogaila IV. – „Sportas", „Tiesa", „Komjaunimo tiesa", „Pravda", „Izvestija" – visuose laikraščiuose tas pats – straipsniai be autorių pavardžių!

– O gal, – marti nurijo kartėlio gniužulą, – čia... na, tarsi balandžio pirmosios provokacija?

– Balandėle, – nuožmiai sušvelnėjo veikėjas, – tokiu atveju mane informuotų! Tai perversmas!

– Tačiau ką jūs turite omeny? Koks perversmas?

Ogaila sumosavo rankomis taip energingai, kad iš švarko ištrūko saga.

– Visuotinis!

Sūnus žagtelėjo.

– Ar jūs galite tai įsivaizduoti? Vertybių krachas!

– Ar jūs galite įsivaizduoti! – suriko į Svetainę įpuolusi veikėjo žmona. – Vaiko kakutyje aš radau deimantą!

– Štai, – subaubė Ogaila IV. – Tai perversmo rezultatas! Dabar mes visi turėsime knistis mėšle!

Koridoriuje suskambo telefonas. Ogaila pastriuokomis nubėgo atsiliepti, o jo žmona tuo metu pasakojo, kaip pametė žiedo akutę ir kaip ją rado kakuty. Marti išsižiojo, o jos vyras kietai užsičiaupė. Tuo metu koridoriuje vyko toks pokalbis:

– Bronislovas? Sveikas! Labai gerai, kad paskambinai...

– O kas atsitiko?

– Neklausk! Tai yra klausyk!!!

– Ko taip šauki? Aš klausau.

– Perversmas, Bronka, perversmas!

– Tu kliedi, uogele... Koks perversmas?

Ogaila įkvėpė oro.

– Valstybinis! – iškvėpė.

– Klausyk, ką aš tau pasakysiu, – pasakė drg. Bronislovas po pauzės. – Išgerk prancūziško konjako, ir viskas susitvarkys. Cha cha, perversmas. Nieko sau juokeliai. Paskambinsiu po perversmo.

– Alio! Alio! – gailiai šaukė Ogaila, tačiau atsakymas „pyp pyp" buvo tarsi garsinė špygos išraiška. – Idiotas!

Įėjęs į Svetainę, veikėjas išvydo savo gyvenimo draugę, bučiuojančią jų bendradarbiavimo vaisių ir vadinančią jį deimantėliu. Ogaila užsimerkė atviromis akimis. Akyse tapo tamsu. Staiga jis nušvito kaip ekranas ir įjungė televizorių.

– ...O dabar, – žavingai nusišypsojo pranešėja, – meninis filmas „Atpildo diena".

Ogaila suvirpo visu kūnu. Titrai, titrai, titrai, urzgė jis iš nekantrumo kaip tigras, reikalaujantis mėsos. Ekrane sušvito raudonos raidės. ATPILDO DIENA. Titrai, titrai! Titrų nebuvo. Po pavadinimo iš karto prasidėjo vaidinimas.

– Krachas! – Ogaila sudribo ant sofos.

Jis atrodė labai įdomiai – akys buvo išsprogusios kaip mirksinčios lėlės, kuri, paversta ant šono, pasako „Ma-ma". Tačiau Ogaila negalėjo nei užsimerkti, nei pasakyti „Ma-ma". Žmona susiprato ir išjungė televizorių.

– Vadinasi, – staiga atšilo sūnus aisbergas, – perversmas?!

Visi, išskyrus kikenantį pokario veteraną ir jo išdykaujantį anūką, krūptelėjo.

– Vadinasi, – sūnus ėmė nesulaikomai tirpti, – krach?!

– Che, – prabilo pokario veteranas, – atsivertei laikraštį – skaityk straipsnius. Įsijungei gramofoną – klausyk muzikos. Kam reikalingi vardai ir pavardės...

– Man! – suriaumojo Ogaila IV, ir jo akys apsitraukė blyškia plėvele. – Man!

– Hm, labai patinka vardas, kuriuo tave pakrikštijau? – senukas nustebo iš malonumo.

– Įdomu, – įsiterpė marti, – ar Paryžiuje taip pat įvyko perversmas?

Ogaila IV pažiūrėjo į ją žvėries akimis ir pamatė, kad jo sūnaus žmona – tai civilizuota žmogaus patelė.

Veikėjo žmona kramtė lašišą, kuri tirpte tirpo burnoje. Moteris stengėsi neparodyti, kad perversmo nebijo, tačiau pro Ogailos IV žvėries akis nepraslydo nė viena smulkmena.

– Tu! – suspigo jis. – Tu, kurią aš mylėjau trisdešimt metų, tu išduodi mane sunkiausią bendro gyvenimo akimirką!

– Aš manau, – sūnus išalko, tad įsidėjo į lėkštutę silkės, – kam šitaip jaudintis... Tegu ir perversmas! Taip, tai iš tikrųjų baisu, bet... aš net nežinau... vot... aš... š...

– Brude, ir tu?!

Sūnus paspringo ir užsikosėjo. Senukas sukikeno ir šelmiškai mirktelėjo anūkui. Tas suspigo iš juoko. Mama pliaukštelėjo jam per sėdynę, ir jis ėmė žliumbti.

Valstybės veikėjas pašoko nuo sofos.

– Reikia veikti!

– Ką veikti? – mechaniškai paklausė žmona.

Ogaila nieko neatsakė ir išlėkė iš Svetainės. Marti įtempė jautresniąją ausį ir išgirdo, kad uošvis šlamina kažkokius popierius.

– Laikraščius rausia, – sušnabždėjo ji, tačiau niekas jos nesiklausė: visi įniko valgin. Ji norėjo pakartoti, bet apsigalvojo ir suleido dantukus į šokoladinį pyragaitį.

– Radijas! – visi išgirdo Ogailos riksmą. – Radijas!

– Na ir kas, – niūriai pratarė sūnus ir pabandė iščiulpti silkės gabaliuką, įstrigusi kiaurame dantyje.

– O, žinote, SAKO, Paryžiuje...

– Be-e, – pravirko mažametis.

– Kas yra? – nujausdama atsakymą, paklausė mama.

– Padariau sisiuką...

– Viešpatie!

Ji čiupo vaiką už pakarpos ir vėl nutempė jį į vonią.

Staiga į Svetainę įsiveržė Ogaila. Rankose jis laikė mažytį radiją – kaip vaiką. Ogaila IV šypsojosi. Marti išsižiojo, o šaltasis veikėjo sūnus kietai sučiaupė lūpas.

– Draugai! – kreipėsi Ogaila IV diktoriaus-diktatoriaus balsu. Pamatęs, kad nėra jo žmonos, suriko: – Leokadija!

– A? – atsiliepė iš buto gelmių.

– Et, – mostelėjo ranka Ogaila ir dar meiliau nusišypsojo. – Draugai, kaip jau sakiau, įvyko perversmas. Iš netikėtumo aš pamaniau, kad tai yra labai labai blogai. Tačiau, pasirodo, viskas labai labai gerai gerai. Aš klydau, tad atsiprašau. Draugai, šiandien įvyko Komunistinė revoliucija!

– Valio! – kimiu balsu suriko veteranas.

– Taip, iš tiesų valio, – virpėdamas iš susijaudinimo pritarė Ogaila. – Nuo šios dienos pavardžių kultas bus panaikintas! Ilgai mes vilkome Vardo jungą, ir štai pagaliau mes laisvi! Su Komunizmu, draugai!

– Valio! – kimiu balsu suriko veteranas.

– Valio! – virpėdamas iš susijaudinimo suriko ir Ogaila IV.

– Taip, – pritarė sūnus aisbergas.

– Sakote, valio? – marti išsižiojo.

– Valio! – nukirto Ogaila. – Dabar mes visi Komžmonės!

– Ir aš? – paklausė senukas veteranas.

– Už Tėvynę kariavai? Kariavai. Vadinasi, ir tu!

– O jie, – senukas parodė į jaunuosius, – jie juk nekariavo?

– Tėvuk, – veikėjas atlaidžiai nusišypsojo, – jie kovėsi, kaunasi ir kausis kituose frontuose.

– A-a, – senukas susimąstė. – O aš maniau, kad frontas yra vienas...

– Tu klydai! – iškilmingai tarė Ogaila. – Naujas pasaulis susideda iš daugelio senų!

– Ar jūs galite įsivaizduoti? – į Svetainę įlėkė žmona su vaiku ant rankų. – Šįkart nieko neradau!

– Leokadija, – Ogaila uždėjo ranką jai ant peties. – Šiandien įvyko Komunistinė revoliucija!

Žmonos akys sustiklėjo. Ji nežinojo, kaip reaguoti į tokį įvykį. Jos vaidmenų sąraše tokios reakcijos nebuvo.

– Ura! – sukliko vaikas.

Ogaila IV pažvelgė į jį kaip niekada meiliai ir su partiniu pasididžiavimu.

– Tai gal... – sulemeno marti, – šampano?

– Ne! – nukirto veikėjas. – Jokių šampanų. Nejaugi po tokio svaiginančio įvykio reikia svaigintis kapitalistams artimu gėrimu? Aš, draugai, protestuoju!

– Revoliucija? – atsipeikėjo žmona ir pastatė vaiką ant kilimo.

– Taip, revoliucija, Komunistinė revoliucija! Tegyvuoja santvarka be pavardžių! Tegyvuoja bepavardė laimė!

Koridoriuje suskambo telefonas.

– Tai Bronislovas! – apsidžiaugė Ogaila ir nubėgo atsiliepti.

– Alo?!

– Čia aš. Tu jau žinai?

– Taip, taip!

Bronislovas apstulbo.

– I... ir... džiaugiesi?!

– O tu – ne? Kaip tu, Bronka, tu – senas komunistas, gali nesidžiaugti?!

– Na jau, žinai, – Bronislovas piktai pakreipė galvą. – Aš nieko nesuprantu. Žinai ir džiaugiesi?

– Taip! Kiek laiko mes, mano drauge, laukėm šios dienos!

– Aš – tikrai nelaukiau.

– Išdavikas! – suriko Ogaila ir metė ragelį. Tačiau po kelių sekundžių telefonas suskambo vėl.

– Alo! – nuožmiai suriko veikėjas.

– Draugas Ogaila?

– O! Draugas...

– Ar tamsta žinote? Jums turėjo skambinti draugas Bronislovas.

– Taip, taip. Tačiau, žinote, draugo Bronislovo nuomonė...

– Tai ne vien draugo Bronislovo nuomonė. Tai CK nuomonė. Suprantate?

– Nieko nesuprantu!

– Žmonės, netinkantys naujai santvarkai...

– Ką Jūs norite tuo pasakyti?!!

– Aš norėjau pasakyti, – suriaumojo netekęs kantrybės draugas N. – Pašol von!

Ogaila IV, konvulsiškai gniauždamas pypsintį telefono ragelį, tarsi norėtų jį pasmaugti, užsimerkė ir išvydo lakštingalą, čiulbančią ant jo kapo...

setas

Rytas buvo skaidrus. Jis, berniukas su raudonais sportiniais marškinėliais ir baltais šortais, sugniaužė raketę ir pažvelgė į giedrą dangų. Paskui vyriškai nusispjovė, išsitraukė iš kišenės kamuoliuką ir piktdžiugiškai nusišypsojo. „Aš dar jiems parodysiu. Tegu tik palaukia. Mes pamatysim, kas yra kas. Šmikiai." Jis vėl vyriškai nusispjovė, bet, kaip atsitinka ne vienam vaikėzui, – seilės užtiško ant lūpų ir nuvarvėjo ant nuogų kojų. Jis susiraukė, atgalia ranka nusišluostė seiles nuo lūpų ir kojų, paskui iš visų jėgų metė kamuoliuką į žalią medinę sieną, ir žaidimas prasidėjo.

Oras buvo gaivus, berniukas šokinėjo mikliai kaip ir teniso kamuoliukas, jam buvo malonu kvėpuoti pilna krūtine ir atmušti kamuoliuką, iškvepiant anglies dioksidą ir įkvepiant gryną, medžiais, žolėmis ir gėlėmis kvepiantį orą. Viens du opa šitaip! Šitaip opa! Šokinėjo jis lengvai, neatsilikdamas nuo balto, naujutėlio kamuoliuko, pirkto vakar kaip tik šiai dienai. „Aš jiems parodysiu, kas esu aš." Jis prisiminė savo kiemo draugus ir įtūžo. Iš įtūžio ėmė mušti stipriau, kamuoliukas lakstė greičiau, berniukas šokinėjo mikliau, – viens du opa, viens opa, viens opa opa, viens o-p... Berniukas matė tik žalią sieną ir baltą kamuoliuką, mirgantį akyse. Jis net pats nesuprato, kaip jam pavyksta taip greitai žaisti – smūgiai buvo tikslūs, ir atrodė, kad jo ranką ir kojas valdo pati Sporto Intuicija. Berniukas kiek uždusо, bet ėmė kvėpuoti giliau, ir žaidimas tęsėsi.

Dešinė ranka truputi pavargo, bet berniukas atkakliai smūgiavo ir atmušinėjo-smūgiavo-atmušinėjo. Jis įsivaizdavo, kad žalia, medinė korto siena – tai SIENA, kurią būtina pramušti. Prieš ją gali atsilaikyti tik valia ir plienas. Valinga siela ir plieninė ranka. Siena ir Supermenas. „Su-opa-per-menas-op!"

Berniukas pajuto, kad kūnas ima automatizuotis. Tačiau tai buvo gerai, labai gerai, būtent šito jis ir siekė. Plieninė ranka. Viens du op! Giedras dangus švytėjo virš miesto, rytas buvo skaidrus kaip akvariumas, ir vienišam žiūrovui, sėdinčiam priešais kortą, berniukas atrodė

kaip Berniukas, Žaidžiantis Akvariume. Berniukas nematė savo vienišo žiūrovo, jis matė tik Sieną ir save – Supermeną.

Staiga jis ėmė daužyti kamuoliuką lyg pasiutęs, lyg būtų supratęs universalų gyvenimo dėsnį, likimo ženklą, laimės taisyklę. Jis pajuto vienovę. Jis, kamuoliukas ir siena. Viens opa pa! Jis, kamuoliukas ir siena. Raketė – tai laidininkas TARP.

Rytas buvo gaivus, bet berniuko kaktą, krūtinę ir kojas išmušė prakaitas. Jam tai patiko. Jam patiko būti Supermenu, kuriam nusispjauti į prakaitą. Prakaitas, tirštas prakaitas – tai vyriškumo požymis.

Ranka su rakete judėjo mechaniškai ir mechaniškai tiksliai. Atrodė, kad ne raketė pataiko į kamuoliuką, o kamuoliukas pats nuo sienos velnišku greičiu atsimuša į raketę, o paskui vėl į sieną, o paskui vėl į raketę. Kamuoliukas pateko į elektrinį lauką ir, turint omeny fiziką, viskas buvo pagrįstai aišku.

– Bravo! – sušuko susižavėjęs vienišas žiūrovas. – Varyk, išspausk, kiek gali!

Berniukas jo nematė ir negirdėjo, tačiau pajuto naujos jėgos antplūdį, jį užvaldė piktdžiuga su ryškia džiugesio persvara. Su-per-me-nas su-per-me-nas su-per-me-nas. Greičiau. Dar greičiau. Štai šitaip! Valio. Taip! Viens du. Greičiau greičiau greičiau greičiau greičiau greičiau, tiksliau, taip, op, mikliau, taip, tiksliai! Aš jiems, snargliams, parodysiu! Jis atsiminė viską: ir juoką, ir patyčias, ir patėvio riksmus ir smūgius, ir trejetus iš fizikos, ir motinos paleistuvystę, ir stiklą degtinės, sugirdytos jam per prievartą. „Aš jiems parodysiu. Aš jiems VISIEMS opa!"

– Bravo!!! – dar sykį sušuko vienišas žiūrovas po klasiško berniuko smūgio, kada jau atrodė, kad jis prašaus prošal.

Šįkart berniukas išgirdo šūksnį, bet negalėjo atsigręžti. Jis turi nugalėti. „Žiūrėsim, kas ką, mes dar pažiūrėsim", – jis vaikiškai nuožmiai sugriežė dantimis ir pasijuto lankstus kaip niekada – tartum kūnas būtų be kaulų – vien spyruokliuojantys raumenys ir elastinga oda. Kamuoliukas lakstė greitai lyg apvalus žaisliukas, kažkieno valdomas radijo bangomis. Berniukas neatsiliko nė per sekundę. Kas valdė jį? Gal vienišas žiūrovas?

„Už viską, už viską, še tau, še tau, Siena, še tau!" – jis džiaugėsi, jis buvo laimingas, kad JĄ muša, o ji kenčia, bjaurybė, sukandusi medinius dantis. Abu jie vienas prieš kitą – sukąstais dantimis.

Staiga berniukas pajuto, kad myli, beprotiškai myli šią ranką, raketę ir kamuoliuką, pajuto, kad myli saulę ir nematomą žiūrovą, ir staiga, staigiau nei ką tik, jis pajuto, visiškai nesusivokdamas pajuto, kad myli ir savo draugus, ir patėvį, ir fizikos mokytoją, ir motiną.

Berniukas užsimojo ir iš visų jėgų trenkė į baltą kamuoliuką, kuris nuo Sienos nuskriejo už aukštos tvoros. Berniukas stabtelėjo lyg nuo smūgio.

– Bravo!!! – visa gerkle suriko vienišas žiūrovas.

Berniukas atsisėdo ant žemės ir pravirko. Iš nosies ėmė tekėti šviesus kraujas, kuris kapnojo ant baltų sportinių šortų. Ašaros sumišai su krauju lašėjo nuo vaikiško, bet valingo smakro.

– Ei! – šūktelėjo vienišas žiūrovas, iškišęs nosį pro tvoros akutę. – Kas atsitiko?

Jis, berniukas su raudonais sportiniais marškinėliais ir baltais šortais, atsistojo, sugniaužė raketę ir pažvelgė į mėlyną dangų, kuriuo plaukė didžiuliai, deformuoti lauko teniso kamuoliai.

– Kur mano kamuoliukas?! – suriko berniukas pro ašaras ir kraują.

Vienišas žiūrovas parodė ranka į dangų ir nusišypsojo.

kendzaburas ojė

– Koks tavo vardas?

– Auksinis kardas.

– O pavardė?

– Auksinė raidė!

Man labai patinka šis vardas ir pavardė. Jie priklauso garsiam japonų rašytojui, psichologinės ir kitokios prozos meistrui, apie kurį nieko daugiau nežinau. Nesu skaitęs nė vieno jo sukurto sakinio. Kaip supratot, visiškai nepažįstu šio žmogaus. Net nežinau, ar jis gyvas, o jeigu taip – kur ir kaip gyvena. Vienu žodžiu, nepažįstu šio žmogaus ir, beje, nejaučiu ypatingo noro susipažinti su juo, turėdamas omeny, kad tai neįmanoma šiuolaikinio tarptautinio įsitempimo atveju. Tačiau net ir atsipalaidavus valstybių raumenims, vis tiek nesusitikčiau su šiuo žmogumi, nes esu dvasinių, o ne fizinių kelionių šalininkas. Taigi, nieko apie garsųjį japonų literatūros meistrą nežinau. Jeigu jis gyvas – teatleidžia (japonai yra labai mandagūs), jei miręs – teatleidžia jo artimieji ir gerbėjai (japonai ir gerbėjai yra labai mandagūs)...

Rudens erdvėj plazdena raukšlėti ir spalvoti lapai, o mano sąmonės erdvėj skamba nuostabus garsas: ištarkite – Kendzaburas Ojė. Ojė, ir sekundę (kuri yra amžina) jūs nušvisite...

Man labai patinka šis vardas ir pavardė. Jie išgelbėjo iš Didžiosios Metų Depresijos (DMD), kurios sudėtinės dalys buvo kasdieniai, nutriušę, taukuoti vardai ir pavardės...

Ak, suteikime balsą žolelei!

Ak, pašaukime žmogų tikruoju vardu!

Ak, sudievinkim paprastą dieną!

Kendzaburas Ojė. Man labai patinka šis vardas ir pavardė.

lietaus novelė

Valdui

/VĖJAS/ lietus, lietus, lietus, – lašai nepaliaujamu srautu liejasiliejasiliejas ant Žemės iš molio, šaligatvių, asfalto, mašinų, žvėrių. medžių, butelių, veidrodžių, meno dirbinių ir jų šukių, išmestų knygų ir dvėselienos, muzikos plokštelių, magnetofono, foto, kardiogramų juostų, gyvulių, alkoholio, vaistų dėmių, žmonių, bažnyčių, gėlių, karinių bazių, palaidotų ir nepalaidotų ir gyvų mirusiųjų, skulptūrų, žolės, radijo tranzistorių, kapinių, paukščių, tanklaivių, batų, mokyklų, reklaminių stendų, ligoninių, dokumentų, atpažintų skraidančių objektų, naujametinių, žmogžudiškų, aktorinių ir pomirtinių kaukių, medicininių tvarsčių, politinių plakatų, sprogstamosios medžiagos, rašymo ir piešimo priemonių, darbo ir plėšimo įrankių, meteoritų nuolaužų, – lietus, lietus, lietus srautu nenusakomo amžiaus ant visos pasaulinės materijos, per visą ją kiaurai – lašai, lietuslietuslietus, lašai, brandinantys sąmonę, lietuslietus – jis amžinas tiek, kiek ir Žemė, jis dosnus tiek, kiek jam atsiduodu, lietuje su savo sąmonės lašu /VĖJAS/

žvėris eina miegoti

Mes žiūrėjome, kaip žvėris eina miegoti. Kambarys dvokė dvėseliena, bet mes žiūrėjome, kaip žvėris eina miegoti. Šnopavo jis žvėriškai garsiai ir garsiai smardino orą, o mes žiūrėjome, kaip žvėris eina miegoti. Jis nusiėmė kanopas, uodegą ir lytinius organus, jis nusiėmė civilizacijos akinius, atsegė kojas ir atsuko galvą, ir surankėjusiomis kojomis viską sukrovė Lovos galvūgaly. Keliais spustelėjimais jis išėmė iš pasturgalio pusrutulius, panašius į smegenis be vingių, galų gale viena surankėjusia koja atsuko kitą ir pasidėjo ją kaip ir viską – galvūgaly. Mes žiūrėjome, kaip žvėris eina miegoti, ir galvojome, ką jis darys su torsu ir vienintele koja-ranka. Koja-ranka pakilo ir prasegė torsą iki pat šakumo. Abi torso dalys nukrito ant Lovos. Mes žiūrėjome, kaip žvėris eina miegoti. Tačiau pakėlę liepsnosvaidžius, pamatėme tik detalių krūvą ir supratome, kad pramiegojome esmę.

madona be kūdikio

Paveikslą tapė jau devintą mėnesį ir tikėjosi užbaigti iki Naujųjų metų. Ji sulyso, skruostai įdubo, akys tapo gilios ir skvarbios, rankų judesiai – grakštūs ir tikslūs. Jai buvo malonu jausti stiprų alkį ir tapyti, tapyti, tapyti. Pilvas prikepo prie stuburo, šonkauliai išsišovė, krūtys sustandėjo, aplink spenelius – gysliukės. Anksčiau ji buvo tokia pat graži, bet stamboka, putniakrūtė moteris. Tačiau dabar, po aštuonių mėnesių beprotiško darbo, ji tapo dar gražesnė, o akyse atsirado tas juodas tviskėjimas, kuris atsiranda tik tada, kai sieloje apsigyvena ugninė idėja.

Neprašytus svečius išprašydavo lauk. Telefono neturėjo. Kadaise turėjo draugę ir draugavo, kol nesuvokė, kodėl draugė geidžia miegoti naktimis kartu.

Paskui ji tapė dar pašėliau, įniršusi, nusivylusi ir kartu – iš naujo atradusi savyje gyvybės jėgą. O paskui atsirado vyras, kurio ji negalėjo, nenorėjo išprašyti. Kaip tyčia tuomet ji buvo visiškai išsekusi, ištuštėjusi, jos dvasia, atrodė, plevena virš galvos – nepasieksi. Ir kaip tyčia tuomet atsirado neprašytas vyras, aktorius iš sudegusio teatro, draugo draugo draugas, vėliau, po visko, tapęs jos asmeniniu priešu.

Ji pastojo, tačiau, nežinodama to, šaltakraujiškai atsisveikino su drg. drg. drg. ir tapė toliau, džiaugdamasi, kad nuodėmė nesukėlė šleikštulio, baimės ir atgailos.

Ir tik po aborto ji pajuto ir šleikštulį, ir baimę, ir atgailą, ir prašė Dievo pasigailėjimo, tačiau Dievas tylėjo, ji mušė sau per veidą, ji urzgė kaip sužeista plėšrūnė, nes buvo bejėgė prieš visagalį, kuris neatsiliepė į jos skausmą.

Bet vėliau ji dėkojo Dievui už tai, kad niekas, net aktorius, tapęs jos asmeniniu priešu, nesužinojo, jog ji pasidarė abortą.

Šitai atsitiko birželio pradžioj, o dabar jau rugsėjo pabaiga, ji nežiūrėdavo į laikrodį, ji tik pažvelgdavo pro langą. Ji tapė rytais ir naktimis, – visada, kai vidinė ugnis užvaldydavo jos kūną, įjungdavo ją kaip dailės aparatą, jos grakščių rankų judesiai būdavo tikslūs, – griežti, švelnūs ir tikslūs.

Madona jau buvo beveik nutapyta, beliko patikslinti veido išraišką, nutapyti rankas ir kūdikį.

Ji vis labiau automatizavosi, nes siela valdė jos proto ir pirštų judesius, ir valdė tobulai kaip niekad. Beliko patikslinti Madonos veido išraišką, nutapyti rankas ir kūdikį. O iki Naujųjų metų – mėnuo.

Ji sulyso dar labiau, sulyso taip, kad jos grožis nublanko, – veidas tapo plėšrus, kūno judesiai – skuboti ir aštrūs, mintys – kaip lenktyniniai automobiliai, lekiantys šviesos greičiu tiesiai į autokatastrofą, o kai ji įvykdavo, mergina depresyviai žiūrėdavo į neperžvelgiamą metalo laužo krūvą ir uosdavo gyvybės degėsių kvapą, bet staigiai pabusdavo ir puldavo prie spalvomis žaižaruojančios drobės. Ji kūrė modernistinį šedevrą ir jautė, kad eina teisingu keliu, nes jo kūną valdė siela, pajungusi jį sau kaip genialų vergą.

Jos plaukai susivėlė, lūpos suskeldėjo, akių kampučiuose susimetė traiškanos, akys ašarojo. Ašaras ji nubraukdavo šiurkštaus vyriško megztinio rankove ir tapydavo vos matydama drobę, lyg apakusi nuo įkvėpimo, nuo vidinės ugnies, išdeginusios akis iš vidaus. Ji kūrė ir jautė, kad eina teisingu keliu.

Tuščias butas tartum prisipildydavo psichinės energijos, už merginos nugaros plevendavo mirusių tėvų, pažįstamų ir praeities menininkų dvasios, mirusieji žiūrėdavo į jos bręstantį vaisių, o ji taip pat jausdavosi mirusiosios dvasia, atliekančia gyvybės funkciją. Ji buvo vieniša ir vieniša jos dvasia sujungė ją su praeities, dabarties ir ateities vienišaisiais.

Penkioliktą gruodžio naktį ji nukrito ant nešvarių grindų, o kai atsikėlė, negalėjo suvokti, kiek laiko gulėjo be sąmonės. Ji pakilo ir vėl pradėjo tapyti, bet staiga jos sąmonę apšvietė mintis, užtemdžiusi sielos šviesą.

Ji bandė nepatikėti, ji beprotiškai nusijuokė ir puolė drobę, bet kažkas atsitiko, judesiai nebuvo tikslūs, siela nebevaldė jos. Ji tapė kūdikį, bet kūdikis neužgimdavo, nepavykdavo jo pradėti, jis negimdavo, ir tiek.

Ji šaukės Dievo ir mirusiųjų pagalbos, ji bandė įsiteigti sau Tikėjimą, bet visos pastangos buvo beprasmiškos. Kūdikis negimė.

Negailestingai aušo rytas. Vėsa įsismelkė po oda kaip anglies nuodai, merginą krėtė šaltis ir karštis pakaitom, tačiau ji desperatiškai

bandė nutapyti kūdikį, nebejusdama nei karščio, nei šalčio, nei savęs. Mirusieji tartum juokėsi už nugaros.

Kambarys prisipildė cigarečių dūmų, mergina sėdėjo ant grindų, rūkė cigaretes vieną po kitos, surūkė trečią, užgesino į delną ir atsistojo prieš molbertą.

Ji stovėjo ilgai, nebejausdama nei šalčio, nei karščio, nei skausmo, rytas išaušo, dangų nuplieskė spalvų pašvaistė, o ji stovėjo, judindama suskeldėjusias lūpas, kol pro jas išsiveržė mirštančio žvėries riksmas, ir ji ėmė plėšti nuo savęs drabužius, ištepliotus dažais, panašiais į pašvaistę.

klūpančioji

Naktį ji staiga pabudo. Išplėtė akis į tamsą, įsiklausė į tylą. Skurdų kambarėlį pamažėle užliejo mėnesiena. Ji girdėjo plakant savo širdį ir krebždant žiurkes. Graužikų ji nebijojo. Atsisėdo lovoje, pasiglostė krūtinę ir nustebo, kad krūtys lyg ir padidėjusios. Ji išlipo iš lovos, nusivilko per galvą baltus naktinius marškinius ir mėnesienos šviesoj apžiūrėjo dideles baltas krūtis su stambiais skaudančiais speniais.

Marytė nebuvo graži. Prie jos nekibdavo miesto bernai, tik girtuokliai kartais pasiūlydavo eiti kartu. Išaugo ji be tėvo. Sena motina prieš mirtį glostė Marytės galvą ir verkė: „Vargšele tu mano, vargšele." Sunku buvo merginai, kentėjo daug ir giliai, bet nesiskundė niekam savo likimu, o ir pasiskųsti nebuvo kam, negi likimui skųsies! Norėjo kažkada pulti upėn ir nuplaukti amžinybės pasroviui. Ne, iškentė, toliau gyveno. Kai pasijusdavo bjauria, išprotėjusia senmerge, susiriesdavo kambarėlio kampe ir raudodavo, drebėdama visu kūnu, gremždama nagais grindis. Tada net graužikai nustodavo krebždėję. O kai Marytė, pasijutusi nusišėrusia žiurke, nutildavo, graužikai vėl imdavo garsiai ir šiurpiai krebždėti. Taip ir gyveno ji Vilniaus senamiesty – ne tarp žmonių, o tarp žiurkių.

Ir štai tą naktį ji stovėjo nuoga mėnesienoje, plačiais kojų padais jausdama rudenišką grindų vėsą. Gerklėj buvo karšta ir sausa. Ji atsiminė, kad šaldytuve yra pieno butelis. Nustypčiojo tamsiu koridoriumi, kaip akla grabinėdama ranka sieną, atidarė virtuvės duris... ir apakino ją nežemiškai žydra šviesa, spinduliais sklindanti pro grindų plyšius!

Ji net nesukliko, stovėjo tarpdury, užkerėta regėjimo. Pagaliau ryžosi, žengė grindimis, ir jos nuogą kūną persmelkė žydras nežemiškos (požemio!) šviesos spindulys. Ji atsiklaupė ir priglaudė akį prie plyšio. Jos širdis ėmė plakti stipriai kaip niekada, – po pūvančiomis grindimis Marytė išvydo dangų, o danguje – margą Žemės rutulį!

Ant Žemės rutulio ji pamatė milijardus miniatiūrinių žmogeliukų, kurie judėjo labai greitai, gailiai spygčiodami aukštais balseliais... Nuo Žemės rutulio sklido nežemiška kančia, nelaimingi žmogeliukai

neramiai judėjo ant planetos paviršiaus, bruzdesys, spiegimas, skausmas, malda... Jie visi kažko norėjo, troško, laukė... Marytė nė nesusivokė, kaip atplėšė grindų lentą, prispaudė prie širdies pieno pritvinkusią krūtį, tik spėjo pamatyti savo pieno lašelį, lekiantį Žemėn, išsisklaidantį į begalę lašeliukų, kad užtektų visiems pasaulio kūdikiams... Ir staiga miniatiūriniai žmogeliukai nurimo, nebebruzdėjo it degantis skruzdėlynas. Iškėlė rankeles į dangų ir šoko laimingi kaip rojuj.

Kai Marytė atsikėlė nuo grindų, nežemiška šviesa neišnyko, – atėjo rytas, nešinas aušros spinduliais.

Dabar kas vakarą ji klupdama bėgo iš darbo namo, nuoga klaupėsi ant grindų ir visą naktį iki ryto maitino krūtimi dangišką žmonių žemę...

saksofonistas

Poema

Vienos ligos istorija

Dėkoju džiazistams, rašytojams, merginoms ir politikams, padėjusiems rašyti šią istoriją, kuri (be visų kitų trūkumų) tebūna dar ir mano padėkos išraiška.

Autorius

Betgi tu pasižiūrėk, švelniausioji, tu tik pasižiūrėk, kaip jis groja, kaip nemokšiškai jis groja! Jis glamžo savo auksinį saksofoną kaip viešnamio kekšę, nes nemyli. Bet ir jo, matau, nemyli niekas, gal tik aš, nes mes visi, švelniuk, esame džiazo vaikai...

Pažiūrėk, pažiūrėk į mane savo žėrinčiom akim, ir mano plaukai pražils nuo tavo žvilgsnio ugnies, pažiūrėk – ir pamatysi žilą vaiką – tai aš, velniuk, tai aš, tavo mylimasis, švelniuk, sėdintis restorane ir žiūrintis į džiazuojančius žmones, ak, nesmerk jų taip iškart, mirtinai ir neapskundžiamai, prarėžkime jų kūnus ir regėkime sielas, dainuojančias ne vien iš tuštybės, bet ir iš skausmo, iš skausmo, iš skausmo, iš skausmo žiūrėkime į sielas...

Tu matai? Jis sėdi naktiniame restorane ir svaičioja nesąmones sau, pats vienas kalbasi su savimi, idiotas, trys mergelės sukas aplink lyg draugovininkės, o jis nors tu ką, čiuptų vieną ar visas tris ir... Ir ką? Ir šoktų, ne, ne pro langą, šoktų iš skausmo, gerai gerai, gal kiek ir iš tuštybės, nesame juk visi tokie pilni pilni, kad sprogtume kaip oro balionėliai.

Taigi, meilute (ak, kaip noriu liesti tavo švelnią, cinamonu kvepiančią odą (o gal tai tavo aistros prakaitas kvepia cinamonu?)), sėdžiu čia ir turiu pinigų, ir visus, visus esu pasiryžęs išleisti, nes man klaikiai liūdna ir noris nusišauti bent juokais! O miego nenoriu, norėčiau niekada neužmigti, kiti visą gyvenimą pramiega, jie gimsta miegodami, gyvena miegodami ir miršta miegodami, tai yra jie nei gimsta, nei gyvena, nei miršta, bet, ir tai ganėtinai keista – jie yra! – yra kaip amžina, bedvasė materija...

Aš klausiu, ar jų akyse mes, džiazo vaikai, išsiskiriame iš bedvasės materijos, o jeigu taip, jeigu jie net regi mus it, sakysim, ryškiai spalvotus daiktus, ar nesako jie, sakysim, apie mane: „Kaip nemokšiškai, brangioji, šis bernelis groja!“ Aš klausiu, ar jie, gyvieji negyvėliai, nežiūri į mus kaip karaliai į savo juokdarius, nematydami juose nieko, tik tuščią, skambančią, karnavalinę linksmybę?..

Ruduo (vakaras) ką tik prasidėjo, aš sėdėsiu čia iki ryto (pavasario), kol šis nemokšos saksas užgiedos dieviškai kaip kaimo gaidys, savo giesme pasiekiantis kosminį TAI, nes gaidžio riksme aidi aušros angelų trimitas, skelbiantis iššūkį nakčiai, šaukiantis dvikovon su chaosu, ak, milijonai gaidžių užgieda ir prikelia žmogų darbui, bet kaip nemokšiškai jis groja – tas saksofonistas!..

Pažiūrėk, kvaily, kurgi tavo mylimoji, „švelniukas“, kaip tu ją vadini? Jos nėra, jos nėra, jos nėra, tad su kuo tu kalbi, kam tu atiduodi žodį – tuštumai? Žiūrėk, juokias iš tavęs tokios jaunos mergaitės, ar negėda tau prieš augančią kartą?

Tačiau jos niekada taip nekalbės savo mylimiesiems, jos bailios ir blaivios, o meilė reikalauja drąsos ir svaigulio? Kokia meilė be drąsos ir svaigulio? Kokia meilė be svaigulio? Kokia meilė be drąsos?

Oficiante, butelį raudono vyno! Ei, džiazmenai, džiazuokit, džiazuokit, mylėkite savo instrumentus kaip vaikus, kaip mylimąsias, grokite, velniai, kaip rojuj, grokit, angeliukai, pragare, kad visi velniai užverstų kanopas – opa! opa!

Tu žinai, kad aš mėgstu raudoną vyną, būtent raudoną, nes tai kraujas, ryto ir vakaro saulė, aistra ir net – revoliucija! Ir dabar man skanus šis raudonas vynas, aš vienišas čia jį gurkšnoju, bet kaip nemokšiškai jis groja, cinamonu kvepianti mano brangioji.

...ir tik džiazas.

Keruakas ir Kortasaras – štai du žodinio džiazo džentelmenai, ar nekeista, kad abiejų pavardės prasideda raide „K“?

Jeigu aš ne Dinas Moriartis ir ne Orasijas Oliveira, tai dar nereiškia, kad aš ne vienas iš jų. Ne vienas iš jų begalinės kompanijos! Velniaižin, gal tas nevykęs saksofonistas – taip pat – vienas iš... manęs (mano Aš)? Juk visi mes – džiazo vaikai!

Vynas nedegina liežuvio, bet vynas degina krūtinę. Iš tikrųjų, tas vaikinas nemoka groti, po velnių, gal apipilti jį vynu?..

Ar tu atsimeni, kaip mes mylėjomės pirmąjį kartą? Kaip tau skaudėjo, švelniuk, tau juk skaudėjo? Aišku, tu atsimeni.

Ar jis apskritai mokėsi groti? – štai klausimas. Keista, kad niekas nekreipia į jo neįmanomą grojimą deramo dėmesio, aišku, juk tai nėra tikras džiazas, tik kičas, pi pi pi – koks čia grojimas, taip tik žiurkės cypia, jo saksofonas panašus į didžiulę geltoną žiurkę, kurios uodegą jis švelniai sukandęs dantimis, taip ir groja – tai švelniau, tai skaudžiau sukąsdamas dantimis žiurkės uodegą.

...ir tik džiazas, nes frazė „šiuolaikinis žmogus" skamba kaip „vienadienis žmogus". Iš tikrųjų, šiuolaikinis žmogus ir, pavyzdžiui, amžinybės žmogus – priešiškos sąvokos. Šiuolaikiniam žmogui visas pasaulis – tik butaforija. Visata, Kosmosas – tik tai, ką galima užkariauti. Saulė – tai akinančiai spindintis skardinis skritulys, kurį pakelia ir nuleidžia valstybės valdžia, pakelia ir nuleidžia, sausa mechanika, bet vieną dieną gali ir nepakelti... Žmogus atsiskyrė nuo gamtos, suvokdamas ją kaip svetimą žmogaus prigimčiai ir nesuvokdamas, kad jis pats yra gamta, jis, žmogus, yra delfino brolis, aš galiu paliudyti, kad yra delfinų, protingesnių už daugelį žmonių, nes tie žmonės skandina kitus žmones, o delfinai išgelbėja skęstančius vandenyne, nereikalaudami iš Dievo dovanų. Myliu delfinus. Gal šis saksofonistas praėjusiame gyvenime buvo delfinas, išgelbėjęs žmogų, tad užgimė pagaliau žmogumi, jo siela gavo dovanų žmogaus kūną, ir jis mokosi groti saksofonu, ir gal džiazas išgelbės mus visus nuo pasaulio-ryklio nasrų? Gal mes – džiazo vaikai, žemės delfinai – išgelbėsime skęstančius dangaus žmones?

– Tu tik pažvelk į tą tipą, matai? Nenormalus kažkoks, žiūrėk, žiūrėk, kaip šypsosi, iškėlęs ranką su vyno taure! Aure!..

– Gal jis sveikina savo pažįstamą?

– Ne, aš jį jau visą valandą seku akies kraštu. Trenktas!

– Gal girtas?

– Gal dar ir girtas, bet sveikas žmogus, net ir išgėręs, nesielgia kaip nenormalus!

– Gal tu ir teisi, brangioji.

– Eikim iš čia.

– Palauk, kur skubėti? O ir saksofonistas gražiai groja...

– Gal ir gražiai, bet tas tipas tai trenktas.

– Gal tu ir teisi.

...ir tik džiazas mus išvaduoja iš kasdienybės nasrų, taip, džiazas – tai Didysis Amžinybės Delfinas, žvaigždynų vandenyne kovojantis su Didžiuoju Kasdienybės Rykliu. Džiazas – Didysis Delfinas!

...ir tik džiazas yra tikroji laisvė, tik jis yra judėjimo esmė, bet žmogus atsiskyrė nuo žvaigždžių ir nuo saulės, o kartu ir nuo dvasinio judėjimo pirmyn, jis apsišaukė vieninteliu Kosmoso valdovu – Dievu!

...aš pavydėčiau Gogenui, bet ne, aš nepavydžiu Gogenui, juk mano taitietė – tai tu:

tavo krūtys kaip apelsinai
kai tu šoki – atrodo
lyg juokdarys
žongliruotų
krūtimis

Pažiūrėk į Gogeno paveikslą „Ji dar nepradurta". Ar tai ne tavo nekaltybės veidrodis?

– Atleiskite, kur plaukia šitas restoranas?

– Šitas girtas laivas plaukia į Taitį.

– Tai ir jūs plaukiate į Taitį?

– O ką – nesimato?

– Matote, į Taitį plaukia tiek turistų, kad vieno turisto pamatyti neįmanoma.

– O aš iš karto pamačiau, kad jūs plaukiate į Taitį.

– Ak, aš raustu! Sakykit, ar taitietės rausta? Jos tokios begėdiškos! Ar jos bent rausta?

– Šitai pamatysime Taityje.

– Kaip jūs neraustat!

– Todėl ir plaukiu į Taitį. Betgi ir jūs plaukiate TEN.

– Jūs storžievis. Aš tyčia neplauksiu į tą Taitį, kur gyvena tokios taitietės!

– Atleiskite, mano laivas jau išplaukia, o ir taitietės laukia išsipynusios plaukus.

Saksofonistas sėdi scenos kampe ir sunkiai alsuodamas ilsisi. O scenoj šoka šokėja su bikiniu, bet kaip nemokšiškai ji šoka, kaip kas moka, taip tas šoka, bet koks šokių mokytojas ją šitaip išmokė? Jos kūnas –

negyvas, jos kūnas – guminis, o tai, manau, joks komplimentas solo šokėjai. Net jeigu ji šoktų nuoga – gražiau nebūtų.

Ak, švelniuk, aš vienišas čia sėdžiu, žiūriu į pusnuogę guminę šokėją, geriu raudoną vyną ir galvoju, kad ruduo kažką padaro su žmonėmis, taip, išryškina tikrąsias jų sielų spalvas, bet gal tik aš jas matau ir gal tik aš ir klystu.

Saksofonistas šypsos, velniaižin, ko jis taip šypsos, gal ta šokėja – jo meilužė, bet ne – vyrukas nekreipia į ją dėmesio, tad kam jis šypsosi? Ei, saksofoniste, neleisk ilsėtis savo žiurkei, te jos geltonas kūnas parausta kaip varis, grok, grok, kol žiurkė pavirs gaidžiu, kol tu pats pavirsi tobulu kosminio kaimo gaidžiu, giedančiu gražiau nei vienišas angelas, skardžiau nei ryto trimitas, taigi pūsk savo saksą, delfine!

...ir tik džiazas, nors aš negaliu apibūdinti svingo ar bliuzo, aš nežinau džiazistų pavardžių, kompozicijų pavadinimų ir specifinės džiazo terminologijos (kaip kad Kortasaras, bet ne Keruakas), tačiau jaučiu, kas tai yra džiazas, bet reikia groti, o jis, tas saksofonistas, sėdi ir ilsisi, nežiūrėdamas į pusnuogę guminę šokėją, jis ilsisi, o reikia groti, džiazo vaikams nėra poilsio, vien meilė – drąsa ir svaigulys, vien meilė – svaigulys, meilė – drąsa, vien – meilė.

Tiesa, žinau vieną genialų džiazistą. Tai Čiakas Kasinas, juokais save pravardžiuojantis Kazino. Savo solo koncertuose jis pavirsta mąstančiu saksofonu, ir tai jau ne tik muzika!..

Ir niekam aš nerūpiu! Bet kodėl turėčiau kažkam rūpėti? Šitai iškvėšusiai šokėjai? Ji turi, kas ja pasirūpina kiekvieną naktį. Ir šiai nakčiai ji turi standartinį rūpintojėlį. O manimi nesirūpina niekas, aš beglobis vaikas, gal tik tu, mano meile ir skausme (glosto saksofoną, suraišiotą virvutėmis), tu kandžioji mano lūpas kaip moteris-vampyrė: siurbi mano kraują...

Iš vakarinio laikraščio:

„Džiazistas N sakosi po kiekvieno solo koncerto savo saksofone randąs truputį kraujo. Bet muzika – tai mano meilė ir kančia. Daugiau aš neturiu nieko, sako jis.“

Geltona saksofono taurė – pilna raudono kraujo – tai duoklė džiazo dievui!

Jeigu mane represuotų, ar aš galvočiau apie džiazą tardymo kameroje? „Jūs grojate antitarybinę muziką!“ Tai jūs, jūs patys grojate

antitarybinę „muziką“! Ketvirtojo dešimtmečio džiazas. Ketvirtojo? Džiazas? Paliudykit, žuvusieji, kaip gyvieji.

Štai jis vėl išeina į scenos vidurį, priglaudžia saksofoną prie lūpų ir pradeda groti, tvirtai įsispyręs kojomis į medines grindis. Džiazbendas pabunda, čiak čiak čiak – čelesta, čiak čiak čiak – kur tu, Čiakai Kasinai, mąstantis sakse, gal tu dabar groji Romoj kaip tikras italas, koks nors Kasinni.

KAZINO!

Kur yra šitas restoranas – Vilniuje, Kaune, Klaipėdoj? Kur yra šitas restoranas – Niujorke, Niu Orleane, Niu...?

Tai visos žemės restoranas! Štai staliukas pasaulio salės gale, – ten juokiasi tokios taitietės, jų juokas toks grynas, jų balsuos nėra toksinų!

Ne, kol kas – nieko, ačiū. Aš dar neišgėriau savo vyno. Koks netipiškas oficiantas! O gal įtartinai atrodai su nutrintais džinsais? Juk į restoraną, į puikų naktinį restoraną vyrai eina su frakais, o moterys – su vakarinėmis suknelėmis, beveik nuogos! Atsimenu klasišką nuotrauką: gatve bėga jaunikis ir nuotaka, susikibę už rankų, jaunikis – su baltais marškiniais ir juodu kostiumu, o nuotaka – visiškai nuoga, tarp kojų – rožės žiedas, o ant galvos – baltas veliumas, plevenantis vėjyje, jie bėga gatve labai greitai, jie bėga gyvenimo gatve, jie skrenda ir juokias, nes meilė – tai drąsa ir svaigulys! Jie meta iššūkį melagingai miesčionių moralei, toms šarvuotoms sieloms, žiūrinčioms į nuogus kūnus ir nuogas širdis pro įstrižas šaudymo angas, panašias į tuščias mirties akis (įstrižos akiduobės!), kurių gilumoj spindi šlykščios, plokščios, monetinės gyvasties graužikų akutės.

Ar tu atsimeni tą nuotrauką? Juk tai mes skridome nuogi dangumi!

O žinai, to saksofonisto saksas jau nebepanašus į žiurkę. Dabar jis panašus į egzotišką augalą, augantį tikriausiai Taityje, taip, iš tikrųjų Taityje, aš žinau.

Mes, šio kosminio laivo-restorano keleiviai, jau maloniai apsvaigom, bet iki žvaigždžių raškymo dar toli, iki žvaigždžių – labai toli... Ir vis tiek jis, prakeiktasis, groja nemokšiškai, nors saksofonas dabar ir gražesnis, juk egzotiškas augalas sukelia didingesnius jausmus nei didelė žiurkė, oficiante, butelį mineralinio vandens!

– Jis ką – kalbą ruošias rėžti?

– Ne, tik atsigers vandens.

– Atsigers!.. Žiūrėk, atsistojo su stikline rankoje, tas psichas su džinsais!

– Gal tu ir teisi.

– Eikim iš čia, arba...

– ...arba neikim, nes saksofonistas dabar groja dar gražiau! Žinai, brangioji, kai aš buvau dar visiškai mažytis...

– ...darydavai pi pi kaip didelis!

– Pi pi? O kas tai yra pi pi?

...ir tik džiazas vienija mus visus, tik džiazas pajėgia suvienyti visus pasaulio vienišuosius, juk mes ir esame tie vienišieji, jeigu plaukiame girtu laivu į Taitį...

Ne, ne šitas sniaukrojantis džiazbendas, o tikrasis transcendentinis kosmoso džiazas mus sujungia į sielų sąjungą taip natūraliai ir neišskiriamai, kad mums net nebūtina žinoti vienam kito vardų, pavardžių, gimimo ir mirties metų, profesijų, uždarbių, mums nebūtina žinoti specifinės terminologijos, kompromisinės esperanto kalbos, nes mūsų kalba yra grynasis džiazas, vienijantis viso Kosmoso sąmones, sielos – štai mūsų muzikos instrumentai, mes – džiazo vaikai, Didysis Žvaigždynų Orkestras!

– Bravo!

– Bravo!

– Kur milicija? Kur žiūri milicija?

– Kur višta daro pur pur, ožka tu, cho cho!

– Šampano jam!

– Man, man, duokite šampano man, neduokite šampano jam, jis ir taip girtas! Manmanman!

– Aš tau kaip duosiu šampano – burbuliukai pro visas skyles išeis!..

– No no!

– Koks chamas: šampano!..

– Pa-kar-tot!

– Pa-kar-tot!

– Pa-kar-tot!

– Pakart, o ne pakartoti!

– Brangioji, eime pi pi.

O rytą jis pavirs kosminio kaimo gaidžiu, ir saksofono ko ka ri kū skardės raudonoj aušros erdvėj, aušra it gaidžio skiauterė, varyk, seni,

aš tau padėsiu, nes visi mes vieno tėvo vaikai, broliai, delfinai, džiazistai, o jeigu nepadėsime vienas kitam, jeigu nepadėsime mūsų Dievui, tai ir Dievas nepadės mums mylėti, nes ar įmanoma sukurti pasaulį be meilės? Be meilės pasaulį įmanoma sugriauti, bet ne, sugriauti neįmanoma, nes meilė stipresnė nei neapykanta, be meilės nėra ir pasaulio, kaip meilės nėra be drąsos, ir todėl mes nugalėsime, mes nugalėsime todėl, kad neapykanta – tai baimė, o meilė – tai drąsa.

...ir tik džiazas, nes, kaip sakė Chulijas Kortasaras, futbolo genijus Pelė geriausius savo įvarčius įmušė, prieštaraudamas standartinei žaidimo logikai, alogika – štai futbolo genijaus žaidimo logika, jo stebuklingoji lazdelė, ir tai suprantama, juk Pelė – taip pat vienas iš mūsų begalinės kompanijos, džiazistas, delfinas, žaidžiantis kamuoliu Didžiajame Vandenyne... O ir Mohamedas Ali, jeigu tu atsimeni jį – tą klasiškiausią boksininką, *beautiful niger*, tą bokso džiazistą, kaip jis, kaip jis grojo ringe, kaip šoko, jis sukūrė savo baletą, bokso baletą, esu įsitikinęs, kad jis turėjo juodojo humoro jausmą, tas bokso baleto didmeistris.

Taigi tu grok, saksofoniste, klausydamas savo širdies, grok savo širdies muziką, ir aš tikiu, kad taip tu iš tikrųjų pasieksi TAI!

Mes apkaustyti praeities standartų grandinėmis, užkalti kalėjimo morgo grotomis, mes užkonservuoti kunskameroj, bet reikia groti, reikia groti, groti, groti, kad subyrėtų sienos ir grotos, reikia groti, reikia groti žūtbūtinai, žūtbūt reikia groti, nes tylėti reiškia žūti, o būti – groti, ir būtent TAI yra Didžioji Išsivadavimo Giesmė, maha mantra, tegu ir be žodžių Harė, Krišna, Rama, bet mums būtina išsivaduoti, kad galėtume išvaduoti savo brolius delfinus, įkalintus eksperimentiniuose baseinuose – delfinariumuose, delfinų kambariuose, na, aišku, draugai, juk turi kažkas pasiaukoti mokslo labui, negalima, draugai, eksperimentuoti su gyvais žmonėmis, nehumaniška.

Kodėl bailūs žmonės nemyli Ateities?

Gal todėl, kad mato Ateitį kaip ateinančią Savo Mirtį?

Aš nežinau atsakymo, bet, net ir nežinodamas atsakymo, aš negaliu išteisinti Hitlerio, sakydamas, kad dėl milijonų gyvybių mirties kaltas ne jis, o jo protėviai ir socialinės ekonominės sąlygos.

Todėl mes, džiazo vaikai, turime groti, groti, groti, kad išsivaduotume iš svetimų, gyvuliškų likimų, vadinamų socialinėmis sąlygomis, kurios yra ne mūsų kūrybos vaisius, mes turime sukurti pasaulį kiekvie-

nam ir visiems, mums būtina groti žūtbūtinai, kad žemėj niekados neužgimtų išsigimėlis, šlykštesnis už patį šlykščiausią gyvūną, kada nors gyvenusį žemėje.

Bet kam gi tu kalbi, vaike, kas tave girdi? Nejau tiki, kad tave girdi kažkas, kam ir skirtas tavo šnekėjimas? Pažiūrėk, kaip į tave žiūri aplinkiniai! Jie šaiposi iš tavęs, o šiaip nekreipia jokio dėmesio. Ak, tu kalbi ne jiems, bet sau? Ak, sakai, nori padovanoti nors mažą savo dvasios dalelę Mylimajai? Kurgi tavo Mylimoji? Kodėl jos nėra šitame Pasauliniame restorane? Gal ji šoka bambatrynį, kol jos Mylimasis skrenda į žvaigždes? Dabar šoka bambatrynį, o rytą pasitiks tamstą prie namų slenksčio, puls ant kaklo, lies laimingos meilės ašaras, o tu stovėsi kaip laimingas kvailys, nematydamas už savo nugaros Mylimosios meilužio, kuris pasiųs jai oro bučinį ir išskris kaip angelas pro langą, prieš tai pagadinęs orą.

Tu sakai, kad čia nieko neįvyksta? *Restaurant* – linksmojo poilsio oazė? Vynas, šampanas, džiazbendas, šokiai, kūniškos aistros ir... nieko daugiau? Tačiau, ką tu vadini įvykiu? Tu sakai: čia nieko neįvyksta. Bet žinok, kad čia bręsta tai, kas įvyksta už Restorano sienų. Čia ir arena, ir pogrindis. Šiame restorane bręsta sprogimas, o gal net revoliucija! Šis Restoranas kaip ir pasaulis skirtas ne vien poilsiui, bet ir darbui. Štai, pažvelk, saksofonistas – jis dirba ar ilsisi? Taigi ne tau lemta groti, tai mums lemta groti ŠOKIŲ AIKŠTĖJ pasistiebus ant pirštų galų it vaikams, siekiantiems žvaigždės, nokstančios ant obels šakos, tu sakai – ji pati nukris į mūsų delnus? Bet ją gali nučiupti toks žvaigždžių vagis, kaip tu, todėl mes visada grojame pasistiebę ant pirštų galų, pabandyk, vagie, visą gyvenimą IKI GYVOS GALVOS stovėti ant pirštų galų ir saugoti nokstančią žvaigždę nuo vampyrų, vagiliaujančių Pasaulio Soduose.

Ir muzika brandina žvaigždes, kurių šviesa pasotina alkanus vaikus, jie nevogs net iš bado, žvaigždžių šviesa pasotina džiazo vaikus, ir jie jau patys bręsta kaip žvaigždės ant Pasaulio medžio šakos.

Ir mūsų tikras tikslas – tai Ateitis, kurią mes turime įkūnyti dabartyje. Iš Ateities mes išžvejojame neįkainojamus perlus, kurie praturtins vaikus ir skurdžius. Ir todėl mes grojame virš esamojo laiko ir nesamoj erdvėj, tiksliau – mes grojame esamajame laike ir esamoj erdvėj, bet jų nemato akys, pripratusios prie laikrodžių ir laikraščių.

Amžinybė – tai daugiamatė erdvė, kurioje įmanomas žmogaus skrydis šviesos greičiu!

– Ar generalisimas Tautų Tėvelis mėgo ketvirtojo dešimtmečio džiazą?

– Ne tas jam rūpėjo.

– O kas?

– Jis pats.

– O liaudis?

– Jis – tai liaudies suma. Minus visi liaudies priešai.

– Jis nebuvo inteligentas. Ir ne proletaras. Kas jis toks buvo?

– Generalisimas. Tautų Tėvelis. Socializmo Caras!

– Taigi aš ir klausiu, ar jis mėgo savo grojimą?!

–...

– Bet jis grojo ne liaudžiai. Liaudis tebuvo tik instrumentas jo rankose. Jis grojo liaudimi šėtonui, nes Dievo nėra, tiesa?

– Buvo karas. Ideologinis ir Didysis.

– Humanizmo idėja, kurią bandoma įkūnyti žmonėse antihumaniškai yra lavonas. Humanizmo neįmanoma įkūnyti antihumaniškai!

Užrašas virš Zoologijos sodo vartų:

NEBARSTYKITE PERLŲ KIAULĖMS!

...štai jūs beriate saulėje tviskančius perlus ant kiaulių galvų, kvailai galvodami, kad suteiksite joms didį dvasinį pasitenkinimą, prilygstantį lytiniam. Deja! Iš pradžių kiaulės sutrinka, krato perlus iš ausų, šlapinas ir tuštinas iš baimės ant brangenybių, bet perlų kruša nesiliauja, todėl kiaulės įniršta ir agresyviai puola „Meškos paslaugų“ firmos agentus, kurie pagaliau supranta, kad perlai, žiūrint kiaulės akimis, yra neperkandami ir pavojingi dantims akmenukai!

Ką kiaulės mėgsta labiausiai pasaulyje? Sužinok tai, jeigu bendrauji su kiaulėmis. Ir žinok, kad tavo perlai kiaulių pasaulyje – beverčiai.

Koks triukšmas aplink! Ar tu girdi jį? Ar tu girdi mane? Koks triukšmas manyje!.. Širdis – lyg būgnas, ausų būgneliai plyš!

Kažkokia girta dama plėšia nuo savęs vakarinę suknelę ir šaukia tragišku balsu:

– Aš noriu šokti, aš noriu šokti nuoga!

– Nusiraminkite, Nastasja Filipovna, dėl Dievo meilės, į mus žiūri...

– Aš myliu Dostojevskį, jis – mano Dievas, o jūsų – nekenčiu, o jūs – bailys ir niekšas!

Visi žiūri į apnuogintą moters krūtinę.

– Nastasja Filipovna! Nastasja Filipovna!!! – staiga surinka kažkas nežmonišku balsu, ir visi pamato per salę bėgantį vyriškį, jis bėga, kliudydamas stalus, žmones, kėdes, triukšmas, bildesys, dūžtančio stiklo skambesys, saksofono spiegimas, moteris nuogomis krūtimis laukia, kiek palinkusi priekin, atrodo, kad tuoj nugrius, o tiesiai į ją bėga vyriškis išbalusiu veidu, išsidraikiusiais plaukais ir beprotiškai degančiom akim, jis atbėga iš devynioliktojo amžiaus į dvidešimtą, ir jie puola vienas kitam į glėbį, vyriškis beprotiškai šypsosi, jo frakas perplėštas, balti marškiniai prasisegę, o moteris karštligiškai bučiuoja jo akis ir kužda: Fiodorai, Fiodorai, Fiodorai...

Visi žiūri apstulbę, bet tik aš vienas, švelniuk, drebu iš graudulio, atsistoju su vyno taure ir šaukiu, garsiau nei saksofonas:

– Už Nastasją Filipovną ir Fiodorą Dostojevskį! Už meilės pergalę prieš laiką! Už meilės pergalę prieš mirtį!

– Valio!

– Valio! – šaukia visi, iškėlę šampano taures.

– Valio!

Prie manęs prieina vyras, raminęs moterį.

– Jūs nepažįstat manęs? – pašaipiai nusišypso jis.

– Neturiu garbės pažinti.

– Aš – Ragožinas, – išdidžiai prisistato jis. – Milijonierius.

Jis pažvelgia į Nastasją Filipovną, išeinančią su Fiodoru Dostojevskiu iš salės, ir jo rudos akys pajuosta.

– Iki pasimatymo, – nuožmiai nusišypso, nusilenkia ir eina, bet staiga atsigręžia.

– O ji tikra beprotė. Kunigaikštį Myškiną vadina kažkokiu Fiodoru Dostojevskiu! Tas idiotas užkrėtė ją. Vargšelė! Kaip gaila, kad beprotybė yra užkrečiama...

Jis niūriai nusišypso ir ištirpsta ore. Sekundę aš dar matau jo bjaurią šypseną, paskui išnyksta ir ji.

Aš garsiai klausiu, kiek dabar valandų, o man kažkas šmėkliškai sušnypščia į ausį: naktis... Aš atsisuku, bet nematau tos šnypščiančios

šmėklos. Turbūt ji nematoma. Čia pilna nematomų žmonių, tikriausiai tiek pat, kiek ir matomų. Štai matau net permatomą moterį!

Žiūriu į ją, kol ji tampa nematoma.

Gal ir aš – nematomas?

Bet ne, – saksofonistas groja ir galvoja apie mane, savo brolį, aš matau. Dabar jis iš tikrųjų groja geriau. Aš matau riebius prakaito lašus ant jo kaktos. Jo trumpi garbanoti plaukai dar labiau susigarbanos nuo kruvino prakaito. Jis panašus į baltaodį negrą, storomis raudonomis lūpomis bučiuojantį auksinį saksofoną. Jis iš tikrųjų groja geriau. Kruvinas prakaitas.

Pradeda krapnoti rudens lietus, ir tuoj virš staliukų pražysta įvairiaspalvės skėčių gėlės. Aš neturiu skėčio. Aš pakeliu galvą ir žiūriu į mėlynas žvaigždes, kurios šviečia kaip šaltosios ugnelės. Aš sėdžiu lietuje ir žiūriu, kaip lietus pripildo mano vyno taurę, kaip lietus susimaišo su vynu, kuris dabar žvaigždžių elektrinės spalvos, ir aš pakeliu taurę prie lūpų, o lietus žliaugia mano veidu ir kūnu, ir aš pakeliu taurę už visą pasaulį, už žmones, Dievą ir žvaigždes, ir geriu šį rudeninį vyną, ir žvaigždžių elektros srovė teka mano Didžiuoju kraujo apytakos ratu.

Devynioliktojo amžiaus rusų inteligentijai Paryžius buvo tai, kas dabar tūlam nacionalinės respublikos provincialui yra Maskva. Jei būčiau rusas, bandyčiau parašyti mokslinį darbą „Fiodoras Dostojevskis ir prancūzų literatūra“. Esu lietuvis, bet negaliu parašyti mokslinio darbo „Bronius Radzevičius ir Marselis Prustas“. Mat nesu mokslininkas literatas.

O saksofonistas groja! Ir elektrinis rudens lietus teka į auksinę saksofono taurę. Saksofonas nerūdija. O saksofonistas groja! Mėlyni lietaus lašai auksinėje taurėje.

„Džiazistas N sakosi po kiekvieno koncerto savo saksofone randąs truputį lietaus (...). Daugiau aš neturiu nieko, sako jis.“

Aš sapnuoju, kad sapnuoju sapne.
Mano lūpos kartoja: „Taip – ne –
Taip – ne – taip – ne – taip – ne...“
Aš sapnuoju, kad sapnuoju sapne.

Iš rusų liaudies pasakos „Sadko“:

Sadko ieško Laimės. Jis nukeliauja Indijon. Sužino, kad Imperatoriaus rūmuose yra Laimės paukštė. Per didelius vargus gauna ją, bet išaiškėja, kad Laimės paukštei uždainavus – visi žmonės ir drambliai, visi kariai užmiega... Ir Sadko jau minga, bet žaibiškai nusiima miego smauglį ir sušunka: „Ne, nereikia mums tokios Laimės!“

Ir visi pabunda.

Iš tikrųjų – kažkas, apsišaukęs Laimės paukšte, dainuoja mums: „Miegokite, miegokite, miegokite ir būsite laimingi, laimingi, laimingi, miegokite ir būsite laimingi...“ Ir klaupiasi prieš tokią lopšinę drambliai ir kariai, ir klaupiasi visi, bet vienas Žmogus atsistoja visu ūgiu ir surinka kaip kosminis gaidys: „Nereikia mums tokios Laimės! Pabuskit!“

Franco Kafkos miniatiūra „Naktis“:

„Nugrimzt į naktį. Taip, kaip mes kartais nuleidžiame galvą susimąstydami, taip visiškai nugrimzt į naktį. Aplink miega žmonės. Mažutis vaidinimas, nekaltas savęs apgaudinėjimas, kad jie miega namuose, tvirtose lovose, po tvirtu stogu, išsitiesę ar susirietę ant čiužinių, užsitraukę drobules, po antklodėmis, iš tikrųjų jie susirinko kaip kažkada anuomet ir dar vėliau nykioje dykynėje, stovykloje po žvaigždėm, nesuskaičiuojama daugybė žmonių, tauta, armija, po šaltu dangum, ant šaltos žemės, pargriuvę ten pat, kur pirma stovėjo, pasidėję po galva ranką, kniūpsti, ramiai kvėpuodami. O tu budi, tu vienas iš sargų, tu susirandi kitą, mosuodamas degančiu pagaliu iš žabų krūvos šalimais. Kodėl tu budi? Bet juk pasakyta, kad turi kažkas budėti. Kažkas turi būti budrus.“

Taip, Francai Kafka, mes, džiazo vaikai, turime būti budrūs. Jei mes miegosime, plėšrioji Laimės paukštė išvogs iš mūsų visas žvaigždes. Mes turime būti budrūs.

Dostojevskis – prasilošęs ruletės žaidėjas. Ruletė – velnio ratas. Ruletė – kankinimų ratas. Vargšas Dostojevskis išbalusiu veidu ir beprotiškomis akimis bučiuoja savo mylimos žmonos akis ir su ašaromis maldauja atleidimo. Žmona užstato visas savo brangenybes, brangiausius kailinius, žmona užstato visą turtą! O Dostojevskis ir vėl pralošia. Fiasko. Dostojevskis prasilošęs iki paskutinio siūlelio. Nevykėlis, epileptikas, dievatikis, iš kurio juokiasi visas pragaras.

Tačiau kas įkainos Dostojevskio dvasinį turtą, paliktą žmonijai?

Aš sakau: juokiasi tas, kas juokias paskutinis! Ruletės velnias juokėsi iš prasilošusio genijaus, bet Dievas stipresnis: juk iš tikrųjų Dostojevskis išlošė: kas įkainos jo kūrinius, užgimusius tragiškos nevilties ir aukščiausio tikėjimo kančiose?

Ar supratai mane, švelnute? Kiekvienas iš mūsų turi savo ruletės ratą, kur velnias žaidžia mūsų širdimi, kur mes prasilošiam iki minties apie savižudybę, bet štai tuomet apsireiškia šviesos jėga, ir mes sukuriam TAI!

Aš sapnuoju, kad sapnuoju sapne.
Mano lūpos kartoja: „Taip – ne."

Aš sapnuoju, bet esu budrus. Aš sapnuoju, bet esu budrus, nes sapnuoju Tave. Tu esi mano meilė ir grožio tiesa, Tu esi mano mūza ir grožio muzika, Tu esi mano. Aš sapnuoju, bet mano meilė budi prie Tavo lopšio.

O ką tu pamatai, kai išgirsti žodį „džiazas" arba patį džiazą? Trimitai, saksofonai, fortepijonas, klarnetas, įkvėpti išpūstažandžiai muzikantų veidai? O gal tu regi restorano salę, kur lėtai šoka apsikabinusios poros? Bet tu teisingai jauti, jog džiazas – ne vien muzika, kad tai kažkas daugiau, giliau... Juk jeigu tu myli rudenį, ruduo tau – ne šiaip metų laikas... Ruduo – ir tu, ir tavo meilė, ir... džiazas!

O gal, išgirdusi džiazo muziką, tu išgirsti mane?..

Kai mes bučiuojamės, ar tu girdi muziką, kurios negali išreikšti žodžiais, tik jausmais – dar karščiau mane bučiuodama?

Lyg jausdama, kad mes vis tiek mirsime.
Lyg jausdama, kad mes vis tiek nemirtingi.

O dabar jis panašus į Čiaką Kasiną! Jis panašus į Kazino, grojantį Taityje, taip taip, Taityje – ir tik tokioms taitietėms!..

O tokios taitietės šoka it pamišusios iš džiaugsmo ir dainuoja tokiais tyrais balsais, jog man, civilizuotam turistui, iškart aišku – juose nėra toksinų!

Jos žaidžia savo krūtimis kaip sultingais vaisiais ir gundo jais meilės vaikus... O Kazino nežemiškai džiazuoja – visa siela, visa siela

trokšdamas išvalyti plaučius nuo mirtinų žemiškos civilizacijos toksinų...

Prie gretimo staliuko sėdi nusižudęs rusų poetas Genadijus Špalikovas ir deklamuoja nematomai Mylimajai:

– Я пришел к вам в черном фраке
элегантный как рояль...

Taigi, ar Generalisimas Tautų Tėvelis mėgo ketvirtojo dešimtmečio džiazą?

1939 m. rugpjūčio mėn. 17 d. Iš sūnaus paklydėlio Fiodoro Raskolnikovo atviro laiško Tėveliui:

Epigrafas – „Apie tave aš pasakysiu tokią tiesą, kuri baisesnė už bet kokį melą."

Nagi:

„Purvinomis suktybėmis Jūs inscenizavote teisminius procesus, kaltinimų absurdiškumu pralenkiančius viduramžių raganų procesus, žinomus Jums dar iš seminarinių vadovėlių.

Jūs privertėt einančius su Jumis su kančia ir pasibjaurėjimu žingsniuoti vakarykščių kolegų ir draugų kraujo klanais. Melagingoj partijos istorijoj, parašytoj Jums vadovaujant, Jūs apvogėte mirusius, užmuštus ir apšmeižtus Jūsų, ir pasisavinote jų žygdarbius bei nuopelnus."

Ar Generalisimas Tautų Tėvelis (...) mėgo?..

„Veidmainiškai vadindami inteligentiją „žemės druska", Jūs atėmėte iki minimumo vidinę laisvę iš rašytojo, mokslininko, dailininko. Jūs užspaudėte melą gniaužtais, kuriuose jis dūsta ir miršta. Jūsų išgąsdintos cenzūros įniršis ir suprantamas atsargumas redaktorių, už viską atsakančių savo galva, privedė tarybinę literatūrą prie sustingimo ir paralyžiaus. Rašytojas negali spausdintis, dramaturgas negali statyti pjesių teatro scenoje, kritikas negali išsakyti savo asmeninės nuomonės, nepažymėtos valstybiniu antspaudu. Jūs smaugiate tarybinį meną, reikalaudami iš jo karaliaus dvariškio padlaižystės, bet jis geriau tylės, nei giedos Jums „osanna". Jūs skatinate pseudomeną, kuris su nuobodžiausia monotonija apdainuoja Jūsų išpūstą, įkyrėjusį „genialumą". Grafomanai be jokio

talento šlovina Jus kaip pusdievį, užgimusį iš Mėnulio ir Saulės, o Jūs kaip Rytų despotas mėgaujatės grubia padlaižyste. Jūs negailestingai naikinate talentingus, bet asmeniškai Jums nenaudingus rašytojus. Kur Borisas Pilniakas? Kur Sergejus Tretjakovas? Kur A. Arosejevas? Kur Michailas Kolcovas? Kur Galina Serebriakova, kalta tuo, kad buvo Sokolnikovo žmona? Jūs areštavote juos, Stalinai!"

Ar Generalinis Tautų Tėvelis – – –

Pabaiga:
„Jūsų beprotiškos bakchanalijos negali ilgai tęstis. Begalinis Jūsų nusikaltimų sąrašas. Begalinis sąrašas Jūsų aukų, nėra galimybės jų suskaičiuoti. Anksčiau ar vėliau tarybinė liaudis pasodins Jus ant nusikaltėlių suolo kaip socializmo ir revoliucijos išdaviką, pagrindinį kenkėją, tikrąjį liaudies priešą, bado ir teisminių suktybių organizatorių."

SIC TRANSIT GLORIA MUNDI

O Amerikos džiazistai ketvirtajame dešimtmetyje pūtė į didžiulę Džiazo Dūdą!..
Fiodoras Dostojevskis parašė romaną „Nusikaltimas ir bausmė", kurio pagrindinis herojus – Raskolnikovas. Įdomu, ar Fiodoras Raskolnikovas jaunystėje skaitė Fiodoro Dostojevskio romaną, kurio pagrindinis herojus – Raskolnikovas?..

Ar tu iš tikrųjų galvoji, kad čia nieko neįvyksta? Restoranas – linksmojo poilsio oazė? Vynas, šampanas, džiazbendas, šokiai, kūniškos aistros ir... nieko daugiau? Bet žinok, kad čia bręsta tai, kas įvyksta už Restorano sienų. Čia ir arena, ir pogrindis. Šiame restorane įmanoma net Revoliucija!
Aš nemanau, kad prinokusios žvaigždės kris į mūsų delnus, jei mes patys nebūsime subrendę žygiui į žvaigždes.
Ruletė – velnio ratas. Ruletė – kankinimų ratas. Kiekvienas iš mūsų turi savo ruletės ratą, kur velnias žaidžia su mūsų širdimi, kur mes prasilošiam iki savižudybės, bet štai tuomet apsireiškia šviesos jėga, kuri prikelia mus iš mirusiųjų!..

Kodėl Ragožino ir T. T.* šypsenos – panašios?

Ragožinas – milijonierius, aistringai troškęs nusipirkti neįkainojamą moters meilę.

T. T. – sielų milijonierius, velniškos ruletės šuleris.

Abu siekė savo tikslų, nesiskaitydami su priemonėmis, nesiskaitydami su žmonėmis, kurie jiems taip pat tebuvo tik priemonės. Abu patyrė fiasko. Nesvarbu, kad T. T. gulint tarp „milijonų milijonų rožių" verkė visa šalis, kaip sakė tie ateistai, tikėję savo dievu.

Humanizmo neįmanoma įkūnyti antihumaniškai (žr. Lavonas).

Ragožino ir T. T. šypsenos.

Velniava!

Šėtoniada!

Keep smiling! –

Pasaulyje iš tikrųjų gyvena teisingasis juodosios magijos meistras Volandas.

...Я пришел к вам в черном фраке
элегантный как рояль...

Prožektoriaus spindulys staigiu šuoliu išplėšia iš scenos šachmatinę pianisto figūrėlę. Pianistas iš netikėtumo lošteli atgal, paskui nusišypso, palinksta prie fortepijono ir skambina taip įkvėptai, kad net juodo frako skvernai plazdena it paukščio sparneliai.

Puiku! Dabar džiazistai susigroja scenoje kaip teatro aktoriai. Visas džiazbendas – kaip vienas Didysis Džiazistas. Puiku!

Skelk!

Varyk!

Dar! –

Ar tai tu taip šauki, Dinai Moriarti, prasigėrusio valkatos sūnau, užgimęs virvutėmis suraišiotame automobilyje, lekiančiame Didžiuoju Amerikos Keliu?!

Ir tas virvutėmis suraišiotas raišas automobilis be galo panašus į šito saksofonisto virvutėmis suraišiotą saksofoną, tiesa?

Skelk!

* Tautų Tėvelis. (Aut. past.)

Varyk!

Dar! –

Šaukiu aš vienas, bet niekas jau nebežiūri į mane kaip į beprotį. Po vidurnakčio visi yra normaliausi žmonės pasaulyje, kad ir ką beišdarinėtų. Mes – vieno kraujo kūneliai kosminio saksofono taurėje.

– Y-y-y-y-y... – aidi kosmoso amžinybėje žemės kūdikio riksmas, panašus į gaidžio ir saksofono giesmę.

Džiazbendas nutyla, girdžiu tik aplinkinių žmonių šurmulį, linksmus juoko pliūpsnius, taurių skambesį, ir visa tai – spalvota spalvota! Vienų veidai blizga nuo prakaito, o kitų – nuo lietaus, nes tie kiti neturi skėčių. Spalvoti skėčiai stovi, grakščiai atsirėmę į staliukų kojas, ir nuo jų sruvena lietaus lašai. Džiazbendas tyli, aš nustebęs žiūriu į sceną. Mano saksofonistas, tas žavus nemokša, stovi kiek pasitraukęs į scenos kampą, bet savo sakso, aišku, nepaleidžia. Ir staiga aš pamatau būgnininką, klasišką vyruką buliaus sprandu! Iš pirmo žvilgsnio jis primena brutalų mėsininką, budelį, bet jokiu būdu ne džiazistą! Koks bjaurus estetas pasakytų man: būgnininkas – joks muzikantas! Didis menas – daužyti dviem pagaliais per ištemptą gyvulio odą! Būgnininkas – grubus pirmykštis žmogus!

Bet tu tik pasižiūrėk į jį! Kokios lyriškos jo akys! Jos pilnos šviesaus liūdesio kaip ekstazės ašarų. Didžiulėse rankose jis laiko plonytėlaites lazdeles. Klausyk, klausyk, ką jis daro! Jis barbena lazdelėmis kaip lietus – lašais. Jis barbena vis garsiau ir garsiau, keisdamas ritmą, pulsą, spalvą, staiga – taip tyliai, kad mano siela net zvimbteli iš įtampos. Jis groja taip tyliai, kad mes abu girdime savo širdis, taip, tai širdis groja juo, jis – tik mediumas, tik membrana...

Kokią pranašystę jis mums praneša?

Ar mes ją girdime?

Širdys – lyg radijo imtuvai, siunčiantys ir priimantys skirtingų ilgių bangas.

Aš girdžiu Revoliucijos ritmą! Tai sferų muzika.

Revoliucija prasideda būgnu!

Tu manai, kad Didžioji Pranašystė – triukšminga kaip griaustinis su žaibais?

Didžioji Pranašystė – tai Kristaus kraujas, lašantis iš vinimi prakalto delno ant žmogaus širdies, įtemptos kaip būgno oda.

Tas, kurio širdis neįtempta, negirdi nieko. Todėl jis galvoja, kad čia nevyksta nieko naujo. Ir iš tikrųjų – nes nieko naujo neįvyksta jo sieloje!

– Tai lašas, perpildęs mano kantrybės taurę! Viskas! Eime iš čia! Ne??? Gerai, aš išeinu viena. Čiao!

– Brangioji, čia juk pats įdomumas! Aš kaip medžioklinis šuo užuodžiu būsimą grobį! Bus Bum!

– Tu girtas. Aš išeinu.

– Palauk. Geriau kol kas eime tik pi pi. Nes mano šlapimo pūslė tuoj bus perpildyta kaip tavo kantrybės taurė!

Jiems einant iš salės į tualetą, į scenos vidurį išeina saksofonistas, ir salėje nuaidi sardoniškas jo saksofono juokas.

Jie, apsvaigę nuo šampano ir atmosferos slėgimo, įeina į tualetus: vyras – į moterų, moteris – į vyrų. Savo reikalus atlieka niekieno netrukdomi, paskui eina į salę, lydimi nustebusių senuko rūbininko akių.

Klausykite, jūs, žmonės-kostiumai, žmonės-uniformos, žmonės-formos! Įsivaizduokite, kaip ne kartą jau įsivaizdavote, kad turite viską, ko geidžia jūsų „širdis“! Mašiną (dvi!), butą (vilą!), uždarbį (milijoninį!), moterų haremą (tarptautinės grožio karalienės!), vyrų haremą (kultūros ir kultūrizmo karaliai!), karjerą (vieną, bet tikrą), autoritetą (netikrą, bet gigantišką), komfortą (visur ir visada)... Taigi jūs turite viską, ko trokštate! Ar dabar jūs laimingi? Norite būti gražus(-i)? Prašom! Norite būti Gineso knygos pažiba? Prašom! Norite įeiti į istoriją? Į Rojų? Prašom! Ko dar?

Baigta?

Baigta?!

Baigta.

Dabar jūs sėdite prie staliuko, gurkšnojate vėsų šampaną ir esate laimingi kaip lavonai. Sakote, lavonai nesiekia laimės? Sakote, jiems nebereikia komforto? Netiesa. Jūs žiauriai klystate (klysti žmogiška). Lavonai – taip pat žmonės. Tik jų akys yra ypatingos: kai jie žiūri į veidrodį – jame niekada nemato savęs. Dar – jie ir jų šešėliai nematomi, t. y. juos mato ne kiekvienas gyvas žmogus. Tad nieko nuostabaus, jeigu regintysis sušunka matąs lavoną, o aklieji visiškai motyvuotai prieštarauja, kad jam pasivaideno, į gyvenimą, drauge, reikia žiūrėti blaiviomis akimis, miegantis protas gimdo pabaisas, kaip sakė Goja, sako

jie, išsproginę aklas akis. O regintysis vieną Vėlinių vakarą iš tikrųjų išsikrausto iš proto, pamatęs bendradarbį, išeinantį iš kapo, pasirodo, bendradarbis puikiai gyvena kartu su nėščia žmona erdviame kape su centriniu šildymu ir kitais patogumais, įskaitant nemokamą laimę.

Baigta?

Baigta.

Prozit!

Jūs sakote, kad Hitleris buvo vegetaras?

Bet juk jis buvo tikriausias žmogėdra!

Jūs sakote, kad jis turėjo menininko sielą, piešė paveikslus ir vaidino scenoje?

Bet juk jis neturėjo sielos!

– Man šlykštu su jumis kalbėti, bet aš tokia silpna, smalsi moteris... Atsakykit, kodėl jūs dar neišplaukėt į Taitį? Sumelavote?

– Aš juk sakiau. Mes visi plaukiame Ten.

– Bet aš nenoriu!

– Tai šokite, madam, per bortą ir ant ryklio jokite namolio.

– Jūs... Jūs – storaodė pabaisa!

– Kiaulė?

– Nedrįskite įžeidinėti šio naminio gyvulėlio! Jūs – tikras taitietis!

– Tikras taitietis, grįžtantis į tikrąją Tėvynę... Madam. Ei, žmogus už borto!

– Ko jūs šaukiate, aš dar neiššokau. Ir neiššoksiu. Tyčia.

– Jūs nuostabiai praktiška, madam. Dėkoju gelbėjimo komandos vardu. Ačiū. Gal jūs norite šokti. Mielai jus pašokdinsiu.

– Ačiū už dėmesį. Pasišokdinsiu pati.

– Jūs amerikietė? Prancūzė? Rusė?

– Aš – negrė!

– O! Jeigu jūs – negrė, o aš – taitietis, tai mes iš tikrųjų galime sušokti hulą hup!.. Ant restorano denio!

– Gelbėkite! Mane užpuolė seksualinis maniakas!

– Nejaugi aš – seksualus saksofonas?

– Gelbėkite! Mane užpuolė saksofoninis seksualas!

– O! Kai grįšite namolio, madam, būtinai nueikite pas savo, kaip ten pas jus vadina, psichoanalitiką.

– Gelbėkite...

– Aš pasistengsiu jus išgelbėti. Kol kas – džiazas, ir tik džiazas. Muzika harmonizuoja nervų sistemą.

– Šis šlykštus džiazas – tai ne muzika, o beprotybė!

– Džiazas – tai muzika bepročiams? Jūs tai norėjote pasakyti?

– Taip, taip, taip!

– Bet juk jūs pati esate beprotė.

– Aš?! Aš pati protingiausia ir sveikiausia moteris pasaulyje!

– Jūs įsitikinusi?

– Visiškai!

– Dėkoju. Didybės ir kliedėjimo manija. Taip, džiazas, ir tik džiazas...

– Viešpatie! Sninga! Kas čia darosi?! Aš iš tikrųjų išprotėjau! Snaigės! Milijardai snaigių!

– Iš tikrųjų sninga. Kaip matote, baltos snaigės tirpsta raudono vyno taurėje. Sninga.

– Aš supratau! Mes esame stereokino teatre! Tai tik iliuzija!

– Madam, atmerkite plačiai akis ir žiūrėkite į dangų. Matote?

– Matau žvaigždes. Daug daug žvaigždžių... Ak! Snaigė įkrito į akį!

– O gal – žvaigždė?

– Aš nieko nematau!

– Na, matot.

Aš kartoju, kad sapnuoju sapne.
Aš sapnuoju, kad sapnuoju Tave.

Ir todėl aš esu budrus. Nes Tu esi mano meilė, Tu esi mano mūza ir mano muzika, Tu esi mano!

Aš paklydau laike ir erdvėj, tačiau esu laisvas. Ar tai paklydimas?

Aš žvalgiausi po visą restoraną, bet jo neįmanoma aprėpti – kaip dangaus, kur begalybė žėrinčių, krentančių ir nematomų žvaigždžių – tai begalybė žėrinčių, krentančių ir nematomų žmonių...

Aš trinu suprakaitavusius delnus į nusitrynusius amerikietiškus džinsus „Levy Strauss“ ir galvoju, kad jei žmogus yra amžinybės ugnis, jo nenugalės nė laikas, nė erdvė!

Bet kodėl negroja džiazistai? Grokite, velniai! Štai į scenos vidurį išeina klarnetistas, nežmoniškai panašus į klarnetą, ir pradeda groti

savo gyvenimo ir savo ligos istoriją. Juk jis nieko neturi daugiau. Bet tai, ką jis turi, yra langas į begalybę. Grok!

Sninga, nežemiškai sninga! Apsnigti jau staliukai ir žmonės. Šampano buteliai pūpso sniego pusnyse. Tik sietynai su sidabro varpeliais, kabantys danguje, skaisčiai šviečia ir skaisčiai skamba: Naujieji metai! Naujieji metai!

Burnoje – Naujųjų metų skonis. Kai aš kalbu, ar tu jauti jį ant savo lūpų?

Klarnetistas, pražilęs nuo snaigių, baigia „Snaigių svingą", kaip snaigė ištirpsta erdvėj, ir jau nebesninga. Balta balta, kur dairais! Bet nešalta – nereikia nei mokasinų, nei kailinių. Balta balta. Balti staliukai, baltos grindys, balti žmonės. Ir aš atsimenu baltą psichiatrinę ligoninę, kur išbalęs gulėjau baltoje baltos palatos lovoje ir kur mane lankė balta kaip angelas medicinos seselė. Tu atsimeni?

– Ar aš nesakiau, kad jis – trenktas?

– Sakei, brangioji.

– Mes, protingieji, turime padėti bepročiams. Tam ir duotas mums protas.

– Tu labai protinga, brangioji. Išgerkim už protą.

– Tu jau girtas.

– Tada išgerkim už beprotybę!..

Klausykite jūs, Protingieji Kostiumai! Jūs, kuriems žmonių meilė tėra fizinis aktas, net ne fizinis, o daiktinis! Jūs perkate ir parduodate vieni kitus, stengdamiesi iškišti savo išpuvusius jausmus kuo brangiau, įpakuotus lozungų popieriuje, traškančiame kaip laužomi žmonių kaulai. O tikrus Žmogaus jausmus jūs norite gauti pusvelčiui, geriausia – veltui, ir purkščiate iš nepasitenkinimo, kai Žmogus neparsiduoda. Jūs norite, kad jus mylėtų, kad jums dovanotų viską, kad jums atleistų žmogžudystes, jūs trokštate būti visur ir visada laimingi! Visada laimingi! Visada laimingi! Jūs – akmeniniai antkapiai su frakais, cilindrais, vakarinėmis suknelėmis ir apvaliais laimingų snukių dagerotipais!

Jūs vadinate save socializmo vėliavnešiais ir liaudies valios vykdytojais, šaukdami, kad Dievo nėra, bet liaudies balsas – Dievo balsas! Jūs apsišaukėte dievais. Tačiau jūs negirdite liaudies Balso, jūs girdite tik savo dieviškus balsus ir jais vykdote savo valią, o jūsų religijos fanatikai šaukia jums: „Valio!"

Klausykite!

Visa, kas nauja ir gyva, visas naujos gyvybės formas jūs apšaukiate svetimomis santvarkai – jūsų santvarkai, jūsų tvarkai. Ir jūs teisūs: mirtis – štai jūsų turinys, marinimas – štai jūsų forma. Jūs agituojate gyvuosius parduoti savo Tėvynę, meilę, sąžinę, Dievą už kapininių kostiumų komplektą. Bet net ir akmeninį jūsų širdies kevalą pramuša liaudies Balsas, ir jūs kvaištate iš baimės ir agresyviai grasinate pragaru žemėje.

Jūs kaip velniai gundote žmones žemiškuoju ateities rojumi, o kai žmonės krauju pasirašo sutartį, jūs darote su jų sielomis, ką norite. Iš žmonių sielų jūs gaminate plytas, o iš kruvinų plytų statote dabarties rojaus tvirtovę SAU!

Į Žmogų, suabejojusį jūsų tvirtovės tvirtumu, jūsų asmens sargybiniai šauna be perspėjimo.

Bet gyvenimas – tai ne kapinės. Jūs palaikote viešąją Kapinių tvarką, išniekindami šventus kapus. Baisiomis naktimis jūs su prostitutėmis pratęsiate jose savo giminę, vampyrų giminę. Jūs gyvi tik gyvo žmogaus mėsa!

Aš turėjau draugą. Poetą. O dar jis buvo matematikas ir filosofas. Jis dievino Kafką, Francą Kafką. Jis labai mylėjo senukus ir vaikus. O senukai ir vaikai mylėjo jį. Jis mylėjo motiną, tėvą, brolį ir Mylimąją, kuri jo nemylėjo (jo Mylimoji buvo pianistė ir turėjo labai gražų balsą). Jo tėvas buvo kapitonas, motina – mokytoja, o brolis – džiazistas. Brolis grojo valtorna. Tu įsivaizduoji, ką reiškia valtorna groti džiazą? Bet jis buvo tikras džiazistas. Dabar jis groja laidotuvių orkestre. Jis prasigėrė. Nes jo brolis mirė. Ir tėvas – kapitonas, sužinojęs apie sūnaus mirtį, mirė jūroje nuo širdies smūgio. Ir liko Motina, galvojanti apie mirusį sūnų kaip gyvą. Jis studijavo Leningrade filosofiją. Jis mokėsi kaip maniakas. Jis buvo Šviesos mokinys. Bet kažką jis darė ne taip (o gal darė būtent taip, juk senatvė nėra teisumo įrodymas), nes susirgo keista ir mirtina liga. Jo viduriai pradėjo pūti. Jį atvežė į Vilnių. Aš sužinojau visa tai, kai jis jau merdėjo. Čia, Vilniuje, moderniој ligoninėj – dangoraižyje, už penkiolikos kilometrų nuo mano namų, merdėjo mano draugas, dvidešimtmetis vaikinas, poetas, matematikas ir filosofas, kurio filosofijos pagrindas buvo Meilė. Jo filosofijos pagrindas buvo meilė, o jis buvo pasmerktas Mirčiai. Medicinos

technika pasirodė bejėgė prieš mirties techniką. Mano draugas gulėjo mirtininkų palatoje, reanimacijos skyriuje, ir miegojo po trijų operacijų. Jo pilvo oda – suraižyta ir užsiūta. Trisdešimt parų jis neturėjo burnoj nė kąsnio. Į jo kraują iš spec. aparato laša maistingas skystis, vos vos palaikantis gyvybę. Medikai – įsižeidę: pacientas turėjo mirti jau prieš dvi savaites! Nemiršta. Gyvas. Tai medicinos įžeidimas. Jie nenorėjo pripažinti, kad žmogaus gyvybė – kovingesnė už mediciną. Žmogus turi mirti. Baigta. Jokių kalbų. Tyla. Mirtina tyla. Protestas?! Jūs juokaujate arba nesveikuojate. Protestuoti prieš mirtį – beprasmiška. Taip, taip, tai skamba nežmoniškai. Bet kartais pats gyvenimas būna nežmoniškas. Ir medicinos humanistinė misija – nežmoniškumo atvejais palengvinti mirtininko kančias. Bet blogai, labai blogai, kai mirtininko kančios palengvėja, o jis kabinasi į gyvenimą kaip kūdikis. Sakote, ciniška? Žinote, medicinoje be cinikų – neįmanoma. Patikėkite. Kasdien – ligoniai ir lavonai, lavonai ir ligoniai... Štai juokauji su ligoniu, kuris pagal tavo apskaičiavimus poryt pakratys kojas, o jis juokiasi kaip vaikas ir sako: „Daktare, aš jau visiškai sveikas, išrašykite mane namo!“ Aš pasakau kokį juoką, patapšnoju per petį ir sakau, kad štai susitiksime poryt ir žiūrėsime, ką daryt. O poryt išrašau namo jo lavoną.

Tik įžengęs į mirtininkų palatą, užuodžiau šleikščiai salsvą mirties kvapą, pūvančio, bet dar gyvo žmogaus kūno kvapą. Mano draugas miegojo, bet tik man įžengus jo akys atsimerkė ir mūsų žvilgsniai susitiko. Mano akys negalėjo nuslėpti mano širdies. O aš šypsojausi. Mano draugas gulėjo nukryžiuotas ant lovos, apraizgytas guminėmis žarnelėmis kaip mirties aštuonkojo čiuptuvais, įsisiurbusiais į jo rankas ir kaklą. Mano mirštantis žmogus buvo panašus į jauną naujųjų laikų Jėzų Kristų. Aš stovėjau prieš savo draugą atvėręs sielą ir jaučiau, kaip mano gyvybės energija liejasi į jo sužalotą kūną. Mano draugas pravėrė baltas sukepusias lūpas ir vos girdimai pasakė:

– Ačiū tau. Nereikia. Mes peržengsim Slenkstį...

Aš apstulbau. Jis pajuto! Jis pajuto mano sielą.

Prisėdau ant lovos krašto, uždėjau savo ranką ant jo permatomos, liesos, trapios rankos ir pasakiau, kad užvakar Universitete, poezijos vakare, nepažįstama mergaitė skambino pianinu ir dainavo gražiu, aukštu balsu bliuzą pagal jo eilėraštį „Rudens vaikai“.

– Džiazas... – sušnabždėjo jis. – Mylimoji... – tarė tyrai ir įkvėptai lyg tartų Dievo vardą, ir jo giliose rudose akyse aš pamačiau liūdną ir giedrą rudens šviesą. – Gerai, kad pasakei... Labai gerai, kad pasakei...

Degančia ranka jis spustelėjo šaltus mano rankos pirštus ir pabandė nusišypsoti, bet jo baltą veidą iškreipė skausmo grimasa.

– Eik, – sunkiai alsuodamas ištarė jis.

Pažvelgiau į jo akių gelmę ir pamačiau Ateities miestą...

– Kai tu pasveiksi, – melavau aš, – mes gersime vynuogių vyną, mes mylėsime mergaites, mes mylėsime mūsų Lietuvėlę ir svaigsime nuo meilės labiau nei nuo vynuogių vyno!..

– Lietuvėlė... – ištarė jis ir užsimerkė, regėdamas amžinybę.

Staiga jis atsimerkė ir stipriai suspaudė mano ranką. Jo akys degė. Aš išsigandau.

– Nebijok, – karštai ir garsiai tarė jis. – Aš nešoksiu iš lovos. Aš jau bandžiau nusižudyti. Nutraukiau visas šitas žarnas, iššokau iš lovos ir jau ruošiausi iššokti pro langą, bet mano motina įlėkė į palatą, puolė į kojas, įsikirto į jas dantimis ir nagais... Nebijok. Aš žinau, kad aš mirsiu. Nekalbėk. Aš žinau. Tai nebaisu. Jau nebaisu. Kafka, taip, Francas Kafka... Tu žinai, aš negaliu juoktis. Jeigu nusijuoksiu, iškart mirsiu. Plyš viduriai ir siūleliai. Mano gyvybė, cha, iš tikrųjų kabo ant siūlelio. Būk geras, pasakyk ką nors juokinga...

Aš drebėjau visu kūnu, ir mano siela drebėjo kaip kūnas.

– Tu nejuokauk, – pasakiau, vos suvaldydamas balso drebulį.

Jis nusišypsojo.

– Aš padeklamuosiu tau Velimiro Chlebnikovo eilėraštį. Jis labai trumpas. Paklausyk:

Kai miršta žirgai – alsuoja.
Kai miršta žolės – džiūsta.
Kai miršta saulės – jos gęsta.
Kai miršta žmonės – dainas dainuoja.

Jis baigė ir pradėjo juoktis. Jo veidas tampėsi nuo skausmo ir juoko traukulių. Taip turbūt galėjo (bet negalėjo) juoktis Jėzus Kristus ant kryžiaus.

Aš išbėgau iš palatos į koridorių ir ėmiau šauktis pagalbos. Aš šaukiau ir girdėjau savo draugo juoką, laisvą, galingą, dievišką žmogaus juoką, ir negirdėjau, kada jis nutrūko kartu su žmogaus gyvybe. Aš iki šiol jį girdžiu. Nes mano žmogaus gyvybė nenutrūko. Ji – manyje.

Jis išdrįso mesti iššūkį mirčiai. Jis metė iššūkį jums – gyvieji supuvėliai! Žmogus – tai gyvenimo protestas, proto protestas prieš mirtį. Jūs – numirėliai, jūsų vadinamasis „sveikas protas" yra niekingiausia ir niekšiškiausia beprotybė. Bet su jumis mirs ir jūsų kapininė santvarka.

O mano draugas – nemirė. Jis gyvas. Jis protestuoja. Jis juokiasi!

Nugrimzt į naktį. Taip, kaip mes kartais nuleidžiame galvą susimąstydami, taip visiškai nugrimzt į naktį. Aplink miega žmonės. Mažutis vaidinimas, nekaltas savęs apgaudinėjimas, kad jie miega namuose, tvirtose lovose, po tvirtu stogu, išsitiesę ar susirietę ant čiužinių, užsitraukę drobules, po antklodėmis, iš tikrųjų jie susirinko kaip kažkada anuomet ir dar vėliau nykioje dykynėje, stovykloje po žvaigždėm, nesuskaičiuojama daugybė žmonių, tauta, armija, po šaltu dangum, ant šaltos žemės, pargriuvę ten pat, kur pirma stovėjo, pasidėję po galva ranką, kniūpsti, ramiai kvėpuodami. O tu budi, tu vienas iš sargų, tu susirandi kitą, mosuodamas degančiu pagaliu iš žabų krūvos šalimais. Kodėl tu budi? Bet juk pasakyta, kad kažkas turi budėti. Kažkas turi būti budrus.

...Ir tą naktį, kai tu atsiklaupei, kai tu atsiklaupei virš manęs, tu man atrodei kaip meilės deivės statula, aukštesnė už viso pasaulio dangoraižius... Tu, Deivė, atsiklaupei virš manęs ir atsiklaupei prieš mane – žmogų... Tavo plaukai užliejo mano veidą, kaip naktis užlieja vakarą, ir mes susijungėme į vieną ugnį, ir mes buvome Kentauras, Aukuras, Aum...

Balta balta balta. Balta spalva visada man primena žiemą. Žiema visada man primena baltą psichiatrinę ligoninę. Sąmonės žiema. Nemąstymo režimas. Raižantis, aižantis režimas. Miego režimas. Režimas. Žiemą net žemė uždaroma į baltą ledo kalėjimą.

Kas tada buvai man – Tu? Tada Tu buvai Mano Marija. Tu sušildei mane savo sielos alsavimu. Ir tavo baltas kūnas buvo kaip siela. Ir kaip siela jis buvo skaistus.

O tu turėjai man leisti vaistus, penėti mane tabletėmis ir lygiai gražiai, lygiai griežtai šypsotis...

Šypsotis! Šypsotis! Šypsotis!
Šypsokitės!
Linksmai!
Linksmiau!
...miau!
Šypsokitės sočiai!
Sočiai!
Sočiau!
...čiau!
Tu turėjai pažadinti manyje miego sąmonę. Tu turėjai būti mirtis, lipšni kaip lopšinė.

Aš sapnuoju, kad sapnuoju:
Kai miršta žmonės – dainas dainuoja!

Aš sapnuoju – – –
Kai miršta delfinai – – –

Atsibundu sustirusiu kūnu. Aš sapnavau mirštantį delfiną. Jis turėjo mano draugo veidą. Aš nepamačiau jo mirties akimirkos. Aš atsibudau. Aš atsimerkiau.

Jaučiu, kaip blaivėju. Šaltis ir balta spalva. Ant stalo stovi taurė su raudonu vynu. Atrodo, kad ji drovisi. Mergiškas raudonis nudažė jos permatomus skruostus. Aš ją bučiuoju ir jaučiu, kaip jos kraujas užlieja mano skruostus.

Kiek svirduliuodamas išeinu iš salės. Iš moterų tualeto išeina mergina. Senukas rūbininkas pamoja man pirštu ir primerkia kairę, ne – dešinę akį.

– Mergaitės nenori? – kimiai klausia jis, ir man aišku, kad mergaitės nori jis pats.

– Aš jau turiu, – nusišypsau kaip aristokratiškas muzikantas, manantis, kad moteris vyro rankose yra smuikas.

Senukas be garso susijuokia, pro sudžiūvusias lūpas pasirodo geltoni, sudžiūvę dantys. Senukas pagraso man pirštu ir sako:

– Kai neturėsi – ateik. Nebijok. Švarios. Munduras įpareigoja, firma garanto-o-ja. Švarios.

– Valstybinis priėmimas? – toliau vaidinu moralinį anarchistą.

Senis juokiasi tarsi kosėtų. Aš smunku į tualetą, bet iš moterų tualeto išnyra girta gražuolė, mes susiduriam, puolam viens kitam į glėbį, kad išsilaikytume ant kojų.

– N-n-nenoriu, – sustenu aš, atstumiu gražuolę ir smunku į tualetą.

Gražuolė neišsilaiko ant dviejų kojų ir plojasi ant keturių letenėlių kaip katė, nukritusi iš mėnulio.

Aš grįžtu prie savo staliuko. Oficiante, butelį raudono! Balta balta. Viskas apsnigta. Juodaake mergaičiuke, nusivalyk sniegą nuo raudonų lūpų. Džiazmenai, grokite karščiau, karščiau, karščiau, tegu karštas džiazas ištirpdo sniegą, tegu sniegas išgaruoja, net nespėjęs pavirsti vandeniu. Štai – man visai nešalta. Nešalta!

Aš nusivelku džinsinį švarką, į mano širdį įsiveržia karštas vasaros vėjas, aš užlipu ant stalo, mosuoju mėlynu džinsiniu švarku kaip vėliava ir garsiai, karštai deklamuoju:

Ei, komjaunuoliai ir pankai,
Iškelkite vėliavą džinsinę
Kaip mėlyną vasaros dangų
Su užrašu „SUSIPAŽINKIME“!

Sušalę žmonės pralinksmėja. Smokinguoti vyrai santūriai šypsosi, o dekoltuotos damos juokiasi aukštais balsais. Salės tolyje įžvelgiu Frydrichą Nyčę su antžmogiškais šerkšnotais ūsais. Jis šypsosi, ir šerkšnas tirpsta, o atrodo, kad tirpsta ūsai...

Džiazbendas alsuoja muzika, įkvėpimas – iškvėpimas, žmonės žiūri į mane ir kvatojasi, ir sniego kaukės nutrupa nuo jų veidų... Aš – klounas. Bet man negėda, nes nuo mano klounados tirpsta sniegas, sniegas, sniegas...

Aš mosuoju savo džinsine vėliava, žiūriu į Zaratustros tėvą Nyčę, ir staiga jo tėviškas veidas įgauna visai kito Tėvo bruožus. T. T.! Jis šypsosi nuožmiai, plėšriai, antžmogiškai kaip velnias, ruletės lošėjas, lošiantis iš žmonių sielų. Aš – laisvas žmogus. O jis nekenčia žmonių, juolab laisvų. Laisvė turi tarnauti man, sako jo tėviškas veidas. Laisvas yra tik valdovas. Laisvė – tai valdžia. Aš – valdžia. Aš – laisvas. Liaudžiai reikia valdžios. Tai reiškia, kad liaudžiai nereikia laisvės. Aš

myliu tuos, kurie myli mane. Tik mylėdamas mane, valdovą, jis, tarnas, yra laisvas. Ir tada AŠ myliu jį kaip savo dešinę ranką, rašančią mirties nuosprendį maištininkams, mylintiems ne mane, bet save ir savo niekingus dievukus. Aš – galingesnis už juos ir už jų niekingus dievukus. Mano religija – ateizmas, kurios dievo vardas – Stalinas. Neturėkite jokių kitų dievų. Aš sunaikinsiu juos ir jus. Melskitės man, melskitės už mane, melskitės už MUS. Ura.

Ra!

Ra!

Ra!

Aš sustingstu ant staliuko. Aš stoviu kaip paminklas žuvusiam klounui. Staiga T. T. pavirsta Ragožinu ir ima šėtoniškai kvatotis...

Šmėklų valanda tęsiasi. Gili žiema. Vidurnaktis – viduržiemis. Žiema žemina žemę.

– Vyno!

– Šampano!!!

– Konjako-o-o!!!

– Degtinės, broleli, duok man ugninės degtinės...

– Ką geria taitiečiai? Viskį? Romą? Naminę? Visiškai negeria alkoholio? Geria. Dar ir kaip!

– Nu kaip, kaip, nu?!

– O va taip. Asa-a!*

...Ir alkoholis mus išdegina iš vidaus kaip gyvenimas, kaip džiazas, kaip ugnis jis ištirpdo ledą ir sniegą, tik blogai, kai širdis pradeda skeldėti kaip amžinai ištroškusi žemė, jūs matėte nuo sausros suskeldėjusią žemę, išsižiojusiomis poromis, milijonais burnų, ji sugeria, visą metų lietų akimirksniu, bet jos akys-burnos neužsimerkia, ji regi miražus ir haliucinacijas – ta žemė, ta širdis jau serga baltąja karštlige...

Tikėjimas – geriau nei alkoholis ir narkotikai. Aš regiu Skaistų Žmogų! O juk pakliuvau į baltąją ligoninę kaip tikras narkomanas. Kodėl aš rūkiau „žolytę“ ir šokau aguonų šokį? Taip taip aguonėlę sėjom, taip taip aguonėlė augo, taip taip aguonėlę valgėm! Ir atsakydamas aš turiu teisintis arba kaltinti save bei socialines sąlygas? Ne. Aš tik toliau kalbėsiu su Tavim, kalbėsiu Tau, nes Tu esi... Tu esi!

* Žargoninis jaustukas, reiškiantis tą patį, ką ir „op“, „opa“, „opa pa“.

O pameni, kaip ligoninės vadovybė siuto, kad seselė simpatizuoja ligoniui? Jie nujautė, kad tu neduodi man bukinančių tablečių. Tu mane atkalbėjai nuo pabėgimo. Tu manyje prikėlei numarintą tikėjimą. O dabar lavonai tuščiai stengiasi mane įtikinti, kad Tavęs nėra, kad Tu egzistuoji tik mano sužalotoje sąmonėje, kad aš mylėjau ir myliu tik haliucinaciją, kad mano tikėjimas tėra tik psichinės ligos požymis ir įrodymas. Bet pagrindinis lavonų bruožas ir tikslas – užmušti žmoguje tikėjimą, užmušti žmoguje žmogų, užmušti!..

Nes tik miręs žmogus jiems yra „savas žmogus". Ir užmuštas žmogus kaip vampyras pats ieško kitos aukos.

Žiema.

Vidurnaktis.

Juoda žiema.

Išblyškę dar gyvų žmonių veidai. Veidai, balti nuo baimės. Baimė nutinkuoja veidus baltai. „Mes dar gyvi" – tai didžiausia pasmerktųjų paguoda.

Pažiūrėk, pažiūrėk į mane savo žėrinčiom akim, ir mano plaukai pražils nuo tavo žvilgsnio ugnies, pažiūrėk – ir pamatysi žilą vaiką – tai aš, velniuk, tai aš, tavo mylimasis, švelniuk, sėdintis restorane ir žiūrintis į džiazuojančius žmones, ak, nesmerk jų taip iškart, mirtinai ir neapskundžiamai, prarėžkime jų kūnus ir regėkime sielas, dainuojančias ne vien iš tuštybės, bet ir iš skausmo, iš skausmo, iš skausmo, iš skausmo žiūrėkime į sielas...

Ak, kaip noriu liesti tavo švelnią, cinamonu kvepiančią odą!

...ir tik džiazas, nes frazė „šiuolaikinis žmogus" skamba kaip „vienadienis žmogus". Iš tikrųjų, šiuolaikinis žmogus ir, pavyzdžiui, amžinybės žmogus – priešiškos sąvokos. Šiuolaikiniam žmogui visas pasaulis – tik butaforija. Žemė, Visata, Kosmosas – tik tai, ką galima užkariauti. Saulė – tai akinančiai spindintis skardinis skritulys, kurį pakelia ir nuleidžia valstybės valdžia, pakelia ir nuleidžia, sausa mechanika, bet vieną rytą gali ir nepakelti... Ir tik džiazas mus išvaduoja iš kasdienybės nasrų, taip, Džiazas – tai Didysis Amžinybės Delfinas, žvaigždynų vandenyne kovojantis su Didžiuoju Kasdienybės Rykliu. Džiazas – Didysis Delfinas!

...ir tik džiazas yra tikroji laisvė, tik jis yra judėjimo esmė, bet žmogus atsiskyrė nuo žvaigždžių ir nuo saulės, o kartu ir nuo dvasinio judėjimo pirmyn, jis apsišaukė Kosmoso valdovu.

...aš pavydėčiau Gogenui, bet ne, aš nepavydžiu Gogenui, juk mano taitietė – tai tu:

tavo krūtys kaip apelsinai
kai tu šoki – atrodo
lyg juokdarys
žongliruotų
krūtimis

Pažiūrėk į Gogeno paveikslą „Ji dar nepradurta“. Ar tai ne tavo nekaltybės veidrodis?

Ei, saksofoniste, Čiakai Kasinai, grok, kol pavirsi tobulu kosminio kaimo gaidžiu, giedančiu gražiau nei vienišas angelas ir skardžiau nei ryto trimitas!

...sakosi po kiekvieno koncerto savo saksofone randąs truputį kraujo: daugiau aš neturiu nieko, sako jis. O gal įtartinai atrodau su nutrintais džinsais? Juk į restoraną, į puikų naktinį restoraną vyrai ateina su frakais, o moterys – su vakarinėmis suknelėmis, beveik nuogos! Atsimenu klasišką nuotrauką: gatve bėga jaunikis ir nuotaka, susikibę už rankų, jaunikis – su baltais marškiniais ir juodu kostiumu, o nuotaka – visiškai nuoga (visiškai, visiškai nuoga), tarp kojų – rožės žiedas, o ant galvos – baltas veliumas, plevenantis vėjyje, jie bėga gatve labai greitai, jie bėga gyvenimo gatve, jie skrenda ir juokias, nes meilė – tai drąsa ir svaigulys! Jie meta iššūkį melagingai miesčionių moralei, toms šarvuotoms sieloms, žiūrinčioms į nuogus kūnus ir nuogas širdis pro įstrižas šaudymo angas, panašias į tuščias mirties akiduobes, kurių gilumoj spindi šlykščios, plokščios, monetinės gyvasties graužikų akutės.

Ar tu atsimeni, kaip mes skridome nuogi dangumi?

...ir tik džiazas vienija mus visus, tik džiazas pajėgia suvienyti visus pasaulio vienišuosius, juk mes ir esame tie vienišieji, jei plaukiame girtu laivu į Taitį... Ne, ne šitas sniaukrojantis džiazbendas, o tikrasis transcendentinis kosmoso džiazas mus sujungia į sielų sąjungą taip natūraliai ir neišskiriamai, kad mums net nebūtina žinoti vienam kito vardų, pavardžių, gimimo ir mirties metų, profesijų, uždarbių, mums nebūtina žinoti specifinės terminologijos, kompromisinės esperanto

kalbos, nes mūsų kalba yra grynasis džiazas, vienijantis viso Kosmoso sąmones, sielos – štai mūsų muzikos instrumentai, mes – džiazo vaikai, Didysis Žvaigždynų Orkestras!

– Pa-kar-tot!

– Ne pakartot, o pa-kart!

...Be meilės nėra ir pasaulio, kaip meilės nėra be drąsos, ir todėl mes nugalėsime, mes nugalėsime todėl, kad neapykanta – tai baimė, o meilė – tai drąsa.

Grok, saksofoniste, klausydamas savo širdies, grok savo širdies muziką, aš tikiu – tu pasieksi TAI!

Mes apkaustyti praeities grandinėmis, užkalti kalėjimo morgo grotomis, mes užkonservuoti kunstkameroj, bet reikia groti, groti, groti, kad subyrėtų sienos ir grotos, reikia groti, reikia groti žūtbūtinai, žūtbūt reikia groti, nes tylėti – žūti, o būti – groti, ir būtent TAI yra Didžioji Išsivadavimo Giesmė!

Kodėl žmonės bijo ateities?

Todėl mes, džiazo vaikai, turime groti, groti, groti, kad išsivaduotume iš svetimų, gyvuliškų likimų, vadinamų socialinėmis sąlygomis, tai ne mūsų kūrybos vaisius, mes turime sukurti pasaulį, kuriame niekada neužgimtų išsigimėlis, šlykštesnis už patį šlykščiausią gyvūną, kada nors gyvenusį žemėje.

Ir muzika brandina žvaigždes, kurių šviesa pasotina alkanus vaikus, jie nevogs net iš bado, žvaigždžių šviesa pasotina džiazo vaikus, ir jie jau patys bręsta kaip žvaigždės ant Pasaulio medžio šakos.

Ir mūsų tikras tikslas – tai Ateitis, kurią mes turime įkūnyti dabartyje. Iš Ateities mes iššvejojame neįkainojamus perlus, kurie praturtins visus Vaikus, ir todėl mes grojame virš esamojo laiko ir nesamoj erdvėj, tiksliau – mes grojame esamajame laike ir esamoj erdvėj, bet jų nemato akys, pripratusios prie laikrodžių ir laikraščių.

NEBARSTYKITE PERLŲ KIAULĖMS!

Štai jūs beriate saulėje tviskančius perlus ant kiaulių galvų, kvailai galvodami, kad suteiksite joms didį dvasinį pasitenkinimą, prilygstantį lytiniam. Deja! Kiaulės iš pradžių sutrinka, krato perlus iš ausų, šlapinas ir tuštinas iš baimės ant jūsų brangenybių, bet perlų kruša nesiliau-

ja, todėl kiaulės įniršta ir agresyviai puola „Meškos paslaugų“ firmos agentus, kurie pa-ga-liau supranta, kad perlai, žiūrint kiaulės akimis, yra neperkandami ir net pavojingi dantims akmenukai.

Kažkokia girta dama plėšia nuo savęs vakarinę suknelę ir šaukia tragišku balsu:

– Aš noriu šokti, aš noriu šokti nuoga!

Visi žiūri į apnuogintą moters krūtinę.

– Nastasja Filipovna! Nastasja Filipovna! – staiga surinka kažkas nežmonišku balsu iš kito salės galo, ir visi pamato per salę bėgantį vyriškį, jis bėga kliudydamas stalus, žmones, kėdes, triukšmas, bildesys, dūžtančio stiklo skambesys, saksofono spiegimas, moteris nuogomis krūtimis laukia, kiek palinkusi priekin, o tiesiai į ją bėga vyriškis išbalusiu veidu, išsidraikiusiais plaukais ir beprotiškai degančiom akim, jie puola vienas kitam į glėbį, vyriškis sunkiai alsuoja ir beprotiškai šypsosi, jo frakas perplėštas, balti marškiniai prasisegę, o moteris karštligiškai bučiuoja jo akis...

Aš garsiai klausiu, kiek dabar valandų, ir man kažkas šmėkliškai sušnypščia į ausį: naktis... Aš atsisuku, bet nematau tos šnypščiančios šmėklos. Turbūt ji nematoma. Čia pilna nematomų žmonių. Gal ir aš – nematomas?

Aš sapnuoju, kad sapnuoju sapne.
Mano lūpos kartoja: – Taip – ne –
Taip – ne – taip – ne – taip – ne...
Aš sapnuoju, kad sapnuoju sapne.

Aš sapnuoju, bet esu budrus. Nes Tu esi mano meilė, Tu esi mano.

Kai mes bučiuojamės, ar tu girdi muziką?

Lyg jausdama, kad mes vis tiek mirsime.

Lyg jausdama, kad mes vis tiek nemirtingi.

Štai prie gretimo staliuko sėdi nusižudęs rusų poetas Genadijus Špalikovas ir deklamuoja eilėraštį savo Mylimajai.

Ar T. T. mėgo poeziją?

„Veidmainiškai vadindami inteligentiją „žemės druska“, Jūs atėmėte iki minimumo vidinę laisvę iš rašytojo, mokslininko, dailininko. Jūs užspaudėte meną gniaužtais, kuriuose jis dūsta ir miršta. Jūsų išgąsdintos

cenzūros įniršis ir suprantamas atsargumas redaktorių, už viską atsakančių savo galva, privedė tarybinę literatūrą prie sustingimo ir paralyžiaus. Rašytojas negali spausdintis, dramaturgas negali statyti pjesių teatro scenoje, kritikas negali išsakyti savo asmeninės nuomonės, nepažymėtos valstybiniu antspaudu. Jūs smaugiate tarybinį meną, reikalaudami iš jo karaliaus dvariškio padlaižystės, bet jis geriau tylės, nei giedos jums „osanna", Jūs diegiate pseudomeną, kuris su nuobodžiausia monotonija apdainuoja jūsų išpūstą, įkyrėjusį „genialumą". Grafomanai be jokio talento šlovina Jus kaip pusdievį, užgimusį iš Mėnulio ir Saulės, o Jūs kaip Rytų despotas mėgaujatės grubia padlaižyste. Jos negailestingai naikinate talentingus, bet asmeniškai Jums nenaudingus rašytojus."

Aš nemanau, kad prinokusios žvaigždės kris į mūsų delnus, jei mes patys nebūsime subrendę žygiui į žvaigždes.

Prožektoriaus spindulys plėšriu šuoliu išplėšia iš scenos šachmatinę pianisto figūrėlę. Pianistas skambina taip įkvėptai lyg skristų: juodo frako skvernai plazdena it paukščio sparneliai.

Kokią pranašystę jis mums praneša?

Ar mes ją girdime?

Didžioji Pranašystė – tai žmogaus kraujas, lašantis iš jo širdies, įtemptos kaip būgno oda.

Klausykite, jūs, žmonės-kostiumai, žmonės-uniformos, žmonės-formos! Įsivaizduokite, kaip ne kartą jau įsivaizdavote, kad jūs turite viską, ko geidžiate. Ar dabar jūs laimingi?

Baigta?

Baigta.

Aš paklydau laike ir erdvėj, tačiau esu laisvas. Ar tai paklydimas?

Aš trinu suprakaitavusius delnus į nusitrynusius džinsus ir galvoju, kad jei žmogus yra amžinybės ugnis, jo nenugalės nei laikas, nei erdvė.

Ir tą naktį, kai tu atsiklaupei, kai tu atsiklaupei virš manęs, tu man atrodei kaip meilės deivės statula, aukštesnė už viso pasaulio dangoraižius... Tavo plaukai užliejo mane kaip naktis užlieja vakarą, ir mes susijungėme į vieną ugnį.

Balta balta balta. Sąmonės žiema. Žiemos režimas. Žiemą net žemė uždaroma į baltą ledo kalėjimą.

Tada Tu buvai Mano Marija. Tu sušildei mane savo sielos alsavimu. Ir tavo baltas kūnas buvo kaip siela. Ir kaip siela jis buvo skaistus.

Tau skaudėjo?

O juk turėjai man leisti vaistus, penėti tabletėmis ir lygiai gražiai, lygiai griežtai – mediciniškai – šypsotis. Tu turėjai būti mirtis, lipšni kaip lopšinė.

Lavonai tuščiai stengiasi mane įtikinti, kad Tavęs nėra, kad Tu egzistuoji tik mano sužalotoje sąmonėje, kad aš mylėjau ir myliu tik haliucinaciją, kad mano tikėjimas tėra psichinės ligos požymis ir įrodymas. Jų tikslas – užmušti manyje tikėjimą, užmušti manyje žmogų, užmušti mane.

Išblyškę dar gyvų žmonių veidai. Mirtis nutinkuoja veidus baltai. „Mes dar gyvi“ – tai didžiausia pasmerktųjų paguoda.

Pažiūrėk, pažiūrėk į mane savo ugninėm akim...

Aš jau girdžiu, kaip sprogsta pumpurai, aš užuodžiu pavasario kvapą, vėjo atneštą iš rojaus...

Betgi tu pasižiūrėk, švelniausioji, tu tik pasižiūrėk, kaip jis groja, kaip groja!

Tai nokstančių vynuogių melodija, tai seno vyno melodija, tai išlaikyto sprogstančio ryto melodija!

O ne, aš neplauksiu į Taitį, ir visas restoranas tėra girtas laivas, plaukiantis vaizduotės vandenynu... Betgi kam aš kalbu, Mylimoji? Kur esu, jei mano oda jaučia priešaušrio vėsą? Kas gi staipos ten, ant scenos? Kiek žmonių! Kiek žmonių! Žmonės – priešais. Žmonės – už manęs ir aplinkui – žmonės!

Kurgi tu, Mylimoji?

Jeigu tu – manyje, o aš – tavyje, – kur mes esam kartu, Mylimoji?

Mano protas liepsnoja, mano protas liepsnoja liepsnoja, o Mylimoji!

Ir būgnininkas buliaus sprandu pašėlusiai daužo lazdelėm į mano ausų būgnelius. Ir moterų kvapas... O saksofonistas... O saksofonistas kaip groja, kaip groja, bet – kur jis, jei aš pats štai stoviu ant scenos, jei restorano publika spokso į mane, į mus, stovinčius ant scenos!

Ir kodėl aš imu įkaitusį, prakaituotą saksofoną, pridedu jį prie savo įkaitusių lūpų, ir džiazbendas atgyja, ir griaudi visuotinis džiazas, ir Keruakas su Kortasaru šoka kankaną, ir Moriartis su Oliveira žaidžia „klases“, ir nuogas Gogenas šoka hulą hup su nuoga taitiete, kuri dar nepradurta, ir Pelė spardo futbolo kamuolį į langus, ir Čiakas Kasinas, pavirtęs saksu, šokuoja tarp staliukų, ir Mohamedas Ali šoka bokso

„Gulbių šokį“, ir Hitleris isteriškai deklamuoja „Main Kampf“ Frydrichui Nyčei, neklausydamas, ką sako Zaratustra, ir Tautų Tėvelis kelia vyno bokalą už tautų draugystę bei tarptautinio nepuolimo sutartį, ir Nastasja Filipovna karštligiškai bučiuoja Fiodoro Dostojevskio akis, ir Milijonierius Ragožinas, rusiškai kvatodamasis, geria degtinę ir žada nusižudyti, ir Bronius Radzevičius juodu kostiumu sėdi salės kampe tylus ir vienišas, ir Marselis Prustas nekalba apie literatūrą, ir Francas Kafka traiško batu juodą vabalą, svajodamas apie žmogaus metamorfozę, ir Genadijus Špalikovas meta kilpą ant šampano butelio, ir Fiodoras Raskolnikovas persiplėšia ant krūtinės jūreivišką palaidinukę, ir Kristus atneša į sceną tikrą kryžių su kraujo dėmėm, ir mano miręs draugas, poetas, juokiasi, ir juodosios magijos magistras Volandas iššaukia spalvotų banknotų lietų... Tai Didysis Žvaigždynų Orkestras, griežiantis vis aukštesne gaida, vis aukščiau ir aukščiau kyla liepsnos, ir susiraito nuo karščio užuolaidos, ir liepsnoja staltiesės bei vakarinės damų suknelės, vis aukščiau ir aukščiau kyla liepsnos, ir staiga restoranas susprogsta, ir sprogsta, ir sprogsta, o mes išlekiam į orą, į gryną ryto orą, ir lekiam kūliais skaidriausia erdve:

žmo nės instru mentai sta lai in dai nu o lau žos ske vel dros ply tos bu te liai – visa išlekia į kosmosą, ir nesimato žemės, vien saulė, saulė, liepsnojanti saulė, o žemę pasiekia tik apanglėjusi lentelė nuo susprogusio restorano durų –

UŽDARYTA DĖL TECHNINIŲ KLIŪČIŲ

autodafė

Mantas Neimantas, Mato, gimė 1966 m. Vilniaus gimdymo namuose. Ankstyvą balandžio 9 d. rytą jis pirmą kartą suklykė šioj žemėj, nežinodamas, kas yra žemė, kas yra jis, net nežinodamas, kad jis *yra*.

– Sūnus! – iškilmingai paskelbė žilas akušeris pavargusiai, bet laimingai motinai.

– Koks gražus kūdikis, – tarė jai med. seselė.

Motina paėmė jį ant rankų ir vos neišprotėjo iš laimės. Viso to jis neatsimena. Neatsimena nei žilas akušeris, kuris tikriausiai jau miręs, nei tuomet dar visai jaunutė med. seselė, kuri dabar galbūt motina didvyrė. Svarbiausia yra tai, kad jis gimė, o kad neatsimena gimimo – nesvarbu. Ar tu pažįsti žmogų, kuris pamena gyvenimą pilve? Taigi kad ne.

Bet kūdikystę jis pamena. Tiksliau, vieną akimirką, kuri kažkodėl įsirėžė į kūdikio atmintį.

Jo tėvai ištisą dieną dirbdavo, tad nusamdė auklę, kuri turėjo žiūrėti, kad kūdikis neiškristų iš lovelės. Kūdikiui dribti iš lovelės – kaip suaugusiam išlėkti iš trečio aukšto. Nemalonu. Taigi auklė surasta. Simpatinga. Ir štai ką jis atsimena.

Vieną dieną jis kaip paprastai gulėjo medinėj lovelėj. Auklė buvo kažkur šalia. Taip, jis juto, jog auklė kažkur šalia. Suprato, kad ji – mamos dublerė, todėl gulėjo ramus.

Staiga į kambarį įžengė juodaplaukis, ūsuotas Kareivis, o iš paskos ir auklė. Jis ryškiai atsimena tamsžalę kareivio uniformą, gruziniškus veido bruožus, baltus dantis, gerą, nuoširdų juoką. Kareivis suėmė jį už pažastėlių ir pakėlė aukštai aukštai – prie pat lubų. Jis pamena, kad krykštė iš džiaugsmo, šiepė bedantę burnytę ir mosikavo putniom kojytėm, rankytėm – apskritai krutėjo visu kūdikio kūneliu. Jis net atsimena, kaip buvo aprengtas – baltu šliaužtinuku su raudonais taškučiais. Ir dar atsimena laimingą auklės veidą. Tartum ji būtų mama. Ji taip meiliai žiūrėjo į kareivį, laikantį kūdikį, ir į kūdikį kareivio rankose, taip meiliai! Ji buvo laiminga – štai ką jis atsimena. Tai labai svarbu, nes dabar ta auklė gal nėra tokia laiminga kaip anksčiau. Tikriausiai ji dabar

nelaiminga. Kareivis ją pamylėjo, paskui metė, ji pagimdė rubuilį, kurį labai myli, bet kūdikis juk ne kareivis, todėl ji ir nelaiminga.

O gal viskas ne taip. Gal jie gyvena kartu, ji pagimdė dvynukus arba trynukus, ji nė neatsimena kažkokio kūdikio, vadinto Mantu, ji labai myli kareivį ir savo vaikus, yra laiminga, tiki laiminga ateitim ir laiminga pabaiga, kurios nėra, bet ji to nežino, gal todėl stengiasi gyventi dorai ir gal todėl yra laiminga, kad mano esant Pabaigą.

Jis atsimena save tartum iš šalies, tartum tą akimirką jo siela būtų plevenusi kambario kampe ir žiūrėjusi į kūdikio kūnelį, apvilktą baltais drabužėliais su raudonais taškučiais. Jis dėkingas likimui, kad atsimena tą akimirką. Tada jis buvo nekaltas, jo kūno odelė buvo plonutėliausia, o skruostukai putnūs kaip motinos krūtinė.

Jis čiulpė pieną ne iš motinos krūties, o iš buteliuko. Vienoj rankoj auklė laikė buteliuką, kitoj – kūdikį.

Gal todėl jis jaučiasi išduotas.

„Viskas prasideda šitaip – išeini ir eini. Svarbiausia suderinti ėjimą su eisena. Taip, tai yra svarbiausia."

– Mantai!

Jis atsigręžė.

– Sveikas! Ko taip žiūri? – nusijuokė juodaplaukė gražuolė ir atsisėdo šalia, giliomis akimis žiūrėdama į jo nustebusį veidą.

– Iš kur atėjai? – atitoko jis.

– Iš dangaus karalystės.

– Klausiu, iš kur sugrįžai. Iš Paryžiaus?

– Atspėjai tik dvi pirmąsias raides.

– Iš Palangos, – nusišiepė jis. – Sėdėjai ten visą vasarą?

– Ne, tik šį mėnesį. O tu visą vasarą sėdėjai čia?

– Ne, tik šį mėnesį.

– Ir ką išsėdėjai?

– Išperėjau mintį, kad laikas eiti. Išeini ir eini.

– Bravo!

Jis žiūrėjo į merginą ir matė, kad ji, grįždama iš kurorto į „gimtąją provinciją", užsidėjo glotnią paslapties kaukę.

– Ko kikeni? – mergina profesionaliai nusišypsojo.

– Atsiminiau vieną intymų ir juokingą dalyką, – sumelavo jis, nenorėdamas teršti oro, kvepiančio gėlėmis ir vynuogėmis, nors aplinkui

augo tik žolė ir medžiai. Skanus kvapas sklido iš stiklinių kavinės bufeto ąsotėlių su įvairiausiomis sultimis.

– Pasakyk.

– Negaliu. Tai intymu. Nors ir juokinga.

– A-a, – nutęsė ji, – tikriausiai tai atsitiko su tavimi.

Jis šyptelėjo.

– Taip, tikriausiai. Klausyk, brangute, ar pasiilgai manęs?

– Tavęs?

– Ko nustebai? Manęs.

– Tu juk ne mano vyras. Ar meilužis, – ji vėl atgavo formą.

– Bet galiu tapti vienu iš jų.

– O abiem negali?

– Na, turint omeny šizofreniją...

Abu nusikvatojo. Juokas buvo laisvas ir tartum nepriklausomas nuo jų – kaip energija, kurią išskyrė jų džiugūs kūnai.

Jis užsirūkė.

– Pavaišink ir mane.

Jie sėdėjo tylėdami, rūkė ir žiūrėjo į žmones, stovinčius eilėje, į balandžius, skraidančius aplinkui, į kūdikius, vaikus ir vaikėzus, kurių klegesys buvo neatsiejamas nuo šios kavinės. Vaikų juokas sukosi aplink „Rotondos" ašį, ašis girgždėjo, nes buvo sena (kavinė statyta dar Stalino laikais), jie taip pat kvatojo ir niekaip negalėjo sustoti. Sąmonė buvo bejėgė prieš pasąmonę ir sielą. Jie juokėsi ir sukosi aplink ašį, kavinė girgždėjo kaip laivas vaiduoklis...

– Kompanija pradeda rinktis.

– Adas vėl skaitys paskaitą apie seksą, – nusijuokė mergina.

– Taip, ir visos jo nepažįstančios jauniklės išsižios. Adomai!

Ilgaplaukis jaunuolis pamojo jiems ranka ir prisiartino.

– Laba diena, – tarė jis ir apsižvalgė. – Kaip gyvenate?

– Ačiū, gerai, – Daiva vos pastebimai paraudo, nes Adomas jai patiko, bet „kas iš to, – galvojo ji, – juk aš jo nemyliu. Ir jis manęs nemyli. Kas iš to..."

– Tu ruda ir graži, – tarė Adomas, nutaisęs kuo rimčiausią veidą. Jis vaizdavo išganytoją. Viena kaimo bobutė apšaukė jį šventvagiu, nes „kaip jis drįsta būti panašus į Jėzų Kristų!" Pažadėjusi, kad Dievas jį nubaus, bobutė kietai sučiaupė lūpas ir nusisuko, o Adomas tarė:

– Moterie, tu esi šventa. Aš laiminu tave.

Ir pakėlė ranką palaiminimui, bet bobulė atsisuko ir žiebė jam iš visos širdies į dantis.

– Plaukai iki kulnų, – pastebėjo Mantas, nes nepastebėti buvo neįmanoma. – Subobėjai.

– Nusikirpsiu ir nunešiu į plaukų supirkimo punktą, – Adomas suėmė gaurus rankomis. – Ne mažiau kaip už dvidešimt rublių.

– O kur yra tas punktas? – sukikeno Daiva. – Nueitume kartu.

– Tu? Kartu? Bet juk tavo plaukai neįkainojami!..

Jie vėl prapliupo juoku, kuris skambėjo kaip spontaniška muzika, užgimusi vaiko sieloj.

– Tai ką, draugas A. Pociau, išgirsime šiandien? – paklausė Mantas ir išpūtė dūmų kamuolį.

– Šiandien... – Adomas pažvelgė į dangų. – Šiandien aš kalbėsiu apie šiandieną. Pasaulio šiandieną.

– Bravo, – tarė Mantas. – Tema verta dėmesio.

– Berniukai, – susiraukė Daiva, – gal nereikia?

– Reikia! – nukirto Mantas.

– O gal iš tikrųjų – ne? – suabejojo Adomas. – Klausytojų mažoka. O jūs juk ir taip viską žinote.

– Taip, taip, taip, – džiugiai pritarė Daiva, – mes viską žinome!

Mantas nieko nepasakė. Staiga jam pasidarė liūdna. Jis žiūrėjo į Adomą ir Daivą: linksmi ir gražūs, sąmojingi ir neprotingi. O jis – protingas? Kokie niekai, Viešpatie, kokie niekai!

– Ko gi tu liūdi, Herkau?

– Atstok, moterie.

– Kodėl nemandagiai šneki su dama? – juokais paklausė Adomas.

Mantas numojo ranka ir vėl užsirūkė. Rūkė jis tiek, kad nebejautė dūmų kvapo. Tik retkarčiais, lyg papūtus vėjeliui, užuosdavo tabaką, tik retkarčiais. Jis rūkė, nes negalėjo nerūkyti. Ir malonus buvo ne tabako kvapas, o būsena, kai sėdi ne vienas, bet vienišas ir apsuptas dūmų, o pro tą uždangą niekas nemato tavo vienatvės. Žmonės nemėgsta vienišių, o vienišiai – žmonių. Tik retkarčiais jiems žvėriškai suskausta sielą, tada būtina pabendrauti su bet kuo, kas moka kalbėti. Įvairiai būna.

Mantas tartum atsibudo. Adomas sėdėjo, apkabinęs Daivą kaip ilgalaikę meilužę, o ta, be galo patenkinta, kvatojo visa gerkle. Mantas

pažvelgė į jos standžias krūtis, paskui nusuko akis, išpūtė dūmus ir ėmė niūniuoti sau po nosim.

– Tu tik pa-žiūrėk... – ištarė Adomas. – Koks jis liūdnas, nelaimingas.

Mantas santūriai šyptelėjo.

– Jis gi mus kvailiais laiko, – pabandė įgelti Daiva. – Ar ne taip?

– Taip.

– Palikim jį ramybėj, meilute, – Adomas įsigrūdo į burną cigaretę.

– Ne, aš jo pasiilgau.

– Ak, vis dėlto!

– Taip, Mantuk, aš tavęs pasiilgau ir noriu viską žinoti...

– Žiūrėk televizijos laidą „Chačiu vsio znatj"*.

– Aš rimtai. Ką dabar darai?

– Na... – Mantas staiga pasimetė, nors mielai būtų papasakojęs, ką daro dabar. – Na... kaip visada.

– Rašai?

– Rašau.

– Tikriausiai daug šlamšto prirašai, – įsiterpė Adomas.

– Ką tu, suski, išmanai, – iškošė Mantas.

– Va va. Jau, – nusišaipė Adomas.

– O tau aš galiu pasakyti kitaip, – Mantas užsimetė koją ant kojos. – Tu dailininkas? Dailininkas. Jei neatsiduosi teplionei – išmes į šiukšlių dėžę. Tai ko šokinėji, teptuk?

Adomas iš tikrųjų buvo panašus į teptuką: liesas, kaulėtas, ilgi, lygūs plaukai.

– Cha cha cha, – Mantas ir Daiva springo iš juoko. – Jaunasis dailininkas Adomas Teptukas!

– Užteks, po velnių! – suriaumojo Adomas. Mantas ir Daiva ėmė dar labiau juoktis. Juokas buvo laisvas ir linksmas kaip stepių kumeliukas.

– Jūs tik pažiūrėkite, kas ateina! – staiga suriko Adomas.

– Daiva, – sukuždėjo Mantas ir pamerkė akimi, – saugokis automobilio...

– Kokio automobilio?!

– Anabazio. Tvirtoves ima šturmu. Tranas ir taranas.

– Dėkui, kad perspėjai. Manęs jis nepaims.

* Noriu viską žinoti. (Rus.)

– Visos taip šneka.
– Ai, – mostelėjo ranka Daiva.
– Labas vakaras, panele, – Anabazis nusišypsojo. – Labas vakaras, valkatos.
– Labas nelabas, o jauskis kaip namuos.
– Ačiū, – tarė Anabazis ir pažvelgė Daivai į akis. – Jūs labai graži.
– Palik *mūsų* moterį ramybėj, – griežtai, bet nepiktai tarė Adomas.
– *Jūsų*, – Anabazis pakraipė galvą, – ir jau – moterį?
– Berniuk, – Adomas uždėjo jam ant peties ranką. – Juk mes seni vilkai. Nesipjaukim.
– O aš ir nesipjaunu, – vėl nusišypsojo Anabazis.
Daiva susiraukė, parodydama jam ir savo draugams, kad jis nepatinka jai.
– Jūs iš tikrųjų graži. Ir protinga.
– Žinau, – atsakė mergina. – O tu – negražus. Ir neprotingas.
– Žinau, – atsakė ir Anabazis. Jis buvo talentingas sukčius. – Ar gersite, vaikai, kavos?
– Mes jau atsigėrėm, – tarė Mantas.
– Panele, – jūs?
– Noriu! – staiga nusijuokė Daiva. – Noriu kavos, ledų ir saldainių!
– Tokiai merginai, aš nesakau net, kad gražiai ir protingai, aš sakau – *tokiai*, o tokiai merginai aš nupirksiu kavos, ledų ir saldainių.
Pasakė ir atsistojo eilės gale, šypsodamasis kaip nugalėtojas.
Daiva nebekreipė į jį dėmesio. Į kavinę ėmė rinktis kasdieniai lankytojai.
– Ei, Sauliau!
Vaikinas, pašauktas Sauliumi, droviai apsižvalgė.
– Mes čia! – sušuko Mantas, pastebėjęs, kad Saulius be akinių.
Vaikinas prisiartino ir tyliai pasisveikino.
– O kur akinius padėjai? – paklausė Daiva.
– Ak... Ak-inius? – sumikčiojo Saulius.
– Akinius, – linktelėjo galva Daiva.
Saulius nuraudo.
– A-a, – nutęsė mergina, – man viskas aišku – vaikelis eina į pasimatymą! Mergaitė paskyrė pasimatymą, štai jis ir atėjo, o mergaitė – ne!
Eilėje stovintys nusijuokė. Saulius nuraudo dar tirščiau.

– Aš... – vaikinas visiškai sutriko, – aš... nesakysiu!

– Nesakyk, teisingai! – pritarė Mantas. Jam pagailo to nekalto vaikino. – Į provokacinius moterų klausimus vyrams draudžiama atsakinėti!

– Tai aš eisiu, – išlemeno Saulius, tartum jo kojos būtų pririštos prie staliuko ir tik jie, sėdintys už jo, gali atrišti.

– Eik, – skambiai ištarė Daiva, ir Saulius atitrūko nuo staliuko lyg popierinis laivelis nuo kranto.

– Gyvena kaip užhipnotizuotas. Lunatikas. Sunku vaikščioti realybės stogų briaunomis. Bet jis nenukris žemyn, nenukris: jis – tyras.

– Aš taip pat tyras... – tarė Adomas.

– Tu tyras kaip satyras, – nusišaipė Mantas.

– Tai jau ne, – nesutiko Adomas. – Satyras stovi eilėje.

Daiva nusikvatojo. Ji kvatoklė iš prigimties. Graži, protinga kvatoklė. Argi būna protingų kvatoklių? Indų filosofai sako, kad džiaugsmas – tai ypatinga išmintis.

– Štai jūsų kava, ledai ir saldainiai, – Anabazis viską išdėliojo ant stalo. Žiūrėkite, koks šaunuolis, kaip gražiai jis elgiasi! Fu.

– Fu, – Daiva pasivėdino plaštaka, – kaip karšta...

Anabazis atsisėdo priešais ir įbedė gašlų žvilgsnį į jos kaklą. Dievaži, kaip vampyras-satyras.

– Anabazi, ar tu tyras?

– Kaip ir tu, – gudriai atsakė tas, žinodamas, kad žmogus savęs beveik nepažįsta: kas gali atsakyti, kad yra tyras, o ne talentingas sukčius – kaip Anabazis.

– Aš nesu tyras, bet ir ne purvinas kaip tamsta, – provokavo Mantas, nes neapkentė alfonsų ir iškrypėlių.

– Įžeidinėji? Aš nepažeidžiamas. Gali žaisti. Leidžiu.

– Ne, aš nenoriu įžeisti. Aš tik stebiuosi, kodėl man nepatinka tamstos snukis. Šis klausimas, prisipažinsiu, mane kankina jau senokai... Ar tu negalėtum į jį atsakyti ir išvaduoti mane iš kančių?

– Vaidini prieš mergaitę? Galėtum kalbėti kiek gražiau. Mužikiška šneka karalienės nepavergsi.

– T-u, – suurzgė Mantas ir atsistojo.

– Berniukai, nebūkit kiaulės, – tyliai sudraudė Daiva – kaip motina neklaužadas vaikus. Anabazis nusišypsojo.

– Sėsk, vaikeli.

Mantas atsisėdo.

– Atsiprašau. O su tavim, – jis kreipėsi į Anabazį, – mes dar pasikalbėsime...

– Mielai, – sutiko Anabazis. – Tu tik nepergyvenk. Nesinervink. Viskas bus gerai.

– Užteks! – įtūžo Daiva. – Kiaulės! Ėsk pats, tamsta, savo dovanas.

Ji pakilo nuo kėdės ir greitai nuėjo.

– Daiva! – sušuko Adomas, bet ji neatsisuko.

– Tai, sakot, čia jūsų moteris? – Anabazis užsirūkė ir svajingai žiūrėjo į durnus.

– Mūsų. Bet mes jos neparduodam, gali nesukti. Gausi į akį ir akinius nešiosi amžinai. „O kai akys uždulkėjo, akinius jie užsidėjo." Aišku?

– Vaikai, kodėl jūs tokie negeri? Aš jus įžeidžiau? Jei taip, – atleiskit, aš atsiprašau. Man patiko *jūsų* mergina – štai ir viskas.

– Nereikia lia lia. Gerai? – nenurimo Adomas, perėmęs estafetės lazdelę iš Manto, kuris tylėjo, sugniaužęs po stalu kumščius. – Aš baigiau. Hau!

Anabazis nieko neatsakė. Tikras teatras. Dabar jis ramiai siurbčiojo kavą, tartum sėdėtų už vieno stalo su nepažįstamais žmonėmis. Visiškai abejingas aplinkai, jis žiūrėjo neva į save, paskui parėmė galvą ranka ir užsimerkė.

„Suktas kaip virvė, gajus kaip katė", – pagalvojo Mantas.

– Eime iš čia, – tarė jis ir atsistojo.

Adomas apsižvalgė aplinkui, tartum ieškodamas, už ko galėtų užsikabinti, kad pasiliktų, tačiau, nesuradęs nieko panašaus į gelbėjimo ratą, taip pat pakilo nuo kėdės ir dar kartą apsižvalgė.

Anabazis atsimerkė.

– Iki pasimatymo, vaikeli.

– Eime, – pakartojo Mantas ir ištempė besižvalgantį Adomų iš vasaros kavinės.

Jie ėjo parko taku tylėdami, nes nežinojo, ką kalbėti. Būsena, kai trūksta žodžių.

– Taigi atvažiavom į Odesą. Žinai, kas ta Odesa? Tai gangsterių uostas. Žodžiu, einam vieną gražų vakarą gatve (kartu su Princu, tu jį pažįsti), šnekučiuojamės apie gyvenimo ir moterų grožį, staiga *kažkas* mus griebia už parankių ir – į tarpuvartę. Na, manau, reikia kautis, bet

vienas iš gangsterių, pajutęs mano neramią širdį, čiupo mane už plaukų, apsivyniojo juos aplinkui kumštį ir žmogžudžio balsu iškošė:

– Spakucha, baba, ubju!*

Mane suėmė juokas. Aš ir sakau:

– Ja ne baba**.

O jis:

– Tem luče***.

Ir į sieną mano vargšę galvelę. O artistas Princas ramiai sau stovėjo, apskritai laikėsi kaip saviškis, bet vienas jų, tikrasis gangsteris, įbedė žvilgsnį į nematytą veidą ir klausiamai suklykė:

– A ty kto takoj, a?!****

Ir kai jis prikišo savo bjaurų snukį prie nematyto veido, Princas spyrė jam į papilvę. Džiunglės – žvėrims, ir žvėrys – džiunglėms. Taigi. Prie Princo prišoko tas, kuris sutvarkė mane. Buvo tamsu, aš gulėjau ant asfalto šalia sienos ir nemačiau, kaip jie grūmėsi, tik girdėjau. Galų gale jie užlaužė Princo rankas už nugaros ir trenkė jo praplikusią galvą į tą pačią sieną, kurioje stirksojo kuokštelis mano plaukų. Štai pasižiūrėk. Gražu, ar ne? O finalas buvo išties puikus: du stovėjo mums už nugarų, užlaužę rankas, o kiti du mokė gyvenimo išminties. Jie atėmė iš mūsų visus pinigus, išskyrus dešimtrublinę, kurios nesurado. Paskui paklausė:

– Atkuda vy?*****

– Iz Vilniusa******, – atsakiau aš.

– Zapomnite, rebiata, zapomnite navsegda: zdesj – ne Vilnius, zdesj – ODESA!*******

Taip, aš visada atsiminsiu, kas tai yra Odesa. Juodoji jūra, gražios moterys, baisūs vyrai, machorka, saldumynai, padaryti iš dirbtinio medaus ir saulėgrąžų sėklų... Aš niekada to neužmiršiu. Kad ir kaip norėčiau. Supranti, mane, galima sakyti, užhipnotizavo, įspaudė į mano smegenis šias raides – O. D. E. S. A. Supranti?

* Raminkis, boba, užmušiu! (Rus.)

** Aš ne boba. (Rus.)

*** Tuo geriau. (Rus.)

**** O kas tu toks, a?! (Rus.)

***** Iš kur jūs? (Rus.)

****** Iš Vilniaus. (Rus.)

******* Įsiminkite, vaikinai, įsiminkite visam laikui: čia – ne Vilnius, čia – ODESA! (Rus.)

– Suprantu, – Mantas žiūrėjo į Adomą, norėdamas kažko paklausti, bet niekaip negalėjo suformuluoti klausimo.

Jie stovėjo balkone ir žvelgė į purpurines sutemas. Purpuras mainėsi su violetu, violetas – su žydruma, žydruma – su mergaitės skruostų raudoniu, raudonis – su juodu sidabru... Mantas žiūrėjo į dangų, ilgai ir giliai žvelgė jis į dangų, kol visos spalvos susiliejo į Baltą.

Jis perjungė minties bėgį ir paklausė:

– Plaukus auginsi iki mirties?

– Nežinau, – susijuokė Adomas. – Tau labai rūpi?

– Nelabai. Bet atrodai kaip boba.

– Forma, mielasis, forma.

– Ką tu nori pasakyti savo „forma"?

– Maišto forma!

– O ar nesusimąstei, kodėl, pavyzdžiui, Amerikoj hipiai nešioja ilgus plaukus, klykia apie žmogaus ir sekso laisvę ir t. t.? Paveikti narkotikų, jie įsivaizduoja esą Dievo numylėtiniai. Lyg būtų verti Dievo meilės. Taigi jie augina plaukus, narkotizuojasi, daro išsigimusius vaikus ir klykia apie žmogaus teises... Groteskas! Juk tai pasyvus maištas. Pacifistinės organizacijos, taikos demonstracijos. Demonstrantai su plakatais: „Branduoliniam karui – ne!!!" Naivu, vaikų žaidimas. Supranti, jie nieko nepadaro iš esmės. Seksualinė revoliucija lygi socialinei! Kitaip jie negali. Jie nemoka. Jiems reikalingas vedlys, mesijas! Dievas su mumis – buvo užrašyta ant fašistų diržų. Kodėl? Fašistams reikėjo Hitlerio – mesijo. Štai jie ir užrašė „Gott mit uns"*. Tu supranti, ką turiu galvoj?

– Dabar tu kalbi kaip tamsta istorijos mokytojas. Arba guru.

– Aš kalbu tai, ką galvoju. Po kiek laiko galvosiu kitaip, t. y. turėsiu kitokių argumentų.

– O ką tu, mielasis, galvoji pakeisti argumentais?

– Aš aiškinuosi, kas yra kas.

– Chulijo Kortasaro romano herojus Oliveira pasakė: visi haiškinimaisi veda į haklavietę!

– Tai nerimta. Nerimta, ir tiek. Štai tu nešioji ilgus plaukus ir galvoji, kad esi Didysis ar Mažasis (iš esmės tai tas pat) Dvidešimtojo Amžiaus Maištininkas. Senuk, juk tai infantilu!..

* „Dievas su mumis." (Vok.)

– Gerai, gerai, – suniuro Adomas. – Ar dar turi ką pasakyti?

– Turiu. Jeigu jau nešioji ilgus plaukus, nesakyk, kad tai maištas. Nes tu, taip sakydamas, meluoji. Tai ne maištas. Tu supranti, tai – *ne maištas*!

– Nešauk. Kaimynai iškvies miliciją.

– Ir dar. Tu atsimeni, kad aš prieš porą metų taip pat užsiauginau ilgėliausius plaukus ir įsivaizdavau esąs Maištininkas. Žinai, ką pasakė mano motina? Ji pasakė: maištauk ne plaukais ir skudurais, o širdim ir protu. Supranti? Štai tu nešioji ilgus plaukus, ir visi mano, kad esi maištininkas. Tu išduodi tuos, kurie iš tikrųjų, iš esmės kuria dvasinio progreso variklį.

– Bet juk aš... tapau paveikslus!

– Tačiau tai žino tik mažuma. Saujelė, palyginus su tais, kurie tave kasdien mato minioje. Tu supranti, mato tave – Ilgaplaukį, o ne tave – Dailininką. Tu supranti?

– Su. Man atsibodo. Kvailas vakaras.

– Mes kvaili, o ne vakaras.

– Nori, – Adomo veidas pasikeitė, – aš tau padainuosiu?

– Tu – dailininkas-dainininkas?

– Aš pažinojau vieną vaikėzą, kuris išaugo Prieglaudoje. Niekada jo neužmiršiu, nes atsiminsiu dainelę, kurią jis man padainavo porą savaičių iki savižudybės. Ar padainuoti?

– Padainuok, – Mantą užplūdo liūdesys – skaudi rudeninė gelmė, kurioje skimbčiojo nematomi žodžiai. – Padainuok!

Adomas išmetė nuorūką, sukryžiavo rankas ant krūtinės, įsmeigė žvilgsnį į horizontą, – vėjas uždriekė plaukus ant bronzinio veido, bet vaikinas atmetė juos atgal ir sodriu, graudoku ir kiek šelmišku balsu užtraukė:

Aš gimiau Namely –
ant – vištos – kojelės.
Mano močia – ragana,
mano tėvas – velnias.

Susitiko jie jaunystėj,
vienas kitą atitiko:

šaltakraujė raganiukė
ir velniukas kaip ugnis.

Ir sukūrė jis ugnelę
raganiukei tarp kojelių.
Trenkė žaibas iš dangaus,
o paskui aš ir gimiau.

Jis lankė dar tik pirmą klasę. Buvo šviesiaplaukis, drovus, tačiau neramus berniukas. Vieną dieną auklėtoja – visų dalykų mokytoja – surinko jų sąsiuvinius. Su baime ir kartu viltingai jis laukė pažymio. Pažymio už raidžių ABC dailyraštį.

Ir štai sąsiuviniai išdalyti, jis verčia lapus ne nuo galo, kur jau yra pažymys, o nuo pradžios, lėtai artėdamas prie galo, kur... dvejetas! Didžiulis, fantastiškas Dvejetas!

Jis niekada gyvenime nebuvo matęs dvejeto, parašyto Suaugusio Žmogaus ranka. Jis niekada nepagalvojo, kad Dvejetas yra toks susiraitęs, raudonas ir baisus. Ir jis nė nepajuto, kaip išsprūdo nuoskaudos, skaudžiausios pasaulyje – Vaiko Nuoskaudos Ašara.

Pamokos baigėsi, jis išėjo į mokyklos kiemą ir, išvydęs mamą, pasislėpė už medžio. Tačiau mama jį surado ir, pamačiusi šlapius skruostus, ėmė klausinėti, kas atsitiko. Jis suinkštė, nes buvo gėda ir baisu. Jam buvo taip baisu ir gėda, kad šių jausmų priežastis išsprūdo pro jo lūpas netikėtai kaip ašara:

– Mama... aš... aš gavau dvejetą...

Ir jis vėl apsiverkė. Mama ėmė jį guosti, bet nuoskaudos neįmanoma numaldyti žodžiais: nuoskauda žino savo vertę – ji yra ramybės plėšikė. Jie parėjo namo, jis niekaip negalėjo atsigauti, nors jau nebeverkė.

– Nagi parodyk tą dvejetą, – tarė mama.

Jis atkišo sąsiuvinį, girdėdamas, kaip dunksi širdelė, mama atvertė paskutinį lapą, atidžiai pažiūrėjo ir staiga... ir staiga ji prapliupo juoktis! Jis sumišo, jis nežinojo – šypsotis ar verkti, jis nieko nesuprato: mama juokėsi iš dvejeto!

– Ko juokiesi, mama? – suinkštė jis.

– Sūneli mano, – mama šypsodamasi paglostė jo šviesiaplaukę galvelę. – Negavai tu jokio dvejeto... Tai parašas! Žiurkė!

Jis suprato, kad tai parašas, panašus į dvejetą. Žiurkė! O tikri dvejetai visada turi žiurkės uodegą. Ir jis ėmė juoktis kartu su mama, tik juokėsi jie skirtingai: mama – linksmai, o jis – lyg kūkčiodamas. Bet akys nušvito, nes širdelėj patekėjo oranžinė saulė.

„Miesto sienas apsupo Vakaro kariauna. Bet ateis Ryto pastiprinimas, ir mes nugalėsime Tamsą. Blokada, Šviesa ir Aš."

Mantas padėjo plunksnakotį ant stalo, pažvelgė pro langą į sutemų tirščius, kuriuose dūlavo miesto žiburiai.

– Pasaulio sutvėrimas, – ištarė jis bosu ir nusijuokė: – Pasaulis – tai sutvėrimas!

Jis pamatė ryškią žvaigždę, kuri kiekvieną giedrą naktį buvo tokia pati – monotoniškai ryški. Šviesos monotonija. Tamsos monotonija. Stereopasaulis. Kvadrokosmosas. Elektroninė visata. Dirbtinis žmogus. Šizofizika. Atomas ir šizofrenija – skilimo reakcija – branduolinis karas. Siaubas. Baimė. Instinktas. Heroizmas. Anekdotas. Pornografija. Mocartas. Dievas ir sifilis.

Kodėl jis atsimena viena, o kitko – ne?

Atminties taisyklės – ?

Ak, atminties taisyklės!

Yra kalnų žmonės ir lygumų avys. Tačiau yra ir kalnų ožiai, ir lygumų piemenys. O, dykumos, dykumos, o! Vanduo ir ugnis. Vanduo kaip ugnis, ir ugnis kaip vanduo, atmintie...

Mantas siurbčiojo kavą ir vartė laikraštį, skaitinėdamas šį bei tą, už ko užkliūdavo akys. „Laiko raštai! Nejaugi laikas ne tik pavojingas, grėsmingas ir lemtingas, bet ir *purvinas*, panašus į Vagišių, kurs vagia iš mūsų gražias spalvas, o kad ne taip greitai pastebėtume vagystę, – pripila juodų valandų: mes patapšnojame per širdies kišenę – ji išsipūtusi, vadinasi, *tvarka*!"

Jis numetė laikraštį ir prisidegė cigaretę. Ir niekur nepabėgsi. Juk tu ne žiurkė. Tu – pilietis. Reikia kurti. Reikia kurti ne klausymosi, o klausos aparatą – tiems, kurie negirdi visatos balso. Ekologinės problemos. Ekonomikos problemos. Atomo problemos. Kultūros problemos. Ir visa tai – išskaidyta, neorganizuota, palaida. Ekologija – sau, kultūra – sau. Politika – sau, kultūra – sau. Nėra pasaulyje *sąjungos*. Apmaudu, kai žmonijos likimas, *žmonijos likimas* yra ribotų žmonių rankose. Ribotas žmogus – tai robotas. Aš – roboto rankose? Ne, žmogus negali

priklausyti *mašinai*. Žmogus iš prigimties yra *visatos* detalė. Visatos, o ne mašinos. Mokslo ir technikos revoliucija. Dievo nėra, tegyvuoja protas! Tegyvuoja protas, sukūręs dirvą branduolinei katastrofai, valio, draugai, valio: mes esam protingesni už visatą! Ar įmanoma mokslo ir technikos *pažanga* be Kultūros? Štai visi mes šaukiame: „Branduoliniam karui – ne! Tegyvuoja taika!“ O tuo metu – kas dedasi valstybių užkulisiuose? Kokia prasmė ne tik lenktyniauti, o ir išlaikyti karinę pusiausvyrą? Kokia prasmė, jei užtenka poros, tik *poros raketų*, ir viskas – velniui ant uodegos?!

Žmonija yra banda. Bandai būtinas vedlys. Kur žmonijos bandos vedlys?

Banda negali turėti dviejų lyderių, vedančių priešingom kryptim: ji iškrinka, gyvuliai mindžioja vienas kitą, iš baimės jie tuštinasi čia pat, vietoje – ant kito galvos. Banda iškrinka, bliauna, agresyviai ginasi nuo... Nuo ko, nuo ko ji ginasi? Ji turi gintis nuo dviejų vedlių įtakos, ji turi gintis ir nuo vieno vedlio įtakos, jeigu mato, kad jis veda į Tamsą. Kur Žmogaus Vadas? Kada jis gims ir iš kur jis ateis? Iš kur? Mes norime žinoti, mes norime žinoti. Į kurią pusę mums pasukti savo skaudančias galvas? Iš kurios pusės pūstels Ugninis Šviesos Vėjas, atnešantis uragano sūkuriu apsisiautusį Vadą?

Kuo protingesnis žmogus, tuo lemtingesnės jo klaidos. Valstybės – tai žmonės. Žmogus negali netikėti. Tačiau kuo tikėti dabar, dabar, kai mes matome, kas yra kas?

„Ir tas, kuris galvoja, kad gyva būtybė gali užmušti, ir tas, kuris galvoja, kad gyva būtybė gali būti užmušta, – klysta, nes tikrasis „aš“ negali užmušti ar būti užmuštas“, – pasakyta „Bhagavadgytoje“. Žmoniją išgelbės tikėjimo revoliucija.

Kambaryje stovėjo dvi lovos: viena tėvo, kita jo. Jis buvo mažas, o mama išvažiavo atostogauti, todėl tėvas miegojo su juo viename kambaryje. Diena buvo pilka, o naktis – juoda. Jis gulėjo lovoje ir niekaip negalėjo užmigti. Išplėtęs akis į tamsą, susirietęs į kamuoliuką, antklodė užtraukta ant galvos – tik akys, išplėstos į tamsą. Kokia ji baisi. Kokia negraži. Kokia šalta, dusinanti, baisi ir negraži tamsa!

– Tėte...

Tėvas kvėpavo kaip kvėpavęs: jis miegojo.

– Tėte...

Tėvas sudejavo ir atsibudo.

– Kas yra?

– Kur tu? – suinkštė berniukas, viltingai įtempęs klausą ir akis.

– Aš čia, – tėvišku balsu atsakė tėvas, – čia.

Bet Mantui vis tiek buvo baisu. Jis nepasitikėjo tamsa.

– Kur – čia?

– Miegok, – nukirto tėvas. – Aš čia.

Berniukas aprimo ir užsimerkė. Tačiau po akių vokais tamsa buvo dar tamsesnė.

– Tėte...

– Rupūs miltai! Na kas yra?

– Tėte, – sukukčiojo jis, – aš bijau...

– Ko tu bijai?

– Nežinau.

– Miegok. Miegok.

– Ar tu tikrai esi čia?

– Tikrai. Nebijok ir miegok. Aš esu čia.

Berniukas užsimerkė ir tuoj pat užmigo.

Paskui jis išmoko kovoti su tamsa: iš pradžių nugalėti baimę, po to – tamsą. Nugalėdamas baimę ir tamsą, jis pergalėdavo save. Tačiau ši kova yra begalinė – štai ko jis nežinojo. Jis buvo vaikas.

– Aš išeinu! – šūktelėjo Mantas ir užtrenkė duris.

„O kur aš išeinu? Kur man eiti? Vėl – į Miestą? Į „Rotondą“? Menininkų ir valkatų klubas. Tikrų menininkų – nėra, o valkatų iš prigimties – armija. O aš – menininkas iš prigimties. Aš rašytojas. Aš noriu juos pažinti. Aš noriu viską pažinti. Chačiu vsio znatj. Smalsutis. „Poetas“ – tai likimo diagnozė. Šitas poetas, o šitas etatas.“

Mantas ėjo šaligatviu, kovingai palenkęs galvą. Mieste jis visada jausdavosi nesaugiai. Raumenys įsitempdavo: žmonių įvairovė priblokšdavo jį prie Sienos. Kai tik jis suvokdavo (o suvokdavo kasdien), kad minia susideda iš individų, jo raumenys įsitempdavo. „Blogų žmonių yra tiek pat, kiek ir gerų. Kuris – blogas, ir kuris – geras?“

Ko jis bijo? Kas pasėjo nepasitikėjimą žmonėmis? Ar ne patys žmonės? Kas pasėjo nepasitikėjimą savimi – žmogumi? Mantas suprato, kad viskas susiję tarpusavy. Jis tai suprato. Tačiau ne visada žinojimas – jėga. Tiksliau, ne visada žinojimas – pagalba. Dažnai žinojimo

jėga atsigręždavo prieš jį ir prispausdavo prie sienos, prie Ribos – štai tą tu gali, o to negali. „Bet juk yra Begalybė, yra Galimybė, – ką aš galėsiu ateity?“ Štai klausimas, kurį jis iškeldavo kaip ginklą prieš riboto žinojimo Jėgą. Ir jėgos tapdavo lygios: jis suvokdavo, kad reikia *gyventi*, o ne egzistuoti. Tik tas, kuris *gyvena*, gali suvokti egzistencijos paslaptis, o tas, kuris egzistuoja, negali suvokti Gyvenimo paslapčių. Štai kaip yra. Jis visada juto, kad yra amžini kosmoso ir žmogaus likimo dėsniai, suprato, kad būtina (taip, jam tai yra būtina) juos pažinti... Tačiau – kokia individualaus pažinimo prasmė? Juk indai tūkstantmečiais kaupė Kosmoso Išmintį. Jis skaitė jų filosofijos veikalus, ištraukas iš „Bhagavadgytos“. Taip, mintis – neįkainojamas turtas. Mintis – tai žmogaus matavimo vienetas. Žmogus – Kosmoso matas. Kuo didesnis žmogus, tuo didesnis jo Kosmosas. Tačiau.

O, tačiau, o!

Jie stovėjo ant Lėvens kranto. Jo pusseserė ir jos draugė Aiva žaidė dideliu pripučiamu kamuoliu, bet pūstelėjo vėjas, ir kamuolys perskrido Lėvenį. Siaura gili upė. Žolėti krantai. Laumžirgiai. Pievos. Lydekos žolėtoj gelmėj. O kamuolys – kitame krante.

– Perplauksim upę, ir kamuolys – mūsų! – sušuko jo pusseserė.

– Su drabužiais? – paklausė Aiva.

– Aišku, kad ne. O tu, – kreipėsi ji į Mantą ir nusišypsojo, – nusisuk! Ne-žiū-rėk!.. – juokdamasi pagrasė pirštu.

Mantas sutriko, suburbėjo kažką po nosim ir nusisuko. Pusseserė buvo labai graži: juodi ilgi plaukai, lieknas lankstus kūnas, raudonos lūpos ir stangri krūtinė. Jis grįžtelėjo per petį ir pro upės medžius pamatė, kad pusseserė nusirenginėja. Taip ir liko stovėti – regėdamas Tai. Jis atsimena didelius rausvus stangrių krūtų spenelius ir juodą trikampį šešėlį tarp kojų. Jis pirmąkart gyvenime išvydo Nuogą Moterį!

Aiva nenusirengė. Merginos panėrė į vandenį – viena nuoga, kita – su suknele. Mantas nusisuko, bet akyse tebestovėjo Nuoga Paslaptis.

– Štai ir mes! – sušuko pusseserė, išlipus iš vandens su kamuoliu rankose. Aiva atrodė kaip nuoga: suknelė tapo permatoma.

Paskui jos vėl ėmė žaisti dideliu pripučiamu kamuoliu.

Po dešimties metų Mantas sužinojo, kad nuoga mergina – tai jo sesuo, kurią tėvas sumeistravo žiloje jaunystėje. Pirmoji moteris, kurią jis matė nuogą, buvo jo sesuo. Ji buvo visiškai nuoga ir labai graži.

O jis – berniukas. Mažas berniukas Mantas. Ką jis tada žinojo apie dabartį?

Nieko, nieko, nieko.

Tėvui apie savo seserį Mantas niekada neužsiminė.

Rugsėjo saulė plieskė taip pat ryškiai, kaip ir vasarą. Tik karštis buvo kitoks. Karštis su vėsos pragiedruliais.

Mantas įlipo į troleibusą Nr. 3 ir atsisėdo prie lango. Jam patikdavo sėdėti prie lango. Kaip vaikui. Arba – žmogui, kuriam langas nėra stiklas... Vieta šalia jo buvo laisva. Dabar jam neberūpėjo, kas atsisės, ne taip, kaip anksčiau – jis jausdavo didžiulį skirtumą, jei šalia sėdėdavo mergina ar vyriškis, berniukas ar mergytė, senutės, senukai, girtuokliai, chuliganai ar mokytojai (juos pažindavo iškart). O kai šalia atsisėsdavo milicininkas, jis pasijusdavo nesmagiai, nes nemėgo uniformų – jos suvienodina žmones. Aišku, iš tikrųjų taip nėra, bet mes juk žinome, kad forma dažniau veikia žmogų negu turinys. Be to, nepradėsi juk šnekučiuotis su nepažįstamu milicininku, juolab kad jis tau nepatinka. O pažįstamų milicininkų Mantas neturėjo. Tačiau jis žinojo, kokie tai žmonės, – tai ne filosofai ir ne poetai. Jis žinojo, kad milicininkui daro įtaką policininkas, kuris taip šauniai talžo demonstrantui snukį. Jis žinojo, kad šitie žmonės nieko neišmano apie demokratiją, kad jie nori būti šaunuoliais, husarais, mylinčiais moteris ir likviduojančiais banditizmą anaiptol ne humaniškai. Jis suprato tuos žmones, jis gailėjosi jų, bet nepateisino. Jis jaunas vaikis, toks jaunas, kad prievarta, melas ir neteisybė žeidė jo širdį ir žadino protą, jis buvo toks jaunas, kad galvojo pakeisti pasaulį. Ir jis žinojo, kaip tai galima padaryti. Yra tik viena išeitis. Tik viena yra įmanoma – būti savimi. Nepasiduoti antipatiško pasaulio įtakai. Pačiam daryti įtaką pasauliui – štai kas yra įmanoma.

Troleibusas staiga sustojo. Kai troleibusas sustoja staiga – aišku, kad jam kažkas atsitiko. Taip ir buvo – atsikabino nuo laidų. Mantas atsiminė, kaip vaikystėj, pamatęs tokią avariją, galvodavo, jog Troleibusas nori važiuoti daug greičiau, todėl ir atsikabina. Tik vairuotojas nenori važiuoti greičiau. Vairuotoją valdo grafikas, štai kodėl tas ūsuotas dėdė užsimeta oranžinę striukę, užsimauna baisiai dideles pirštines, ir po minioperacijos Troleibusas veržliai puola pirmyn – kaip savižudis po reanimacijos.

Taip ir buvo: troleibuso grindys vibravo nuo greičio.

Po pietų būdavo Miego Valanda. Visi vaikučiai turėjo dailiai susidėti drabužėlius ir, taip pat dailiai sulankstę kūnelius, nuolankiai užmigti. Tačiau Mantui retai pasisekdavo atlikti šią programėlę: jis nebuvo išsiugdęs Miego Valandos reflekso. Antrą valandą jis niekaip negalėdavo užmigti. Gulėdavo susirietęs į kamuoliuką ir žiūrėdavo į priešais miegančios mergaitės veidą – vokai su ilgom blakstienom ir mėlynom gysliukėm ir praviros lūpos.

Jis gulėdavo be galo tykiai, tačiau viena iš dviejų auklėtojų – stora, negraži, pikta ir gerklinga moteriškė – vienąsyk „sugavo jį nusikaltimo vietoje“: visi vaikai *privalėjo* miegoti. Nemiegoti – draudžiama. UŽMIGDYTI DRAUDŽIAMA PALEISTI.

Mantas atsimena, jis niekada neužmirš – vaikų Auklėtoja užlipdė jo akis plastilinu ir apvyniojo galvą rankšluosčiu, užverždama kietą mazgą! Pedagogikos praktikoje tai vienas iš originaliausių lopšinės pakaitalų. Jis nenorėjo miegoti, todėl moteris jam užlipdė akis, kad jis negalėtų atsimerkti. Kad jis *dar labiau negalėtų* atsimerkti, ji apvyniojo galvą rankšluosčiu, užverždama kietą mazgą, *kad jis negalėtų*. Jo akys buvo užmerktos prievarta, tačiau Auklėtoja nepasiekė tikslo: jis nemiegojo. O moteriškė liko patenkinta: berniūkštis nemato, vadinasi – miega.

Mantas palaukė, kol ji išeis iš miegamojo, paskui lengvai nusiėmė rankšluostį, neatmegzdamas mazgo. Pirštais pačiupinėjo akis, užlipdytas plastilinu, ir pabandė jį nuplėšti. Bandymas pavyko, bet blakstienos vis tiek buvo sulipusios. Jis plačiai atsimerkė, kiek beišgalėdamas plačiau jis atsimerkė, lyg norėtų sugerti visą šviesą, kurią regi aplink, – į save.

Jis ir dabar nemiega. Galite užlipdyti jam akis plastilinu. Galite apvynioti jam galvą rankšluosčiu ir grandine, – jis neužmigs, jis niekada neužmigs.

Mantas įėjo pro duris. Vesta jį apkabino ir pabučiavo.

– O-o! – Adomas išėjo iš savo kambario. Jis ironiškai šypsojosi viena lupų puse, kitoje kyšojo pypkė, sukąsta smulkiais dantimis.

– Laba diena, – pasisveikino Mantas ir įžengė į jų kambarį. – Ei, mažyte, iš kur ištraukei *tokį* paveiksliuką?

– Pažįstamas dailininkas padovanojo, – atsakė Vesta.

– Adomas Pocius?

– Atspėjai, – Adomas prisimerkė.

– Labai labai nieko. Kas pozavo? Graži. Ne visos nuogos moterys gražios, bet šita – graži.

– Neerzink mano sesutės, – Adomas išpūtė didžiulį dūmų ratilą.

– Aš neerzinu, aš myliu, – nusijuokė Mantas ir apkabino Vestą. – O Vesta tik įsiteigė, kad myli. Romantikams pavojinga užsiimti autogenine treniruote. Labai pavojinga. Tiesa, Vesta?

– Netiesa.

– Matai, koks tu melagis! – ironizavo Adomas, pūsdamas durnų burbulus. – Mano sesutė visada teisi.

– Nepūsk miglos į akis. Patrauk, po velnių, savo pypkėtą snukį!

– Raminkis, – Adomas kiek įsižeidė, – poete.

– Gersi kavos? Nori – padarysiu tau tokios, kad...

– ...padvėsi, – nusišaipė brolis.

– Eik tu, durniau!

– Gerai, gerai. Ne-truk-dy-siu.

– Idiotas, – atsiduso Vesta, kai brolis išėjo iš kambario, tylutėliai uždarydamas duris.

– Aš jį suprantu, – šyptelėjo Mantas, – labai gerai suprantu. Jis gali guostis tik tuo, kad aš – geriausias jo draugas. Suprantu, jis – tavo brolis. Angelas sargas. Myli tave.

– Aš taip pat jį myliu. Bet kai jis duodasi su merginomis, aš nevaidinu angelės sargės.

– Tu mergaitė.

– Tu – visada teisus.

– Kaip ir tu. Mes abu be galo teisūs.

– Ne be galo.

– Mes esame nuteistieji ir teisėjai viename asmenyje. Teisiamieji teisėjai.

– Tai gersi kavos?

– Gersiu. O vyno neturi?

– Ak, tu, alkoholike! – Vesta nusijuokė. – Turiu, turiu.

– Labai miela. Jeigu šitaip – tai labai miela. Nagi nešk!

– Džest moument!

Vesta išbėgo iš kambario, kaip aktorė išbėga iš scenos, o žiūrovai supranta, kad ji tuoj pat sugrįš.

Mantas įjungė patefoną ir uždėjo džiazo plokštelę. Bopas. „Aš – poetas melomanas.“ Jis pažvelgė į aktą, kabantį ant sienos. „Mergaitė migloje“, – perskaitė pavadinimą. Akimirksniu migla išsisklaidė: Mantas atpažino Daivą.

Galų gale tėvas nupirko monopatefoną – lagaminą su skylutėm, kad būtų pro kur kvėpuoti ir dainuoti. Alpdamas iš nenusakomo jausmo (PIRMĄKART!), Mantas žiūrėjo, kaip tėvas tikrina patefono-lagamino kokybę, paskui sumoka pinigus, oriai pasiima Savo Daiktą ir... ir jie jau eina Lenino prospektu, patefonas-lagaminas priklauso jiems, pora troleibuso stotelių, ir jie – namie, o ten... o-o, ten!

– Nagi užeikim, – netikėtai tarė tėvas ir įžengė į plokštelių parduotuvę. Mantas vėl apsalo. Kibkit, plokštelės, didelės ir mažos! Parduotuvėje skambėjo negirdėtos ir gražios dainos.

– Tėte, tėte, – Mantas ėmė tampyti tėvą už švarko. – Bitlai yra. Nupirk Bitlus. Na nupirk, tėte. Bitlai yra.

Jis vos neverkė.

Tėvas priėjo prie prekystalio.

– Visas Bitlų plokšteles.

Mantas net sukūkčiojo iš džiaugsmo. Gėlėmis kvepianti pardavėja nusišypsojo, nusigręžė į lentyną, o kai atsigręžė, jos rankose buvo trys plokštelės. Mažytės mažučiukės plokštelytės. Tėvas sumokėjo pinigus, ir jie – tėvas ir sūnus, nešini patefonu-lagaminu su skylutėm Bitlams ir jų muzikai, – išėjo į prospektą.

– Na kaip? – paklausė tėvas, įžengęs į kambarį. – Čia dabar kas?

Mantas sėdėjo ant lovos, susirietęs į kamuoliuką, ir graudžiai verkė.

– Kas atsitiko, sūnau?

– Man patinka, tėte, man labai patinka...

Visada jis jausdavosi užguitas, nuskriaustas, užspeistas į kampą, bejėgis, priklausomas ir nelaimingas. Daugių daugiausia jis būdavo smagus arba linksmas, bet niekada toks laimingas, kaip kiti vaikai. Buvo mažytis kaip kraujo lašelis. Jo skausmas buvo Jo Pasaulio Skausmas.

Tėvas, sustingęs tarpdury, žiūrėjo į savo vaiką, verkiantį iš laimės.

Lady Madona...

Mantas karštligiškai rausėsi stalčiuje, ieškodamas aštraus skutimosi peiliuko. Kiekvieną bandė nykščiu – pirštas kraujavo, bet peiliuko,

kuris prarėžtų odą be jos pasipriešinimo, nerado. Jis išgirdo, kad ateina Vesta, ir greitai uždarė stalčių.

– Vaišės ant stalo, prince, – Vesta padėjo kavą ir pyragaičius.

– O vynas?

– Visų pirma – šampanas! Vynas – desertui. Gerai?

– Neblogai. O kur tavo brolis?

– Prie molberto. Žiūri į jį kaip į veidrodį.

– Ir gėrisi savim?

– Bet paskui uždažo savo atspindį.

– Arba tik nuspalvina.

– Čia jau filosofija.

– Šizofizika.

– Mokykloje tu buvai fizikas dvejetukininkas, o dabar, gyvenime, – šizofizikas pirmūnas.

– Taip, aš esu genialus. Nes visos Kosmoso dulkės – genialios. Genialūs atomai. Žinai, kas tai yra genijus?

– Nagi?

– Tas, kas suvokia savo prigimtį, kuri yra geniali kaip atomas.

– Čia jau filosofija...

– Šizofizika.

Vesta mostelėjo ranka ir išėjo iš kambario. Manto veidas piktdžiugiškai persikreipė. Jis permetė kambarį akimis, be aštraus žvilgsnio nesužeidė joks aštresnis daiktas.

– Po velnių!

Jis suprato, kad kažkas jam nori sutrukdyti ir gana sėkmingai trukdo. Bet iš esmės negali sutrukdyti niekas, tik prigimtis. O jeigu prigimtis, kuri yra esmė, netrukdo – tai niekas negali sutrukdyti.

Mama atsivedė jį į moterų pliažą, nes jis buvo toks mažas, kad jį buvo galima ten atsivesti. Klaida: jis jau nebuvo toks mažas, kad moterų pliažas atrodytų lyg belytė dykuma ir belytė jūra. Nebuvo taip, – jis gerai atsimena.

Jis gerai atsimena, kad mūvėjo baltomis apatinėmis kelnikėmis, o mama buvo visiškai nuoga, ir jis drovėjosi ne savęs, o mamos nuogybės. Todėl jis droviai žiūrėjo į kitas moteris, kurių buvo daug, saulė švietė kaip niekad nuoširdžiai, tad visos moterys gulėjo, sėdėjo, vaikščiojo, žaidė sausumoje ir vandenyje visiškai nuogos. Jis atsimena, kaip

virpėjo, lingavo jų krūtys, kai moterys judėjo, jis atsimena, kad vienų speneliai buvo maži ir atsikišę, kitų – dideli ir plokšti, o trečių – apvalūs, sodrūs patelių speniai. Jis atsimena, kad, norėdamas sutramdyti savo, berniuko, kūną, nusigręždavo į jūrą, kurioje maudėsi nuogos moterys, jis neturėjo kur dėtis, todėl prisimerkė ir ėmė žiūrėti į saulę, bet ji priminė didžiulį auksinį spenį (dabar jis pasakytų – dieviškos krūties centrą), jis sutriko, o mama stovėjo vandeny pusnuogė – bangelės raibuliavo ant jos krūtų – ir mojo jam ranka, ir kvietė jį, ir žengė jis į vandenį, skambantį nuo Moterystės, ir kaip mažutėlis delfinukas ėmė plaukti pas Motiną...

Kai berniukas išlipo į krantą ir atsigręžė į mamą, bėgančią iš vandens, pamatė, kad jai tarp kojų įsivėlė jūržolių, ir nustebo, kodėl jos nenukrenta – juk nuoga mama bėga net pasišokinėdama!

Staiga kambario durys atsidarė, Mantas krūptelėjo ir atsisuko.

– La-a-ba di-i-ena-a, – nutęsė mažametis Vestos broliukas.

– Sveikas, bambize, – Mantas nusišypsojo, priėjo ir padavė ranką, kurią vaikas paspaudė labai oriai. – Na, Juliuk, tai kaip gyveni, a?

– Aš jau ne Juliukas, – vaikas suraukė kaktą. – Aš – Julius Pocius!

– Taip, dabar tu esi tikras vyras – Julius Pocius! O panos dar neturi?

– Turiu.

– Paną turi? Na, tai tu pats tikriausias vyras pasaulyje!

– O aš ir pistoletą turiu, ot!

– Žaislinį?

– Tikrą! Nori, parodysiu?

– Na parodyk. Neturi tu jokio pistoleto. Meluoji.

– Tu pats meluoji. Kas pirmas sako, ant savęs pasisako. Aš tuoj.

Julius išbėgo pro duris į kitą kambarį, Mantas išgirdo, kaip jis rausiasi žaislų dėžėje, ir atlaidžiai nusišypsojo.

– Štai! Pats tikriausias pistoletas. Galima nušauti.

– Negalima nušauti, – nusijuokė Mantas, imdamas žaisliuką. – Nieko tu juo nenušausi. Ačiū Dievui.

– Kodėl? – suspigo vaikas.

– Todėl, kad jis – netikras.

– Tu pats netikras! Ką, nematai? Žlibas tu.

– Fu, kaip negražiai kalbi. Nagi parodyk man, kaip šausi. Va, šauk į mane. Šauk. Ko lauki – šauk!

– Nešaũk, mama išgirs. Į tave? Nenoriu į tave. Tu man patinki. Geriau į kokią bobą.

– Aš tau kaip duosiu – į bobą...

– Cha, cha, cha – bobas! – Julius springo juoko burbuliukais. – Bobas, cha, cha, cha, bobaausis!

– Ką, ar mano ausys bobiškos? – juokėsi Mantas.

– Cha, cha, cha – baobabas! Bobaausis Baobabas! Bobas Barmalėjus!

– Bobas Marlis!

– Bobas Bobaausis Barmalėjus Marlis! – Julius kvykė iš juoko.

– Viskas! – Mantas staiga atsiminė, kad jis jau ne vaikas. – Užteks.

– Neužteks, neužteks, neužteks... – ėmė inkšdamas prašyti Julius.

– Štai nušauk mane, ir viskas. Žaisk vienas.

– Aš nežaidžiu. Aš rimtai. Neužteks.

– Užteks. Tavo pistoletas vis tiek netikras. Be skylės.

– Taip, pistoletas – be skylės! – nusijuokė Vesta, įėjusi kambarį su šampano buteliu.

– Tu pati be skylės!

Jis atsimena, kad kiekvieną vasarą skrisdavo lėktuvu į Palangą. Jis pamena tai, ką matė, ir tai, ką *regėjo*. Jo regėjimai buvo realūs kaip įkūnytos svajonės. Štai skrenda jis ne į Palangą, o į Čikagą – savo sapnų miestą. Štai skrenda jis ne virš debesų, o virš baltos ledo ir sniego dykumos, lėktuve taip šilta ir jauku. Ir stiuardesė tokia graži, ir stiprus tėtė – šalia. O Čikagos aerodrome jo laukia mama – Čikagos aerodrome. Ir štai lėktuvas leidžiasi. Balsas praneša, kad lėktuvas iš tikrųjų leidžiasi, štai jis pramuša debesų dykumos paviršių – saulė dingsta, juos apsupa pilka, tiršta, negera migla. Jam pasidarė negera, jis nori vemti, bet bijo tėtės. Oro temperatūra tokia ir tokia. Linkime malonaus poilsio. Jis neapsivėmė. Lėktuvas nusileido Čikagoje. Jis nekantriai krutėdavo kėdėje, vis klausinėdamas: „Kodėl, tėte, mes sėdime, tėte, kodėl nelipam, ar greitai lipsim, tėte, kodėl lėktuvas stovi, o mes sėdim?“ Tėvas atsakydavo: „Štai iš kabinos išeis dėdės lakūnai, o paskui juos – ir mes.“ Iš tikrųjų – išeidavo du gražūs, rūsčiaveidžiai vyrai – lakūnai, keleiviai atsistodavo ir vorele išlipdavo! Jis pamena, kaip, iškišęs galvą pro lėktuvo duris, ieškodavo akimis mamos ir niekada nesurasdavo. Tik nulipęs (arba nuneštas) nuo trapo, išvysdavo šviesiaplaukę mamą,

mojančią ranka, štai tada jis akimoju suvokdavo, kad čia yra Palanga, o ne Čikaga, ir trumpam patempdavo apatinę lūpą.

Vėliau jis nebeliūdėdavo. Suprasdavo, kad Čikaga pasiliko danguje. Buvo visiškai natūralu skristi į Čikagą, o nusileisti Palangoje. Iš esmės Palanga Čikaga – tai vienas miestas Jo vaikystės miestas.

Jis niekada neužmirš lėktuvo, skrendančio maršrutu „Vilnius–Čikaga–Palanga“. Tai buvo *jo* lėktuvas. Jis buvo lakūnas. Jis ir dabar yra Lakūnas.

Šampano butelis pokštelėjo.

– Štai kur tikras pistoletas!

Mantas pripylė dvi taures.

– Aš noriu pasakyti tostą.

– Tostas, tostas! – sukliko Julius, laikydamas rankoje stiklinę su limonadu. – Tu gruzinas!

– Sakyk, – be galo rimtai pasakė Vesta.

– Gruziniškoj Tostų Mokykloj nesimokiau, o lietuvių tautosakoj tostų nėra. Bet mes lietuviai, dabarties lietuviai, ir jeigu mūsų protėviai nebuvo suinteresuoti tostų kūryba, mes galim neakivaizdiniu būdu pasimokyti iš gruzinų, kurie iš prigimties yra tostų poetai. Taigi preliudą baigiu. Draugai... Vesta ir Juliau Pociai. Štai esame šičia trise – panašūs ir skirtingi, individualūs žmonės. Kasdien gatvėje mes matom į save panašias būtybes, o jos – taip pat. Atsimenam tik tuos, kuriuos sutinkame savo ribotam kely. Tik bendrakeleivius. Ar mes juos mylime, ar ne – jie yra mūsų bendrakeleiviai, nes sutikome juos savo Kelyje. Tad išgerkime už tuos, kuriuos mylime, nes jie – tai Vėjas į nugarą, ir už tuos, kurių ne, nes jie – tai Vėjas į veidą.

– Kavalierius ir pana virė košę su smala!..

Vėlyvą vasaros vakarą jis sėdėjo sūpuoklėse ir skaitė pasakų knygą. Senelė išėjo į sodą ir, pamačiusi anūką, susiraukė:

– Neskaityk tamsoje, akis sugadinsi. Reikės nešioti aktinius. Būsi brokavotas – mergaitės nemylės.

Mantas droviai nusišypsojo, bet nuo sūpuoklių nenulipo. Suposi lėtai lėtai ir lėtai lėtai skaitė. Jo pasaulis suposi, ir pasakos pasaulis suposi, ir suposi vis greičiau ir greičiau, ir suposi vis greičiau ir greičiau, ir du pasauliai susiliejo į vieną, kuris gyveno sūpuoklėse, ir supos supos supos, ir supsis per amžius...

O senelė mirė. Dabar namo vietoj ir sodo vietoj žiojėja duobė – kaip žaizda.

Jų sodyba stovėjo ant kalno, vėjų pagairėj, pakalnėj tekėjo Lėvuo, o kitame krante (taip pat ant kalno) stovėjo graži triamžė bažnyčia. Už akinamai baltos bažnyčios *stovėjo* sodriai mėlynas dangus. Kai dangus būdavo visiškai giedras ir švytėdavo, bažnyčia rodės kaip dangaus fragmentas.

Jis nebuvo bažnyčioje. Jis tik žiūrėjo ir žiūrėjo nuo kalno į kalną, nuo kranto į krantą: bažnyčia atrodė kaip dangaus fragmentas.

Mantas nebuvo danguje.

Jis sėdėjo ant klozeto ir, maniakiškai sugniaužęs tarp pirštų ispanišką skutimosi peiliuką, bandė suformuluoti *Autodafė* tekstą. Paskui jis suformulavo, kad absoliučiai idiotiška formuluoti tekstą sau (o kitiems – juolab). Bet buvo labai bjauru *išeiti neatsisveikinus*. Staiga iš jo galvos dingo, pabėgo visi žodžiai, jis nieko nebegalvojo, jis jau regėjo angą, todėl nieko negalvodamas pakėlė ranką *prieš save* ir... išsigando! Jis pasišlykštėjo savo baime ir tuoj pat nusprendė suvesti su ja sąskaitas. Apžiūrėjo venas, kurias taip vertindavo narkomanai, nutaikė ispanišką skutimosi peiliuką į ryškiausią, stangriausią veną, prisimerkė lyg taikydamasis paskutinįsyk, ir perrėžė ją – vienąkart, antrąkart, ir... NE!

Jis plačiai atsimerkė, pažvelgė į sužalotą ranką ir pamatė dvi prorėžas, kraujuojančias greitai ir tirštai. Norėdamas įsitikinti, kad nenumirs, suėmė ranką ir kiek įtempė raumenis. Viena prorėža – pirmoji – buvo negili. Antroji – gili ir šlykšti tartum perpjauta velnio akis. Pirmoji kraujavo altu, antroji – bosu. Mantas pagalvojo apie Mirties sopraną, kuriuo būtų užgiedojusi trečioji, ir staiga atsiminė, kad mokyklos chore jis dainavo tenoru *solo*.

Regėdamas žalią spalvą, kurią spinduliuodavo koks daiktas ar balsas, jis nurimdavo, suknirkdavo ir nusišypsodavo bedante burnyte. Mama ir tėvas aiktelėdavo iš susižavėjimo. Bet kai Mantas regėdavo raudoną spalvą, kuria liepsnodavo piktas motinos balsas, – imdavo rėkti, plačiai pražiodamas burnytę, panašią į besiskleidžiantį žiedą. Vakare pro žiedlūpes veržsaid pirmapradis beždžioniuko klyksmas, kuris mamai ar tėvui nuplieksdavo pasaulį šimto vatų fotolemputės raudoniu.

Psichoneurologinis poligonas.

– – – – – loginis poligonas

Kietas šaltis, kietos formos, kietos lovos, beprotybės auto, lekiantis druskingojo ežero dugnu, fotomąstymas, egostriptizas, švelnūs žodžiai, pvz.: „Jūs esate absoliučiai sveikas, tik...“

Tik, tik, tik – lašai iš čiaupo.

Tik, tik, tik – lašai iš laiko.

Tik, tik, tik – lašai lašai tik.

Mano skausmo laikrodis...

Viskas – smėlis – tik...

Mano smėlio laikrodis.

Jūs esate sveikas, tik.

Jūs esate. Tik

tiek...

Tik tiek, tik tiek, tik tiek – tiksi nematomas sieninis laikrodis. Laikrodis ant SIENOS.

Aš – smiltelė, esanti smėlio laikrodyje, – tik tiek yra manęs smėlio laikrodyje. Dabar aš gyvenu laikrodyje, laikrodis paklūsta rankai, ranka paklūsta grafikui, kurį sukūrė smiltys smiltelės, gyvenančios didesniame smėlio laikrodyje. Laikrodukai – laikrody, laikrodis – laike.

Laiko nėra. Vadinasi, aš gyvenu Nebūty. Bet – Nebūty neįmanoma gyventi. Tai neprieštarauja metafizinės kalbos logikai, tačiau Kosmoso logika nepripažįsta skiedalo. Visada omeny reikia turėti Kosmosą. Omenis ir Kosmosas. Aš – Kosmosas, Kosmosas – momeny. Momuo. Omenis yra momenyje. Negalima gyventi Nebūty. O aš gyvenu. Gyvenu psichoneurologiniame poligone, kuriame nauji kariniai kadrai išbando naujas karines priemones.

Aš – ligotas taikinys. Vos vos pakrypęs. „Stuburo ištiesinimo taisyklės.“ Taikinys, pakrypęs kaip kryžius.

Šauk į kryžių, kareivėli...

– Kas atsitiko?

Tėvas sėdėjo už stalo ir žiūrėjo į dukrą. Jo žvilgsnis buvo kantrus. Tėvas žinojo, kad Vesta nenori atsakyti, bet atsakys. Jis kantriai žvelgė į dukros veidą, kuris jam visada panėšėjo į susiformavusį gražaus kūdikio veidą.

– Nežinau.

Tėvas nusišypsojo, nes žinojo.

– Na taip, tu nežinai, *kodėl*, bet aš klausiu ir laukiu *tavo* atsakymo.

– Tėve, aš nenoriu apie tai kalbėti su tavimi, – Vesta išdidžiai atmetė plaukus.

– Ech tu, – pakilusį pyktį tėvas užmaskavo atlaidžia ironija, – lietuvaite ant žirnelio...

– Galiu eiti?

– Eik.

Vesta išėjo iš tėvo kambario, įėjo į savąjį, atsisėdo ant sofos, užsidengė veidą rankomis ir pravirko.

Tėvas – ispanų ir prancūzų literatūros vertėjas – galvojo apie ispanišką skutimosi peiliuką, kurį rado tualete – naują, o jau kruviną.

Egidijus Pocius galvojo apie Ispaniją.

Paskui ištraukė iš stalčiaus vizą, apžiūrėjo gal dešimtą kartą, padėjo atgal ir ėmė ruoštis kelionei į Paryžių, mintyse maloniai minėdamas bičiulį ir kolegą Žerarą Gotjė, kuris pakvietė į svečius, norėdamas pasimatyti su senu draugu ir pasitarti dėl lietuvių literatūros vertimų į gimtąją kalbą.

– Ei, drauguži, pietūs! – suriaumojo į ausį barzdyla, kuris buvo dailininkas. – Tabletės geriau virškinasi su kotletais barščiais ir kompotu. Įsimink ateičiai!

Mantas užsispyrėliškai pagalvojo, kad įsimins praeičiai, paskui susipainiojo žodžių žolėse ir apsivertė ant kito šono.

– Ar negirdi? – neatstojo barzdyla. – Pietūs!

– Na ir kas, kad pietūs? – abejingai sumurmėjo Mantas, demonstratyviai kasydamasis užpakalį, kurį iš tikrųjų niežėjo.

Barzdyla dailininkas staiga įsiuto.

– Ko laužaisi kaip?..

– Žinai, tamsta... – Mantas apsivertė ant nugaros ir niekinamai pažvelgė į vyrą, vilkintį pižamą su neaiškios prigimties dėmėmis. – Eik tu po vel-nių.

– Uachocho!!! – sumaurojo tas. – Naujokai išeina į karą.

– Psichas, – konstatavo Mantas ir vėl atsuko užpakalį.

Barzdyla trenkė durimis, bet jos nė netrinktelėjo, nes pagrindinis ligoninių bruožas – švelnumas. Dailininkas kaip individuali spalva susiliejo su dryžuota procesija, skubančia prie Stalo – altoriaus.

– Absurdas, – sumurmėjo Mantas. – Dada.

Jo kūnas staiga apsunko ir užmigo, o siela...

O, siela, siela.

– Tu dar labai jaunas. Visada manai, kad esi teisus. Teisi kitus ne kaip teisėjas, o kaip budelis!

– Tamsta taip pat nesenas... Kaip ir aš – kalbi labai labai teisingai.

– Snarglys tu, ir tiek. Kaip tu gyveni? Ar ką nors sukūrei?

– Ar pasodinai nors vieną medį, – pasufleravo Mantas.

– Štai, – nusijuokė pašnekovas, – ironija! Kurių velnių tau ji reikalinga? Kas tai – ginklas?

Jie, šliūžindami šlepetėmis asfaltą, ėjo apvalaus parko alėja – suko gal devintą ratą. Iš viso – apie 9 km.

– Tai gal man apvaisint kokią panelę? Kaip manai, a?

– Ak, tu trykšte trykšti šaunumo šampanu! Po velnių, sarkazmo geizeris! Nagi tu tiesiog misteris Vilnius!

– O tu... – Mantas dūrė į pašnekovą pageltusiu nuo cigarečių dūmų pirštu.

– Ką – aš?

– Tu, – pakartojo jis ir nusispjovė. Medžiuose bjauriai krankė varnos, senas parkas trenkė paukščių išmatom ir vaistais. Už poros žingsnių Mantas pamatė iškritusį iš lizdo varniuką. „Lakūnas katapultavosi be parašiuto. Kokia prasmė šitaip katapultuotis? Bent akimirką būti paukščiu? Aš taip pat esu varniukas, nukritęs ant asfalto ir atmušęs sparnelius. Dabar laukiu gero vaiko ar dėdės, kuris sureguliuos mano vestibiuliarinį aparatą, suklijuos sparnus izoliacija, kad manęs nenutrenktų elektra, užlipdys ant pilvo kokį ryškiaspalvį skrituliuką, reiškiantį *tabu*, ir svies kaip akmenuką su sparneliais – kuo toliau nuo savo altruistiškos širdies.“

– Aš nenoriu girtis ordinais, bet jeigu jau paklausei... Aš – dailininkas...

– ...jėzusmarija... Visi bepročiai tituluoja save dailininkais. Nes tai sinonimai. Atsiprašau.

– Taip, aš dailininkas. Trečiakursis.

– Trečiarūšis?

– Susikišk savo ironiją žinai kur? Turiu žmoną ir vaiką, kuriuos myliu. Gyvenimas ir kūryba – tai tas pats.

– Deimantinė frazė! – caktelėjo Mantas. – Pakabink savo žmonai tarp krūtų.

Skrido, –
kaip akmenėlis
krito
į gimtą smėlį, –
krito.

– Na, vaikai, dabar sėdėkite ramiai.

Jie sėdėjo ant žalio suolelio trise – Kristupas, Mantas ir Kęstutis. Tėvas atsitūpė prieš juos su fotoaparatu rankose, jie instinktyviai nutaisė fotogeniškas išraiškėles (kad ateity nebūtų gėda) ir paklusniai laukė kitos komandos.

– Dabar žiūrėkite tiesiai į fotoaparato akį. Žiūrėkite tiesiai į fotoaparato akį... taip, šaunuoliai... žiūrėkite, žiūrėkite tiesiai, tuoj išskris mažytis paukščiukas, toks mažytis, kad galite ir nepamatyti, todėl žiūrėkite tiesiai į fotoaparato akį, iš kurios tuoj tuoj išskris mažučiukas paukšteliukas... Viens... du... trys!

– Nebuvo jokio paukščiuko! – suriko Kristupas.

– Buvo, buvo, – krykštė Kęstutis, – aš mačiau!

– Dulnas tu.

Mantas tylėjo. Juk tai jis buvo paukštukas, išskridęs iš tėvų akių.

Dabar Kristupas – Amerikoj, Kęstutis – Izraelyje. O Mantas – kaip visi paukščiukai, pasiliekantys žiemoti...

– O kokios moterys tampa ilgalaikėmis tamstos meilužėmis?

– Tos, kurios ilgai aimanuoja.

– Aimanuoja?

– Taip. Aistringos aimanos man labai patinka. Nieko nėra saldesnio už moters aimaną po...

– Tave reikia izoliuoti. Tamsta esi pavojingas visuomenei, moterų visuomenei ir vaikų visuomenei.

– Vaikų? Kodėl – vaikų?

– Todėl, kad tyroms vaikų širdelėms dažnai imponuoja graži uniforma.

– Ak, štai kas. Bet šiandien juk ne birželio pirmoji. Palikim vaikus vienišoms motinoms. Neatimkim iš jų vienintelės vilties. Beje, vyras,

vedantis moterį su vaiku, yra dvigubai vyriškesnis už tą piemenėlį, kuris veda nekaltą avelę... kad paskui su ja išsiskirtų, palikdamas vaiką kaip vienintelę laimės viltį.

– Kaip gražu ir apvalu.

– Jei nebūsi apvalus – tapsi raguotas! – nusijuokė Anabazis. – Meiluti.

– Adai!

Adomas atsisuko ir pamatė merginą, greitai einančią prie jų staliuko.

– Sveika.

– Sveikas. Vėl sukiesi velnio rate? Cha cha cha cha cha cha!

Jos juokas buvo melodingas, bet šaltas kaip dirbtinė muzika. Velnio ratas – mėgstamiausia jos metafora. Velnio ratai, velnio ratai, velnio ratai dar dar dar. Kas budelis, ir kas – auka?

– Susipažinkite. Žozefina – Anabazis.

Abu unisonu ištarė „labai malonu" ir žiūrėjo vienas į kitą taip, kaip šuo ir kalė vienas kitą apuosto.

Jie ėjo vakar nušienauta pieva. Plieskė saulė, žiogai kai visada derino smuikus, kurių niekada nesuderins, plieskė saulė.

– Ežiukas! Ežiukas!

Mantas ėmė tempti tėvą prie pilko kamuoliuko. Tėvo ranka buvo karšta ir stipri. Tėvo ir sūnaus žingsnių santykis – 1:3.

Ežiukas gulėjo (ežiai niekada nesėdi ir nestovi – taip jie elgiasi tik multiplikaciniuose filmuose) ne susirietęs, o išsitiesęs. Spygliai styrojo netvarkingai lyg mažamečio neklaužados plaukučiai.

– Ežiukas, – sukuždėjo Mantas ir pasilenkė paglostyti jo žilų plaukų.

– Neliesk jo, – staiga tarė tėvas.

– Liesiu, – atsakė Mantas, pasilenkė, paglostė spyglius, paskui, norėdamas pamatyti, kaip ežiukas susiries į kietą kamuolėlį, pajudino jį, ežys stebėtinai apsivertė ant nugaros, ir Mantas suklykė iš baimės ir šleikštulio, išvydęs juodus vabalus kartu su baltom kirmėlėm agresyviai judančius kruvinoj pilvo žaizdoj.

– Tai šienpjovio darbas, – atsiduso tėvas, o Mantas žiūrėjo į žolę, nenorėdamas patikėti, kad ežiukas nebegyvas, nes, kaip jis manė, – ežiukai yra amžini.

– Tai šienpjovio darbas, – pakartojo tėvas labai keistu balsu. – Eime, sūnau.

– Jis netyčia, taip, tėte, juk jis netyčia?

Tėvas suspaudė jo rankutę savoje, ir jie nuėjo.

Mantas buvo mažas ir negalėjo nei žinoti, nei numatyti, kad susitiks su šienpjoviu *tête-à-tête**.

Adomas sugrįžo prie stalo, bet nei Anabazio, nei Žozefinos neberado. Vyną, beje, jie išmaukė. Adomas atsisėdo, paėmė savo taurę ir pamatė po jos kojele pakištą popiergalį. Jis gurkštelėjo vyno, atlankstė popieriuką ir perskaitė:

Savižudybė nepavyko – budelis pasmerkė auką BŪTI. Perduok linkėjimus Naujagimiui! Anabazis tšk.

Adomas pajuto kietą žvilgsnį ir atsisuko. Į jį žiūrėjo tas pats pederastas, kuris tualete kvietė į svečius. Adomas pagalvojo, kad tokie vyrai per amžius nebus laimingi, pajuto jiems gailestį, paskui nusijuokė, išgėrė vyną ir išėjo iš kavinės, raštelį palikdamas taurėje – kaip meilės laiškutį oficiantei.

Baro tarpdury jis susidūrė su seserim.

– Sesute sesute, – palingavo galva, paskui suspaudė jos pečius. – Eime iš čia.

– Aš noriu pabūti viena.

– *Čia* viena nepabūsi. Esi labai graži ir be galo liūdna. Aišku?

– Aišku. Bet aš noriu pabūti viena. Supranti – viena!

– Ir tu manai, kad aš tave čia paliksiu? Tarp kitko...

– ...palik mane ramybėj! – suriko Vesta ir pasileido gatve žemyn. Adomas greitai ją pavijo (užkliudyti žmonės apsisuko aplink savo ašį, nes žmonės eina ir eina IŠ–Į – eina ir eina) ir griebė į glėbį.

– Paleisk mane, paleisk, na paleisk mane!..

– Raminkis, – grėsmingai suurzgė brolis ir grubiai krestelėjo seserį. Ta nutilo lyg ištikta šoko (tai truko sekundę), o paskui prasidėjo priepuolis – ji ėmė beprotiškai klykti. Vesta iš prigimties turėjo labai gražų balsą. Ji klykė be žodžių elektrinę skausmo melodiją, neturinčią nei pradžios, nei pabaigos.

Aplink juos susirinko minia. Adomas užsimojo arčiausiai stovinčiam kumščiu, sugniaužtu į akmenį.

* Akis į akį. (Pranc.)

– Milicija!!!

Reikėjo sustabdyti šį mechanizmą. Reikėjo užbaigti elektrinę skausmo melodiją. Reikėjo lygiaverčio smūgio, išmagnetinančio siaubingą elektros krūvį iš širdies.

Brolis skėlė seseriai antausį. Kažkas garsiai nusijuokė. Staiga visi išgirdo milicijos mašinos sireną. Adomas paėmė seserį už rankos, ir jie nuėjo kasdienine eisena.

Milicininkai nusikeikė.

– Žinočiau, kas skambino, tai... – tarė vienas, atsmaukė kepurę, pažvelgė į praeivius, užsismaukė kepurę, stryktelėjo į mašiną, ir ta išvežė uniformuotus arkangelus į kitą ugnies tašką, nerandantį vietos sakinio pabaigoj.

Mantas sėdėjo ant geležinės lovos krašto ir lėtai lingavo, basomis kojomis atsirėmęs į linoleumo kvadratą. Pro grotuotą langą sklido blausi pusmėnulio šviesa. Pusmėnulis priminė turkišką šlepetę. Mantas pasijuto Muku su Pasaulio Tiurbanu ant skruzdėliškai mažos galvutės.

Vienas iš knarkiančių ligonių skausmingai sudejavo iš baimės, kad vampyras perkąs jam gerklę. Bet sapnas baigėsi laimingai, ligonis saldžiai suniurzgė ir užknarkė dvigubai garsiau už kaimyną, kuris, depresijos ir tablečių paguldytas ant menčių, nesapnavo nieko.

Visi jie buvo nugalėti. Ir tik pora iš jų stengėsi pergalėti negalią, nugalėjusią juos Vakar. Mantas buvo vienas iš poros. Jis sėdėjo ant geležinės lovos krašto ir glostė sužeistą ranką kaip kūdikį, sužeistą iš beprotiškos meilės.

Tą naktį jis mylėjo savo kairę ranką labiau už save.

Atminties taisyklė Nr. 1: jei užmiršote, ką norėjote atsiminti, – užmirškite, kad norėjote atsiminti, ir švelniai įsakykite atminčiai kitą kartą elgtis punktualiai.

Atminties taisyklę Nr. 1 įsidėkite į atmintį ir pakartokite ją balsu kiekvieną kart, kai užmiršite.

Palatoje jie gyveno keturiese: Mantas, du dailininkai ir Cikas. Cikas buvo tikras beprotis: kalbėjo balsiai su Niekuo, vaikščiojo palaimingai šypsodamasis ir juokėsi laimingo žmogaus juoku – jis buvo Cikas. Taip jį pakrikštijo sena medicinos sesuo, kilusi iš kaimo.

– Cikas, – tarė ji, pamačiusi jauną vyrą, besišlapinantį koridoriuje ant kilimo, – tikras cikas.

Ligoniai ėmė kvatotis ir kartoti tą keistą žodį, kol galų gale suprato, kad jie taip pat yra cikai.

Palatoje – keturiese. Skyriaus vedėja Nijolė juos labai mylėjo, tad abu dailininkai skirtinguose palatos kampuose pasistatė po molbertą. Jei skyriaus vedėja jų nemylėtų, tai ir molbertai nestovėtų skirtinguose kampuose – išdidžiai, kaip ir jų šeimininkai, kurie laikėsi taip, tartum ligoninėje būtų paskelbta dailės gladiatorių dvikova. Jie tapė maniakiškai, lyg įkvėpti tikėjimo, kad vieno jų (Vienintelio!) šedevras bus iškabintas Luvre.

Keturi gyventojai vienoje palatoje, kiekvienam – po vieną – Savo Sieną.

Tą sekundę, kai rankoj atsivėrė prorėža, panaši į perpjautą akį, Mantas praregėjo: akyse plykstelėjo akinanti šviesa, širdies šviesa, būties šviesa – sekundę, kai atsimerkė perpjauta velnio akis.

Kai Mantas užsimerkė ir atsimerkė, kokliai susiliejo į baltą dėmę, kokliai prarado kvadratinius kontūrus: kažkas atsitiko akims.

Po mėnesio okulistė diagnozavo:

– Minus trys ir minus trys.

Jis nemėgo bendrauti su kvailiais. Mat jiems reikia kantriai ir nuosekliai aiškinti, kas yra kas. Anksčiau jis užkibdavo ant klausimų meškerės, tačiau vienąkart pats didžiausias kvailys suriko „atsikabink!“, ir Mantas, kupinas apmaudo ir neapykantos, atsikabino nuo žinių meškeriotojų (o žinias meškerioja tik kvailiai – protingas žmogus mąsto, ne meškerioja) – plepalų sezonas baigėsi tragikomiškai, nes kitaip jis ir negalėjo baigtis.

Jis skaitė knygas ir stebėjosi, girdėdamas rašytojų balsus, keliaujančius nuo pirmo iki paskutinio žodžio. Rašytojai kalbėjo herojais, metaforom, vaizdais, horizontais, personažų lūpomis– visur Mantas girdėdavo knygos autoriaus balsą. Knygos – kaip žmonių vaikai: kiekvienas gieda prigimties balsu.

Skaitydamas knygą, jis bendraudavo ne su personažais (jie tėra fonas esmei), o su esmės ir formos kūrėju. Jie kalbėdavosi apie žmogaus ir žmonijos gyvenimų prasmes, apie žmogaus ir žmonijos gyvenimų santykį ir apie šio santykio prasmę.

Visų dialogų reziumė buvo mintis, kad žmonijos likimas priklauso nuo jos santykio su Kosmosu. „Iš esmės viskas yra aišku... Mes pasiklystame tada, kai žėrinčios smulkmenos spindesys apgauna akis, paslėpdamas smulkmenos esmę. Tačiau praregėjęs supranti, jog iš esmės viskas yra aišku. Tai tragiškas būties grožis – priešybių vienovė. Branduolys, kuris yra nedalomas. Kai žmonija tą branduolį suskaldė, gimė bomba. Tobulo rojaus obuolio istorija: po Adomo ir Ievos nuodėmės atomas tapo šizofreniku. Adomas ir Ieva buvo atominės bombos kūrimo įrankiai. Kieno rankose?“

Jis nemėgo bendrauti su kvailiais. Mat jiems reikia kantriai ir nuosekliai aiškinti, kas yra kas.

Mantas atsiminė, kaip grodavo gitara: viena ranka intuityviai rinkdavo akordus, kurių pavadinimų nežinojo, o kita – brazgindavo įkaitusias nuo įtampos stygas, tiek įsitempusias, jog, rodės, neišlaikys nervai, nutrūks kartu su stygomis ir susiraitys kaip ugnyje svylantys vieliniai manekeno plaukai. Štai taip jis grodavo, kai vienatvė vietoj moters įduodavo į rankas tik jos medinį siluetą – gitarą su skyle. Ir jis brazgindavo stygas maniakiškai greitai ir stipriai – taip, kad po tokios meditacijos kraujuodavo pirštų galiukai. Tuomet Mantas užmiršdavo, jog yra vienišas. Tuomet norėdavo pavirsti instrumentu, sutapti su instrumento garsu, įsilieti į savo Balsą kaip formą ir...

Mantas atsiminė, kaip jis piešdavo paveikslus. Guašas, akvarelė, kartonas ir teptukas. Viskas. Jo niekas nemokė dailės. „Menas – tai būties poezija.“ Jis neturėjo net molberto. Baltą stačiakampį kartoną pastatydavo ant stalo, atremdamas į sieną, paimdavo paprasčiausią teptuką už 30 kapeikų ir stovėdavo, laukdamas netikėto praregėjimo, būtent – laukdamas netikėtumo. Ir iš tikro – jo dvasios Akis atsimerkdavo, Mantas regėdavo šimtus paveikslo variantų, kol po didžiulės įtampos pradėdavo piešti ir niekaip negalėdavo užbaigti taip tiksliai, kaip norėjo. Jis niršdavo, liedavo ant spalvų vandenį, vėl piešdavo įvairiausias formas, nes norėjo nupiešti Žmogų. Tokį, kokį regi praregėjimo metu, tačiau tai nepavykdavo, nes jis nemokėjo piešti net kasdieninio žmogaus, jis tiesiog nemokėjo piešti, niekas jo nemokė, ir jis pats nesimokė, todėl ir nemokėjo nupiešti Poezijos akto.

Išliko tik du paveikslai. Kitus Mantas be gailesčio sunaikino. Paveikslai kabėjo ant priešingų sienų – vienas prieš kitą. Viename pavaizduotas

žilaplaukis vyras, prikaltas prie ugnies apgaubto stulpo vienintele (paskutine) vinimi. Paveiksle matyti tik vyro galva (kurioje stirkso vinies galvutė), viršutinė rudo stulpo dalis, o likusią erdvę užpildo graži oranžinė liepsna, kokią susižavėję piešia vaikai. Kaulėtas vyro veidas visiškai ramus – nei kankinio, nei palaimintojo – visiškai ramus, tiesiog nesuvokiamai ramus, žydros akys tuščios ir kartu be galo gyvos – tartum nupieštame veide būtų pradurtos dvi skylutės, o už kartono – bedugnis dangus.

Kitas paveikslas – tai autoportretas. Šalia balto kartono Mantas pastatė veidrodį ir, žiūrėdamas į jį, nupiešė savo veido atspindį. Paveikslą išnešė į balkoną, kad išdžiūtų, o pats pasijuto išsekęs ir nuėjo miegoti. Pabudęs išgirdo už lango pašėlusį lietų, pašoko iš lovos, pusnuogis išbėgo į balkoną ir pamatė autoportretą, priplaktą prie betono. Portretas atrodė kaip freska. Ji buvo milijoną kartų gražesnė už kartoną su mėgėjiška teplione. Mantas grožėjosi lietaus kūriniu, galvodamas, jog būtų puiku jį taip ir palikti – žmogaus ir lietaus sukurtą freską. Paskui nustojo lyti, suplisko saulė, freska išdžiūvo, ir sausutėlaitį paveikslą Mantas pasikabino savo kambary, virš stalo. O pažįstami slapta galvojo, jog Mantas grožisi savimi. Idiotai!

– Šitas – baisus, – tarė motina, žiūrėdama į paveikslą su žilaplaukiu vyru. – O tas man labai patinka, – ji perkėlė žvilgsnį į sūnaus autoportretą, sukurtą lietaus. Lietaus autoportretą.

Adomas įbedė buką žvilgsnį į vinies galvutę, stirksančią pasmerktojo kaktoje, ir kapotai iškošė:

– Jis – panašus – į tavo – tėvą.

Jau vėliau Mantas suvokė, jog visas menas yra kūrėjo atspindys.

„Poetas, muzikantas, dailininkas..." Kokį užrašą dar išsitatuiruoti ant krūtinės? *Aktorius?* (su klaustuku). Ar galėtų jis talentingai suvaidinti vieną iš begalinių savojo „Aš" viešnamio scenoje? Tikriausiai taip, nes persikūnija labai paprastai: tiesiog tampa tuo „Aš". Menininkas iš prigimties. Gal šį užrašą išsitatuiruoti ant užpakalio? „Menininkas"– ant vieno pusrutulio, „iš prigimties" – ant kito. Tačiau koks įrašas ištatuiruotas jo smegenų pusrutuliuose?

„Gimėaugomirė"?

Mantas galvojo apie save trečiuoju asmeniu, nes, turėdamas omeny begalybę savojo „Aš", mėgdavo mąstyti įvairiai. „Gyventi rimtai, bet neprarasti humoro jausmo", – reziumavo jis ir apžvelgė palatą.

Lovos kojūgaly stovėjo Cikas ir godžiai žiūrėjo į Manto lūpas, laukdamas žodžių, skirtų jam vieninteliam.

– Cikai, tu esi nuostabus.

– Aš laimingas! – sumekeno Cikas ir įsikišo ranką tarp kojų. – Mano varpelis skardena be galo gražiai, mano varpelis pamilo žvaigždelę, kuriai ir skardena gražiai; gražiai tamsoje jie sapnuoja viens kitą, o rytą skardena dainuoja gražiai iš ilgesio vienas kitam begalinio... Patiko??!! Pats sukūriau.

– Patiko, Cikai, patiko. Tu poetas iš prigimties!

– Ačiū, – Cikas padarė reveransą, nulenkdamas nuskustą galvutę, ir tapo panašus į išsigimusią mergaitę arba mergaitę, išprotėjusią konclagery. – Tu irgi poetas iš prigimties. Ačiū už dėmesį.

Jis norėjo pakartoti reveransą ir jau tūptelėjo, bet staiga beprotybės impulsas šovė į smegenis, ir Cikas, nebaigęs cirko numerio, šovė pro duris, palikdamas „poetą iš prigimties“ vienišą.

Mantas sėdėjo ligoninės parke ant balto suolelio ir svajojo apie Namus. Svajonės buvo niūrios, bet savotiškai gražios. Jis mąstė apie Vestą ir apie Dviejų pasaulį, apie aistrą, kuri yra kaip rūkas, o kartais – kaip skafandras, jis mąstė apie protą ir sielą, apie Kūrėją ir Vaisių. Ankstyvo ryto syvai plūdo gyslomis, kraujas čiulbėjo paukštelio balsu, mintys buvo aiškios kaip žodžiai, ir ankstyvas pasaulis – tragiškas kaip ką tik užgimęs, bet išsigimęs kūdikis gražiu vyro veidu. Mantas žinojo ir jautė, jog šis prieš laiką pagimdytas vaikas mirs ir kad niekas neverks dėl jo vienintelio akių mirksnio, kurį pastebėjo kažkoks ligonis Mantas N., sėdintis ligoninės parke ant balto suolelio.

– Labas rytas.

Šalia atsisėdo nepažįstamas ligonis, po gėlėta pižama pasivilkęs pilką megztinį.

– Vėsokas rytas.

Jis stengėsi užmegzti atvirą pokalbį, bet pastangos buvo permatomos kaip tinklas, o žuvies kiauru tinklu nepagausi. Jis stengėsi užmegzti šiltą pokalbį, šiltą kaip vilnonis megztinis, po kuriuo vis bruko ranką, kasydamasis tai pilvą, tai kaklą, – Mantas girdėjo, kaip nagai gremžia odą. Staiga nepažįstamasis užsimiršo ir ėmė kalbėtis su savimi, paskui – su Dievu, bet bendrauti su dangumi nesisekė, dialogas, šiltas kaip megztinis, neužsimezgė, todėl beprotis pasisuko į Mantą ir paslaptingai sukuždėjo:

– O aš ne beprotis.

Rytas mirė.

Mantas išėjo pro ligoninės vartus ir pasuko į taksi stotelę. Ten stovėjo vienintelis, vienišas taksi. Vairuotojas rūkė ir spjaudė pro mašinos langą kartu su dūmais įtrauktą tabaką.

– Laba diena. Antakalnis.

Taksistas įjungė variklį, mašina suurzgė ir pasileido nuo didelės kalvos, kurios viršūnėje stovėjo Naujosios Vilnios psichiatrinė ligoninė.

Mašina lėkė 80 km/h greičiu. Posūkiai, kai kur aštrūs kaip laužtės, priminė praeities kelią, kur kiekvienas posūkis – klaida. Mašina lėkė 80 km/h greičiu, ties posūkiu taksistas nemažino greičio, o Mantas bandė įsivaizduoti Avariją, kai mašina žiebia į medį ir vairuotojas išlekia pro priekinį langą kartu su stiklais, o keleivis guli ant galinės sėdynės – be sąmonės, suglebęs, iš nosies ir ausų – kraujas, pro vokų plyšelius baltuoja akių baltymai. Miškas, mašina, vingiuotas kelias, už posūkio – mirtis. Iš sužaloto medžio sunkiasi skaistūs sakai, viršūnėje nusileidžia varnas ir krankteli, kitų medžių šakose čiulba paukščiai, po miško takeliu negirdimai rausiasi nematomas kurmis... Kapinių aromatas. Mantas įtraukė jo į plaučius ir suvokė, kad nebemyli Vestos. „Avarija... Kapinių tyla ir kapinių ramybė."

Taksi sustojo prie penkiaaukščio namo. Mantas užsimokėjo ir išlipo. Mašina atbula išvažiavo iš kiemo ir dingo už posūkio.

Jis sugrįžo ir pajuto, jog nekenčia šventuolių, jis grįžo ir suvokė, jog nieko nepažįsta iš esmės. Ir panoro pažinti ašies šaltį ir jėgą. Jis nebemyli savo mylimosios – šis suvokimas buvo kaip automobilisto teisės į kelio laisvę, į Tai, kas lig šiol buvo Tabu.

Jam nusibodo visa, kas pažįstama, jis suprato, jog tai, kas yra tolima, gali tapti artima, ir atvirkščiai. Todėl panoro pažinti tai, kas artima tolumoj, kuri kaip nuoga moteris dengiasi perregimu miražo šydu... Jis panoro praturtinti savo kraujo patirtį.

Jo ironija tapo aštresnė, nors širdis išliko nepakitus, bet protas, protas pyko ant pasaulio, kurio šaligatvius šlifavo milijonai kojų, kurio laikraščius kiaurai zulino smalsių plepių akys, – šis pasaulis buvo pigus kaip laikraštis ir laikinas kaip laikraštis, ir toks pat monotoniškas kaip laikraštis, šis pasaulis, kuriame Mantas gyveno iki savižudybės akto,

buvo LAIKRAŠTIS. Tačiau ir toks pavadinimas – šventvagystė, nes Laiko Raštai yra amžini, o laikraštinis pasaulis – ne.

Todėl Manto protas ir pyko, protas norėjo panaikinti spaustuvės dažus ir jų kvapą iš sąmonės, atbukusios nuo tuščio politinių plepalų ir apkalbų skaitymo, nuo skaičių su nulių uodega, lygių vienam nuliui, nes atskaitos taškas skaitytojui nežinomas. Jam nusibodo sporto naujienos, varančios iš proto sirgalius, kurie yra ligoniai iš prigimties, ir dauguma sportininkų yra kvailiai iš prigimties, – jūs tik įsivaizduokite, – Žmogaus gyvenimo tikslas – nušokti lyg civilizuotai blusai nuo gimimo iki mirties.

Ir tai skelbiama visais varpais tartum vienatinė XX a. religija, transliuojama per visus *tele*, *radio*, *stereo* ir *video* kaip sportinės religijos programa, kurios dievo vardas yra Kūnas.

Štai milijonas fanatikų sėdi prie televizorių arba stadionuose ir įkvėptai, reaguodami visu kūnu, dalyvauja savo numylėtinių kovose. Visur ir visada – varžybos, lenktynės, konkursai, dalyvių tikslas – Šlovė, materializuota metalinėje akutėje be vyzdžio, koketiškai spindinčioje riterio ar poeto vaizduotėje, o po pergalės – ant vyro krūtinės ar jo mylimosios krūties.

O bjauriausia buvo tai, kad Mantas negalėjo rasti vietos tarp ankštų reklamos eilučių, jis nerado savo vietos tuščioje kino salėje... (Filosofinis anekdotas: tuščios kino salės centre sėdi vienintelis žiūrovas. Staiga pasirodo antrasis, žiūrėdamas į savo bilietą, prisiartina prie sėdinčiojo centre ir sako:

– Atsiprašau, pilieti, tačiau jūs sėdite ne savo vietoj.)

Jis suvokė savo ir kitų klaidas (kartais iliuziškai ir iliuziškas), nebijodamas suklysti, įvertindavo *status quo**, tačiau nežinojo, kam yra skirtas iš tikrųjų. Jis troško visko arba nieko, o kartais – Visko ir Nieko kartu, nes iš esmės tai tas pats, tai – Vienovė. Jis siekė absoliuto. O jeigu siekimas yra iliuzinis? Jis pagalvodavo ir apie tai. Tačiau rytoj (RYTOJ!) nuoga moteris praskleis iliuziškai perregimą miražo skraistę, ir Mantas staiga praregės, staiga jis praregės Paslapties nekaltybę, paslėptą po Tabu...

O dabar – o dabar gyvenimo viešnamio scenoje paslaptys šoka striptizą, paslaptys lėtai nusirenginėja, o žiūrovai lėtai praregi, ir kuo daž-

* Esamoji padėtis. (Lot.)

niau jie regi striptizą, tuo labiau geidžia pigių paslapčių, tuo vulgaresnės nuogybės geidžia jų kūnai. Tačiau Tiesa – tai ne striptizo šokėja. Tiesa – ne kurtizanė.

Kam tu šoki, nuogas žmogeliuk?

Dabarties gyvenimas vyksta viešnamio scenoje – koncertai, rungtynės, žudynės, sektos, seksas, – ateis laikas, kai scenoje vyks dailiojo mąstymo konkursas, kurio nugalėtoju taps pajėgiausias Impotentas.

Visi žmonės tapo aktoriais, jų dvasios susijungia tik scenoje, kūnai – užkulisiuose, bet iš esmės scenoje susijungia tik žodžiai, o aktoriai, vaidinantys žiūrovus, aikčioja, alpsta ir pagaliau miršta iš susižavėjimo Primadonos pasturgalio svingu.

Dabar, taip, būtent dabar – dvidešimtojo amžiaus pabaigoje, kaip niekada žmonijos istorijoje, visur ir visada skamba Muzika, ir beveik visur ir visada gaudžia būgnai iš žmogaus odos, pagaminti nagingo meistro H. dar 1942–43 m. Visur skamba muzika, kad ir kur klausysi – visur. Įvairiausia muzika. Bjauriausia ir gražiausia Muzika. Visada. Ir – prievarta vaivorykštinėmis priemonėmis. Teroras, subtilus kaip elektronika, ir Muzika, persmelkianti laikraštinį pasaulį kaip vanduo. Teroras kaip Muzika, ir Muzika kaip Teroras. Teroras ir Muzika – kaip dvidešimtojo amžiaus meilužiai, svajojantys kolonizuoti Kosmosą ir jau realizuojantys šią svajonę. „Jie išaugo be tėtuko ir mamytės? O ką galvoja Tėvas Mūsų? Gal XX amžius – tai jo aukščiausiojo plano punktas, kurio idėja yra tiksliausia žemės istorijoj natūralioji būtybių atranka Ateičiai?“

Jis sugrįžo į aplinką, kurios dabar nebegalėjo pakęsti. Ir nusprendė žūtbūt pažinti Paslaptį ne viešnamyje, ne scenoje, o *tête-à-tête*, patirti jos meilę, jos ašies šaltį ir karštį, ir jėgą. Jis panoro praturtinti jauno kraujo patirtį, išbandydamas raudonųjų ir baltųjų kraujo kūnelių kariaunas Likimo lauke.

Paslapties nekaltybė yra lygi širdies išminčiai, bet vienišas protas suklaidina piligrimą, ir tas nueina pažinimo šunkeliu arba šunų vieškeliu, arba viešu klystkeliu... ir eina piligrimas dykuma, manydamas, jog žengia virš vandens.

Koridoriuje jis pasibučiavo su tėvais (įprastas nuodėmių atleidimo ritualas).

– Kavos, – metė per petį, eidamas į savo kambarį, – stiprios kavos!

Motina tuoj nubėgo į virtuvę. Ji šokinėdavo aplink sūnų tik tada, kai kaltės jausmas apjuosdavo ją lyg smauglys nuo kojų iki galvos – raštuoti kaltės lankai, kuriuos nusimesti įmanoma tik stipriais, veržliais mostais. Ir tokiais mostais tapdavo stipri kava arba koks nuostabus siurprizas, dažniausiai – perdėm švelnus elgesys. Kaltės smauglys nušliauždavo šalin, ir namuose vėl būdavo ramu.

Mantas pakišo galvą po šaltu vandeniu ir laikė ją po šaltu vandeniu (šaltu šaltu vandeniu), kol šalta kakta atšalo lyg lavono. Tada jis užsuko čiaupą, ištraukė iš po čiaupo atšalusią galvą ir pasijuto taip, kaip ir turėjo jaustis žmogus, sugrįžęs iš reanimacijos skyriaus.

– Mantai, sūneli! – pašaukė motina, neatidarydama durų. – Kava ant stalo!

– Ačiū! – atsiliepė sūnus ir ėmė stipriai šluostyti atšalusią galvą maloniai šiurkščiu frotiniu rankšluosčiu. Paskui pažvelgė į veidrodį ir nusijuokė sau tiesiai į akis. Rankšluostį pakabino ant vamzdžio, panašaus į ateities džiazo instrumentą.

Ant stalo stovėjo baltas porceliano puodelis su stipria juoda kava, šalia – didelis raudonas obuolys su geltonom strazdanėlėm. Ant patefono disko sukosi mėgstamiausia plokštelė, ir Mantą užpuolė kaltės jausmas kaip smaugliukas, kurio odos raštas dar nesusiformavo.

– Tau skambino, – tarė tėvas, įėjęs į kambarį su cigarete dantyse. Dūmelis vingiavo lyg šokdamas pagal fleitos muziką. – Vesta, Adomas, Saulius, Daiva... Kitų balsų nepažinau. Ponas nenorėjote pasimatyti su draugais, o jie taip tamstos laukė.

– Tėvai, bent pasakėčią kokią sukurtum... Vis įtaigiau.

– Aš tau sukursiu pasakėčią... tokią, kad neturėsi kur dėtis!

– Atsigerk mineralinio vandens – padeda.

– Kaip kalbi su tėvu?!

– Kaip sūnus paklydėlis.

Tėvas beviltiškai numojo ranka ir išėjo iš kambario. „Mineralinis vanduo, memorialinis vanduo... Memorialinis-mineralinis vanduo, kuris liejasi iš kostiumuotos skulptūros lūpų ant ką tik užkasto angelo. Kostiumuota vyro skulptūra mirtinai rimtu veidu, pro lūpas čiurlena memorialinis-mineralinis vanduo, skaidrūs burbuliukai sproginėja ant gėlių, ulia lium.“

Suskambo telefonas.

– Klausau!

– Mantas? Čia aš. Kada grįžai?
– Šiandien.
– Ko toks piktas?
– Nuobodu.
– Tai ateik pas mus. Nupirksim kokį torčiuką...
– Karūnuok juo savo seserį!

Mantas metė ragelį ir sugrįžo į kambarį. Plokštelė baigėsi, o patefono diskas inertiškai sukosi aplinkui plieno ašelę, – *C'est la vie**. Mantas išjungė patefoną, atsisėdo už stalo ir atsikando obuolio. Telefonas suskambo vėl. Jis skambėjo tol, kol tėvas, keikdamas sūnų lietuviškais keiksmažodžiais, pagaliau atsiliepė ir mandagiai paaiškino, jog „Mantas dabar miega".

„Taip, dabar aš miegu." Mantas pakilo nuo stalo, palikdamas atšalusią kavą, šalia padėjo prakąstą obuolį ir atsigulė ant lovos, nes vėl pasijuto *sugrįžęs iš nežinios*, tik dabar jį užplūdo saldus nuovargis, švelniu, sodriu balsu kuždantis paguodos žodžius: sūnus paklydėlis sugrįžo...

Jis pusnuogis sėdėjo už ilgo medinio stalo kartu su neregėtomis būtybėmis, tiesa, labiausiai panašiomis į žmones.

– Pripildykit jo taurę! – sužviegė liliputas su nenormaliai didele galva. Tarp kaktos raukšlių juodavo nesuprantamas įrašas, tikriausiai reiškiantis liliputo vardą ar hierarchijos laipsnį.

Atsidarė durys, nuoga moteris (nerealiai gražios krūtys ir skaisčiai baltos iltys) įnešė į salę plono aukso dubenį su tirštu raudonu vynu, pastatė jį prieš Mantą ir šypsodamasi atsisėdo šalia. Dantys ir iltys blizgėjo kaip metalas su perlamutro atšvaitu.

– Tylos! – sužviegė tas pats liliputas. – Karaliaus tostas!

Visi nutilo ir sužiuro į galustalėj sėdintįjį, kuris atsistojo ir tarė:

– Svečio garbei – ugnis.

– Ugnis! – suspigo aukštais balsais gnomai.

– Ugnis! – sušnypštė šliužai su žmonių galvomis.

– Ugnis! – šėtoniškai nusikvatojo nuogos moterys, apnuogindamos dantis ir iltis.

– Ugnis, – aidu atkartojo savo *Žodį* pats Karalius, pakėlė prie lūpų taurę-dubenį ir išgėrė nežinomą gėrimą iki dugno.

* Toks yra gyvenimas. (Pranc.)

Sugriaudėjo ovacijos, ir Karalius atsisėdo. Mantas skersakiavo aplink, nesuvokdamas, kaip ir kur pateko. Kažkodėl jis nejuto baimės, nors šliužai su gražuolių, vyrų ir kūdikių veidais neatrodė simpatingi.

– Kur aš esu? – paklausė jis Moters su Iltimis.

– Tamsoje! – nusijuokė moteris, o Mantas sumišo, nes virš stalo sūpavosi auksinis laivas, švytintis kaip dirbtinė minisaulė.

– Kaip tai – tamsoje? Šviesoje!

– Švie-so-je?! – moteris įkvėpė oro ir skambiai, nuoširdžiai nusikvatojo, o visi kiti iš svečio žodžių ėmė žvengti ir mekenti.

– Tu aklas, vaikeli, – tarė moteris, meiliai kaip motina.

– Tylos! – suspiegė liliputas.

Karalius atsistojo ir iškėlė granito taurę.

– Aš geriu dievo kraują už sūnaus praregėjimą!

Karaliaus bosas išgąsdino šikšnosparnius, ir vienas sparnuotas žioplukas nukrito nuo skliauto tiesiai į granito taurę. Karalius nusišypsojo.

– Tu aklas, vaikeli, šikšnosparniukas, – tarė jis meiliai kaip tėvas. – Aš geriu už tai, kad jis praregėtų tamsos viduriuos!

Klyksmas pakilo staigiai kaip vėjas, gnomai ėmė šokti aplink stalą, susikibę už trumpučių rankų, šalia Manto sėdinti moteris pasilenkė, ir nuostabios, nerealiai gražios krūtys paniro į raudoną, tirštą vyną, tylintį aukso dubenyje, ir auksinis dubuo uždainavo.

Paskui moteris atsitiesė, aukso ir vyno duetas nutilo, nuo rausvų apvalių krūtų, spindinčių auksu, vingiavo vyno gijos, skaidrus gintarinis lašas švytėjo ant raudono krūties spenelio ir užgeso, kai sūnus paklydėlis prisilietė prie jo vaikiškom lūpom.

– A cha cha cha cha cha cha cha cha cha! – juokėsi moterys.

– Uocho cho cho cho cho cho chm!.. – bosavo Karalius, ir cypė prarytas šikšnosparniukas pilve.

– Iichi chichi cha che i-chi cho cha chi-i-yyy! – inkštė eunuchai ant moterų kelių, o šliužai atsistojo ant uodegų ir šoko, užhipnotizuoti svaigulio.

– Tylos! – sucirpė liliputas lyg teisėjo švilpukas.

– Ponios ir ponai! – Karalius atlaidžiai šypsojosi. – Damos ir džentelmenai! Mano užgimimo nakties puotoje dalyvauja berniukas, pakviestas čionai iš laikraštinio pasaulio. Pažvelkite į jį ir pasigailėkite jo. Nes jis yra mūsų Vaikas, nerandantis vietos salėje, kurioje tos vietos ir

nėra, nes yra mūsų Vaikas. Jis aistringas, apdovanotas kūrybos galia, stengiasi pažinti daugiabriaunę Pažinimo prasmę, jis – poetas, negalintis pakeisti laikraščio struktūros ar tapti vyriausiuoju šio laikraščio redaktoriumi, nes tai neįmanoma niekam. Bet jis siekia Absoliuto. Akys – marios. Jis ieško filosofinio akmens. O filosofinis akmuo yra jo širdyje.

– Akmuo – širdyje?! – Mantas pasijuto sapne.

– Širdyje – akmuo, – Karalius nekarališkai mirktelėjo. – Širdis yra ir akmeny. Širdis yra visur ir visada, vaikeli... – Karalius kiek nuliūdo ir nuleido galvą, paskui griežtai mostelėjo ranka. – Dabar – dvikova.

– Dvikova! – džiugiai šaukė nuogos moterys (švytėjo jų iltys, o krūtys virpėjo).

– Dvi-dvi-dvi-ko-ko-ko-va-va-va-a-a! – maivydamiesi spiegė eunuchai ant moterų kelių.

– Tylos!!! – sužviegė liliputas. – Atneškite akmens taures!

Trankiai atsidarė durys, ir įžengė galingo sudėjimo žmogus be galvos, rankose laikantis po masyvią granito taurę.

Begalvis, belytis vyras (toks jis ir gimė, jis neregi ir negirdi, jis jaučia) padavė Mantui taurę, kuri pasirodė lengva lyg butaforinė. Prieš Karalių tarnas atsiklaupė ir tik tada ištiesė taurę.

– Šiose taurėse, – prabilo Karalius (tarnas atsistojo už jo nugaros), – gyvenimo kraujas, kurį būtina išgerti iki dugno. Laimės tas, kuris išgers jį pirmasis. Už mirtį, svety!

„Ne!“ – norėjo sušukti Mantas, bet ranka pati pakėlė lengvutę granito taurę prie vaikiškų rožinių lūpų, jo akys susitiko su Karaliaus žvilgsniu, salėje įsivyravo absoliuti tyla, ir dvikova prasidėjo.

Mantas gėrė vyną dideliais gurkšniais, ir po kiekvieno gurkšnio taurė sunkėjo, ir po kiekvieno sunkaus gurkšnio kraujo skonis panėšėjo į vyno. Galva svaigo, taurė sunkėjo, o rankos mažėjo ir mažėjo, kol Mantas pavirto liliputu, plonytėm rankytėm laikančiu granito taurę su neišsenkančiu gyvenimo krauju.

– Karalius laimėjo! – sugriaudėjo eunuchų ir moterų balsai. – Tegyvuoja Karalius!

Kai begalvis (bet galvotas) tarnas paėmė taurę iš pralaimėjusiojo rankų, ji buvo tokia pilna, kad kraujo lašai varvėjo šlifuotais granito šonais. Mantas sukniubo prie sienos, pavirtęs liesutėliu nuogu žmogeliuku (pavirtęs?..). Juokas, baisus juokas griaudėjo salėj, išsigandę

šikšnosparniai krito į aukso dubenis, moterys užsigulė ant stalo, *ir auksas, ir vynas giedojo*, o kai moterys atsitiesė (atsilošė, kad juokui būtų laisviau), rausvos krūtys spindėjo auksu, ant jų karojo apsvaigę nuo vyno akli naktiniai pelėpaukščiai, įsikirtę dantim į raudonus (tačiau nekraujuojančius) krūtų spenelius. Liliputai ir eunuchai tampė svečią už plaukų, bet begalvis tarnas nuvijo juos po stalu (tie apsikabino nuostabias moterų kojas), suėmė Mantą už pažastų ir užkėlė jį ant puotos stalo nuogut nuogutėlį (kaip visi, išskyrus Karalių), ir užkėlė jį ant pjedestalo.

– Pažvelkite, – eunuchų falcetus nustelbė ir nutildė Karaliaus bosas, – koks jis panašus į Embrioną, koks jis nuogas ir menkas, kaip dreba iš baimės mirti! Pažvelkite, kokios tuščios jo akys, – jos panašios į akiduobes su erzacais... Ponios ir ponai, damos ir džentelmenai, nejaugi tai – ŽMOGUS? Ar jums negaila jo?

– Gaila! Gaila!

– Ar jūs mylite jį?

– Mylime! Mylime! Mylime!

– Tai suteikite jam Jėgą!

– Suteikime! Suteikime! Iš gailesčio ir meilės suteikime, jam Jėgą!

– O Gražiausioji Moterie, pagimdyk vaiką iš naujo. Pagimdyk savo Vaiką iš naujo, Vaisingiausioji!

Moteris su Iltimis paėmė Mantą ant rankų ir tarė:

– Aš myliu jį.

– Bis! – suriko pats mažiausias gnomas, į kurį niekas nekreipė net paties mažiausio dėmesio.

– Aš myliu jį, – pakartojo moteris, iš gailesčio atkreipusi dėmesį į mažiausiąjį gnomą, kuris tuoj pat palindo po stalu ir ėmė dėkingai bučiuoti gerosios gražuolės kojas.

– Tebūnie šviesa! – Karalius trenkė granito taurę į grindis, ir pasipylė kraujo lašai kaip kartečė, ir užgesino aukso sietyną, ir tapo tamsu akyse.

Mantas sukūkčiojo ir staiga išvydo gražuolės šlaunis:

– Įeik... – tarė moteris, ir Mantas įėjo į ją, *ir apakino sūnų* šviesa...

O kaip jis svajodavo! Vaizduotė nutiesdavo kelią į Tikslą, fantazija sukurdavo realius kelionės pojūčius, – basų kojų padais jis jausdavo Čikagos asfaltą ir Indijos šventyklų laiptus, jo delnai liesdavo švelniaodes aistringų moterų krūtis, *ir lūpos bučiuodavo lūpas*.

Jis prakaituodavo iš ekstazės Niujorko ir Niu Orleano džiazistų koncertuose, į kuriuos įsmukdavo, aišku, be bilieto. Jis juokaudavo su valkatomis, nušlifavusiais Amerikos vieškelius ir šunkelius, su prostitutėmis, kurios buvo vulgarios, bet nuoširdžios, jis imdavo interviu iš jaunų ir senų narkomanų („*What do you see?*“ – „*I see the Heart's World...*“*), jis sveikindavosi su krišnaistais, ištardamas burtažodį „Hari Krišna“, *ir žodis užburdavo lūpas*, kalbėdavosi su sektantais apie Dievą, nes kalbėtis su tikinčiaisiais apie niekus – beprasmiška, kaip ir kalbėti su netikinčiaisiais apie Dievą, jis stebėjo bitnikų palikuonis, kurie maištavo prieš visuomenę laisvu elgesiu, manydami, jog tai vienintelė išeitis, jis regėjo auksines vaikų, menininkų ir išminčių širdis, ir monetas, kurių skambesys aptraukdavo rūdimis širdies formos geležėles, girgždančias pūvančiose turtuolių ir politikų krūtinėse, jis atsimena (nes tai jau praeitis) ir hipių palikuonis – margaspalvius pankus su grandinėmis ant kūno, simbolizuojančiomis kalinių gyvenimą, kartu su jaunaisiais amerikiečiais – darbininkais ir bedarbiais, studentais ir moksleiviais – jis (incognito) rūkė marihuaną, klausydamasis, ką šneka apie pasaulį *the young suicides...***

Naktimis jis eidavo į jaukų barą, kuriame gražios merginos nešoko striptizo pagal auksinių dūdelių muziką. Naktinis baras būdavo pustuštis, scenoje griežė *minijazzband* ir šoko dainavo aistringa mergaitė, ir saksofonistas kas valandą skeldavo solo. O Mantas sėdėdavo už stalo, kvepiančio medžiu ir vynu, laukdamas, kol Bilis baigs solo ir ateis išgerti viskio be sodos, o paskui, jau kiek apsvaigęs nuo muzikos ir alkoholio, jis duodavo Mantui saksą ir sakydavo:

– *Blow*!***

Ir Mantas pūsdavo atvėsusį saksą, kuris Bilio rankose įkaisdavo nuo širdies įtampos ir įelektrintų pirštų, – tarp gyvybės ir metalo užsimegzdavo magnetinis ryšys, ir solo apogėjuj Bilis pavirsdavo dangaus ir žemės Jungtuku, Instrumentu, transliuojančiu transcendentinę muziką, – štai taip Mantas pūsdavo saksą – kaip genialusis Bilis.

Artėjant rytui, bare likdavo tik Mantas ir mergaitė, neskaitant saldžiai miegančio šeimininko negro, absoliučiai pasitikinčio savo

* „Ką tu regi?“– „Aš regiu širdies pasaulį...“ (Angl.)

** Jaunieji savižudžiai. (Angl.)

*** Pūsk! (Angl.)

jaunaisiais draugais, kurie, švytint požeminei priešaušrio pašvaistei, pradėdavo džiazo dialogus, nebūgštaudami, jog Lui pabus, nes miegodamas tas visiškai apkursdavo.

– Juap ta ra ra joup ta la tra lia ram pa tri lia ta ta dan!

– Cha cha cha ba ra ba cha – do do do di da di den – li lia lium – juap ta ti tin!

– Lia lia li li ra ra ri ri bo bo-o!

– Uabarata nanaraliabotato didinanaratata tititibo-o!

Mantas užšokdavo ant scenos, ištiesdavo ranką Džeinei, ir jie mozaikinės priešaušrio freskos šviesoje duetu atlikdavo vokalinį hopą:

– Ba ra di bo lo la rim da bo bo ti čia ti la ri pa pa rai ga rai lia bo ti ram či ma am da hei bam lio lio lio lililia lio lio lio džu dži ha ho hei ha tu juam pa da ram ti tri ti ra bam tu džia džu dže dž d d gg d d g g pp-p-pap-p-ap-uap mo di nai či či ša dzin dzan dzen... – ir baigdavo mantros „Hari Krišna“ improvizacija, *ir žodžiai užburdavo lūpas.*

Šeimininkas pabusdavo, įeidavo į baro salę ir pamatydavo giesmininkus, besibučiuojančius aušros šviesoje. Netardamas nė žodžio, jis išgerdavo rytinę viskio dozę ir išeidavo į gatvę pasigrožėti saulėtekiu miesto dugne...

– Na, Cikai, ką pasakysi?

Jie stovėjo prieš barzdočiaus paveikslą, pradėtą ir užbaigtą čia, šioje palatoje. Iš paveikslo į juos žvelgė meniškai įprasmintas beprotis, įrėmintas lange su baltomis grotomis. Lango rėmai tiksliai sutapo su paveikslo rėmais.

– Štai prikalsiu jį prie sienos, ir mes turėsime ištikimą draugą! – bosu nusikvatojo barzdočius. – Ką tu pasakysi, Cikai?

Cikas įkvėptai bandė pasiekti liežuviu nosies galiuką, žiūrėdamas į meniškai gilias bepročio akis. Kai bandymas pavyko, Cikas įtraukė ištampytą, pavargusį liežuvį į burną ir sumekeno:

– Žmogus iš prigimties yra kūrėjas, nes jo prigimtis – dieviška.

– Cikai! – supyko barzdočius. – Kieno citata?

– O man angelas pasakė! – suspigo Cikas ir pasikasė klyną. – Naktį į mane nusileido angeliukas, jo balti balti sparneliai kuteno mano širdį, va!

– Durnius! – reziumavo barzdočius ir norėjo nusispjauti, bet nebuvo kur, todėl nurijo apmaudo seiles ir įbedė beprotišką žvilgsnį į ho-

munkulo akis, regินčias pasaulį pro baltas baltas (kaip angelo plunksnos) grotas.

– Sakyk, Cikai, po velnių, kaip žmogus – patiko tau paveikslas ar ne?

– Tavo prigimtis – dieviška, o pats esi durnius! – kerštingai atkirto Cikas. – Todėl man ir patiko šitas paveikslėlis.

– Paveikslėlis... – įsižeidęs nutęsė barzdočius ir pasikasė šiurkščią juodą barzdą. – O gal tu, rupke, ir teisus. Nes, cha, cha, ir pats esi durnius, tik prigimtis, ačiū Dievui, dieviška!

Pusgalvis ar pusdievis
eina, dūdą pūsdamas?..

Jis atsisakė ne draugų ir priešų, o bendravimo su jais. Todėl vieninteliu draugu ir mylimiausiu priešu tapo jis pats. Šis tapsmas, regėjimo metamorfozė, atvėrė Mantui naujai suteptus vartelius į apžvalgos aikštelę, į Laboratoriją, kurioje likimas eksperimentuoja su žmogumi, eksperimentuojančiu su likimu.

Tai lemtingos operacijos, vykstančios violetinėj amžinybės šviesoj. Ir žmogus atsiduria ant operacinio stalo – kaip išprotėjęs chirurgas, operuojantis save burtažodžiais.

„Poetas – likimo ligonis..." – sakė vienas iš likimo ligonių.

Mantas nepažinojo Vienatvės. Jis žinojo tik jos vardą. Bet asmeniškai jis nepažinojo tos, kurią tik asmeniškai ir teįmanoma pažinti: Vienatvė – intymi deivė, mylinti ir neapkenčianti to, kuris neapkenčia ir myli. O tada, kai kraustaisi iš proto į ugnį, tik tada ji paskambina erdvės telefonu ir paskiria pasimatymą, ir tampa motina, seserim, drauge ir meilužė.

Jis įėjo į „Rotondą", ir tuoj pat pora balsų unisonu sušuko jo vardą, bet jis neatsisuko, tik atsistojo eilės gale ir įbedė žvilgsnį į rudą sieną, į trupantį tinką, kuris pabrėžtinai priminė, kad ruduo jau merdėja.

Draugiškas unisonas nepasikartojo: Mantas buvo suprastas! O gal tie, šaukiantieji, tiesiog įsižeidė? Nesvarbu. Svarbiausia, kad jie atstojo nuo Manto, ir teks kantriai laukti, kol jis išeis iš beprotybės vandenų, kurių paviršius – toks ramus, o vandens gelmėje – ugnis.

– Laba diena, teta Maša.

– O! Privet, privet, moj milenkij. Gde prapadal?*

– Aš sirgau.

– Bedninkij ty moj!..**

– Puodelį kavos, – greitai ištarė Mantas ir nusišypsojo.

Teta Maša – labai gera moteris. Jos jaunystė buvo romantiškai nuodėminga, nes ir dabar keturiasdešimtmetės kavinės karalienės akyse spindėjo ugniniai aistros rutuliukai, o aplinkui – viliūgiškų raukšlelių voratinklis.

– A gde tvaja devuška?*** – ilgesingu balsu paklausė ji, paduodama kavą.

– Ujechala maja devuška, ujechala...**** – Mantas nutaisė tokią miną lyg skėstelėtų rankomis.

– A-a... – nutęsė teta Maša ir tapo panaši į filosofę, vilkinčią dėmėtą togą. – Ujechala... I ja uježiaju, ja tože...*****

– Kak?!******

– Zavtra – kaniec sizona... Vot tak, milenkij...*******

Žmonės eilėje ėmė bruzdėti.

– Kiek galima plepėti! – subaubė storas vyriškis raudonu išvargusiu veidu.

– Taip taip, tiesiog neįmanoma... – pritarė ne ką tiesesnė moteriškė, įsikibus jam į parankę.

– Iki pasimatymo, teta Maša, iki pasimatymo kitąmet, iki pavasario. Laimingų Naujųjų!

– Sčestliva, synok, – karalienė nuliūdo, bet paskui nusijuokė. – Kofe teperj budiš pitj doma, vmeste s devuškoj... jesli verniotsa...********

Ir pamerkė akimi. Mantas atsakė tuo pačiu ir pasitraukė nuo langelio. Žmonės nusekė jį piktais žvilgsniais.

Teta Maša tūkstantąjį kartą perdien klausiamai pakėlė akis.

– Tortą. Tą, su roželėmis, – sududeno storas vyriškis, o ne ką liesesnė moteriškė, įsikibusi jam į parankę, pritarė ir patvirtino: – Taip taip, su roželėmis...

* O! Sveikas, sveikas, mano mielasis. Kur buvai dingęs? (Rus.)

** Vargšeli tu mano!.. (Rus.)

*** O kur tavo mergaitė? (Rus.)

**** Išvažiavo mano mergaitė, išvažiavo... (Rus.)

***** Išvažiavo... Ir aš išvažiuoju, aš irgi... (Rus.)

****** Kaip?! (rus.)

******* Rytoj – sezono pabaiga... Taip, mielasis... (Rus.)

******** Laimingai, sūneli. Kavą dabar gersi namie, kartu su mergaite... jeigu sugrįš... (Rus.)

Visi staliukai buvo užimti. Mantas apsuko aplink „Rotondos“ ašį garbės ratą, bet visi staliukai buvo užimti. Lankytojai sėdėjo patogiai atsilošę, tvirtai prispaudę nugaras prie atlošų ir sėdynes prie sėdynių – kaip avialainerio keleiviai. „Gerbiami klientai, prašom atsisegti diržus!“ Ir sėdi keleiviai klientai avialainerio „Rotonda“ kavinėje, atsisegę diržus arba viršutines kelnių sagas (o moterys – prasegusios sijonų užtrauktukus), ir kerta, kiek lenda, ir geria, kiek telpa, ir rūko, kol užtenka deguonies. O kai nebelenda, nebetelpa ir nebeužtenka deguonies... – avialaineris skrenda rūke, salone – butaforiniai dūmai, ir atrodo, jog nėra metalo sienų, – keleiviai skrenda sprangioje erdvėje ir krenta žemyn kaip vieniši lėktuvėliai, ir nebeatrodo, jog pasaulis – butaforinis.

– Labas vakaras.

Mantas atsisuko ir išvydo Anabazį.

– Štai ir pasimatėme. Sėsk, – jis mandagiai pasiūlė kėdę, ir Mantas atsisėdo už staliuko tiesiai prieš Anabazį. Iš abiejų pusių sėdėjo po merginą. Iš kairės – blondinė, iš dešinės – brunetė. Anabazis – šatenas, o Mantas – šviesiaplaukis, bet ne blondinas.

– *What is your name*?* – staiga paklausė brunetė, ranka persibraukė plaukus ir koketiškai nusišypsojo.

– Mantas. *And what is yours*?**

– Ou! – nusikvatojo mergina. – *You speak English, don't you? It's fine! My name is Žozefina.****

– O jūsų? – kreipėsi jis į blondinę.

– Ramunė, – tyliai atsakė ta.

– Ramūnė, – pataisė Anabazis. – Lyriška kaip ramunė ir vyriška kaip ramybė. Todėl esi Ramūnė.

– O tu – Ana Bezė, – pasakė Ramunė.

– Kodėl? – ištarė Anabazis ir pakėlė antakius virš akinių rėmelių.

– Todėl, kad esi vyriškos lyties prostitutė, iš išorės panaši į kapitalistinį pyragaitį.

Mantas nustebo: nieko sau Ramūnė. Anabazis atlaidžiai atsiduso.

– Palaidūnės moralistės – štai kas mano gražuolės, – nepiktai įgėlė jis, bet įgėlė, nes brunetė smeigė ir savo geluonį:

* Koks jūsų vardas? (Angl.)

** O jūsų? (Angl.)

*** Ak, jūs kalbate angliškai? Nuostabu! Mano vardas Žozefina. (Angl.)

– O tu – suteneris.

Anabazis bakstelėjo nuorūka jai į ranką, brunetė sukliko ir išmetė puoduką su kava – puodukas skambiai sudužo, o kava išsiliejo ant šviesios gėlėtos suknelės.

– Prakeiktas suteneris!

– Madam... – naujųjų laikų kazanova santūriai nusišypsojo, slėpdamas išpuvusius dantis.

– Suteneris suteneris suteneris! Šlykštus bedantis suteneris! Ir tavo tėvas suteneris! O tavo motina – viešnamio šliundra. Šliurė tam daiktui...

Anabazis pakilo nuo kėdės ir skėlė merginai skambų antausį. Žmonės juokėsi ir stebėjo gatvinę pjesę, nekantriai laukdami atomazgos. Mantas lėtai atsistojo.

– Žmonės! – klykė brunetė, juokdamasi pro nuoskaudos, pykčio ir gėdos ašaras. – Žiūrėkite – gyvas suteneris! Ne knygoj, ne filme, ne užsieny, čia – grynakraujis nacionalinis suteneris! Jo motinos smegenys sprogo nuo sifilio auglio!

Brunetė pravirko iš juoko, paskui susmuko ant plastmasinės kėdės ir ėmė raudoti, vis minėdama Dievo sūnaus vardą.

– Tai baisu, – tarė Mantas.

– Jūs tik paklausykite, – Anabazio lūpos iškrypo.

Mantas apžvelgė publiką, godžiai laukiančią pigaus, bet magiško triuko, čiupo Anabaziui už nasrų, suvarydamas kietus pirštus į žandus, ir stumtelėjo jį lengvai kaip lieso girtuoklėlio iškamšą. Iškamša užkliuvo už kėdės, sukriokė ir sunkiai dribo ant betono grindų.

– Anabazi, ar tai tu? – tyčia nustebo Ramunė-Ramūnė ir padavė kazanovai akinius su išbyrėjusiais stiklais. – Užsidėk, jei nieko nematysi, tai bent oriau atrodysi. Žinote, toks džentelmenas su išpuvusiais dantimis, tuščiomis akimis ir aistra pasruvusia širdimi. Bazilijau, jei tu gyvas, ištark „miau“!

– Miau! – sulojo Anabazis-Bazilijus ir urgzdamas puolė Mantą.

– Jėzau! – suspigo moterys iš publikos. – Milicija!

– A u nas net tilifona...* – progiesmiu išdainavo teta Maša, įsirėminusi kavinės tarpdury ir įsirėmusi rankomis į šonus: jai patiko sudegę teatrai, karo lauko balaganai, o aktorius, kvepiančius gyvenimo paraku,

* O pas mus nėra telefono... (Rus.)

mylėjo kaip savo vaikus, pamestus jaunystės aistrų džiunglėse ir atrastus gatvių labirinte (nes ten, kur augo džiunglės, dabar – išasfaltuotas labirintas... Ieškok ten, kur pametei!).

– Kur artimiausias telefonas automatas?! – nesavu balsu suklykė moteriškė su tortu.

– Kak vsegda – za uglom!*

– Ach ty, staraja kurva!** – suspigo moteriškė ir užsimiršusi trenkė tetai Mašai per galvą tortu su roželėmis. Kartoninė dėžė iširo, ir brangus spalvotas skanėstas sutižo į pilką ir šaltą betoną.

– Mūsų tortas!.. – beviltiškai sustūgo raudonveidis storulis.

Ramunė ir Žozefina, atsirėmusios į sieną, šypsojosi ir pusbalsiu aptarinėjo padėtį taip ramiai, lyg būtų eilinio spektaklio recenzentės.

Teta Maša – kavinės karalienė – grybštelėjo ranka gabalą torto ir tiksliai uždėjo ant storulės, storulio žmonos, veido spalvotą kosmetinę kaukę.

– Bravo! – iš visos širdies suriko pora aktorių – pamestinukų (vienas iš jų – Princas). – Bravo, mamaša!

Karalienė oriai linktelėjo ir pasislėpė nuo maištininkų „Rotondos" rūmų ašyje, kur atsisėdo į plastmasinį sostą ir filosofiškai nusikeikė, nes visus pasaulio keiksmažodžius įmanoma tik filosofiškai įprasminti. Karalienės tarnas – jaunas retaūsis oficiantas – supratingai šyptelėjo ir uždarė stebuklingąjį rūmų langelį. Eilė iširo, o jos nareliai nuriedėjo kas sau. Oficiantas pastatė ant klijuote aptraukto stalo dvi taures ir skaniausio vyno butelį.

– Vot i kanec***, – karalienė dantimis nulupo kamščio karūnėlę ir išspjovė ją į šiukšlių dėžę.

Jie gėrė senamiesčio namo palėpėje, gėrė pigų bjaurų vyną, ir po kiekvieno gurkšnio jų kūnus nupurtydavo alkoholio ir vėsos elektra.

– Žozefina... Eisena elegantiška, o širdis – kaip skylė. Pas Ramunę – atvirkščiai, chachachacha.

– Anabazi... tu... esi... skuduras.

– Taip, aš esu, – Anabazis filosofiškai pažvelgė į save, – skuduras.

– Bet juk tai, juk tai...

* Kaip visada – už kampo! (Rus.)

** Ak tu, sena kekše! (Rus.)

*** Štai ir pabaiga. (Rus.)

– Baisu. O tu, tu esi vaikelis, naivuolis, idealistas, bet... po velnių, koks tu idealistas, jei sakai, jog esu skuduras, ir tai yra baisu... Nežinau, kas tu esi.

– Aš esu, – Mantas atsistojo ir susvyravo, – girtas!

Anabazis iš juoko užspringo vynu ir užsikosėjo. Tamsoje atrodė, jog sukasi subraižyta džiazo plokštelė, užsikirtusi ties arogantiško dainininko kosuliu. Bet kosulys nutilo, patefono kojelė peršoko įbrėžimą, ir dainininkas išdainavo:

– Tu esi šaunus vaikinas. Šaunėk ir toliau. Šauk rytoj toliau nei vakar! Užtaisyk širdies pistoletą taip, kad vietoj šovinio neišlėktų garsas „piš", kaip kad iš...

– Nutilk!

Tamsoje tapo tylu. Abu sugėrovai tartum prabudo ir išgirdo prislopintą triukšmą, tokį triukšmą, lyg ant miesto būtų uždėtas duslintuvas.

Anabazis pateliūskavo vyną ir konstatavo:

– Liko pusė. O mano krepšy – pilnas. Tai gerai, labai gerai... – ir užtraukė: – Šaltą naktį apkase sėdi du kareiviai, šaltą naktį danguje dėbso mėnuo kreivas, šaltą naktį apkase sėdi du kareiviai ir degtinę geria jie už dievulį kreivą...

– Nutilk!

– Tai liaudies poezija, kvaily. Juk aš – liaudies dalis!

– Nutilk, tu...

– Tu pats nutilk. Nutilk ir klausykis. Klausykis lopšinės, vaikeli, nes kitaip užmigsi. O jei užmigsi – amen!

– Tai liaudies išmintis?

– Tai spontaniškas folkloras iš asmeninio pasąmonės archyvo.

– Bet juk tu pats miegi. Ir kalbi pro miegus, sapnuodamas pasąmonės nesąmones!

– Ką tu žinai... apie gyvenimo sapnus... Ar gali tu atskirti gyvenimą nuo sapno? Ne, negali at-skir-ti, negali! Kas gali? Niekas. Sapnas – tai viena iš būties formų. *Tour de force**. Še, išgerk!

Mantas užsivertė butelį ir išgėrė vyną iki dugno. Butelį numetė ant grindų, ir stiklas atsitrenkė į stiklą, nes ne pirmą kartą šioje palėpėje butelis metamas ant grindų ir stiklas atsitrenkia į stiklą.

* Jėgos demonstravimas. (Pranc.)

– Nutilk!!! – staiga visa gerkle suriko Mantas, atsisėdo ant purvinų, dvokiančių grindų ir pradėjo kūkčioti, – plokštelė užsikirto ties dainininko solo.

– Kas tau, vaikeli?

– Jus niekšai, jūs visi esate niekšai, niekšai, niekšai, niekšai, niek-šai!..

– Nebijok, vaikeli, – tu ne vienas, ne vienišas. Ir tu esi mažas, bet niekšelis. Niekšekutis. Nebijok, kad esi tik niekutis. Kad nesi prezidentas. Nebijok, – pasaulyje gyvena milijardas laukinių, milijardas – niekšų ir milijardas – herojų. O du milijardai – tokių kaip tu. Sunku tau, bet nebijok, nes tokių kaip tu – dauguma!

Gerti. Gerti. Gerti.

– Sveikas, kaip laikaisi?

– Ačiū, gerai. O tu?

Pažįstamas dviprasmiškai išsišiepė:

– Geriu. Jau dvi savaites...

– Koks rekordas?

– Trys mėnesiai.

– Tu velniškai ištvermingas.

– Nežmoniškai. Nekalbant apie mėnesius, praleistus ligoninėj, – po gydymo visiškai išskydau. Niekaip negaliu negerti. Ir moteris myliu, ir knygas skaitau – nepadeda. Kaput.

– Eime. Aš vaišinu.

– Puiku. Tu šaunus vaikinas!

Jie atsisėdo prie baro ir užsisakė po šimtgramį degtinės.

– Balta pradžia.

– Juoda pabaiga.

– Cha cha cha, – nusikvatojo abu.

– O! – pažįstamas iškėlė pirštą. – Padeklamuosiu tau naujausią savo eilėraštį. Tu pirmasis klausytojas. Eilėraštis vadinasi „Porno grafaitė“. Skiriu pirmosios pasaulyje pornografinės nuotraukos fotografui. Nagi, klausyk.

– Mylimas mano... – suaimanavo
grafaitė arklidėje ir lyg paklydėlė
užsivertė putnų sijoną ant nugaros.
– Ny-y-ha-ha-lia! – sužvingo ponis,
ir tapo panelė kalta kumele...

– Na, kaip?

– Arkliškai.

– Tu nesupratai, juk tai apie...

– Supratau. Tikiuosi, kad kiti tavo eilėraščiai geresni.

– Nežinau, nežinau... O tu nerašai?

– Rašau.

– Aš visada maniau, jog esi poetas. Juk tu – poetas?

– Jaunasis.

– Tamsta myli dvasios apraiškas, esi kampuotas, bet ugningas. Skustuvas ir sviestas, – jis nutaisė paslaptingą, gudrų veidą.

– Geriu už poeziją, – Mantas pakėlė taurelę.

– Banalu, seni. Banalu.

– Geriu už poeziją, – atkakliai pakartojo Mantas ir išgėrė degtinę iki dugno.

– O aš geriu... Geriu už laisvę!

– Audriau!

Pažįstamas atsisuko ir pamatė savo žmoną.

– Štai ir laisvė, – nusišaipė Mantas.

– K čiortu*, – tarė Audrius, išgėrė degtinę ir nusipurtė. – Kokia nuostabi bjaurybė. Geriu nuo šešiolikos metų... pala... kiek čia... dabar man dvidešimt dveji... taip... Šešeri metai... ir negaliu priprasti... purto... organizmo pasipriešinimas... bet materiją reikia nugalėti... o lia lia...

– Tu jau girtas.

– Aš?! – Audrius pasisuko visu kūnu ir vos nenulėkė nuo aukštos kėdės.

– Tu.

– Cha cha cha cha. Aš blaivus kaip pienburnis!

– Audriau, eime namo... Vaikas liko vienas... Eime...

Žmona tiesiog maldavo. Audrius laikėsi kaip girtas liūtas. Žmona maldavo.

– Neisiu! – riaumojo liūtas. – Eik pati... vaikas liko vienas... kodėl – vienas? Aš klausiu!

– Audriau, eime namo...

– Viešpatie! Man iki gyvo kaulo įkyrėjo šita scena... Turėkim omenyse, – jis pasisuko į Mantą, – kad ši scena kartojasi amžių amžius, o

* Velniop. (Rus.)

ir dabar (esu įsitikinęs!), šią sekundę, ji vyksta įvairiausiuose pasaulio taškuos, – blaivi žmona – teigiamas socialinis elementas – traukia kaip magnetas neigiamą socialinį elementą – girtą vyrą... Traukia namo, o tas, cha cha, nė iš vietos... Silpnas magnetas!

– Audriau...

– Viso gero, brangioji. Eik pas vaiką, – jis švelniai stumtelėjo žmoną nuo savęs. – Nebijok – naktį grįšiu.

Žmona nieko neatsakė. Tik pažvelgė vyrui į akis. Bet vyras nusisuko, ir žmona nuėjo. Pas vaiką, kuris liko vienas.

– Graži tavo žmona.

– Ai, – susiraukė Audrius, numodamas ranka. – Kas iš to?

– Grožis.

– Tikiuosi, poete, kad gausi ne bjauresnę mergytę. Bet, žinai, kai kasnakt su ja... na...

– Tavo žmona yra graži. Viskas.

– Gerai gerai. Tyliu.

Audrius užsikniaubė ant stalo.

– Ei, – barmenas palietė jo petį. – Prašom išeiti. Čia ne nakvynės namai.

Net ir suprasdamas, kad barmenas teisus, Mantas pajuto jam neapykantą. Jis atplėšė Audrių nuo baro, ir jie persėdo prie staliuko.

– T-t-u... ššš-aunus... vyras... Vyras?.. Vyras!

– Gulėk ir nekrutėk.

Audrius vėl užsikniaubė ant stalo. Akiniuotas džentelmenas, sėdintis priešais Mantą, nenatūraliai atsikosėjo, bet nuo stalo nepakilo: gėrė degtinės ir mangų sulčių kokteilį. Prie stalo atsisėdo džentelmeno draugas (kolega, sugėrovas, oponentas), nuo baro atsinešdamas dar du kokteilius.

– Remigijau, kodėl tu jiems nepasakei, kad čia užimta? – kreipėsi jis į akiniuotį, paskui į Mantą: – Čia užimta.

– Mes išeisime, kai tik ateis tie, kuriems užėmėte vietas.

Bet nedžentelmeniškas oponentas nė nemanė nusileisti.

– Seni, tau buvo pasakyta aiškiai – išnyk!

Mantas demonstratyviai išsitraukė „Vakarines naujienas". Tai ir buvo atsakymas.

– Remigijau, ar tau neatrodo, kad šitas... tipas per daug sau leidžia?

– Atrodo, – santūriai šyptelėjo tas.

– Ponai, skelbimas kaip tik jums! „Vilniaus gyventojų dėmesiui!" Jūs – Vilniaus gyventojai?

– Vilniaus, Vilniaus, – nuožmiai iškošė augalotas džentelmeno draugas.

– Nuostabu. „Ukmergės g. veikia Maskvos kilnojamas zoocirkas, kurio voljeruose demonstruojami liūtai, tigrai, panteros, leopardai, hieniniai šunys, afrikietiškas begemotas, daugybė beždžionių, paukščių ir kitų gyvūnų. Grobuonių maitinimas 18 val." Ponai, kaip gaila, kad jūs pavėlavote į vakarienę!

– Nieko, nieko, – nusijuokė augalotasis (kultūristas) ir atsistojo. – Tu būsi paskutinė šios dienos vakarienė. Eime.

Jis sugniaužė Manto petį mėsinga letena ir trūktelėjo į save. Mantas nė nesujudėjo, ir letena nusprūdo.

– A-a, – išsišiepė kultūristas. – Maištingasis Mikimauzas!

– Nesižemink, bičiuli, – sučiulbo akiniuotis.

– Remi, jis gi prašyte prašosi... Imsiu ir duosiu. Kodėl gi ne? O, kiaulė prabunda!

Audrius sunkiai pakėlė galvą ir pablūdusiu žvilgsniu apsižvalgė.

– B-ba-ba-ras?

– Aha, baras, – tarė kultūristas. – O dabar – viso gero. Teatras barbarams užsidaro.

– Kas jis toks? – Audrius kreipėsi į Mantą. – Po-o-etas? Aš jo nepažįstu. Su-su-pa... žindink!

– Eime į gatvę – ten ir susipažinsime.

– Jis yra asilas, – abejingai paaiškino Mantas. – Jo smegenys – kaip kalafioras.

– Ką tu pasakei?

– Sakau, kad tamstos smegenų pajėgumas – vienas kalafioras. Yra toks debilizmo matavimo vienetas.

– Tai jau virš, – nustebo džentelmeniškasis akiniuotis. – Drauguži, kaip tau atrodo?

– Taip, – kultūristo veidas persikreipė.

– Vyrai! – sukriokė Audrius. – Vyrai!

– Tu tik paklausyk – paršas, o gieda.

Staiga prie jų stalo prisistatė barmenas.

– Išeikite arba išmesim. Aišku?

– Aišku.

– Seni... – bandė priešintis Audrius.
– Aš pasakiau. Greitai!
– O mes ne su jais...
– Jums nieko ir nesakau.
– Na, ar negirdėjot, kas jums pasakyta?
– Mes tuoj pat išeisim, tuoj pat.
– Ne tuoj pat, o dabar. Arba...
– Gerai, mes išeiname. Ačiū už dėmesį. Iki pasimatymo.

Mantas suėmė Audrių už pažastų ir bandė pakelti, tačiau tas ėmė mieguistai priešintis.

– Aš... niekur! Čia mano... ich! Namai... hk.
– Pasitraukit. Išvesiu.

Mantas užlaužė Audriui ranką ir išvilko jį į gatvę – bejėgišką ir vertą publikos pasigailėjimo. Barmenas ir akiniuotis liko bare, o kultūristas išėjo pasigėrėti reginiu. Audrius apsikabino Mantą per pečius ir garsiai užtraukė užstalinės liaudies dainą.

– Audriau, nutilk. Nutilk. Aš tave kaip mylimą parnešiu į namus. O lia lia, taip?

– Taip, – kinktelėjo galva pažįstamas.

– Štai dabar ir susipažinsime, – kultūristas priėjo prie jų ir ištiesė Mantui ranką. – Mano vardas Rimantas.

– Mano – Mantas, – tarė Mantas, bet rankos neištiesė.

– O! Mes beveik bendravardžiai. Man labai nemalonu. Vadinkite mane tiesiog Rimu. Bjauru, kai priešo vardas panašus į mano. O tamstos vardas, rodos, Audrius?

– Audrius, – patvirtino tas ir naiviai ištiesė ranką. Rimas draugiškai ją paspaudė ir taip trūktelėjo į save, kad abu draugai nugriuvo ant grindinio. Audrius nežmoniškai sudejavo, glausdamas dešinę ranką prie krūtinės. Mantas atsistojo ir spyrė kultūristui į tarpukojį. Ponas Rimantas sustenėjo ir iš skausmo atsisėdo į balą. Mantas čiupo draugą už pažastų ir greitai nutempė jį už posūkio, į tarpuvartę, kur abu pasislėpė seno namo laiptinėje.

– Ranką... Ranką... – aimanavo Audrius.

– Labai gerai, – staiga įtūžo Mantas. – Tavo žmonelė medikė. Štai surūkysiu cigaretę ir – pas tave į svečius. Ten tau suteiks greitąją meilės pagalbą.

– Duok cigaretę...

Mantas įkišo ranką į švarko kišenę, iš kurios kyšojo tūtele susuktas laikraštis, ir ištraukė pakelį „Kosmoso“.

– Tu inteligentas? Chr-cha-ch! „Kosmosas“, laikraštis... O! Padeklamuosiu tau patį naujausią savo eilėraštį...

– Ačiū, aš jau girdėjau.

– Negirdėjai. Čia kitas. Jie abu yra patys naujausi. Šitas vadinasi „Popierinis laikraštis“. Skiriu inteligentijai, arba žmonių tipui, kurį rusai vadina BIČ.

– Bič?! Bičai?

– Byvšij inteligentnyj čelavek!*

– Bitnikai, bičai, bič...

– Dėmesio, eilėraštis!

Jis užsirūkė, įbedė žvilgsnį į Manto veidą ir kimiu balsu, lėtai lėtai, skausmingai (ranka?!) išdeklamavo:

Ir vėl tu atsivertei laikraštį vėl
ir ką tu tikiesi atrasti jame
ir kokią atrakciją nori atrasti
LAIKRAŠTIS–ŠVENTRAŠTIS–ŠVENTĖ
ir vėl tu atsivertei laikraštį vėl
tu smėlinį laikrodį apvertei bet
jis nieko nerodo tik smėlį ir vėl

– Na, kaip?

Mantas uždegė laikraščio tūtą ir atsargiai prisidegė cigaretę.

– Ačiū, seni.

– Pelenai...

Audriaus namuose trenkė kūdikio šlapimu ir motinos pienu. Pastebėjęs, kad Mantas susiraukė, šeimininkas pasišaipė:

– Palauk, palauk, – ir tau rojaus mėšlas kvepės.

– Eik, eik.

Jis paguldė Audrių ant lovos ir nuėjo į virtuvę gerti arbatos. Žmonėlė greitais žingsniukais ištipeno iš virtuvės pas vyrą. „Kokia drovi

* Buvęs inteligentiškas žmogus! (Rus.)

mergaičiukė.“ Medinėje lovelėje su grotomis gyveno jų vaikas. Pajutęs namuose svečią, kūdikis pravirko. Mantas išgirdo, kaip Marytė išbėgo iš vyro kambario į miegamąjį. Žmonelė Marytė. Tragiška idilė. Ech! Marytė niūniavo lopšinę, Audrius – šlagerį, o Mantas siurbčiojo karštą mėtų arbatą ir mąstė apie gyvenimą.

Vaikas užmigo, ir Marytė sugrįžo į virtuvę. Mantas pajuto jai tėvišką švelnumą.

– Labai skani arbata, Maryte.

Mergina sukluso, įtariai pažvelgė į Mantą ir skaidriai nusijuokė.

– Arbata kaip arbata. Tik tu labai ištroškęs.

– Ne, ne, ne. Štai aš numalšinau troškulį, o arbatėlė – kaip gėrimas dykumų keleiviui.

– Tu amžinas keleivis, ir tavo troškulį gali numalšinti tik Absoliutas! Atspėjau?

– Atspėjai. Maryte...

Ji vėl sukluso, laukdama tęsinio. Tačiau žodinio tęsinio nebuvo. Mantas pakilo nuo taburetės, priėjo prie moters (ta žengė atgal, atsiremdama į sieną) ir švelniai paglostė tamsius plaukus. Marytė nusuko galvą.

– Audrius girtas... miega... tai manai...

– Ne. Tu ištikima. Tu nuostabi žmona, Maryte. Jūs abu esate ideali pora. Koks vaiko vardas?

– Andrius.

– Berniukas? O aš maniau, kad mergaitė... Kol nesi tėvas, sunku iš klyksmo atpažinti lytį. Berniukas... Jums abiem pasisekė... Moteris pagimdė vyrą... Iš moters išėjo ne moteris, ne mažytė jos kopija, ne – iš moters išėjo Vyras! Audrius tikriausiai pašėlo iš laimės?

– Jis norėjo mergaitės.

– ?!

– O gimė berniukas, bet... – ji užsikirto, – nesveikas.

Jie atsisėdo už virtuvinio stalo ir, gurkšnodami karštą mėtų arbatą, ėmė šnekėtis apie dykumą ir dangų, rojų ir oazę.

Randai bus balti tik po metų. O dabar buvo malonu žiūrėti į rožinius brūkšnius, panašius į vaiko lūpas. Jis liko gyvas, pažįstantis savižudybės skonį, tik balta oda... suraižyta... Tačiau šis aktas atskleidė paslaptį, kurios neįmanoma atskleisti žodžiu. Vieni nusižudo užsimerkę, o kosmonautus domina anaiptol ne metafizika. Tai nereiškia, kad priešingu

atveju jie būtinai pažintų švenčiausias būties paslaptis. Greičiausiai viskas apsiverstų ir pavirstų niekuo, t. y. paslaptimi, kurios neįmanoma atskleisti žodžiu.

...Bet juk negalima galvoti, kad žmogus žudosi ir nenusižudo vien iš smalsumo – kas bus toliau. Ir ne pažinimo troškulys tai. Tikroji savižudybės priežastis yra natūrali ir paprasta kaip visos reiškinių priežastys, kurios perkandamos, netekus pieninių dantų. Savižudybės priežastis yra mintis, nužudžiusi milijonus žmonių: „Gyvenimas Neįmanomas!" Žmogui, įkalintam šios minties vienutėje, nelieka nieko kito, tik paskutinį kartą pakeisti kaklaryšį – užsinerti virvę, kuri tartum ir skirta džiaustyti baltiniams kartu su jų savininkais.

Ir štai kilpa – ant kaklo, po kojom – klozetas, lieka tik nuleisti vandenį ir susilieti su Būtim. Prie šio savižudybės varianto noriu pridurti porą pažįstamo jaunojo poeto frazių. Kai analizavome „mirties kilpas", jaunasis poetas susiraukė ir švelniai sučiulbo:

– Kartis labai neestetiška.

– ?!

– Sėkla išsiveržia. Liežuvis išvirsta, ir akys išsprogsta. Jau geriau nusišauti.

Taigi kartis labai neestetiška. Tokiu atveju galima skusti barzdą, niūniuoti mėgstamiausią melodiją ir lyg netyčia persirėžti skustuvu Adomo obuolį. Paskui pasirišti po kaklu baltą servetėlę ir lėbauti su dangiško pasaulio gyventojais, laikantis žemiškos etikos ir estetikos.

Taigi, kai žmogus nusižudo – priežastis yra natūrali ir paprasta. O kodėl jis žudosi ir nenusižudo (neturiu galvoje tų, kuriuos atgaivina)? Priežastis irgi natūrali, kaip ir visos reiškinių priežastys, – savižudybės aktas *jau* pakeitė gyvenimą, kuris ką tik buvo neįmanomas – tokia iliuzija išgelbėjo taip pat milijonus nelaimingųjų.

Štai – savižudybė, ir štai – priežastis. Jokios paslapties, jokio dangaus, – gryniausia pornografija. Ir mūsų tikriausiai nepaguos faktas, kad gyvenimas priklauso nuo minties. Nes silpnutį žmogeliuką stipri mintis užmuša vietoj. Iš pasalų. (Stipri mintis – ne visada protinga.) O mintis yra tokia arba kitokia, priklausomai nuo viso žmogaus mechanizmo, kuris – tartum kontekstas jį lemiančiai minčiai.

Taigi randai bus balti tik po metų. Per tiek laiko įmanoma 365 kartus prisikelti iš numirusiųjų.

O gal geriau vieną ir paskutinį kartą nusišauti?

Jis sėdėjo aikštėje ant žalio suolo, žiūrėjo į Katedrą, Varpinę ir Gedimino kalną, ieškodamas daikto ar ženklo kaip stebuklo, kuris sukeltų naują būties pojūtį... Jis sėdėjo ant žalio suolo, kiek apgirtęs nuo alaus (jis niekada nemėgo alaus, tačiau turtingas nebuvo), – šviesiaplaukis jaunuolis, kokių yra milijonai. Jis abejingai žiūrėjo į praeivius, o praeiviai abejingai žvelgė į jį. Bet dažniausiai jie praeidavo, nė nepastebėdami sėdinčiojo. Vieni eina, kiti sėdi, vieni eina, kiti sėdi – visi jie yra praeiviai – praeiviai – praeiviai. Minia, judanti į Niekur. Kiekvienas narelis turi kažkokį menką tiksliuką, nevertą kito narelio dėmesio. Štai kas yra praeiviai.

Mantas užsirūkė gal šeštą cigaretę iš eilės. Jis nežinojo, ką ir galvoti. Jis pavargo. Nuo minčių, norų ir alkoholio. Jis pavargo. „Labai gaila, kad protingi žmonės negali būti protingi kiekvieną sekundę. Gaila."

Ir jis pagalvojo, kad visi JIE yra kvailiai didžiąja raide. Taip, JIE – praeiviai, kurių jis nepažįsta ir niekada nepažins. Štai ir ta miesčionė su bjauriu kambariniu šuniuku – kvailė. Štai ir kostiumuotas buržua su kvailai žvingaujančia atžala – kvailys. Štai ir du milicininkai fašistų veidais – kvailiai. Štai porelė ilgaplaukių, tituluojančių save hipiais ar bitnikais, ir būrelis skiauterėtų impotentiškų žmogeliukų, vadinančių save pankais, – visi JIE yra kvailiai mažąja ar didžiąja raide.

Jis nemėgo bendrauti su kvailiais. Mat jiems reikia kantriai ir nuosekliai aiškinti, kas yra kas.

Jis stovėjo balkone, rūkydamas cigaretę, žiūrėjo į miesto panoramą, į horizontą, žiūrėjo ir galvojo, kad štai stovi jis balkone, rūkydamas cigaretę, žiūri į miesto panoramą, į horizontą ir galvoja – rodos, pusę gyvenimo šitaip jis stovėjo balkone, žiūrėdamas į kitą gyvenimo pusę. Surūko cigaretę, išmeta, prisidega naują, surūko, išmeta, vėl užsirūko... Ir toks ilgesys suspengė širdy, nors melskis, tikėdamasis, kad atskris angelas, apkabins tave, ir nuskrisit abu į tolimus dangaus kraštus!

Jis stovėjo balkone, išmetė nuorūką, vėl užsirūkė ir galvojo, galvojo, galvojo... Mintys buvo pabiros, į smegenis, į vidinį pasaulį veržėsi įvairūs kvapai, garsai, spalvos, sukuriantys akvarelinį foną aštriems jausmams ir pabiroms mintims.

Ir staiga – konkreti mintis, kuri, atrodo, mezgėsi mezgėsi ir užsimezgė natūraliai ir neišvengiamai: „Mano gyvenimas – kaip romanas, kuriame veikia tik spalvos, garsai ir kvapai, o aš esu vienintelis

veikėjas, – jam nelemta vaidinti, jam lemta augti. Aplinka – butaforija, kintanti priklausomai nuo Augalo."

Toliau mintis nebesiplėtojo – ji buvo jau susiformavus. Būtent šitaip ir ne kitaip. O Mantas dar kartą tik įsidėmėjo minties žolelę, žinodamas, kad rytoj ją pamirš, nes praeitis jam ir tebuvo praeitimi, t. y. tuo, kas praeita, pereita, peržengta, pasiekta ir užbaigta tobulai (paradoksalu, tačiau visos klaidos yra tobulos).

Ir vėl į jo galvą kaip į krepšį pabiro pojūčių skiautės, sakinių skiemenys, begalinės erdvės skaidulos...

Mantas įėjo į „pasimatymų kamerą".

– Sveiki, – šaltai pasisveikino jis, nesišypsodamas ir neištiesdamas rankos.

– Mes tai sveiki, o kaip tamsta? – sukrizeno Adomas, tapšnodamas draugui per petį.

– Mantai, – dainingai ištarė Romas, – o mes tau dovanėlę atnešėm...

– Atėjot – gerai. Išeisit – bus dar geriau.

– Nejaugi beprotnamis daro ši-i-to-kią įtaką? – nusimaivė Romas. – Tai bent!

Mantas sukryžiavo rankas ant krūtinės.

– Draugai, ačiū už dėmesį. Iki kito pasimatymo. Aš pasakiau.

– Taip sakė Zaratustra... Gerai, Nyčės mokiny, mes išeinam. Bet žinok – elgiesi šlykščiai.

– Elgiuosi šlykščiai, – pakartojo Mantas. – Įsidėmėsiu. Iki grabo neužmiršiu. Ačiū.

– Ko jis taip maivosi? – Romas pasisuko į Adomą ir gūžtelėjo pečiais. Adomas sukuždėjo jam kažką į ausį. – A-a! Šit kas. Ei, beproti, dovana ant stalo. Iki pasimatymo laisvėje!

– Palaukit! – Mantas norėjo sustabdyti draugus, paaiškinti, apsiginti, bet abu tik atlaidžiai paniekinamai nusišypsojo ir išėjo, stipriai trenkdami durimis, kurios užsidarė labai švelniai, nes pagrindinis ligoninių bruožas – švelnumas.

Jis stovėjo prie grotuoto lango, godžiai rūkydamas „Belomorkanal" papirosą. Dangus buvo bespalvis, vėjas sūkuriavo lapus ir šiukšles, monotoniškas rudens ratų dardėjimas, laikraštis, priplaktas prie žemės kaip negyvas paukštis išskleistais sparnais. *Nukryžiuotas melas primena nukryžiuotą tiesą.*

Jis giliai įkvėpė sunkų papiroso dūmą ir sulaikė kvėpavimą. Krūtinės ląsta išsipūtė, galva svaigo, kūnas maloniai aptirpo. Mantas staigiai iškvėpė dūmus, ir kraujas plūstelėjo į galvą.

Į tualetą įėjo liesas vyrukas su siaurais, tankiais ūsiukais (tartum kailio atraižėlė, subtiliai priklijuota virš lūpos). Jis buvo panašus į civilizuotą čigoną.

Mantas nusisuko į langą, nenorėdamas būti atpažintas, tačiau čigoniškas vyrukas įkyriai kišo veidą į regėjimo lauką, kol vaikinas pagaliau teikėsi atkreipti į jį dėmesį.

– Drauguži, duok dūmą...

Mantas ištraukė iš pižamos kišenaitės pakelį papirosų ir pasiūlė Čigonui pasivaišinti.

– Ne, ne! Man tik vieną dūmelį. Duok užtraukt.

Ir jis ištiesė ranką prie vaikino veido. Mantas loštelėjo atgal.

– Kas tau? Man tik vieną dūmelį!

„Gal bepročiu apsimesti? – pagalvojo Mantas. – O gal?..“

– Imk. Čia kaip tik vienas dūmelis.

– Ačiū, – padėkojo tas kimiu balsu.

Uždarydamas duris, Mantas išgirdo chronišką kosulį.

– Čia gi žolė, – sušvokštė Čigonas, iškosėjęs dūmus kartu su keiksmais.

– Tėvai, jis girtas!

Motina bejėgiškai plastelėjo rankomis. Tėvas stovėjo koridoriuje, įsirėžęs basomis kojomis į grindis, ir panarinęs žilą galvą žvelgė į sūnų kaip senas bulius į jauną matadorą.

– Kur tu buvai, rupūže?

– Šunims šėką pjoviau.

– Jis dar akis draskys! – motinos balsas buvo kupinas nuoskaudos ir agresijos. Tai Mantą siutino. Kaip bręstantis berniukas negali pakęsti demonstratyvaus motinos švelnumo, užgaunančio savimeilę ar augantį nepriklausomybės jausmą, taip ir Mantą siutino nuoskauda ir agresija, provokuojanti švelnumą motinai. Jis nenorėjo būti švelnus. Švelnus kaip mergaitė. Jis jautė, kad yra ir vyriškas švelnumas, ir jautė jį savyje, tačiau tas jausmas kildavo prieš jo valią. Jis nenorėjo būti švelnus. Norėjo būti protingas. Išmintis pasiekiama širdies kaina, ir jis visada leisdavo suprasti, jog tai jo vieno reikalas, jog jis žino savo kelią, kaip ir tie, kuriems jis tai leisdavo suprasti. Tačiau tie dažniausiai jo

nesuprasdavo. „Aš esu jaunas, o jie – suaugę. Aš suprantu, kada elgiuosi klaidingai, bet negaliu elgtis kitaip, nes Klaida – tai būties pamoka. O jie, suaugėliai, užmiršo, kad žmogus yra amžinas mokinys.“

– Eik į kambarį – pasikalbėsim.

Sūnus ironiškai nusiviepė ir įėjo į svetainę. Tėvai suėjo iš paskos.

Mantas sėdėjo fotelyje, užsimetęs koją ant kojos, kovingas kaip gaidys. Kaire ranka jis pasitaisė ant nosies galo užsmukusius akinius ir pats pradėjo puolimą:

– Paskutinis teismas?

Motina sugniužusi sėdėjo ant sofos ir beviltiškai žiūrėjo į girtą sūnų. Virš jos galvos kabėjo didelis paveikslas, vaizduojantis žinomo dailininko *Madoną su duona*. Madonos galvą juosė rugių ir aguonų vainikas – aureolė, simbolizuojanti žemiškumą. Geltona toršero šviesa krito ant paveikslo, susiliedama su rugių ir aguonų šviesa.

– Kur ir su kuo gėrei?

„Dabar tėvas vaidins tardytoją-prokurorą, o motina – prokurorę-advokatę.“

– Bare ir vienas.

– Meluok, meluok, parše, – tėvas nervingai perkreipė lūpas, atsikrenkštė ir drebančiais pirštais prisidegė cigaretę.

– Aš tau sakau – bare ir vienas! Kokia prasmė meluoti? Ir nereikia panikos, juk ne keturpėsčiom namo grįžau. Ir neprimuštas, ir neprimušiau, ir nuo milicijos nebėgau. Išgėriau porą šimtų, ir viskas. Ką, negalima? Man jau devyniolika metų!

– Porą šimtų... Devyniolika... Ubagas tu, štai kas! Ar tu pinigus uždirbi? Aš klausiu tavęs, rupūže, už kieno pinigus geri? Už kieno?

– Tėvai, nereikia... – motiną užplūdo švelnumas. – Eik, sūneli, į savo kambarį.

– Niekur neik! Sėdėk ir klausyk. Dar pamatysiu tave tokį, – taip ir žinok...

– Tai gal geriau negrįžti? Aš visai nenoriu jūsų nervinti. Galime taip ir susitarti: išgeriu – negrįžtu. Tai kaip?

Tėvas, apstulbintas sūnaus įžūlumo, prarado amą.

– Sūneli, – motina kaip mokytoja mostelėjo skiausčiu delnu ir tęsė toliau tęvu balsu: – Mes tave išauginome, o tu mum akis plėšai? – spigiai užsuko ji.

– Neplėšau aš jum, – pabrėžė Mantas, – jokių akių!

Tėvas, apstulbintas sūnaus įžūlumo, atgavo amą.

– Negausi nė kapeikos. Viskas. Špygą čiulpsi, o ne cigaretę.

– Pats čiulpk špygą! – suriko sūnus, ir tuoj pat jam pasidarė baisu ir gėda, tačiau nuslėpė tai po maištininko kauke.

– Tin-gi-ny... – įtūžo ir motina – „advokatė-prokurorė“. – Eisi gatvių šluoti!

– Griovių kasti, rupūs miltai!

– Jis mus gyvus laidoja, – sukūkčiojo motina.

– Žinot ką... Tapsiu duobkasiu ir apsigyvensiu kapinėse!

– Tu jau dabar esi duobkasys, – suurzgė tėvas.

– Ir sau, ir mums kapą kasi, – motina pratęsė tėvo gaidą ir staiga pratrūko rauda: – Viešpatie Dieve, Jėzau švenčiausias, už ką man tokia koronė, už ką, Dieve tu mano, Dieve, atrodo, ir gera aš jam, ir myliu, ir vykdau menkiausią jo norą, o tas... o jis...

– Neverk, – Mantas sukando dantis, nes pajuto begalinį gailestį, nors motina anaiptol neįvykdė menkiausio jo noro. – Neverk!!!

– Raminkis, – metė tėvas nežinia kuriam iš jų.

Sūnus nutilo, bet motina teberaudojo, ir kuo toliau, tuo graudžiau, ir kuo graudžiau, tuo baisiau jautėsi sūnus.

– Še, paimk cigaretę, – tėvas ištiesė žmonai pakelį, ta atstūmė drebančią ranką, paskui čiupo cigaretę ir užsirūkė, vis tebeaimanuodama ir ašarodama.

– Kitą savaitę, – tėvas giliai užtraukė dūmą (nuorūka jau svilino pirštus), – kitą savaitę tu įsidarbinsi... Kai valgysi duoną iš savo prakaito, va tada galėsi...

Tėvo sakinį nutraukė piktas sūnaus juokas.

– Aš pabėgsiu iš namų!

– Sūneli...

– Pabėgsiu! Pabėgsiu! Pabėgsiu!

Sūnus atsistojo, bet staiga jį užpuolė sausas, plaučius raižantis kosulys.

– Sėsk, – drėbė tėvas, persibraukė žilus plaukus ir užgesino nuorūką. Mantas užuodė apsvilintos odos kvapą.

– Sėskis, sėskis, mes dar nebaigėm... Reikia vieną kartą pasikalbėti apie viską... Sūneli, na pasigailėk tu savo tėvo ir motinos... Mes gi nieko apie tave nežinom...

– Viską aš apie jį žinau!

– ...nei ką tu galvoji, nei kur tu eini, nei su kuo tu bendrauji, – beviltiškai, bet atkakliai tęsė motina.

Sūnus sudribo į fotelį. Jis pasijuto kaltas be kaltės. Tai buvo keistas, dvilypis jausmas, kai skauda ir protą, ir širdį, bet protą skauda nuo tiesos, o širdį – nuo melo. *Ir blaškosi siela tarp veidrodžių.*

– Poetas... – paniekinamai išsiviepė tėvas. – Genijus!

Sūnaus veidas susiraukšlėjo.

– Tėvai, – motina nutaisė švelnų balsą, – palauk...

– Kiek galima laukti, po velnių!

– Mes turime ramiai viską išsiaiškinti...

– Gal kalbėkimės interviu forma?!

– Labai daug žinai.

– Ir tu ne mažiau. Abu jūs labai daug žinote. Eruditai! Literatūros ir meno darbuotojai. Vei-kė-jai, – sukapojo sūnus. – Tačiau kas esu aš – jūsų vienintelis?..

– Taigi ir sakau, sūneli...

– Viską aš apie tave žinau, viską!

– Nieko! Absoliučiai nieko!

Riksmus nustelbė keleivinis avialaineris, kuris leidosi į aerodromą, esantį už penkiolikos kilometrų. Audringa tyla. Nutolus motorų ūžesiui, motina prabilo:

– Sūneli, tau negalima rūkyti. Kosėji kaip džiovininkas.

Mantas pasimėgaudamas užtraukė dūmą.

– Sūneli...

– Sūneli! Sūneli! Aš ne šunelis. Nuo pat vaikystės pravardžiuoji mane „kačiuku", „paukščiuku" ir taip toliau. Kaip gegutė – ku ku ku ku. O kai pavirstu tigru ar pterodaktiliu, štai tada tu kukuoji kitaip!

– Kaip kalbi su motina!

– Kokia galva, tokia ir kalba!

– Fiui, – nustebo tėvas, – savikritika?

– Ne, – sūnus atsistojo. – Erudicija!

Jis įžūliai pažvelgė tėvui į akis ir išėjo iš svetainės.

– Sūnau! – šūktelėjo tėvas.

– Ne! – atsiliepė tas, atsirėmęs kakta į sieną. Jo kūną purtė rauda, jis sukando dantis, norėdamas sustabdyti ašaras, bejėgiškai daužė kumščiu

į sieną, tartum kaltų į sielą paskutinį žodį, jis suvokė, kad toks gyvenimas yra beprasmis. – Ne!

Savaitę prieš išeidamas į laisvę Mantas jautėsi menkas, bet ugningas – tartum eitų riba tarp sielos ir kūno. Ir štai vieną rytą, tekant saulei, jis parašė eilėraštį, iš kurio liko tik pavadinimas ir epigrafas. Eilėraštis vadinosi „Ikaro pergalė“. Poezijos jame buvo mažoka, graži tik pati idėja – skrendančio į saulę Ikaro sparnai nesutirpo. O epigrafas – „Piemuo pats susiras avelę“. Eilėraštį perskaitė palatos elitas.

– Gražu, bet vaikiška, – reziumavo Barzdočius.

– Vaikiška, – patikslino Trečiakursis.

– Gražu! – nukirto Cikas. – O jūs – bjaurybės!

Ilgai nelaukęs, tiksliau pasakius, tą pačią minutę, Mantas suplėšė lapą su eilėraščiu į smulkius smulkius skutelius. Draskydamas popierių su savo rašliava, jis jausdavo begalinį pasitenkinimą, o kai išmesdavo šlamštą, tapdavo ramus kaip vienuolis po maldos. Kai „trys draugai“ ėmė priekaištauti dėl neapgalvoto veiksmo, Mantas pažadėjo jiems į dantis, o paskui nusijuokė:

– Trečiakursi ir Barzdočiau, man atrodo, kad visi jūsų paveikslai – tai įkūnyti neapgalvoti veiksmai!

Abu dailininkai žioptelėjo, nesumesdami, kaip kitaip sureaguoti į akibrokštą, o Cikas suspigo iš džiaugsmo ir ėmė deklamuoti tiesiai iš galvos:

– Klausykite keistojo augalo balso, spuoguoti liliputai, klausykite – gieda aguonos vaikelis, tuščia jo galva, bet širdelė jo – žemė, klausykit, spuoguoti vaškiniai paminklai...

Trečiakursis šią nesąmonę palaikė tiesioginiu įžeidimu (jo veidas buvo berte nubertas spuogais), priėjo prie deklamatoriaus ir, aristokratiškai susiraukęs, trenkė jam per veidą baltu pradedančiojo dailės genijaus delnu.

Cikas sustingo lyg suparalyžiuotas. Barzdočius atrodė taip, tartum netikėtų savo akimis. O Trečiakursis susikišo savo genialias rankas į pižamos kišenes ir ėmė linksmai švilpauti. Mantui kilo noras nusmogti jį vienu smūgiu į smilkinį.

– Tavo delnai balti, nes tu esi elgeta, kuris laižo juos, maitindamasis pinigų kvapu...

Cikas dejavo, linguodamas pirmyn atgal. „Dabar jis panašus į išprotėjusį augalą“, – pagalvojo Mantas, gniaužydamas kumščius. Barzdočius pagaliau atitoko.

– T-u-u, – grėsmingai kreipėsi jis į Trečiakursį, – spuoguotas venerike, prapjautagalvi, pripildytas mėšlo iki pat kiaušo kraštų...

– Mandagiau, – patempė lūpą aristokratas.

– Ak, mandagiau?!

Jis šoko ant Trečiakursio, parvertė jį ant grindų ir ėmė daužyti spuoguotą snukį kaip rūgštų obuolį.

– Duok jam! Duok! Duok! – šaukė Cikas. – Pagailėk elgetos – duok negailėdamas!

Mantas puolė prie vyrų ir pabandė juos išskirti, bet Barzdočius plaukuota vikingo ranka nubloškė jį šalin ir tuo pačiu mostu žiebė Trečiakursiui į siaurą, pailgą nosį taip, kad ji trakštelėjo, o mušamasis suklykė lyg per agoniją.

– Duok jam! Duok!

– Paleisk! – Mantas griebė Barzdočiui už barzdos, įsikirto į ją nagais ir sušuko vyrui į ausį: – Paleisk jį, nes nurausiu barzdą!

– Snargly... – sušvogždė kovingasis dailininkas. – Paleisk barzdą... arba aš užmušiu šitą...

– Gelbėkite! – suriko studentas. – Gel...

Riksmą nutildė smūgis, Manto rankoje teliko keli barzdaplaukiai. Cikas azartiškai žėrinčiomis akimis šokinėjo aplinkui.

– Dar prie mano akių paliesi žmogų – taip ir žinok!

Barzdočius paleido auką, apžvelgė palatą pamišėlišku žvilgsniu, pripuolė prie Trečiakursio paveikslų ir ėmė plėšyti juos perpus, popieriaus ir drobės skutus mesdamas ant gulinčiojo. O tas tik inkštė, susiėmęs už kruvino veido, nes jam skaudėjo ne širdį, o nosį.

– Nereikia! – sušuko Mantas, šiurpdamas iš siaubo.

– Reikia, vaikuti, dar ir kaip reikia! – košė pro dantis vyriškis, lamdydamas kitą kolegos teplionę.

– Lia lia lia, – linksminosi Cikas.

Gulintysis, nedrįsdamas pasikelti, bejėgiškai cypė.

– Aš esu pats didžiausias niekšas pasaulyje! – visais plaučiais juokėsi Barzdočius. – Štai žiūrėk! – ir jis išraiškingai nusispjovė ant kolegos autoportreto.

– Ajajai, kaip gerai, ajajai, kaip gerai! – džiūgavo Cikas. Jis nusiavė šlepetę, prisėlino prie Trečiakursio ir iš visų jėgų pliaukštelėjo jam per galvą.

– Ochocho! – piktdžiugiškai sustūgo Barzdočius, trindamas nešvarias rankas.

– Sanitarai! – sukliko studentas.

– Janyčarai! – užkaukė Barzdočius, pamėgdžiodamas jo balsą.

– Sanitarai! Sanitarai! Sanitarai! Sanitarai! Sanitarai! Sanitarai! Sanitarai! Sanitarai! Sanitarai!

– Oho, – Barzdočius, nuoširdžiai nustebęs, atsisuko į Mantą, – kas jam?

– ...Sanitarai! Sanitarai! Sanitarai!.. – šaukė studentas, raičiodamasis ant grindų. Akys buvo išsprogusios ir tuščios kaip mirę pumpurai. – Sanitarai! Sanitarai! Sanitarai!

Palatos durys atsidarė.

– Ko šūkaujat? – drebančiu balsu paklausė sukriošęs seneliukas, iškišęs pro durų plyšį mažą raukšlėtą galvą (kūnas liko koridoriuje, kreivai atsirėmęs į sieną). – Aš negaliu užmigti.

– Sanitarai! Sanitarai! Sanitarai!

– Nėra sanitarų! – taip pat garsiai suriko seneliukas. – Visi išėjo į koncertą!

– Į koncertą? – ištįso Barzdočiaus veidas. – Į kokį koncertą?

– Į kokį į kokį, – piktai sukudakavo seneliukas. – Į tokių, kaip jūs!

Mantui pasirodė, kad ši akimirka pavirto fotografija: kaip niekada aiškiai protu ir širdim suvokė, jog yra beprotnamyje, ir kad jis – toks pat ligonis, kaip ir visi kiti.

Seneliukas norėjo demonstratyviai trenkti durimis (ir trenkė), bet užsimiršęs privėrė savo raukšlėtą galvelę ir suspigo kaip nelaimingas vaikas.

– A-ach a-a-ach, – tyliai tyliai dejavo jis, slysdamas pasieniu žemyn. Durys vėrėsi vis plačiau ir, kai senukas nukrito ant grindų be sąmonės, trinktelėjo laukuje puse į koridoriaus sieną.

– Sanitarai! Sanitarai! Sanitarai! – rėkė Trečiakursis, iš siaubo užmiršęs skausmą.

Mantas ir Barzdočius pripuolė prie senuko – jo širdis vos plakė ir plakė taip, jog po kiekvieno tvinksnio pauzės vis ilgėjo.

– Sanitarai!!! – suriaumojo Barzdočius, išlėkęs į tuščią koridorių.

Mantas klūpojo prie senuko, jausdamasis taip, tartum pats būtų praradęs sąmonę. Studentas nutilo – lyg suvokęs, kad senuko nelaimė yra didesnė. Cikas palindo po antklode ir, priešingai stručiui, iškišo pliką galvą.

Iš gretimos palatos išbėgo pora ligonių ir smalsiai pasiteiravo, kas gi atsitiko.

– Nieko, – numojo ranka Barzdočius, – žmogus miršta.

Pora ligonių, t. y. du senukai, baimingai susižvalgė.

– Ar tik ne Kaziukas? – paklausė vienas.

– Nežinau. Jis mūsų palatoje. Ant grindų. Eime.

– Jėzau, Jėzau, – sudejavo antrasis, ir visi trys pasuko palatos link, bet staiga koridoriaus gale atsidarė durys ir pasirodė visas būrys ligonių, seselių, daktarų ir sanitarų.

– E-e-i! – Barzdočius pasileido prie jų, o senukai greitai įėjo į palatą ir užkliuvo už gulinčio draugo.

– Jėzau! Tai iš tikrųjų Kaziukas! – sušuko vienas senukas.

– Aloyzai, – sustenėjo kitas, – padėk man atsikelti...

– Ką daryti, po velnių, vyrai, ką daryti? – Mantas apsidairė aplinkui, pribėgo prie stalo, pačiupo butelį ir išpylė gelsvą vandenį kartu su gėlėmis senukui ant veido.

– Dirbtinį kvėpavimą, dirbtinį kvėpavimą... – kuždėjo Cikas, tai išplėsdamas, tai primerkdamas akis.

– Štai! – į palatą įėjo Barzdočius su dviem sanitarais, sesele ir chalatą vilkinčia akiniuota moterim. Senukai iš gretimos palatos tykiai prisėdo ant Manto lovos kraštelio ir be žado žiūrėjo į visa, kas vyko prieš jų senas, daug mačiusias akis.

– Gėlytės ant Kaziuko...

– Tylėk!

Akiniuota moteris, pasilenkusi prie gulinčiojo, kažką darė su jo krūtine. Vienas sanitaras išėjo į koridorių saugoti durų, nes ligonius apskriejo žinia, kad *kažkas* atsitiko, – visi tuoj pat (net po kolegų koncerto) panoro sužinoti – kas, ir susirinko prie įvykio vietos, atkakliai murmėdami, jog sanitaras neturi teisės elgtis kaip valstybės paslapčių sargas. Sanitaras įtaigiu balsu paaiškino, kad su mirtim nejuokaujama, ir pagrasino visiems neeilinėmis insulino dozėmis, jeigu jie, valstybiniai ligoniai, pradės juokauti su mirtinomis paslaptimis.

– Meluoji! – sušuko storulis ištinusiu nuo insulino veidu, atsisuko į ligonius, pranašiškai mostelėjo ranka ir pakartojo: – Neklausykite jo – jis meluoja!

Ligoniai vėl maištingai sušurmuliavo, bet sanitaras buvo patyręs ramintojas, tad stovėjo prie durų kaip tvirtovės akmuo.

Trečiakursis keturpėsčias priropojo prie gulinčio senuko kaip tik tada, kai tas vos vos pramerkė šlapius, raukšlėtus (kaip drebulės lapeliai rudenį) vokus. Palatą užliejo džiugūs balsai ir atodūsiai. Akiniuota moteris ramiai šypsojosi. Senukai iš gretimos palatos nekantravo pasikalbėti su draugu ir vis lindo priekin pro sandarias sanitarų nugaras.

– Vyručiai, – sudraudė juos med. seselė, – palaukite, juk jis gyvas...

– Dukrele, – nusišypsojo vienas bedante burna.

– Tylėk! – nukirto kitas, atkakliai sprausdamas galvą pro Barzdočiaus kojas.

Koridoriuje stovintis sanitaras įkišo galvą pro tarpdurį ir, pamatęs, jog mirštantysis prisikėlė, davė ženklą kolegai, tas tuoj atvilko neštuvus, ant kurių paguldė nukentėjusį ir išnešė iš avarijos vietos.

Ligoniai apspito neštuvus ir, smalsiai perkreipę veidus, žiūrėjo į tabaluojančią senuko galvą.

– Negyvas! – suplojo rankomis hermafroditiškos išvaizdos vyras.

– Tu pats negyvas, – kovingai sukuždėjo prisikėlęs senukas.

– Ha ha ha, – sugageno kojūgaly einantis sanitaras, – gulėk, tėvuk, gulėk...

– Pats gulėk, – nerimo senukas, bet staiga sudejavo ir užsimerkė.

Einantis priekyje pasuko galvą ir nusišypsojo.

– Tai gaidžiukas, – nusistebėjo hermafroditas ir pragydo: – Kakarikū kakarikū kaka...

– Kaka, kaka, – juokėsi ligoniai, – pasitrauk, durniau.

Procesija lydėjo iki pat durų su užrašu PAŠALINIAMS DRAUDŽIAMA. Koncertas baigėsi, tragedija – taip pat. Visi išsiskirstė, triukšmingai aptarinėdami įvykį.

...o nelaimingo įvykio vietoje stiprėjo Trečiakursio drama.

– Tu iš pavydo sunaikinai mano kūrinius! – šūkavo studentas, rinkdamas savo paveikslų skutus, panašius į skudurus, išmargintus dažais. – Kodėl štai aš neplėšau tavo teplionių? Kodėl neatsilyginu tuo pačiu? Manai, kad bijau? Nė velnio! Sudraskyčiau tave patį, bet paveikslų – ne. Kodėl, kodėl, kodėl?

– Kaip laikosi tamstos nosis? – šaltai pasiteiravo Barzdočius, širdyje stebėdamasis, kad kolega nebeaimanuoja iš skausmo.

Trečiakursis atsargiai palietė veidą.

– Tu ją sužalojai. Bet, – jis pergalingai išsiviepė, – aš esu apdraustas. Aš gausiu pinigų, o tu – špygą. Še!

Barzdočius dėbtelėjo į atkištą špygą, krenkštelėjo ir nusisuko.

– Nemanyk, kad tau baigsis geruoju, – tęsė studentas, derindamas paveikslo skiautes, – aš skųsiuos!

Cikas apėjo aplinkui Trečiakursį, apžiūrinėdamas jį kaip cirko eksponatą.

– O viskas prasidėjo nuo eilėraščio, – užakcentavo Mantas.

– Jo, jo, – nusišypsojo Barzdočius. – Poezijos rezultatas. Cikai, ar jautiesi kaltas?

– Ha-a, – viskas prasidėjo ne nuo eilėraščio, o nuo spuogo!

Trečiakursis konvulsiškai sugniaužė spalvotą kartono gabalą.

– No no, – Barzdočius sukryžiavo rankas ant krūtinės, – vėl viskas iš naujo? Mirties bausme dukart neteisiama.

Trečiakursis nieko neatsakė. Jis žiūrėjo į savo paveikslų skutus, išmėtytus ant lovų, grindų, kėdžių, stalo. Jo akių pumpurai pamažėle skleidėsi, kraujas ėmė pulsuoti normaliau. Bet kūnas tebebuvo įsitempęs – kaip mažo bjauraus graužiko, puolančio žmogų iš baimės būti užmuštam.

Barzdočius stovėjo prie durų, dešinėje rankoje laikydamas sudėtą molbertą, o kairėje – rudą, aptriušusį lagaminėlį. Mantas, Cikas ir Trečiakursis žiūrėjo į jį, laukdami paskutinių žodžių.

– Tai štai, – pagaliau ištarė Barzdočius, padėjo lagaminėlį ant grindų ir pasitaisė veržiančią apykaklę. – Baltus marškinėlius apsivilkau, paveiksliukai – lagamine, vienas – ant sienos, skolos – grąžintos... Laikas!

Jis paėmė lagaminėlį, paskui vėl pastatė jį ant grindų.

– Beje...

Klausytojai įsitempė.

– Tu, – Barzdočius parodė pirštu į Trečiakursį, – tu manęs neužmirši niekada. Ir tavo paveikslai – šūdas ant kartono. O mano paveiksliukai keliaus į Paryžių. Saugok nosį, šunie, – tai tavo jautriausia vieta!

Jis vėl pakėlė lagaminėlį, paskui vėl pastatė jį ant grindų, atrėmė molbertą į sieną ir priėjo prie Manto.

– O tu rašyk. Rašyk taip, kad moterys pašėltų nuo aistros, ir juokis iš vyrų, pavydinčių tau talento, meilės ir šlovės... Ne, juoktis iš jų nerei-

kia... Gailėkis, taip taip, užjausk juos iš visos širdies! Ir visada gyvenk savo kraujo kaina.

Barzdočius stipriai paspaudė Mantui ranką, pažvelgė vaikinui giliai į akis, nusišypsojo lyg sakydamas „neužmiršk" ir priėjo prie Ciko.

– Cikai.

– Ką? – atsiliepė tas, stebeilydamas į dailininko lūpas.

– Aš tave labai myliu.

Cikas nuleido galvą ir kreivais pirščiukais sugniaužė antklodę. Barzdočius pasilenkė ir pabučiavo pliką jo galvelę.

Daugiau netardamas nė žodžio, dailininkas pasiėmė savo daiktus ir išėjo iš palatos.

– Sukčius, – sugriežė dantimis Trečiakursis.

Mantas žiūrėjo į duris, tartum tikėdamasis, kad Barzdočius sugrįš ir linksmai nusijuoks: „Vyrai, aš pajuokavau! Niekas manęs neišmetė! Tai Trečiakursio prasimanymas, o aš tenorėjau pasijuokti iš jo – dar kartą. Vyrai!"

– Koks jis geras... – tarė Cikas ir, inkšdamas kaip šunytis, atskirtas nuo motinos, pravirko.

Brėkšma liejosi dangum ir žeme kaip sidabrinė akvarelė, nebyliai kalbanti subtiliausiais atspalviais.

Jie sėdėjo seno namo palėpėje ant medinių laiptelių, nuleidę galvas, rankose sugniaužę po cigaretę.

– Gerk, – Anabazis pakišo Mantui po nosimi puspilnį degtinės butelį.

Mantas kliuktelėjo tiesiai iš butelio, nors stiklinė, pavogta iš viešojo maitinimo įstaigos, stovėjo šalia – tarp jo ir Anabazio. Gurkšnis jau nebetvilkė lūpų, bet skrandis, rodės, tuštėjo sulig kiekvienu degtinės gramu.

Paskui Mantas pagalvojo, kad tuštėja ne skrandis, o galva, tačiau ši mintis pasibaigė akligatviu.

– Šalta, – krūptelėjo Anabazis. – Ką, jau rytas?

– Rytas.

– Duok man.

Anabazis įsipylė degtinės į stiklinę ir godžiai kaip vandenį išgėrė iki dugno.

– E-ach... Gerai!

Jis pastatė butelį tarp kojų ir atsigręžė į Mantą.

– Mažiuk, sakyk, tik tiesiai, kaip valkata valkatai!.. Kiek bobų išdulkinai?

– O kam tau žinoti? Tu gi toks specas.

– Va todėl, kad esu specas, todėl tavęs ir klausiu. Galiu truputį pamokyti.

– Aš moku.

– O, – Anabazis iškėlė pirštą, – čia tai bent atsakymas. Iš ko išmokai?

– Iš tavęs.

– O žinai... tu man patinki... Seniai seniai ir aš toks buvau... toks žalias žalias... ir ištroškęs pačios gražiausios, plaukuočiausios, aistringiausios ir... nešvankiausios... inteligentės! Inteligentės... kurią gali... dieną naktį...

– Užteks. Gerk.

– Ne-e-e. Tu nori mane apgauti, – koks gerutis – siūlo man atsigerti! Ne, geriau tu paklausyk... Štai tu rašai eilėraščius... Skaičiau... atvirai sakant... šlamštas... yra ir gerų... bet supranti... eilėraščiai – tai žodžiai... na taip, aišku... dvasia... visokiausi angelai ir skrydžiai... bet, ką?.. o boba... boba – tai pats nuostabiausias eilėraštis... genialiausia poezija... tos vietelės... ch... nepakeis nė vienas žodis... o papai...

– Man neįdomu – aš pažįstu moterį ir turiu savo nuomonę.

– Savo nuomonę! – Anabazis pabandė nuoširdžiai nusikvatoti, bet bandymas nepavyko. – Savo nuomonę... Ką tu gali pasakyti? Nieko!

Mantas jau žiojosi sakyti, bet pažvelgė į sugėrovo veidą ir užsičiaupė.

– Nieko tu negali pasakyti. Nes nieko ir neišmanai. Vaikas. Poetas. Idea... ne... romantikas... Kvailys!

– Aš nenoriu šnekėti apie poeziją su kumeliais! – iškošė Mantas, atsistojo ir nulipo nuo laiptelių. – Viso gero, labos nakties!

– Palauk! Tu manai, jog aš, tegu ir valkata, tegu ir girtuoklis, žmogžudys ar koks kitas subjektas, vertas pačių nešvankiausių žodžių, – aš, tu manai, nieko nejaučiu? Manai, kad nejaučiu nei poezijos, nei grožio, nei tragizmo, po velnių, tu manai, jog aš negyvenu?

– Gyveni. Pusiau miręs.

– Gerai, – pusiau miręs... O tu, kaip gyveni tu? Štai – geri, keikies, teisi, purkštauji... Ar tai gyvenimas?

– Taip, – Mantas priėjo prie Anabazio, virpėdamas iš įtampos, – taip, taip, taip! Aš neteisus! Ir tu neteisus! Kas teisus? Ar yra nors vienas teisingasis! Teisingas teisėjas?!

– Cha cha cha cha chachacha ch-ch-chchch, – Anabazis duso iš juoko ir užkliudė koja butelį, kuris nulėkė nuo laiptelių ant šiukšlinų grindų. Degtinės išsiliejo nedaug.

Anabazis, vis tebekrenkšdamas iš juoko, nulipo nuo laiptų, pakėlė butelį ir ištiesė Mantui.

– Pasistiprink pragaro eliksyru. Teisus vienas velnias!

– Nenoriu.

Mantas pasuko durų link.

– Stok, – ramiai ištarė Anabazis. Mantas atsisuko ir pamatė jį stoglangio rėmuose, brėkšmos fone. – Ateik čia.

– Aš pasakiau – viso gero!

– Stok! – Anabazis pavijo Mantą ir griebė už peties. – Uždaryk duris. Na, uždaryk duris, sakau... Tu ką? Ko tu?

Manto veidas persikreipė. Anabazis sumišo, keiktelėjo, užsivertė butelį ir išgėrė paskutinius degtinės lašus. Butelį metė į palėpės gilumą ir pataikė į senų baltinių krūvą. Mantas stovėjo prie durų, įrėmęs kaktą į ranką.

– Neraudok, vyre. Moriu ninada slioz...*

– Aš neverkiu, – pasakė Mantas, grįžo prie laiptelių, užlipo jais ir iškišo galvą pro stogo langą. Miestas budo kaip žvėris, užmigdytas migdomojo šovinio, – lėtai ir agresyviai.

Anabazis užsirūkė ir pasiūlė cigaretę Mantui, kurią tas griebė godžiai, lyg būtų nerūkęs visąnakt.

– Išalkai, – nusišypsojo Anabazis. Jie sėdėjo nuleidę galvas, rankose – po cigaretę, galvoj – pabiros mintys.

– Tu nepyk, kad aš taip...

– Nepykstu, – Mantas pasijuto išdresiruotu žvėriūkščiu, kurio priešinimasis yra laikinas, todėl beprasmis. – Aš nepykstu.

– Va ir gerai, – tarė Anabazis. Kaip savimi patenkintas žvėrelių tramdytojas. – Tu šaunus... vyras.

Mantas ironiškai nusiviepė.

* Jūrai nereikia ašarų... (Rus.)

– Klausyk, – Anabazis tartum susidrovėjo, – tu nemanyk, kad aš... Žinai, mano gyvenimas – kitoks negu tavo... Tave išlaiko tėvai, o man pačiam reikia kalti pinigus (nesakau – laimę)... Pažiūrėk į mane, – Anabazis išsižiojo, – iš trisdešimt dviejų dantų liko šešiolika... Gražu, tiesa? Tai nuo prasto vyno, pigių rūkalų ir pigios meilės... Man dvidešimt penkeri... ir aš jau... kai ką supratau... Šiame gyvenime... cha, cha... aname gyvenime, – jis mostelėjo ranka į viršų, – nieko suprasti nereikia, ir tame, – jis nuleido nykštį apačion, – nieko suprasti nereikia... nes viršuje tavim absoliučiai rūpinsis Dievas, o apačioj velnias... Tik šiame, žemiškame, gyvenime mes ieškome prasmės, tiesos, Dievo ir įvairiausių velnių... O tu žinai... šito gyvenimo prasmę?

– Negaliu pasakyti. Bet aš jaučiu ją.

– O aš – žinau.

– Na?

– Pastatysi – pasakysiu.

– Gyvenimo prasmė – už butelį?

– Tu labai pagaulus vaikinas. Gyvenimo prasmė – už butelį.

– Ne. Nereikia man tiesos, kainuojančios trirublę. Tokia tiesa – prostitutė.

– O! – Anabazis patapšnojo Mantui per petį. – Šaunuolis! Bet moterį, parsiduodančią už trirublę, dar galima vadinti aristokrate. Yra tokių, kurios atsiduoda už odekolono buteliuką... Tu stovi be kelnių, o ji, cha, cha, geria odekoloną, paskui jūs abu...

– Jūs abu.

– Gerai, paskui mes... tai yra... ne mes, o tie, kurie perka ir parsiduoda...

– Tai tu, vadinasi, neperki ir neparsiduodi?

– Aš parduodu ir perku, – Anabazis sugniaužė kumščius, – senas ir naujas mašinas.

– Tai tu biznierius. Ir turi daug pinigų.

– Daug? Vieną dieną turiu porą tūkstančių, kitą – vienetai pavirsta nuliais. Aš nepainiai pasakiau?

– Ne. Bet pasakyk, kam tau reikalingi pinigai?

– Tave nustebino mano išlaidumas? Aš niekada giliai nemąsčiau, kodėl. Žinai, labai gali būti, kad... aš mėgstu stiprius pojūčius... per juos pažįstu... pajuntu kažkokią tiesą... judėjimo tiesą... juk viskas yra judėjimas, tiesa?

– Taip.

– Tiesa yra judėjimas, ir judėjimas yra tiesa. Tai štai – man patinka išgyventi milijonieriaus tragediją per vieną dieną... Gyveno kartą pasaulyje milijonierius, nevykęs milijonierius, nes sulig kiekviena diena tirpo jo kapitalas... Diena – centas. Laikas – pinigai. O kai išseko milijonieriaus laikas – išseko ir jo pinigai. Milijonierius mirė plikas kaip naujagimis. Va tas man ir patinka: jei milijonieriaus diena yra centas, tai mano diena ir naktis – visas kapitalas. O rytą aš esu kūdikis.

– Bet kurių velnių tau...

– Klausyk, – Anabazis susierzino, – aš ne sportininkas, o tu ne žurnalistas. Klausinėji lyg pašėlęs. Klausinėji ir klausinėji. Klausinėji ir...

– Tu norėjai, kad aš klausyčiau. Galiu išeiti, – Mantas atsistojo.

– Sėsk, tuoj išeisim abu.

Mantas atsisėdo. Abu išmetė nuorūkas ir vėl prisidegė po cigaretę.

– Liko tik dvi. Surūkysim ir išeisim.

– Tu neatsakei, kokia gyvenimo prasmė.

– O tu nepastatei, – nusijuokė Anabazis. – Mano sąlyga tau žinoma.

– Jeigu tu parduodi gyvenimo prasmę už butelį...

– Atsakymą, o ne prasmę.

– Abiem atvejais tavo tiesa yra beprasmė. O jeigu taip, vadinasi, ji yra ne tiesa, o melas.

– Kalbėk, kalbėk... Na, kalbėk, ko žiūri? Aš laukiu, ką tu dar sugalvosi. Juk tavo lūpomis kalba pati tiesa. Aš mėgstu tiesą. Ir pinigus mėgstu. Ir moteris. O gyvenimą – myliu. Tai, tavo manymu, melas?

– Ne. Čia tiesa. Bet kokia, jei ne žmonijos, tai kad ir tavo tokio gyvenimo, gyvenimėlio vandenėlio, prasmė? Aš nestatysiu tau butelio. Nenori – nesakyk.

– Nesakysiu. Išminčius patarė nebarstyti perlų kiaulėms.

– Taigi.

– Taigi, – Mantas pažvelgė pro langą. – Užlipkim ant stogo ir žvelkim į aušrą, pakelkim rankas ir nuskriskim... numirę mūs kūnai – tarytum *post scriptum*... o paukštis – tai skrendanti ašara...

– Nu nu... Sėdėsi po medžiu, paukščiukas uždės *post scriptum* ant galvos ir nuskris, nuplasnos, o tu pasiliksi it...

– Tu, Anabazi, ne poetas. Todėl nežinai, jog paukščiai poetams ant galvų nešika.

– Neimk iš manęs pavyzdžio. Dar vakar tu buvai toks tyras vaikelis, o šiandien kalbi kaip mužikas, gyvenantis mieste.

– Aš jau seniai nesu tyras. Bet niekada nebuvau mužikas. Vaikystėj buvau tyras. O mužikas buvo mano prosenelis.

– Atsiprašau, aš nenorėjau įžeisti tavo prosenelio.

– Eime.

Mantas atsistojo ir pasuko durų link. Anabazis linksmai švilpaudamas nusišlapino ant senų laikraščių ir nusekė iš paskos. Pro senas, skarda apkaltas duris patraukė skersvėjis. Jie išėjo iš palėpės, kurioje pragėrė kiaurą naktį, ir lėtai leidosi laiptais. Anabazis užkliuvo už savo kojos ir vos nenusilaužė sprando. Mantas padėjo jam atsikelti.

Mieste jau buvo šviesu. Jie ėjo senamiesčio gatvėmis, senu, atmintinai žinomu maršrutu – Gedimino aikštės, troleibusų stotelės link.

– Žinai, – Anabazis sustojo ir pasirausė kišenėse, – aš važiuosiu taksu.

– O pinigai?

– Pas damą!

Jie atsisveikino. Mantas atsisuko ir žiūrėjo į Anabazį, kol tas dingo už posūkio. „Taip viskas išnyksta už posūkio – auka ir žmogžudys, meilė ir klaida, gyvenimas ir mirtis – viskas išnyksta už posūkio. Kas yra tas Posūkis?“

Jis įkišo ranką į vidinę lietpalčio kišenę, vildamasis surasti nors vieną, tegu ir raukšlėtą, cigaretę, tačiau kišenė buvo tuščia. Mantas ėjo Skudučio gatvele, paskui pasuko į Gorkio gatvę ir dingo už posūkio.

Važiuodamas troleibusu, jis žiūrėjo į žmones – atsargiai, kad aštriu žvilgsniu neįžeistų kokios jaunutės gražuoliukės ar pusamžės amazonės. Jam patikdavo moterų veidai. Grįžęs namo, atsimindavo įdomiausius. Vyrų veidai būdavo nuobodūs. Tikriausiai todėl, kad jis pats – vyriškos lyties atstovas. Jį domino moterys: jų kūnai, elgesys, galvosena, visas moterų gyvenimas. Nes tai – paslaptis. Gal ateity ją išduos žmona, kurią jis būtinai susiras. Moterys, moterys, moterys. Naktimis jis įsivaizduodavo įvairiausias moteris: skirtingi temperamentai, gyvenimo būdai, sąmonės lygmenys. Jis regėdavo jas – nuogas, gundančias gražuoles, sakančias „ateik“, jis matydavo rūpestingas jaunas mamytes, žindančias savo riebuilius kūdikius, jis liesdavo nesamos (būsimos) mylimosios veidą ir stebėdavosi, kad jos oda kvepia mėtomis ir jazminais... „Moterys, moterys, moterys“, – kartodavo jis mintyse, svaigda-

mas nuo žodžio, kuris hipnotizavo sąmonę. „Moteris“ jam asocijavosi su „Magija“. Juodoji ir baltoji magija. Magija, kuriai nepasipriešinsi, o ir nenori šito daryti – tai pati prigimtis įsako galvoti ir elgtis taip, o ne kitaip. Ir jis gyveno pagal savo prigimties dėsnius, kurių nesuvokė, kuriems paklusdavo po ilgos ir beprasmės kovos. Jis eidavo į miestą kaip jaunas vilkiukas – baikštus ir kartu agresyvus. Jis žiūrėdavo į gražias moterų kojas, į rausvus jų kulniukus, į krūtis – apvalias, nutįsusias, stangrias, stačias, plumpsinčias, kai moteris bėga į troleibusą, ir virpančias, kai ji eina šaligatviu, ritmiškai kaukšėdama aukštakulniais batukais. Jis svaigo nuo formų, spalvų ir kvapų įvairovės, gyvenimas atrodė kaip tragedija su *happy end*, jis gyveno šios tragedijos sūkury ir jautėsi jame kaip žuvelė, apsvaigusi nuo greičio. Jis plaukdavo ir kentėdavo, negalėdamas sustabdyti žuvelių, kurioms jusdavo spontanišką dvasinę simpatiją, – tos žuvelės nuplaukdavo kartu su jo simpatija.

Tačiau kodėl, kodėl, sukdamasis sūkurio spiralėje, jis stengėsi įsižiūrėti į žmonių veidus ir įsidėmėti juos, atsiminti tuos žmones, išplaukusius iš tamsos į šviesą ir vėl nuplaukusius tamson?

Jis eidavo gatve, aikšte ar prospektu, sukiodamas galvą į visas puses. Pažvelgęs į save iš šalies, jis nustebdavo, lyg pamatęs niekur neregėtą keistuolį, – eina žmogus greitu žingsniu, o jo galva sukasi aplink savo ašį kaip lokatorius, ieškantis stebuklingų signalų. Ak! – atsimindavo jis, – juk šis žmogus – jaunasis poetas! Štai kodėl jo galva ieško stebuklingų signalų.

Šitaip vaikščiodamas (o šitaip jis vaikščiojo visada), greitai pavargdavo, suirzdavo ir įtūždavo nežinia ant ko. Tuomet jam nebepatikdavo žmonės, praeiviai, kurie atrodydavo kvaili ir beprasmiški, net moteris jis išjuokdavo, nė viena neatrodė graži, gera, dvasinga. Pasaulis tapdavo tartum roboto smegenys, kuriose blaškosi jis – žmogeliukas su trupinėliu tikrų, žmogiškų smegenų. Dažnai tokia būsena tęsdavosi porą dienų. Jis pykdavosi su pažįstamais, tėvais, praeiviais, pardavėjomis, su visais, kurie erzino jį kaip krisleliai akyse.

Baigiantis depresyviai būsenai, įsijungdavo tartum kokie stabdžiai, o jis inertiškai lėkdavo neurozės bėgiais, bet ir per trumpą laiką būtinai padarydavo kokią mažytę nuodėmę, kurią simboliškai būtų galima išreikšti kryžiuku. Išsekintas įkyrios praeities ir pasitiktas ateities antausio, jis – vienas tarp kontrastų – parašydavo porą gerų ir krūvą

prastų eilėraščių, kuriuos be gailesčio plėšydavo į smulkiausius (kiek tik įmanoma) skutelius, perspausdindavo pavykusius eilėraščius rašomąja mašinėle ir, apsvaigintas katarsio, nežinodamas, kur dėtis nuo susikaupusios širdyje energijos, imdavo savo seną gitarą (kurios grifas buvo purvinas nuo prakaito, kraujo ir dulkių) ir grodavo, ne – tiesiog daužydavo pirštais per stygas, išgaudamas netikėčiausius, kontrastingus sąskambius. Tai būdavo tartum giesmė, malda, ritualas, meditacija. Kai akordus renkanti ranka pavargdavo, jis skambindavo tik viena styga, improvizuodamas indiškų ragų melodijas, išdainuodamas balsius ir priebalsius, kurie, giesmės sujungti į visumą, skambėdavo kaip nežinoma kalba (o tai ir buvo niekam – net jam pačiam – nežinoma kalba). Jis užmiršdavo viską pasaulyje, į kurį sugrąžindavo motina, piktai sušukdama per visą butą:

– Ar tu Dievo, ar velnio šaukiesi?

Tada jis atsibusdavo, supykęs ir susigėdęs pastatydavo gitarą į kampą lyg prasikaltusią mokinukę ir vėl eidavo iš namų į miestą.

Ko jis ieškodavo mieste, kuriame gimė ir gyveno? Kodėl beveik visada sugrįždavo namo liūdnas ir kupinas betikslio, aklo ryžto? Ką reiškė prigimties įsakymas – ieškok, šuneli, ieškok... Kieno pėdsakus jis turėjo užuosti ir ką reikėjo susekti? Atsakymo jis nežinojo, nors jautė – praeitis išsispręs ateity. Ir eidavo vėl į miestą gaudyti nematomo žmogaus, nesamo nusikaltėlio, o gal...

Puškino skvere visada sėdėdavo įvairaus amžiaus žmonės, užsiėmę tuo pačiu – dalijimusi per ilgą ar trumpą gyvenimą sukaupta informacija. Tiesa, pora senučių tylomis žiūrėdavo į margaspalvį jaunimą, pora senukų skaitydavo laikraščius, inertiškai ieškodami paskutinių pasaulio stebuklų, o Balandžių karalienė, šypsodamasi bedante, raukšlėta burna maitindavo savo numylėtinius batono ir duonos trupiniais ir šnabždėdavo žodžius, kurių neišgirsdavo niekas, net balandžiai.

Mantas mėgo šį skverą, kuris buvo tartum oazė miesto centre – širdyje. Čia, širdyje, jis pasislėpdavo nuo kaukių, mašinų, manekenų, uniformų, klyksmo, reklamų, šūkių, vėliavų, paradų, laidotuvių, demonstracijų ir įvairiausių repeticijų (apgavystės, maišto, sąmokslo, elgetavimo, draugystės, meilės, pirkimo ir pardavimo, pasisveikinimų ir atsisveikinimų, gražaus ir bjauraus elgesio: elgeta elgiasi kaip elgeta, kas, kad vilki madingą kostiumą, turi mašiną, tris meilužes, du pel-

ningus darbus, nulį vaikų – arba vieną vunderkindą, – o jo kaklaryšis primena kilpą, jis šypsosi estetiška išmankštinto pakaruoklio šypsena, smulkūs pinigai kišenėse barška kaip auksiniai ir sidabriniai dantys, išlupti iš mirusio – nužudyto? – kolegos kaukolės).

Jis sėdėdavo ant suolelio, žiūrėdavo į Puškino biustą ir mąstydavo: „Štai – poetas. Gyveno, mirė. Pastatė paminklą. O poetas – toks artimas, savas, – apsižvalgyk, ar nėra milicininko, prieik ir, jei pasieksi, paglostyk granitinį veidą, įkaitintą saulės, nugairintą vėjo, bet gyvą, – štai – poetas."

Moterys, moterys, moterys, moterys, moterys, moterys, moterys, moterys, moterys, moterys, moterys, moterys, moterys, moterys, moterys, – jis važiavo troleibusu, stebeilijo pro langą ir stebėjosi, kiek jų daug! Jos ėjo, bėgo, šliaužė, tvino, rėkė, keikės, šypsojos, tylėjo, ėjo, ėjo, ėjo, ėjo... O vyrų tiek mažai – vienas kitas senukas, jaunuolis, vaikas. Ir jam ėmė rodytis, jog pasaulio pusiausvyra suardyta, jog medžiai, žolė, akmenys, popierius, šukės, plakatai, skelbimai, skalbiniai, knygos, mašinos – dauguma daiktų ir augalų yra moteriškos lyties, kad jie įgijo šią lytį dėsningai, o vyrai... vyrai ne subobėjo, ne – tiesiog jų sumažėjo, lyg pagal aukščiausiojo planą ėmė gimti moterys, moterys, moterys, tartum tik jos galėtų pakeisti pasaulio *status quo* – vien savo buvimu. Atrodė, kad moterys yra visur: už prekystalio, prie vairo, lovoje, žodyje, kraujyje... Jos teka gyslomis, venomis, kapiliarais, plaukia sąmonės kanalais, išsilaipina vyro širdies pakrantėj ir įkuria Gyvenvietę.

Jis pedantiškai suskaičiavo troleibuso keleivius – devyniolika moterų ir penki vyrai. Jis karštligiškai įsistebeilijo į veidrodėlį troleibuso priekyje ir sutiko šiltą *vairuotojos* žvilgsnį. Tada vėl ėmė žiūrėti į gatvę ir vėl matė vien moteris, moteris visose gatvėse. Išdidžios, pavargusios, bejėgės, išsilavinusios, palaidos, geros, kvailos, rūpestingos, bjaurios, mylinčios, sergančios, nuostabios, luošos, koketuojančios, meluojančios, raudančios, klūpančios, kruvinos, švelnios, atviros, šaltos, negražios, stambios, tuščios, kiauros, kaltos, teisingos, maskulinizuotos, emancipuotos, okupuotos, cypiančios, stabdančios, deginančios, šokančios, gulinčios, dainuojančios, išduodančios, dieviškos, tėviškos, šlykščios, gundančios, kilnios, kelnėtos, bekelnės, bedievės, betėvės, beširdės, širdžių ėdikės (jų alkis nepasotinamas, nes), senos, naujos, pūvančios, gimstančios, plepančios, dirglios, standžios, mažos, kreivos,

tepaluotos, kuriančios, religingos, nuogos, kvapnios, saldžios, rudos, išmintingos, aklos, spuoguotos, vaisingos, iškrypusios, akiniuotos, skarmaluotos, mėšlinos, kvepaluotos, besimaivančios, egzaltuotos, tvirtos, skystos, tviskančios, veržlios, žiaurios, svajingos, dvokiančios, žindančios, žudančios, masturbuojančios, valgančios, siuvančios, raudonuojančios, žūstančios, gyvos, drebančios, šaukiančios, žviegiančios, bučiuojančios, daužančios, išprotėjusios, – ir nė vienos – *laimingos*.

Jis troško tiesos. Jis daužė ir bučiavo paslapties veidą, jausdamas, jog jo akys taip skaudžiai plečiasi, kad jis pradeda regėti giliau ir jį patį ta paslaptis daužo ir bučiuoja. O po kiekvieno smūgio, kuris būdavo lygus bučiniui, ir po kiekvieno bučinio, lygaus smūgiui, jis surikdavo iš skausmo, bet kiekvienąkart surikdavo tyliau, nes tiesa žeisdavo vis giliau, taip giliai, kad kruvinas žodis nepasiekdavo bekraujų lūpų.

Vakaras buvo šaltas, bet gražus. Jie ėjo šalia, stengdamiesi nesusiliesti rankomis, tačiau abu jaudinosi, ir kažkokia jėga suartindavo jų pečius, jie greitai atsitraukdavo vienas nuo kito, vėl stengdamiesi eiti tiesiai. Vesta norėjo kažką sakyti, bet tramdė save: „dar ne laikas", o Mantas pūtė dūmus pro nosį ir galvojo, kaip pradėti pokalbį, kuris nežinia ar bus prasmingas.

– Kiek turi laiko?

– Šįvakar aš turtinga, – liūdnai nusijuokė Vesta. – Mama leido iki dvyliktos.

– O tu, – Mantas stabtelėjo, – tu jai sakei, kad... su manim?

– Sakiau. Kodėl gi ne? – Vesta taip pat sustojo ir pažvelgė į Mantą naiviomis akimis, bandydama suvaidinti natūralią nuostabą.

Jis išmetė nuorūką į krūmus, pažvelgė į kitą upės krantą.

– Nusileiskime prie vandens.

– O, gerai. Kaip tik ir parūkysiu. Nerūkiau visą dieną, – sutarškėjo Vesta.

Jie nusileido prie vandens, Mantas nusivilko lietpaltį ir patiesė jį ant šaltos žemės. Kai jie atsisėdo, šiurkšti it barzda žolė sugirgždėjo, – žolė girgžda tik rudenį. Vesta svajingai atsiduso (Mantas nekentė jos banalių atodūsių) ir užsirūkė, cigaretę laikydama atstatytomis priekin lūpomis (dabar jis neapkentė šitų lūpų). Jis stipriai sukando cigaretės filtrą.

– Tai ką norėjai man pasakyti?

– Taip griežtai? Visų pirma norėjau tave pamatyti...

– Jau pamatei, tačiau...

– Ne, dar nepamačiau. Kai pamatysiu, tai ir pasakysiu.

– Mantai, užteks paslapčių.

– Brangute, juk sakei, kad šįvakar esi turtinga! Kur tu skubi? Viskas savo laiku. Aš noriu tave matyti, man patinka tave matyti, supranti, – man patinka!

– Suprantu, – atsakė mergina, aišku, nesupratusi, kodėl Mantui patinka ją matyti. Jis nebemylėjo jos ir jautė tai be skausmo. Tik viena erzino – jųdviejų praeitis. Todėl su malonumu stebėjo tą, kuri dabar tapo niekuo.

– Kaip gyveni? Papasakok, būk gerutė.

– Ak, juk tu ir nežinai! Dabar aš esu aktorė, – ji viliūgiškai nusišypsojo, atidžiai stebėdama vaikino veidą. – Vaidinu universiteto požemio teatre...

– O prancūzų kalbos studijos? Beje, jei teatras – tavo gyvenimas, tai tu – požemio gyventoja, taip? – pasišaipė Mantas, bet mergina to nepajuto.

– Taip. Ir žinai, man atrodo, – aš suradau save.

Mantas giliai atsiduso, neslėpdamas pašaipėlės, pažvelgė pašnekovei į akis ir tyliai nusijuokė.

– Ko juokiesi? – mergina kaprizingai papūtė lūpas.

– O man atrodo, – kikeno Mantas, – kad tame požemyje tu suradai tik madingus rūbus, atitinkančius tavo dabartinį ūgį ir skonį.

– Tu girtas.

– Išgėręs, bet blaivus.

– Girtas Rembo.

– Rembo? Artiūras?

– Taip, taip, – ji ironiškai ir smalsiai pažvelgė į vaikiną. – O ką?

Mantas norėjo pasakyti, kad... bet nutylėjo.

– Tiesa, mano tėvukas išvažiavo į Paryžių – pas kolegą į svečius, mat verčia į lietuvių kalbą „prakeiktųjų poetų“ – Rembo, Korbjero ir Malarmė – poeziją. Ką žinai, gal tėvuko kolega Žeraras Gotjė išvers į prancūzų kalbą prakeiktojo poeto Manto Neimanto eilėraščius? O Rembo aš skaičiau, – mergina pasimėgaudama pridūrė: – prancūziškai...

– O aš rusiškai. „Pjanyj karablj“*. Nepatiko, – Mantas išsitiesė visu ūgiu, sulenktomis rankomis paremdamas galvą.

– Nepatiko? Sako, kad šis eilėraštis – genialiausias.

– Nepatiko. Sako, – pamėgdžiojo vaikinas. – O kas dar ką sako?

– Nesityčiok.

Abu nutilo. Vesta vėl užsirūkė, o Mantas žiūrėjo į nykų dangų (saulė ne nusileido, o dingo už debesų širmos). Vėjas, vanduo, amžinybė. Jis sunėrė šaltus pirštus, norėdamas pajusti šilumą. Mergina pakreipė į jį galvą, atmetė plaukus nuo veido – jos žvilgsnis šypsojosi. Vaikinas staigiai atsisuko, ir šypsena dingo.

– Mantai, – nervingai ištarė mergina, norėdama viską pasakyti greitakalbe, bet tik ištarė vardą ir užsikirto.

– Na?

– Aš nemyliu tavęs.

(Vėjas, vanduo, amžinybė.)

– Gerai, kad nemyli.

– Tu nepyk.

– Užteks, – Mantas atsisėdo ir nusispjovė į tekantį vandenį, – šiam kartui...

– Ko užteks?

– Požeminės vaidybos.

– O tu nė kiek nepasikeitei. Ir dabar kaip visada viską viską žinai. Poezija, filosofija, psichologija, – ojojoi, kiek tu žinai!

– Nutilk, aš tavęs labai prašau.

– Bet pasakyk – ką reiškia mūsų pasimatymas? Kam jis reikalingas? Apie ką mes kalbame?

– Mes kalbame apie tai, kad nemylime vienas kito ir niekada nebemylėsime.

– Aš niekada tavęs ir nemylėjau.

Mantas panoro suduoti jai per lūpas, kurias bučiavo dar prieš porą mėnesių, o dabar nekentė jų, nekentė Vestos veido, žodžių, net žemės po jos kojomis.

– Ačiū už atvirumą. O aš... aš tave mylėjau. Supranti, – aš tave mylėjau.

* „Girtas laivas“. (Rus.)

– Netikiu!

– Jei poetas, ypač jaunasis prakeiktasis, žudosi, – *cherchez la femme**.

– Netikiu, netikiu, netikiu, – ji purtė galvą, nes įtikino save, jog abu jie nemylėjo, – nieko nebuvo ir nieko nėra, viskas (meilė, karjera, laimė) – ateity.

– Aš tave mylėjau, – atkakliai, kerštingai pakartojo vaikinas ir atsmaukė megztinio rankovę.

Mergina primerkė akis, lyg skaičiuotų randus ir stengtųsi įsidėmėti jų skaičių, spalvą ir įspūdį. Nusišypsojo. Surimtėjo. Prisilietė. Perbraukė. Nusišypsojo. Kaltai.

– Eikim.

Iš balso Mantas nuspėjo, kad jos savimeilė jau patenkinta. „Vemčiau, bet kad neestetiška." Vanduo, vėjas, pelėsiai.

– Tarp mūsų viskas baigta, – užbaigė Mantas ir žaismingai pažvelgė į Daivą, kuri sėdėjo ant sofos, parietusi po savim gražias kojas.

– Tu neįsivaizduoji, kiek ji apie tave kalba... Iš pat ryto skambina man – pakviečia į svečius ir visą vakarą šneka tik apie tave, deklamuoja tavo eilėraščius, klausia, kaip tu gyveni, ką galvoji, kas tu esi...

– Nežinojau, – Mantas sumišo. – Bet juk tarp mūsų viskas baigta.

– Aš suprantu, man tu gali neaiškinti. Todėl ji ir draskosi. Ji supranta, kad viskas. Baigta. Būk geras, išvirk arbatos.

– Tuoj.

Mantas pašoko nuo kėdės ir nuskubėjo į virtuvę. Daiva tingiai pasiraivė, ištiesė kojas ir pagalvojo, kad Mantas – šaunus vaikis, kuriam reikia mergytės, žiūrinčios į jį žvaigždėtom akelėm dieną naktį vakarą rytą, gyvenančios jo žodžiais, judesiais, alsavimu. „Tik ne aš", – pridūrė ji ir užsimerkė.

Mantas grįžo padėklu nešinas.

– Ačiū, – mergina žavingai nusišypsojo ir paėmė arbatos puoduką.

– Atsargiai – karšta, – perspėjo Mantas.

– Aš ištroškusi, – nusijuokė Daiva, – karščio.

Mantas uždarė duris ir atsisėdo priešais. Ji vilkėjo juodą blizgančią suknelę, mūvėjo sunkų sidabro žiedą, – mergina, panaši į kurtizanę, kuriai visi karaliai tėra vergai.

* Ieškokite moters. (Pranc.)

– Ko taip žiūri? – ji nusuko akis ir prikando lūpą.

– Patinka, – Mantas atsilošė kėdėje. – Tu patinki.

– Ačiū, – tarė mergina. – Labai skani arbata.

Staiga jis pajuto kažką baisaus, kas neišvengiamai atsitiks ateity. Nelaimės pojūtis buvo stiprus, bet kartu labai miglotas, tad Mantas greitai susivaldė, nusišypsojo ir pakeitė plokštelę.

– Džiazas, – svajingai ištarė mergina ir išpūtė dūmus pro nosį, – dvi siauros srovelės susiliejo į debesėlį, lėtai kylantį į lubas.

...tuomet jis negalėjo žinoti, kad šios merginos įkvėptas sukurs keturiasdešimt eilėraščių, iš kurių trisdešimt bus skirti tik jai, nežinojo, kad klūpos prieš ją gatvėje, kai žiūrės ir juoksis praeiviai, kad klūpos, tylėdamas iš skausmo, nežinojo, kad mergina nesileis net pabučiuojama, nežinojo, kad iškeiks ją (prirėmęs prie sienos) šlykščiausiais žodžiais, bjauriausiomis metaforomis, kad juoksis iš jos pamišėlio juoku, nuplėš nuo elegantiškos grafaitės – grafikės rankos sidabro žiedą ir tėkš jį į baro sieną, nežinojo, kad Adomas – jos meilužis pagal meilužės užsakymą spardys jį girtą, gulintį sniege, spardys į galvą, į veidą, spardys desantininko batais, nežinojo, kad trisdešimt dienų kaip apgauta mergaitė lauks vienintelio laiško, kasdien po šešis kartus tikrins pašto dėžutę, nežinojo, kad vienintelio jos laiško nebus, nežinojo, kad norės ją išprievartauti, sumušti, užmušti, sunaikinti ir prikelti iš mirusiųjų tyrą kaip naujagimę, nežinojo, kad jausis žmogžudžiu ir kad atgailaus, jis nežinojo, kokia juoda aistra slypi būtyje ir kokia balta yra nekaltybė, tikra, nuoširdi meilė, nežinojo, jog jis yra ne tik poetas, bet ir aktorius, chuliganas, valkata, bailys, išdavikas, narkomanas, alkoholikas, filosofas, sektantas vienišius, seksualinis maniakas, džiazistas, onanistas, genijus, džiovininkas, grafomanas, mokinukas, Dievo kraujo kūnelis, sportininkas, visuomenės veikėjas, buridano asiliukas, turistas, hipis, pankas, vaikas, moteris, vikingas, vagis, princas, kareivis, vergas, kunigas, advokatas, elgeta, dailininkas, širdžių graužikas, žiurkė, bėganti iš girto laivo, rusas, prancūzas, amerikietis, negras, žydas, čigonas, venerikas, mafiozas, kiaulė, studentas, milijonierius, vaikų darželio auklėtojas, juodosios magijos maestro, dirigentas, idiotas, angelas, bulius reproduktorius, geroji fėja, eunuchas, tiranozauro ainis, bombonešio lakūnas, kapitono duktė, klozeto rankenėlė, paminklas atmintinė, žodžių dražė, pomidorų padažas, banknotas, raitelis be galvos ir kojų, sinte-

zatorius, vėliavnešys, lavonų mazgotojas, režisierius, šlavėjas, jogas mahatma, kranininkas, karininkas kastratas, homunkulas, pabėgėlis iš Petro I kolekcijos, dvasinis Dostojevskio anūkas, gražbylys-nebylys, giedantis augalas, čiulbanti vinis, krūties spenelis, kurį čiulpia Didysis Kūdikis, elektrinės gitaros styga, plyta, reptilija, gyvoji iškasena, miręs feniksas, keiksmažodžio esmė, pasaulio blogis, lotosas, akies erzacas, banginio ūsas, Marijos bamba, uždelsto veikimo bomba, boba be aborto, draugovininkas, propagandistas, misionierius, ateistas, ateities komunistas, meilės paslaptis, fašistas, kosmonautas, liaudies dainius, tėvynės gėda, Motinos skausmas, karo auka, radiacijos nešiotojas, stiklo pūtikas, plastmasinė vyriškos lyties lėlė, mokanti tik vienų žodį – „aš“, – nežinojo, kad jis yra ŽMOGUS.

– Džiazas, – atkartojo Mantas. – Tau labai tinka šita suknelė.

Šeštadienio rytą jis įžengdavo į virtuvę, pasisveikindavo su tėvu, kuris gerdavo kavą, klausydamasis rytinių radijo žinių, pažvelgdavo pro aprasojusį langą į rausvą aušrą, užsirūkydavo, išsivirdavo kavos ir greitai perversdavo literatūros savaitraštį, ieškodamas tautinių genialumo ženklų.

– Kombinuotas pašaras, – numesdavo laikraštį ant stalo.

Tėvas pritariamai linkteldavo galva ir pasakydavo:

– Kitaip ir negali būti.

– Kodėl – negali? – užsiplieksdavo Mantas. – Kaip tai – negali? Ką, gerų poetų nėra? Yra, bet grafomanų juk – masė. Masė – tai jėga, o vienetas, kas – vienetas? – nulis! – ir jis piktai išpūsdavo dumus kaip jautukas garą. – Kalbėjau su Gintautu Mackum... Poezijos skyriaus pažiba – senmergė Antosė Trilinkaitė, perskaičiusi jo eilėraščius, pasakė: „Žinote, jūsų eilės tokios, na, žinote, tokios.“ O tokio Kaipošiaus bezdalams – visą puslapį! Gal ir teisingai – daugiau erdvės, mažiau smarvės.

– Na na, – tėvo širdy prabildavo estetika.

– Na na, – nenurimdavo Mantas. – Kaip visi gražiai spekuliuoja idėjomis, kaip estetiškai įpakuoja savo išmatas, o redakcijos – tai juk ne š... supirkimo punktai! Asenizacijos mašinos! Po velnių, mūsų nusipelnęs grafomanas Napoleonas Silkė buvo Prancūzijoj, Italijoj, Graikijoj, Indijoj – jiems atviri visi keliai, jie turi postus sostus, viena mašina važiuoja į darbą, kita – į tualetą, kaimo publika jiems šaukia „valio“, ir jie laiko save liaudies dainiais, lygiais praeities genijams. O kas jų

širdyse? Viduriai užkietėjo, tai išmoko tuštintis pro širdį. Ir kam ką pasakysi? Kas manęs klausys? Manęs – neapsiplunksnavusio gaidžiuko? Jie pasistengė užimti muitininkų, degustatorių, cenzorių vietas, kad piemenuko riksmas nesutrikdytų avių kaimenės miego! Teisia už vagystes, už žmogžudystes, už spekuliavimą ir taip toliau, bet neteisia tų, kurie spekuliuoja socializmo idėjomis, kurie apgaudinėja naivų, tačiau tiesos, o ne melo ištroškusį jaunimą, kurie... kurie... kuria blogį!

– Ko taip šūkaujat? – į virtuvę įeidavo mama.

– Labas rytas, – niūriai ištardavo Mantas, vienu mauku išgerdavo kavos likučius, užgesindavo į peleninę cigaretę ir išeidavo iš virtuvės, pabrėžtinai tyliai uždarydamas duris.

Jis svaigo nuo vyno ir naujosios draugės artumo. Atvažiavo – liūdnas, sarkastiškas, vienišas – į Palangą (kurios neapkentė, tačiau negalėjo juk išskristi į Paryžių ar Čikagą) ir sutiko... draugę. Jis nemėgo naujų pažinčių, visus pažįstamus ir vadino „pažįstamais“ (o juos tai užgaudavo), – ir štai. Mergina. Eleonora. Aštuoniolikmetė. Eisena – lyg vandens paviršiumi, gracija. Liūdnaakė. Deklamuoja A. Bloko eiles. Geria. Rūko. Aistringa. Cholerikė-melancholikė. Nihilistė-idealistė.

– Eime į diskoteką, – pasiūlė ji. – Aš noriu šokti. Ir tik su tavim. Aš noriu šokti, šokti, šokti.

– Eime. Aš turiu tris rublius. Kiek kainuoja bilietas?

– Užteks, užteks, – ji uždėjo ranką Mantui ant peties. – Bilietas kainuoja rublį.

– Eime, – jis karštai suspaudė jos vėsią ranką, ji atsakė aistringu spustelėjimu, ir jie nuėjo, nekreipdami dėmesio į praeivius, žiūrinčius pavymui ir sakančius: „Pankas ir kekšė.“

Prie dansingo buvo spūstis. Vaikinai ir merginos, pasiryžę šokti šį vakarą iki sąmonės netekimo, iki nakties, godžiai žiūrėjo vieni į kitus, ieškojo dingsties pažintims, o jos neradę, nusipirkdavo bilietą su viltimi, kad patinkantis žmogus nepasimes šokančiųjų minioje. Du jaunuoliai nubėgo už dansingo kampo, šūktelėję draugai: „jeigu kas, – švilpk!“, kiti, neturintys pinigų, pagalvodavo, kad ir jiems reikėtų lipti per tvorą, apjuostą spygliuota ir tepaluota viela, negailint marškinių ar kelnių. Diskoteka, mergaitės, muzika, – tai juk baltoji magija, išelektrinanti iš maištingų širdžių juodą blogio energiją, – muzika! Eleonora atlošė galvą ir garsiai nusikvatojo.

– Ech, drauguži, tai pašoksim! – sušuko ji, staiga nutilo, nutraukdama savo juoką, išgąstingai pažvelgė į Mantą. – Juk mes draugai, tiesa? Draugai?

– Draugai.

– Leisk man tave pabučiuoti, – tarė mergina, ir jos gražios, liūdnos akys sudrėko. – Į lūpas!

Ji pabučiavo Mantą, meiliai ir kartu skausmingai žiūrėjo į jo veidą, į pilkas įkypas akis, trumpus pasišiaušusius plaukus, paskui stipriai apkabino vaikiną ir vėl pabučiavo į lūpas, palikdama ant jų svaiginantį kvapą.

– Eime, – ryžtingai ištarė ji, spausdama Manto ranką. – Eime, drauguži.

Jie prasibrovė pro jaunuolių spūstį (dalis pavydžiai apsilaižė) ir įžengė į dansingą. Kontrolierė patikrino bilietus ir čiupo už rankos atlėpausį vaikėzą:

– Kur lendi tu, nusmuktakelni?

Ir pavarė jį nuo durų. O Mantas su Eleonora jau sėdėjo „Vilniaus tribūnoje", jausdamiesi amžinais draugais, kurių laukia bendri džiaugsmai ir kančios. Mantas pirmąkart gyvenime pasijuto nuoširdžiai mylimas, tiesa, jis nežinojo, kas tai yra meilė, bet jausmas svaigino kaip grožio opiumas, plėtė širdy erdvę, retino kasdienybės anglies dvideginį, įliejo į raumenis švelnios jėgos.

– Labas vakaras! – nuaidėjo per mikrofoną ugningas diskžokėjaus balsas. – Mūsų diskoteka – prasideda.

Sulig jo riksmu trenkė hardrokas. Tribūnose sėdintys jaunuoliai suošė, atgijo, nekantriai trypė kojomis, gniaužė suprakaitavusius pirštus, trynė delnus į kelnes, plekšnojo vieni kitiems per nugaras, siūlydami išeiti į aikštelę pirmiems, merginos nekantriai ir kartu droviai, baikščiai žvilgčiojo į vaikinus, niekas nesiryžo, o hardrokas kaitino jauną kraują, kvietė šėlti, sukurti Valpurgijos vakarą, bet niekas nesiryžo žengti pirmo žingsnio į magiškai žioruojančias džiaugsmo žarijas.

Eleonora sėdėjo išdidžiai pakėlusi galvą, atstačiusi stačią krūtinę.

– Eime? – Mantas palietė jos ranką ir, nelaukdamas atsakymo, nusijuokė: – Eime, Eleo, mes būsime pionieriai!

Jie nulipo tiesiai per suolus į tuščią kaip elgetos delnas aikštelę ir ėmė pašėlusiai šokti, žiūrėdami vienas kitam į akis, į akis, į akis, kad

jų žvilgsniai nesusidurtų su svetimais žvilgsniais, jie šoko, svaidydami į šalis baimės drabužius, jie tapo šokio esme, hardrokas – forma, įtraukiančia į save aplinkos energiją, jie šoko, improvizuodami kūnais kaip instrumentais, prakaito lašai kalėsi pro odą, lankstūs raumenys įsitempė. Jie pamatė, kaip nuo tribūnų byra jaunimas, kad supa juos vibruojantis kūnų ratas, o diskžokėjus, patenkintas pradžia, šoka už pulto, išsišiepęs už du (nes kolega sėdėjo ant kėdės niūrus kaip raganosis).

Daina baigėsi. Minia džiaugsmingai sustūgo, sugriaudėjo ekstaziški plojimai.

– Pirmąją porą prašome prie scenos! – tarė diskžokėjus, priglaudęs mikrofoną prie šypsančių lūpų.

– Mums? – susidrovėjo Eleonora.

– Mums. Einam.

Jie priėjo prie scenos, diskžokėjus paspaudė abiem rankas ir padovanojo po balioną: Mantui – žalią, Eleonorai – raudoną.

– Geltoną pasilieku sau, – nusišypsojo jis, atsitiesė ir visa gerkle suriko: – O dabar – grupė „Stranglers“!

Minia sustaugė ir, persmelkta įtampos, laukė pirmųjų pankroko akordų, kurie tuoj pat išsiveržė pro galingas stereokolonėles.

– Kur juos dėti? – Eleonora timptelėjo balioną už virvutės.

– Susprogdinti!

Mantas prikišo balioną prie šalia šokančio vaikino nuorūkos, ir jis griausmingai sprogo. Vaikino vos neištiko šokas, o aplinkiniai ekstaziškai nusikvatojo ir šoko dar pašėliau: kapoti judesiai, iškreipti veidai, užmerktos arba išsprogusios akys, nuogos rankos ir kojos, prakaitas, šypsenos, šūksniai ir muzika, muzika, muzika... Eleonora apsižvalgė, ieškodama nuorūkos žiburėlio, ir metė balioną kuo toliau nuo savęs į aikštelės vidurį, į pačią grūstį.

– Prizas, – paniekinamai purkštelėjo ji, ir baliono sprogimas sutapo su muzikos pauze.

...Buvo naktis, už lango lijo jaukus lietus. Mantas sėdėjo savo kambary, rankose laikydamas juodą elektrinę gitarą, pasiskolintą iš pažįstamo muzikanto (trijų vaikų tėvo ir vienos, neištikimos, žmonos vyro). Jis vilkėjo kareiviškus marškinius, mūvėjo tik šortais, vėsa švelniai kuteno pavargusias nuo greitų žingsnių kojas, rankose jis lai-

kė vokišką elektrinę gitarą, kurios juodas lakas tviskėjo baltos naktinės lemputės šviesoj. Juodos ausinės, juoda gitara, juoda naktis ir jaukus lietus.

Jis sėdėjo, užsimetęs koją ant kojos, ir beviltiškai grojo tik sau, – garsai skambėjo per ausines aiškiai ir subtiliai, jis bandė spontaniškai sukurti kokią naują, gražią, jaukią, tylią melodiją, atkakliai, lyg įkalbinėdamas gitarą, rinko akordus, dėliodamas garsų mozaiką, kuri subyrėdavo net nesudėta.

Staiga jis krūptelėjo ir vos nesuriko: prieš jį stovėjo tėvas! Jie abu žvelgė vienas kitam į akis.

– Sūnau... – tarė tėvas ir lėtai atsisėdo priešais, nenuleisdamas žvilgsnio nuo vaiko akių. Manto širdis sustangrėjo ir ėmė plakti kaip žadintuvas naktį tuščiame kambaryje. – Nusiimk ausines ir padėk gitarą.

– Ne! – sūnus sukando dantis, kad nepravirktų: tėvas atrodė susenęs, bejėgis ir geras.

– Sūnau... – tėvas nuėmė ausines, švelniai atėmė gitarą ir atrėmė ją į sieną. – Pasakyk man, kas atsitiko?

– Nieko, tėte, neatsitiko, – neryžtingai ištarė Mantas, jausdamas, kad tėvas sužinojo kažkokį liūdną faktą.

Tėvas skaudžiai nusišypsojo, atsiduso, pasilenkė prie sūnaus (o tas sėdėjo kaip užhipnotizuotas), atsegė jo marškinių rankovę ir atsmaukė ją iki pat peties.

– O kas čia? – tėvas nesusitvardė ir sukūkčiojo. – Sūnau...

Mantas panoro pulti prieš tėvą ant kelių, apkabinti jo kojas, bučiuoti gyslotas, raukšlėtas pėdas ir melsti atleidimo už visas savo nuodėmes. Bet jis tik nuleido galvą, nedrįsdamas nei suklupti, nei pažvelgti į verkiančio tėvo akis.

– Sūnau, kodėl... kodėl tu taip padarei... sūnau...

– Nereikia, tėte, nereikia, nereikia, nereikia... – Mantas karštligiškai, vos prisiliesdamas glostė žilą tėvo galvą.

– Kodėl...

– Man buvo bloga, tėte, aš nenorėjau gyventi... aš negalėjau gyventi taip, kaip anksčiau... atleisk, tėte, aš tave labai myliu...

– Kaip tu mane myli, jei šitaip darai? – tylus tėvo balsas sudrebėjo.

– Aš myliu tave, tėte, myliu... – kuždėjo Mantas, ašaros rinkosi akyse, jis suspaudė tėvo ranką ir karštai ją pabučiavo. – Atleisk man...

Tėvas kiek aprimo. Paglostė sūnaus galvą, jo žvilgsnis nuskaidrėjo.

– Dabar eik miegoti... Negrok. Gerai?

– Gerai, – greitai ištarė Mantas ir atsistojo.

– ...O mama... Ką tu galvoji?.. Ji taip jaudinasi, o jai tada skauda inkstus, kepenis ir galvą... Na, gerai... Labanakt.

– Labanakt, – atsakė Mantas.

Tėvas tyliai, lėtai išėjo iš kambario ir, prieš uždarydamas duris, nusišypsojo savo nelaimingam vaikui.

Mantas gulėjo lovoje atmerktomis akimis ir galvojo, kada ir kaip tėvas galėjo pamatyti randus. Pailsusios nuo ašarų akys merkėsi, sapno vaizdai liejosi į sąmonę, ir ūmai sūnus suprato, kada ir kaip tėvas pamatė šviežius, baisius randus ant kairės rankos...

...Tėvas norėjo pasižiūrėti į miegantį sūnų, nes atsibudęs tas tuoj dingdavo iš namų į gatvę visai parai, o kartais – ir porai parų, sugrįždavo nežinia nuo ko išsekęs, išbalęs, nebylus ir krisdavo į patalą – tik tada buvo galima žiūrėti į jį, kol akyse susitvenks ašaros, ir kalbėtis su juo ne žodžiais, o širdimi.

Tėvas norėjo pasižiūrėti į sūnų, kuris sugrįžo po savaitės, neištarė nė žodžio ir, nusiplėšęs drabužius, nuogas krito į patalą, užmigdamas giliu, besapniu miegu. Tėvas tyliai kaip dvasia įėjo į kambarį, jo alsavimas pagilėjo, rankos suvirpo, žvilgsnis lietė sūnaus veidą, krūtinę ir sustojo ties kaire ranka, nusvirusia nuo lovos krašto. Jis nepatikėjo savo akimis, bet panoro įsitikinti, tad, sulaikęs kvėpavimą, prisiartino ir žiūrėjo į kairę sūnaus ranką, niekaip negalėdamas suprasti, kuo padarytos tokios baisios, siauros, įstrižos žaizdos, kurių kraštus jau jungė sukrešėjęs kraujas ir limfa.

Gal tuomet sūnus krustelėjo ar apsivertė ant šono, ir tėvas greitai išėjo iš kambario, pačiupdamas po ranka pasitaikiusį daiktą, kuris, jei sūnus atsimerktų, taptų alibi, apsilankymo priežastimi. Bet sūnus nepabudo, ir tėvas išėjo iš kambario, šiurpdamas iš siaubo, kad sūnus galėjo nepabusti niekada.

...Mantas apsivertė ant šono, susirietė į kamuoliuką kaip vaikas ir užmigo pravertomis lūpomis, tarsi būtų ilgai pasakojęs apie savo gyvenimą – sau.

– O kodėl jūs išsiskyrėte? – paklausė Mantas, palinkdamas į priekį.

– Ji mane paliko, – atsakė Princas ir atsainiai gurkštelėjo vyno.

Mantas klausiamai žiūrėjo į vyriškio veidą. Princas tyčia tylėjo, norėdamas sustiprinti pasakojimo efektą.

– Nori žinoti, kodėl? – jis pakėlė juodus gražius antakius. – Aš atsakysiu, – patogiau įsitaisęs fotelyje, sunėrė pirštus ir tęsė: – Kartu mes pragyvenome penkerius metus. Penkerius metus, Dieve mano! Kokia tai buvo moteris! Kokia ji *yra*, Viešpatie, kokia moteris! Žinai, – Princas karštligiškai sugniaužė rankas (jo lūpos vos pastebimai virpėjo), – mes išsiskyrėme... prieš penkerius metus – lygiai tiek, kiek gyvenome kartu, bet per visą šitą laiką aš nesutikau nė vienos jai lygios... Nė vienos! – jis išgėrė baltą vyną iki dugno ir šveitė taurę į grindis. – Nė vienos! O kiek jų mano gyvenime buvo, Dieve mano, Dieve... Bet – nė vienos, nė vienos – tokios, kaip... Eleonora... – švelniai, svajingai sukuždėjo vyriškis ir liūdnai nusišypsojo, regėdamas vaizduotėje Vienintelės veidą.

– Eleo... – užsikirto Mantas ir papurtė galvą. – Kaip... aš... tai... mano...

– Kas – tavo? – suirzo Princas ir nekantriai, priešiškai nužvelgė pašnekovą.

– Mano pirmos mylimosios vardas toks pat – Eleonora, – paaiškino Mantas. – Štai aš ir pagalvojau – koks sutapimas.

– Jokio sutapimo nėra, – vyriškis atsilošė fotelyje ir apgniaužė pirštais ranktūrius, – nėra ir negali būti! Kiek metų tai tavo?..

– Dvidešimt.

– O mano, – pabrėžė Princas, – trisdešimt!

– Aš nenorėjau pasakyti, kad mes abu mylėjome tą pačią...

– Na, gerai gerai... *Mea culpa*. Supranti, ta moteris yra Vienintelė... Et, užteks.

– Tu žadėjai papasakoti apie...

– Ak, tiesa! – vyriškis paspyrė koja vyno taurės šukelę. – Taigi aš vedžiau pačią šauniausią moterį visame mūsų sušiktame pasaulyje, aš buvau laimingas... bet gal pernelyg laimingas, nes ėmiau elgtis kaip idiotas... Beje, tu juk nežinai – ji yra dailininkė. Mes apsivedėm, ji būdavo namuose, tapydavo, skaitydavo ir... laukdavo manęs, nes aš – kvailys – buvau toks laimingas, kad norėjau pasidalyti savo laime su kitais kvailiais... Atvirai kalbant, ji duodavo man pinigų maistui ir kitiems buities dalykams, o aš juos pragerdavau su draugais ir atsitiktiniais pažįstamais, kurie su didžiausiu malonumu priimdavo mano laimės daleles, tai yra

lakdavo ir ėsdavo už mano pinigus (Mantas norėjo pataisyti „už žmonos“, tačiau Princas įkvėptai kalbėjo toliau), bet mano laimė buvo gili ir plati, tad joks valkata negalėjo jos išlakti ar suėsti... Aš grįždavau namo toks pat laimingas, koks ir išėjau, tik... be pinigų. Bet laimė juk ne piniguos! Iš pradžių mano nuostabiausioji nepykdavo, tačiau po medaus mėnesio neatpažįstamai pasikeitė. Dabar aš suprantu, jog ji nepasikeitė, tik jos prigimtis išlindo į paviršių. Mes abu suklydome, apsirikome... Ji žinojo, kad aš esu aktorius, o aš žinojau, kad ji – dailininkė, – kas iš to? – vyriškis kilstelėjo dešinę ranką, kuri grakščiai sustingo ore. – Taigi po medaus mėnesio, na, ne iškart, aišku, – kiek vėliau ji ėmė kelti man scenas. Aš, kaip sakiau, esu aktorius, – per savo gyvenimą prisižiūrėjau įvairiausių scenų, tačiau tokių, kokias pastatydavo ir suvaidindavo ji, – neteko... Ir kas skaudžiausia, aš suprasdavau ir dabar suprantu savo kaltę! Tai buvo baisu, o aš nieko negalėjau padaryti... Prakeikta palaidūno prigimtis! Pagalvok pats: vyras veda mylimiausią moterį ir... duodasi su kitom, kurios nevertos net jo žmonos plauko! Jis girdo jas brangiausiais vynais ir konjakais už... savo mylimiausios moters pinigus! Ir dar drįsta grįžti namo, kaukdamas per visą gatvę „aš myliu tave!“, švilpaudamas atrakinti butuko duris, pasirengęs griūti žmonai į glėbį ir deklamuoti kokio rusų romantiko eilėraštį! Siaubas, siaubas, siaubas, – aš pats stebiuosi neatsistebiu, kraupdamas iš pasibjaurėjimo! O ji... švelniausioji... nurengdavo mane... paguldydavo... tačiau vieną rytą, kai įprastai grįžau iš naktinės medžioklės, kuri, beje, buvo sėkminga... žmonelė trenkė man per veidą ir prapliupo raudoti, prakeikdama mane ir visą mano giminę, paskui veiksmas vystėsi pagal gerai pažįstamus beprotybės dėsnius: ji nubėgo į virtuvę ir sukūlė į šukeles visą kavos servizą, daužydama puodukus ir lėkštutes po vieną. O aš stovėjau koridoriuje – girtas, dvokiantis kažkokios kalės kvepalais ir prakaitu, stovėjau ir dainavau „To/re/o/do/re“. Dieve mano! Tada ji išlėkė iš virtuvės, atsistojo prieš mane ir tyliai, beprotiškai tyliai, beprotiškai pasakė:

– Jeigu tu esi *toks*, tai ir aš būsiu tokia.

Bet aš žinojau, kad *tokia* ji nėra ir negalės būti. Būti tokiam – tai irgi Dievo dovana! – Princas sarkastiškai prajuko. – Vienu žodžiu, aš nepasikeičiau. Nepasikeitė ir ji. Žmogus niekada nesikeičia, keičiasi tik jo gyvenimo situacijos, o jų fone kaip scenoje atsiskleidžia visos personažo savybės. Štai tuomet, pavyzdžiui, buvau laimingas, o dabar – ne.

Bet aš esu aš, nors gyvenimo situacija pakito... Taigi nieko su savim padaryti negalėjau, grįždavau į namus girtas ir dvokiantis, žmonelė manęs jau nebelaukdavo ir nepasitikdavo, ji ėmė karštligiškai tapyti labai gerus (Princas tai ištarė su pasididžiavimu) paveikslus, stovėdavo prie molberto nuo pat ryto iki nakties, o kai grįždavau, įeidavau į jos darbo kambarį ir ją apkabindavau, ji pažvelgdavo į mane keistu, liguistu žvilgsniu, paskui, lyg vykdydama kažkokio plano punktą, mesdavo teptuką, nusukdavo molbertą į sieną ir, švelniai mane atstūmusi, paklodavo patalą abiem, ir mes mylėdavomės, tiksliau (Princas liūdnai atsiduso), mylėdavau aš vienas, o ji tik atsiduodavo man, tartum, kaip sakiau, elgtųsi pagal sugalvotą planą, o aš, kvailys, jutau, bet nesupratau, kodėl ji taip daro... Ir kai ji pastojo, aš negalėjau numatyti, kad tai neatneš mudviem jokio džiaugsmo... Atvirkščiai – aš maniau, jog dabar, būtent dabar, mūsų meilės gyvenimas prasidės iš naujo, gims kartu su kūdikiu, praeitis mirs, ir mes niekada jos nebeatsiminsim, nes ji išnyks iš mūsų sąmonės amžinai! Tačiau... tu žinai, ką padarė mano mylimiausioji? Ne, tu nežinai... Porą savaičių ji vaikščiojo, nerasdama sau vietos, naktimis tapydavo, kalbėdamasi su savimi, tačiau aš neišgirdau nė vieno žodžio, nors stovėdavau prisiglaudęs prie durų, įtempęs klausą ir širdį... O ir dieną ji neištardavo man nė žodžio apie savo ieškojimus, jausmus ir nuojautas. Aš klausinėjau, tardžiau, šaukiau, keikiau, kartą net pakėliau prieš ją ranką, tačiau neišdrįsau trenkti, nes mylėjau ją labiausiai už viską pasaulyje. Ji tylėjo. Vaikščiojo iš kampo į kampą, litrais gėrė kavą, tapė ir kalbėjosi tik su savimi, kol vieną naktį nespėjau atšokti nuo durų ir pasislėpti, – ji užtiko mane ir suprato, jog aš ją seku. Štai tada ji man ir pasakė, kad nenori turėti nuo manęs vaiko. Tai išgirdęs, aš vos nenualpau iš skausmo, atsipeikėjęs kritau ant kelių ir puoliau bučiuoti jos kojas, o ji traukėsi nuo manęs, Dieve Dieve, ji traukėsi nuo manęs lyg nuo šliužo, kuris rangosi aplink jos kojas ir kyla liemeniu aukštyn! Ji traukėsi, o aš, dejuodamas iš skausmo ir nevilties, šliaužiau prie jos, ji stūmė mane, spardė, kūlė mažais kietais kumščiais per mano pliką, bjaurią galvą, draskė barzdą ir vis raudojo, raudojo, raudojo... Nežinia, katras kentėjo labiau, kieno skausmas aižė giliau, nežinia, tačiau ar svarbu šitai žinoti? Nesvarbu! Ji puolė ir traukėsi, o aš šliaužiojau aplink ją, šlykščiai žadėdamas oro rojų (kuo talentingesnis aktorius, tuo daugiau žmogaus tipų slypi jo

beribėje sieloje, – aš nelaikau savęs talentingu aktoriumi, nors mano sieloje slypi ne tik žmogus, bet ir žaltys – labai jau talentingai šliaužiojau aplinkui savo Eleo-Ievą). Kai įvariau ją į kampą, ji ėmė šaukti kruvinu riksmu, užsidengusi rankomis veidą, – ėmė šaukti pro karštas ašaras ir šaltus pirštus, kad nenori, nenori, nenori gimdyti išsigimėlio, kad vaikas būtinai bus išsigimęs, nes aš esu šliužas, šliužas, šliužas, iškrypėlis, girtuoklis, supuvėlis! Šaukė lyg pro grotas. Paskui spjovė man į veidą, nubėgo į savo kambarį ir užsirakino jame, o raktą išmetė pro langą. Tuomet aš įniršau. Siaubas dingo, skausmas atslūgo, ir mano sielą užvaldė nežmoniškas įniršis. Aš puoliau prie durų ir ėmiau jas atkakliai spardyti, šaukdamas, kad ji nedrįstų žudyti *mano vaiko*, o jeigu jis gims išsigimęs – tai bus jos ir kokio pederasto darbo vaisius – protą buvau praradęs absoliučiai. Aš rėkiau ir spardžiau, nekantraudamas išgirsti atsakymą, nesvarbu kokį, kad tik išgirsčiau jos balsą ir žodį. Tyla mane siutino ir žeidė kaip raudona skraistė jauną, naivų jautį, aš norėjau perplėšti tylos audeklą likimo išaštrintais ragais, tačiau jie atsimušdavo į duris, ir aš jaučiausi taip, tartum mane kas vyniotų į maršką lavonams arba į ką tik nudirtą tikro seno jaučio odą... Aš spardžiau duris, kol paslydau ir nukritau prie jų be sąmonės, tiksliau – be jėgų, nes sąmonės kaipo tokios tuomet aš ir neturėjau. Atsipeikėjau labai greitai (o gal taip tik pasirodė) ir tą pačią akimirką viską prisiminiau, suvokiau, atsitokėjau ir gražiai paprašiau Eleonoros atidaryti duris. Bet atsako nebuvo. Pajutau, kad mano smegenys vėsta, kad blaivus protas ima veikti kaip elektroninė skaičiavimo mašinėlė už 9 rublius, ir staiga atsiminiau, jog yra antras raktas nuo tų durų, į kurias apsilaužiau ragus. Jį suradęs, kilniai šypsodamasis atsirakinau prakeiktas duris ir įėjau į kambarį. Tačiau – Eleonoros jame nebuvo! Nakties vėjy plazdeno balta užuolaida, aš įpuoliau į balkoną ir įtempęs akis ieškojau meilės pabėgėlės pėdsakų, kurių, deja, nebegalėjo būti nei žolėj, nei žole užžėlusioj širdy.

Drauguži, net tu, poetas, negali įsivaizduoti mano tuometinio siaubo, nutekėjusio gyslomis sumišai su stingstančiu krauju. Na, ar tu gali įsivaizduoti, – nėščia moteris šoka iš trečio aukšto ant kietos, rudeninės, šalčio ir vėjo suplūktos žemės? Aš įsikibau nagais į geležinius balkono turėklus, aš pats vos neiššokau, – negalėjau atplėšti suparalyžiuotų pirštų. Ir dar, ji – nėščia mergytė, iššokusi iš trečio aukšto, – ji išgali

nušliaužti, pasitraukti, pabėgti! Ne-e, bičiuli, šito tu negali įsivaizduoti, šitokio jausmo *įsivaizduoti* – neįmanoma!

– Aš neįsivaizduoju, aš – jaučiu! – suriko Mantas, išbalęs iš siaubo.

– Ch, – nepatikliai nusiviepė Princas. – Jauti.

– Aš juk ne jautis.

– Tu – poetas, – skėstelėjo rankomis Princas, sukeitė kojas ir pasakojo toliau: – Taigi aš supratau, jog ji, mano žmona, jau sužalojo vaisių, vadinasi, nieko kito nebeįmanoma padaryti – tik abortą! Abortą!

– Koks šlykštus žodis, – pasipurtė Mantas.

– Žodis, – skaudžiai susiraukęs iškošė Princas.

– Aš norėjau pasakyti, kad žodis yra lygus prasmei. Todėl žodis „abortas“ – šlykštus, kaip ir juo apibūdinamas reiškinys.

– Reiškinys... Abortas! – Princas atsistojo ir ėmė karštligiškai vaikščioti po kambarį. – Taip, taip, taip, – ji pasidarė abortą už savo pinigus, mūsų sužalotas vaisius pateko į sanitarinę, jėzusmarija, – tai bent žodelis, – į sanitarinę duobę, kurioje, pilnoje lietaus vandens, plaukioja įvairiaspalvės žmogaus kūno dalys ir išsigimę, pūvantys embrionai! Po to, – Princas stabtelėjo, – ėmėm lakti abu, mūsų pradėta laimė buvo nužudyta vystymosi pradžioj. Man atrodė, kad baisesnio dalyko negali būti, – man atrodė... Tačiau mūsų laukė dar vienas siurprizas – prizas už blogį, mano blogį! Supranti, šito aš nenumačiau... Ne-nu-ma-čiau! – vyriškis mostelėjo sugniaužtu kumščiu, o kita ranka susiėmė už veido. – Supranti... mes... nebegalėjome... mylėtis... Tai buvo siaubinga... kai tik aš prie jos prisiliesdavau, ji sukąsdavo dantis ir sudejuodavo: ne-ga-liu... Tai buvo siaubinga... Aš bučiavau ją, nubučiuodavau ją nuo galvos iki kojų, kuždėjau nuoširdžiausius, švelniausius žodžius, glosčiau jos veidą ir krūtis, raudojau kaip alkanas vaikas, prisiglaudęs prie jos suglebusios krūtinės, o ji bučiuodavo mane šaltomis, uždaromis lūpomis ir kartodavo pro sukąstus dantis: negaliu, negaliu, negaliu...

– O ar tu neturėjai kokio pažįstamo hipnotizuotojo?

– Turėjau. Aš maldavau ją važiuoti kartu su manimi į Maskvą, pas tą mano pažįstamą hipnozės magą – pas Aliošiną, aš maldavau, klūpodamas prieš ją nuogas, atsigulęs kryžiumi, šaukiau, kad nužudysiu ją ir nusižudysiu pats, šaukdavau taip garsiai, kad kaimynai naktį skambindavo telefonu, prašydavo tylos, o jos negavę, grasindavo iškviesią greitąją milicijos pagalbą ir gaisrininkus kartu. Aš stovėdavau koridoriuje – nuogas

su telefono rageliu ir klykdavau bjauriausius keiksmažodžius, kokius tik galėjau atsiminti, o kai atminty nebelikdavo nė vieno keiksmo, aš be perstojo keikdavausi savo naujadarais, o kai galutinai išsekęs nutildavau, ragelyje išgirsdavau tik šlykštų „pyp pyp“. Galop vieną naktį aš trenkiau ragelį į sieną, mano rankoj teliko plastmasės nuolauža ir nutraukti laidai, panašūs į formaline išmirkytas gyslas, paskui spyriau į nukritusį telefoną, kuris, bejėgiškai skambtelėjęs, iširo, o man buvo nusispjaut ant visų dieviškosios harmonijos apraiškų, paskui atsiminiau, jog Eleonora liko viena miegamajame ir galėjo vėl iššokti pro langą, nes po pirmojo šuolio ji nenukentėjo visiškai – *ji*! Aš įlėkiau į kambarį ir sudejavau pro sukąstus dantis (mes taip dažnai juos sukąsdavome, kad jie ėmė skilinėti, va, žiūrėk) – miegamasis buvo tuščias! Kritau į lovą ir ėmiau raudoti, ašaros buvo sunkios ir karštos kaip skystas švinas, rauda mane purtė kaip agonija, aš apžiojau pagalvės kampą, grūdau jį gilyn į gerklę ir staiga pajutau ant savo galvos vaiduoklio ranką, suklykiau kaip eilinė mirties auka, atsisukau psichinio ligonio veidu ir pamačiau baltą moterį, o jau tada ėmiau šaukti lyg ant kankinimo rato, nes pamaniau, jog Eleonora nusižudė ir atėjo pas mane ne kaip vaiduoklis, o kaip gyva numirėlė, – štai kaip ji atrodė! Ji žiūrėjo į mane fosforuojančiomis akiduobėmis, paskui nusisuko, ir tą pačią sekundę supratau, jog tai iš tikrųjų ji – mano Vienintelė.

Princas nusilpęs atsisėdo ant grindų. Mantas žiūrėjo į jo pliką viršugalvį, juodą, gražiai apkirptą barzdžiukę, į apvalius stikliukus metalo rėmeliuose, ir jo širdis suvirpo iš gailesčio tam žmogeliui – aktoriui, bejėgiškai sėdinčiam ant grindų. Jis jau žiojosi paklausti, bet Princas paklausė to paties – tokiu balsu, tartum kreiptųsi į Mantą:

– Kas buvo paskui?

– ?

– Kas buvo paskui! – jis atsistojo ir ėmė vaikščioti po kambarį. – Kas buvo paskui, kas buvo paskui, kas *buvo*, *buvo*, *buvo*! – jis sustojo vidury kambario. – Duok cigaretę.

Mantas padavė „Klaipėdos“ pakelį, Princas paėmė dvi cigaretes, pavoliojo tarp delnų, įsikišo abi į burną ir prisidegė vienkartiniu žiebtuvėliu.

– O paskui, – ištarė jis, košdamas dūmus pro sukąstus dantis, – buvo skyrybos.

– O... bet... juk tu sakei, kad pragyvenote kartu penkerius metus!

– Taip, jeigu tik buvimas kartu yra gyvenimas, tada taip – mes gyvenome kartu lygiai penkerius metus.

– O kodėl neišsiskyrėt iškart po?..

– Mažiuk, – atsiduso vyriškis ir nuleido pliką galvą, – juk aš ją mylėjau... Supranti, visus tuos ketverius metus ji aukojosi man... Supranti? Ne, ji nemylėjo manęs, tvirtai žinau, esu įsitikinęs, kad nemylėjo... Ne mylėjo, o aukojosi! Viešpatie, kokia tai moteris... Ji šventa! Ji šventa! Šventa! – Princas prikišo savo veidą prie Manto, du pirštai, laikantys dvi cigaretes, neurotiškai virpčiojo.

– Taip, – Mantas prieš savo valią pajuto Princui neapykantą. – *Ji* yra šventa.

– O-o-o, – sudejavo vyriškis ir atsisėdo į fotelį, staiga suprunkštė ir nusikvatojo: – Viešpatie! Visata – tai tavo teatras su begalybe amžinai besisukančių scenų! Kaip nuostabu būti – vaidinti didį ar menką, žvėrį ar žmogų, traktorių ar aktorių! Ko-lo-sal!

Mantas žiūrėjo į Princą nesuprasdamas – vaidina tas ar ne.

– Cha, cha, cha, – nesupranti? Et, drauguži, nekreipk dėmesio... Aš esu aktorius, cha, cha, cha!

– O kaip... dabar? Ar dabar jūs... bendraujate?

– Dabar... – burbtelėjo Princas. – Mes sveikiname vienas kitą su gimtadieniais ir Naujaisiais metais. Ji tokia išauklėta mergytė, kad sugebėjo išauklėti net mane.

Mantas netyčia užmynė ant šukės, kuri bjauriai trakštelėjo.

– Uch, – suurzgė Princas ir išspardė šukes po kampus.

Sučirškė buto durų skambutis.

– Jolita, – pašoko iš fotelio Princas, tarpdury atsisuko ir pamerkė akimi. Mantui tapo šleikštu, bet jis nusišypsojo kaip išdidus ruletės lošėjas, prasilošęs iki paskutinio siūlo.

– Susipažinkit, – Princas grakščiai išstūmė priekin smulkią, trapią mergytę juodais trumpais plaukais ir apvaliom akim, – mano žmonelė Jolita! – ir šypsodamasis pabučiavo ją į skruostą.

– Mantas.

Jie iškart pajuto vienas kitam simpatiją. Jolita atsiprašė ir išėjo į virtuvę.

– Ta-a-ip... – nutęsė Princas ir pasikasė pakaušį.

– Miela tavo žmonelė.

– Taip? Chm!

– Netgi labai.

– Bet... žinai... tarp mūsų kalbant, – su Eleonora nepalyginsi!

– Taip. Bet ar Jolita nė kiek į ją nepanaši?

– Nė-ė kiek, – nukirto Princas, o po pauzės pridūrė: – Todėl ją ir vedžiau.

Jolita tyliai įėjo į kambarį, padėjo ant stalo padėklą su kava ir taip pat tyliai išėjo. Susimąstęs Princas nė nepažvelgė į ją.

– Et, juk mes tokie nuobodūs ir akli, – numojo jis ranka. – Štai įsivaizduok: lietingą vakarą eini gatve ir staiga prieš save pamatai... Jėzų Kristų, laikantį virš galvos išskleistą juodą skėtį. Ar tu patikėsi savo akimis? Cha, cha, – tu net nepažvelgsi jam pavymui, tu tik ironiškai konstatuosi – „hipis!" ir nueisi toliau savo šunkeliu... Beje, yra tokia dainuška: „Jėzus Kristus buvo hipis..." Atsimenu tik šią, pirmąją, eilutę, bet ji pasako viską apie kitas. Ar tu moki šitą valkatų šlagerį?

– Kaip ir tu – tik pirmąją eilutę, pasakančią viską apie visas kitas... Tu teisus, mes praeitume pro Jėzų Kristų lyg pro eilinį, standartinį, serijinį praeivį... Mes tokie nuobodūs ir akli, kad šiandien praeiname net pro tikrąjį save. Štai kokie nuobodūs ir akli mes esam.

– Esam, – atkartojo Princas ir pažvelgė pro šerkšnotą kambario langą. – O kodėl mes esam? Kuriems velniams toks esimas? Kokiam tikslui tokia Dievo malonė?

– O! – riktelėjo Mantas. – Atsiminiau vieną istoriją, kurios lyrinis herojus irgi klausė „kodėl?".

– Na na?!

– Pasistengsiu kuo trumpiau... Praėjusių metų rudenį pabėgau iš namų. Dvi savaites gyvenau Leningrade, pinigai baigėsi, ir paskutinės savaitės naktį... Žodžiu, mes sėdėjome virtuvėje... (Princas atlaidžiai nusišypsojo, atsiminęs pažadą „kuo trumpiau".) Kalbėjome apie gyvenimą ir Dievą, staiga – mintis – kaip krentanti žvaigždė – dabar, pirmą valandą, šią sekundę mano gimtuose namuose vyksta – ne įvyko arba įvyks, o *vyksta* kažkas, kas tiesiogiai (ir tiesiogine prasme) liečia mane... Po šios minties, kuri greičiau buvo transcendentinis pojūtis, pagalvojau, kad mirė kažkas iš mano artimųjų (tėvas, motina, draugas?)

ir man pasidarė taip baisu, jog neištvėriau ir pasidalijau tuo siaubingu jausmu su Aleksejumi... Jis pasakė, kad dvasiškai aiškios nuojautos yra pati tiesa, ir žiūrėjo į mane tokiomis akimis, kaip mokinukas – į tiksliausią pasaulyje aparatą... Apie gyvenimą ir Dievą mes prakalbėjome lig ryto, paskui aš užmigau, atsibudau prieš naktį ir pareiškiau Aleksejui, jog vidinis balsas įsako man sugrįžti namo... E, tu nesišaipyk, čia *ne ta* istorija, tačiau visa mūsų pasaulyje yra susiję, taigi... Atsisveikinom... Už paskutinius pinigus nusipirkau bilietą ir geležinkelio stotyje sutikau... vakarinės mokyklos klasiokę, kuri taip pat buvo pabėgusi iš namų! Na, neilgai mes ten glėbesčiavomės, traukinys į Vilnių jau stovėjo, įlipome į savo vagoną, ir tiu tiu. Rūkom tambūre, plepam įvairiausius niekus, lyginam savo plaukų ilgį, staiga – drunkst – atsidaro durys ir įeina aukštas, liesas kareivukas. Na, mes nekreipėm į jį ypatingo dėmesio, skiedėm toliau, o jis, aišku, įdėmiai klausėsi, nes atsisuko ir nutraukė mano šneką prašymu prisijungti prie mūsų... Dabar jau kalbėjomės trise, tiksliau – vienas kalbėjo, du klausė, ir kuo toliau, tuo dažniau kalbėjo tik vienas kareivis. O-o, tai buvo labai originalus tipas, jis priminė man kažkokį tragišką personažą iš klasikinio rusų romano... Žodžiu, paaiškėjo štai kas: jis, eilinis kareivis, kaip tik dabar, šią naktį, grįžta į namus, į Vilnių – lygiai po dvejų metų sąžiningos tarnybos... Tarnavo toli, neatsimenu kur, todėl neturėjo jokių atostogų. O dabar, po dvejų metų sąžiningos tarnybos, grįžta namo. Aš tau nupasakosiu, kaip jis atrodė, kad įsivaizduotum jį aiškiai: ūgis – metras devyniasdešimt devyni, juosmuo – trisdešimt, akinių dioptrijos – aštuoni ar devyni, plaukai – šviesūs šviesūs, akys – žydros žydros... Atsiminiau! Kunigaikštis Myškinas iš Dostojevskio romano „Idiotas“.

– Neskaičiau.

– Tada klausyk! Stovi kareivukas, atsirėmęs į tambūro duris, virpančiomis lūpomis čiulpia cigaretę ir nervingu balsu vysto nuoširdų, kruviną monologą, kairės rankos smiliumi vis pasitaisydamas smunkančius akinius su senamadiškais rudais rėmeliais.

– Žinai (jis pasakojo lyg man vienam arba pačiam sau), aš esu kvailys... Kodėl? Štai prieš dvejus metus stoviu aš kariniame komisariate pusnuogis prieš vadinamąją medicininę komisiją... Žiūri į mane toks draugas Žlobinas, žiūri atvirai pašaipiai, žiūri ir sako:

– Na, ilgši, mes pasitarėm ir nusprendėm paskutinį žodį suteikti tau.

Supranti, drauguži, man tereikėjo pasakyti tik „taip" arba „ne". Nes mano regėjimas – minus devyni. Tik „taip" arba „ne", – vienas vienintelis ir paskutinis žodelis. Supranti, drauguži, aš ne prieš žmones pusnuogis stovėjau, aš – prieš likimą nuogas nuogutėlis! Ilgai negalvojau – sekundę:

– Taip!

– Oho, – pastatė ausis draugas Žlobinas ir primerkė kairę akį lyg žiūrėtų į mane pro lornetą. – Koks jaunuolis šaunuolis... Bravo!

Aš, kvailys, išdidžiai sumušiau kulnais ir išžygiavau kartu su savo likimu. Kodėl? Todėl, kad norėjau pajusti gyvenimą, išbandyti jame savo kraują, suprasti galų gale, ką iš tikrųjų reiškia žodis armija, nes tiek buvau prisiklausęs įvairiausių šnekų, kurios atsiduodavo šleikščiu baimės prakaitu, o man šitai visiškai nepatiko. Aš netikėjau, nenorėjau patikėti bailiais ir būtent todėl pasielgiau kaip smalsutis idealistas, vadinamas drąsuoliu... Vienu žodžiu, išėjau. Bičiuli, aš patyriau absoliutų, galutinį fiasko! Tu netarnavai? Netarnavai... Tu neįsivaizduosi... Atvirai kalbu, patikėk – kiaurus dvejus metus aš dirbau įvairiausius darbus, labai panašius į duobių kasimą ir jų užlyginimą tuo pačiu iškastu smėliu. O jeigu atsisakysi atlikti beprasmišką darbą, tai pirmiausia tave prilups koks nupiepęs, bet sužvėrėjęs seržantas, kuriam buvo įsakyta įsakyti tau – velnio ratas! Ir aš ėmiau klausti savęs kasdien: kokia tokio gyvenimo prasmė? kokia visų mūsų gyvenimo prasmė? kokia prasmė ne tik kad kasti, užkasti ir vėl iškasti duobes? Ko ten išmokau *aš*? Gyventi? ginti? pulti? Išmokau, deja, tik vieno – nekęsti, nekęsti, nekęsti visko, kas susiję su karu, uniformom ir įsakymais! Nes *man* tai atrodo beprasmiška, dabar juk dvidešimto amžiaus pabaiga, o ne pradžia. Ir apskritai *man* nusispjaut į įstatymus, verčiančius asmenybę vergauti vergams, užsidėjusiems graikišką kaukę su dviem veidais – vienas vaizduoja Liaudį, o kitas – Imperatorių, ir abu šypsosi, prieštaraudami pagrindiniam tragikomiško teatro principui. Ir aš klausiu: kodėl, kodėl, kodėl aš esu *toks*? Aš juk nekaltas, kad Dievas mane sukūrė tokį, kad man lemta šitaip mąstyti, kad aš negaliu mąstyti kitaip, o kažkas nori pakeisti mano genetinę programą Įsakymu! Juk aš ne elektroninė mašina, kuri vykdo užduotis pagal programuotojo norą. Mes visi esame tik žmonės. Tik! Kiekvienas mūsų esame *tik*. Ir net visuomenės transporto vairuotojai yra tik žmonės. Kaip liūdna, tragiška (jokio komizmo!), kai

Vairuotojas, atsakingas už keleivių gyvybes, yra pusaklis; tada, jeigu Mašina dar nenudardėjo nuo Skardžio, žmonės griūva viens ant kito, juos visus apima beprotiška panika, jie stengiasi įsikabinti kuo tvirčiau, tegu ir į kaimyno gerklę, ir visi bijo, bijo, bijo, nes Mašina lekia posūkiais kaip uodegon įkirptas girtuoklis, ir visi bijo užsimušti ir bijo šokti pro langus, o Vairuotojas intelektualaus roboto veidu ir erzacinėm, nors šviečiančiom akim spaudžia vairą ir greičio pedalą, Mašina pradeda byrėti, ant kelio lieka įvairiausios jos kūno dalys, kurias gal ir susirinks koks kosminis valkata, bet Robotas nieko nejaučia, nemato ir negirdi, nes turi Didįjį Savo Tikslą – įsiamžinti Raudonojoje knygoje. Bet Mašina su žmonėmis, lekiančiais į pražūtį, sustoja ant paties Skardžio krašto, subyrėdama į dulkes. Ir išlieka tik Vairuotojo – keleivių žudiko – vardas. Taip, jis pasiekė Savo Didįjį Tikslą, – tiek ir tiek metų jo *pavadinimą* kaip keiksmažodį kartos besikeičiančios kartos. Stop, aš pavargau... – jis numetė nuorūką, užgesino ją kareivišku batu ir uždėjo ranką sau ant kaktos, o mes žiūrėjome į jį, nežinodami, ką ir begalvoti... O tu, laisvasis klausytojau, nepavargai?

– Ne, – atsakė Princas. – Tu didis improvizatorius! Tik užpakalis nutirpo, bet čia jau ne tavo kaltė. Viskas? Istorija baigta?

– Beveik. Paskui tas kareivukas, vadinkime jį Idiotu, taigi paskui Idiotas pasakė, jog vienintelis ryšys su Lietuva – laiškai mylimajai, nes nei tėvų, nei draugų, nei kitų artimųjų jis – Vaikų namų augintinis – neturi. Mylimajai per dvejus metus parašė šimtą penkiasdešimt laiškų ir tiek pat atsakymų turėjo dabar savo lagaminėlyje. Visi jos laiškai baigdavosi žodžiu „myliu“. Aš klausiau: nejaugi jis rašė jai tik apie meilę ir armijos kasdienybę? Jis atsakė „taip“ ir pridūrė, kad pusė laiškų yra tartum kitos pusės variantai, kad visi jie – tartum vienos vienintelės ir begalinės temos improvizacija. „Štai važiuoju dabar, – kalbėjo Idiotas, – ir nežinau, kas manęs laukia... Aš net abejoju, ar JI manęs laukia, – vis dėlto – dveji metai... Cha cha, jaunai panelei be mitraus bernelio – oi lia lia kaip liūdna gyventi!“ Klasiokė tylėjo, o aš pabandžiau paguosti jį, sakydamas, kad viskas pasaulyje turi prasmę, tačiau staiga kareivuką užvaldė labai keistas priepuolis: visus mano teiginius jis neigė smulkiu žodeliu „kodėl“, kol pagaliau įvarė mane į akligatvį ir greitai užmūrijo išėjimą. Na, tada aš, nerasdamas kultūringos išeities, pasinaudojau atsarginiu išėjimu, t. y. pasakiau: „Jeigu

nejausčiau tau gailesčio, – išmesčiau iš važiuojančio traukinio!" O jis tik sukikeno ir paklausė:

– Kodėl?

– Todėl, kad tu kvailys, – atsakiau aš, stengdamasis susivaldyti.

– Kodėl? – jis kiek pakėlė balsą ir įbedė į mane buką, bet atkaklų žvilgsnį.

– Todėl, kad, rodos, vyras esi, o šneki kaip hermafroditas, – tuomet staiga nusprendžiau išdėti jam į tuščias akis visą savo labai prasmingą nuomonę apie jo personą.

– Kodėl? – personos figūra pavirto klaustuku.

– Todėl, – nusispjoviau ir bjauriai nusikeikiau, užmiršęs mergaitę, – kad tave Dievas sukūrė *tokį*!

– Kodėl?

Jis išprotėjo, jis ėjo iš proto mūsų akyse, kiekvienas jo „kodėl" buvo tartum spiralinių beprotybės laiptų pakopa.

– Kodėl? – spigiai pakartojo jis. O aš irgi nestovėjau vieloje, – beprotybė hipnotizuoja.

– Dievo keliai nežinomi, – atsakiau.

– Kodėl???

– Todėl, – surikau, užlipęs ant aukštesnės pakopos, – todėl, kad aš nežinau!

Princas prunkštelėjo ir vienu mauku išgėrė kavą.

– O kai grįžau namo, – pridūrė Mantas, – išaiškėjo, kad tą naktį mano tėvai stovėjo balkone, laukdami manęs paskutinįkart: rytą būtų pranešę milicijai. Respublikinė-sąjunginė paieška – dingęs be žinios!

Jis nuogas stovėjo prieš veidrodį virpančioj žvakės šviesoj, prakaituodamas nuo dvasinės įtampos, kuri virpėjo kaip oranžinė melsva liepsnelė... Jis tuščiomis akimis žiūrėjo į šešėliuotą kūną ir gilumą už jo (atrodė, kad kambarys yra begalinis), bet matė savo praeitį, kuri nemirė, o gyveno jo širdyje, jis stovėjo tarp jos ritmo dūžių, laiko muzikos pauzėje, dvasinėj erdvėj, apstulbintas Tiesos: regėjo praeitį ir jau nesistebėjo, kad ji – tartum be rišlaus siužeto, kur vienas įvykis išplaukia iš kito, – suvokė, jog visi įvykiai (atsimena jis juos ar ne) susilieja į vieną – žmogaus – gyvenimą, įsiliejantį į begalinę, amžiną būties simfoniją – kaip žiogelio solo.

Ir dabar praeitis jau nebeslėgė jo. Ir dabar jis stovėjo prieš ateitį nuogas.

Sostinė puošėsi kaip moteris prieš veidrodį – artėjo pasimatymas su Naujaisiais metais. Žmonės plūdo gatvėmis, juokėsi, garsiai kalbėjosi, minios klegesys, skardūs vaikų balsai, erdvėj skardeno varpeliai, Mantas ėjo gatve, ir jam nebuvo linksma. Lėtai, ramiai leidosi snaigės, kurias praeivių kojos tuoj pat plūkė į ledą. Ledo takeliais čiuožė vaikai, jiems iš paskos – storos mamos, kurios paslysdavo, klyktelėdavo ir griūdavo, ir juokdavosi kartu su savo vaikais, nes nenorėdavo apsijuokti prieš juos. Gražios merginos įraudusiais skruosteliais ėjo įsikibusios į parankes šauniems vaikinams – studentams, sportininkams, kareiviams ir kitiems šaunuoliams. O Mantui buvo nyku. Gal jis pavydėjo linksmiesiems ir šauniesiems?

– Seni! – sustūgo kažkas į ausį.

Mantas atsisuko ir pamatė prieš save Adomą. Adomas šiek tiek svirduliavo.

– Aš girtas, – tarė jis, sukūkčiojo ir sugniaužė Manto petį. – Julius paskendo!

Vėjas bloškė į veidus snaigių saują.

– Supranti, seni, brolis paskendo, brolis! – Adomas atsirėmė į Mantą, kuris nieko negalėjo pasakyti, nes žodžiai ištirpo kaip snaigės nuo karščio. Siela ir skausmas. Prošal praskriejo jaunuolių porelė, netyčia užkliudė Adomą, jis neišsilaikė ant kojų, paslydo, bet stipriai įsikibo į Mantą, ir jie pargriuvo abu. Kažkas spigiai nusijuokė. Mantas atsistojo, pakėlė Adomą ir staiga atsiminė, kad prieš mėnesį jis nugriuvo ant žemės, o Adomas spardė jo galvą desantininko batais. Ir atsiminė, kad Adomo galvą odesiečiai daužė į sieną. Bet praeitis jau nebeslėgė jo. Adomas stovėjo priešais Mantą, jo veidas krūpčiojo ir tampėsi kaip klouno kaukė.

– Brolis, supranti, brolis... paskendo, – vėl sukūkčiojo jis ir pažvelgė į Mantą tokiomis akimis, tartum šis galėtų atgaivinti Juliuką.

– Eik namo, – tarė Mantas.

– Namop?! – Adomo veidas persikreipė. – Ne! Ne! Ne!

– Pateksi į blaivyklą, – šaltai pasakė Mantas.

– Tu žiaurus, seni, – Adomo veidas tapo šaltas kaip pomirtinė kaukė.

– Eik namo, – pakartojo Mantas. Pro šalį plūdo linksma praeivių armija. „Parado parodija“, – pagalvojo jis ir pakartojo: – Eik namo.

– Gerai, – netikėtai sutiko Adomas. – Aš einu namo. Tačiau tu, – jis parodė pirštu į Mantą, – tu esi žiaurus.

– Aš neturiu ką pasakyti, – tarė Mantas ir pridūrė: – Viso.

– Eik tu... – Adomas nusikeikė, nusispjovė ir svirduliuodamas nuėjo. Mantas žvelgė į snieguotą jo siluetą, kol tas susiliejo su linksma praeivių minia.

Jau nebesnigo. Mantas ėjo aplinkui Puškino skverą. Suko gal trečią ratą, vaikščiodamas po atmintį. Štai žaidžia su Juliuku šachmatais ir leidžia jam laimėti. Štai Juliukas dainuoja solo partiją mokyklos chore. Štai jis pasididžiuodamas rodo pažymių knygelę, kurioje – vien penketai. Štai Juliukas šaukia: „Kavalierius ir pana virė košę su smala!“ Štai jis veržiasi į Vestos kambarį, Mantas jo neleidžia, Vesta prašo broliuko netrukdyti ir eiti žaisti, o Juliukas sako, kad nori žaisti su jais. Ir štai jis paskęsta Neryje, ant kurios kranto paskutinį kartą susitiko Vesta ir Mantas, jo nebėra, jis nebegyvas, jis dar nepalaidotas, nes lavonėlis nesurastas, kur jo lavonėlis, mėlynas vaikelio lavonėlis upėj po ledu, kada jį suras? ar suras? Marija Pocienė – vaikų darželio auklėtoja. O motinos skausmas! O motinos skausmas, kai reikės atpažinti savo vaiką ne iš veiduko, ne iš kūnelio, o iš drabužių skiaučių...

Mantas užsirūkė. Kairėje stovėjo „Rotonda“ – jos langai užkalti, tetos Mašos nebėra ten ir nebus, nes storuliai įskundė ją, nežinia, kuo jai baigsis, bet kad nebedirbs šioje kavinėje, kur dirbo nuo 1966 metų, – aišku visiems, kurie jos nemyli.

Žmonės valė pirštinėm sniegą nuo parko suolelių ir sėdosi, žmonės, pasiramsčiuodami lazdomis, šmėsčiojo tarp medžių šešėlių, vienišas milicininkas vaikščiojo prie Puškino paminklo, laukdamas kolegos, nubėgusio nusišlapinti į viešąjį požeminį tualetą. Šventiška sumaištis prieš neišvengiamą Šventę. „Šventė, kuri visada su tavim.“

Mantas išmetė nuorūką ir nuėjo į troleibusų stotelę „Kalnų parkas“. Ėjo jis greitai, nes buvo šalta ir nyku, sniegas girgždėjo po kojom, šaltis tartum aižė plaučius, ir norėjosi rėkti, kad sušiltų siela, norėjosi šaukti visam šąlančiam pasauliui, kad jis sušiltų, norėjosi išeiti iš proto, o tereikėjo tik eiti. Suderinti ėjimą su eisena. „Bet ne viskas įmanoma, ne viskas įmanoma, seni.“

Jis įlipo į troleibusą Nr. 3, pramušė taloną ir nuvažiavo.

Jis nebeturėjo ilgų plaukų, barzdelės ir aureolės. Jo nelydėjo nė vienas šventasis, – aplinkui jį šokinėjo šventikai, pamišę iš džiaugsmo: Jėzus sugrįžo!

– Jėzus sugrįžo! Jėzus sugrįžo! – šūkavo jie, kratydami skystas ir vešlias barzdas.

– Jėzus! Jėzus! – skardeno aukšti vaikų balseliai. – Jėzus sugrįžo!

– Ibo liubit nas, detei svoich, Otec naš!* – skambėjo popo bosas kaip bažnyčios varpas.

– Atleisk! Atleisk! – maldavo ateistai.

– Šlovė! Šlovė! Šlovė! – skandavo žmonija, nes Jėzus sunaikino visus branduolinius ginklus, paversdamas jų energiją dvasine ugnim – pasaulinis ugnies tvanas, sunaikinęs visa, kas negyva.

Jis nebeturėjo ilgų plaukų, barzdelės ir aureolės. Tik – akys, tos pačios akys! Dabar jos žvelgė į kitą žmoniją nei tada, bet žvilgsnis buvo toks pat. Žmonija dar nežinojo, kad ji ir vėl nukryžiuos savo Sūnų, bet laikai pakito, todėl jis bus nukryžiuotas ne ant kryžiaus: jį nužudys naujas Judas pagal visas XXI amžiaus kultūros ir technikos taisykles. Iš pradžių žmonija suabejos jo šventumu, paskui suabejos jo nuopelnais, suabejos, kad būtent jis – Dievo įrankis, kuriuo buvo išgelbėtas pasaulis, stebuklas bus paaiškintas visa paaiškinančia Evoliucija, nes frazė „Jėzus Kristus – revoliucionierius" sukels ateistų maištą, ir niekam neateis į galvą, kad viso spektaklio režisierius yra Dievas, kad jis sugrąžino Žmonijos Sūnų ir kad vėl jį atims iš žmonijos su žmonių pagalba, niekam neateis į galvą, kad žmonės – tik įrankiai, besąlygiškai ir automatiškai tiksliai vykdantys Dievo programą, kurios tikslas – Kosminis Komunizmas.

Bet Jėzus jau bus atlikęs savo misiją. Jis grįš į žemę trečią kartą, po tūkstančio metų, kai žmonija ir vėl susirgs didybės manija, – „Dievo nėra! Žmogus – Kosmoso šeimininkas!"

Jėzus – piligrimas, keliaujantis per amžių amžius Kosmosu. Vieną dieną jis – vienoj planetoj, kitą dieną – kitoj. Jo kelias težinomas Tėvui.

Štai šiandien Jėzus Kristus – žemėje. Jo kalbas ir pranašystes transliuoja visi *tele*, *radio*, *video* aparatai, jis vilki baltą kostiumą ir avi sandalus, jo balsas – sodrus, protas – aštrus, o siela – mylinti. Jokių

* Nes myli mus, vaikus savo, Tėvas mūsų! (Rus.)

stebuklų: Jis – Žmogus! Vienam duota valdyti tik įmonės darbininkus, kitam – valstybę, o Jėzui – visą pasaulį. Jokio stebuklo.

Ir visi tie, kurie tiki tik akimis, bet ne siela, įsitikins ir siela, nes jų akys regės tai, ką jie visą gyvenimą neigė.

O kažkuris vis tiek pasakys: „Akivaizdu, bet neįtikėtina!“ Nes yra tokių, kuriems Dievas paskyrė netikėti, – būtent jie nukryžiuos Sūnų ne ant kryžiaus, bet pagal visas dvidešimt pirmojo amžiaus kultūros ir technikos taisykles.

O šiandien Jis – visų žmonių brolis.

– Ibo liubit nas, detei svoich, Otec naš!

Jis atsibudo išpiltas prakaito, nes sapno veiksmas vyko vidurvasaryje, o dabar buvo žiemos vidurnaktis. Mantas atsikėlė iš lovos, užsidėjo akinius, paėmė nuo stalo cigarečių pakelį, užsirūkė, atidarė langą ir iškišo galvą, godžiai traukdamas dūmą. Naktis buvo tyli ir tokia šalta, kad prakaitas, rodės, suledėjo ant krūtinės per kelias sekundes, o Mantui buvo malonu jausti šaltį taip realiai, kaip ir karštį per sapną, kai Jėzus sugrįžo į žemę. Jis rūkė ir galvojo apie Dievą ir pasaulį. Ir jautė sąžinės graužatį, nes pats buvo abejojantis avinukas: naktį – tiki, dieną – ne. Ir nieko negalėjo pakeisti. Sau paguosti jis sugalvojo frazę, kurią įsirašė užrašų knygelėje: „Piemuo pats susiras avelę.“ Taip, tai buvo tartum aksioma, tačiau ji nebeguodė jo. Jis tikėjo, bet negalėjo įrodyti netikinčiajam savo tiesos, netikintysis negalėjo įrodyti savo. Tai buvo užburtas ratas.

Juk be religijos nebūtų nei meno, nei mokslo, nei kultūros. Visa žmonijos kultūra išaugo iš religijos, nes ji – stebuklinga šaknis, kurią sodininkas nemokša vadina piktžole. „Piktžoles reikia išrauti!“ – sako jis, ir sako jis teisingai, bet gyvena tartum piktžolė pats, – argi save išrausi su šaknimis? Ištrauksi save už plaukų iš pelkės kaip baronas Miunhauzenas? Ne viskas įmanoma, seni.

Ir štai mokslas – religijos, tikėjimo, tiesos vaikas – neigia savo Motiną! Medžio šakelė maištauja prieš jai nepasiekiamą, nematomą šaknį, nors ja srūva tie patys gyvybės syvai! Dabartinės mokslo tiesos laikomos aksioma, nors ir patys mokslininkai supranta, kad žmogaus ir visatos vystymasis yra begalinis! O juk kaip ne kiekvienas gali sukurti genialų eilėraštį, taip ne kiekvienas gali pajusti Dievą! Naivu manyti, kad visi žmonės – standartiniai vienas kito variantai.

Tačiau – paradoksas – dabartinis ateizmas tarnauja Tiesai! Dar devynioliktame amžiuje Dostojevskis savo romane „Idiotas“ išpranašavo: „Ir mūsiškiai ne šiaip tampa ateistais, o būtinai *įtiki* į ateizmą, tartum į kokį naują tikėjimą, niekaip nepastebėdami, kad įtikėjo į nulį. Štai koks mūsų troškulys!“

Jis išmetė nuorūką, uždarė langą, uždėjo delną ant šaltos krūtinės ir jautė, kaip daužos karšta širdis. Paskui nusiėmė akinius, atsigulė į lovą ir užmigo.

Rytą jį pažadino telefono skambutis. Mantas pabudo, ir jam pasirodė, kad telefonas skamba galvoje, – smegenys-telefonas!

– Klausau! – pakėlė ragelį.

– Alio? Čia Romas. Alio?!

– Aš klausau! Kas atsitiko?

– Pažadinau? Pardon. Tačiau naujiena verta dėmesio.

– Na, sakyk, – Mantas nemėgo buvusio klasioko. – Jeigu verta klausyti.

– Šią naktį, alio, tu girdi?

– Girdžiu, girdžiu, na, kas – šią naktį?

– Šią naktį pasikorė Saulius. Alio!

– Saulius? Koks Saulius? Aš pažįstu dešimt Saulių!

– Pažįsti ir šitą... savižudį. Na, toks vaikiukas su akinukais, atsiminei?

– Tas, kuris retkarčiais ateidavo į „Rotondą“, o jo mergaitė visada vėluodavo į pasimatymą?!

– Taip, šitas. Šią naktį jis pasikorė.

– Kodėl? – suriko Mantas.

– Klausi kaip idiotas. Jo paklausk. Tu juk mažasis misteris mistikas!

– Eik šikti! Palauk, kol kas neik, – Mantas priglaudė telefono ragelį prie kitos ausies. – O iš kur tu sužinojai?

– Mane prižadino jo raudanti mergytė. Ir štai aš pažadinau tave, seni.

– Ačiū.

– Čiau, – miauktelėjo buvęs klasiokas ir metė ragelį.

„Kartis labai neestetiška. Sėkla išsiveržia. Liežuvis išvirsta, ir akys išsprogsta. Jau geriau nusišauti“, – atsiminė Mantas.

Po Naujųjų metų, kuriuos jis atšventė su tėvais, pasipylė naujienos, tiesa, jau pasenusios, nes Mantas gyveno vienišas. Pirmoji mėnesio senumo naujiena buvo Princo ir Jolitos skyrybos. Sausio 1 d.

vakarą suskambo telefonas, Mantas pakėlė ragelį ir išgirdo girtą balsą:

– Labas vakaras, Mantai! Čia aš – tavo senas pažįstamas Princas! Sveikinu tave su pačiais Naujausiais metais pasaulyje!

– Ačiū. Sveikinu tave ir tavo mielą žmonelę.

– Ačiū, tačiau labai gaila – žmonelei tavo sveikinimo perduoti negaliu ir negalėsiu niekada. Kaput!

– Kaip – kaput?

– Taip, seni, – išsiskyrėm!

– Sveikinu.

– Ačiū, seni. Klausyk... čia... žinai... toks delikatus reikalas...

– Kiek reikia?

– Na... apie... aišku, jeigu gali, jeigu tau nesudarys sunkumų, na, trisdešimt sidabrinių?

– Ateik tamsta pats.

– Gerai gerai! Aš būtinai grąžinsiu... kai tik galėsiu. Va, po mėnesio – *o'key*?

– Kei.

– Ką sakai?

– Sakau, ateik!

– Aha, taip, tuoj pat. Ateinu!

Pinigų Princas nesugrąžino. Mantui pagailo to aktoriaus iš sudegusio teatro, – jis neskambino telefonu, neieškojo. Vėliau sužinojo, kad Princas išvažiavo ieškoti laimės į Maskvą. Gyveno pas hipnotizuotoją Aliošiną.

Karinė medicinos komisija, kuriai pirmininkavo Žlobinas, nusprendė, kad pilietis Mantas Neimantas, Mato, gim. 1966 m., paranojikas, poetas, vienintelis tėvų vaikas, yra netinkamas karo tarnybai. Kai Mantas stovėjo prieš komisiją pusnuogis, tik su trumpikėmis ir akiniais, draugas Žlobinas kritiškai nužvelgė jaunuolį ir paklausė, kur jis dirba.

– Rašau eilėraščius, – atsakė Mantas.

Komisijos nariai susižvalgė, apsikeitė kažkokiais popiergaliais (turbūt M. N. dokumentacija), persimetė pora žodžių, kurių Mantas neišgirdo, paskui drg. Žlobinas tarė:

– Kariausi su plunksna!

Mantas kaukštelėjo kulniukais ir išėjo iš kambario.

Vidurinėje dieninėje mokykloje jis mokėsi aštuonerius metus, išlaikė egzaminus dviem ketvertais ir dviem penketais, nors nuo šeštos klasės mokėsi labai prastai, taigi – egzaminus išlaikė, bet neišlaikė nervai, nervai pakriko kaip neapmokyti kareiviai, rudenį jis bandė mokytis toje mokykloje toliau, tačiau teko atsisveikinti su ja, nes dabar jau nebegalėjo pakęsti nei kvailų mokymo programų, nei kvailų mokytojų, nei pamokų, per kurias skaitydavo po suolu plonas poezijos knygeles, nei pastabų pažymių knygelėje, pvz.: „Pertraukų metu laksto ir mušas, pamokų metu skaito bulvarinę spaudą!“

Mokytojai taip pat nebegalėjo pakęsti Manto Neimanto asmens, tad atsisveikinimas buvo nuoširdus ir neatšaukiamas.

– Vi-so ge-ro, Nei-man-tai, – išskiemenavo sena direktorė ir užjaučiamai nusišypsojo.

– Viso gero, tamsta direktore, – nusišypsojo mokinys ir išėjo.

Mokykloje jis išmoko nekęsti – nekęsti bedvasių žmogėnų, kuriuos tokie patys bedvasiai tituluoja autoritetais. Mantui aukščiausias autoritetas – Poezija. O mokyklos autoritetai savo pavyzdžiu mokė mylėti melą ir nekęsti tiesos. Pamokos nenuėjo veltui.

Perėjęs į vakarinę mokyklą, kur pamokos vykdavo vienąkart per savaitę, jis suprato, kad įstojo į aukštąją gyvenimo mokyklą – laisvu studentu. Vilniaus senamiestyje prasidėjo žmonių anatomijos studijos. Jis susipažino su valkatomis, girtuokliais, narkomanais, laisvo elgesio studentėmis, menininkais nevykėliais, žmonėmis, kurie laikinai arba visam laikui nusivylė gyvenimu, tačiau nenusižudė, todėl jų gyvenimas panėšėjo į linksmą merdėjimą.

Štai ten – senamiestyje – jis ir susipažino su Vesta, Adomu, Daiva, Anabaziu, Saulium, Audrium, Princu, Žozefina, Ramune ir, aišku, teta Maša.

Baigęs vakarinę mokyklą, stoti į aukštąją nė nebandė, nes abejojo, ar tai jam gyvybiškai būtina. Manė pragyvensiąs iš honorarų už eilėraščius ir straipsnelius. Ir iš tikrųjų – per mėnesį uždirbdavo apie trisdešimt rublių. Cigaretėms.

Sausio pabaigoje jis atsitiktinai užklydo į senamiesčio knygyną, nusiėmė akinius ir šaliku ėmė valyti aprasojusius stiklus.

– Labas, – kreipėsi į jį žemaūgis jaunuolis.

– Labas, – atsakė Mantas, žiūrėdamas į jo veidą trumparegėmis akimis.

– Neatpažįsti? – išsišiepė tas.

Mantas užsidėjo akinius.

– Pažįstu. Tik vardo nežinau.

– Ir nereikia. Aš irgi, beje, tavo vardo nežinau. Svarbiausia, pažįstamas snukis. Taigi tu draugavai su tokia mergina... Daiva, rodos?

– Taip, rodos.

– Tai va... – jaunuolis pasimuistė, tartum sėdėtų nepatogioje kėdėje. – Pasitraukim į šoną.

Jie nuėjo prie vitrinos. Mantas žvelgė į gatvę. Snigo.

– Tai va, – pakartojo jaunuolis ir kostelėjo. – Ją išprievartavo.

Mantas žvelgė į gatvę. Snigo.

– Alio, – tarė jaunuolis, – ar girdi?

– Taip, aš klausau, – Mantas pažvelgė į jaunuolį aklomis akimis.

– Suprantu, – su užuojauta pasakė žemaūgis jaunuolis ir atsisveikindamas ištiesė ranką. Mantas suspaudė ją ir paklausė:

– Kas?

– Anabazis, – atsakė jaunuolis ir ištraukė ranką.

Mantas išėjo į gatvę. Snaigės užlipdė akinių stiklus.

Ant voko nepažįstama rašysena – „Jaunajam poetui Neimantui". Be atgalinio adreso. Mantas paėmė žirkles, nukirpo voko kraštą ir ištraukė nešvarų popiergalį, kuriame buvo iškeverzota:

Gerb. prš. Mantai Neimantai!

Neišsituštinkite iš išgąsčio:

rašo Jums toks Anastazas Bazys, Jono, gim. 1960 m., bedarbis, trejus metus dirbęs Autoservise ir atleistas iš darbo už alkoholizmą. Dabar jis yra pasmerktas mirčiai, nes išprievartavo Daivą Vanagaitę, nupjaustė jai krūtų spenelius šuke butelio, iš kurio abu gėrė degtinę ir kuriuo D. V. buvo užmušta.

Gyvenimo prasmė – mirtis. Kadangi liekate man skolingas 3–5 rub., nupirkite už šiuos pinigus pigių gėlyčių arba jų sėklyčių ir pagerbkite jomis amžinatilsį mylimosios atminimą.

Kol kas aš – gyvas. Vaisingų Naujųjų metų!

Jūsų poezijos mylėtojas
Anabazis

P. S. Jei vis dėlto išsituštinote, – panaudokite šį popiergalį apsivalymui! Kaip buvęs Autoserviso darbuotojas – būsiu labai laimingas.

Mantas sudraskė laišką, išmetė skutus į šiukšlių dėžę, sviedė žirkles į sieną, atsistojo prieš langą, įrėmė kaktą į stiklą ir sukando dantis. Paskui užsimojo galva ir trenkė į langą.

Tuoj po žmogžudystės Anabazis pats atėjo į kriminalinės paieškos skyrių ir prisipažino, o kai juo nepatikėjo, manydami, kad vyriokas atėjo pajuokauti Naujųjų metų proga, jis ištraukė iš palto kišenės kruviną nosinę su daiktiniais įrodymais ir metė ant inspektoriaus stalo.

Baigiantis teismo procesui, iškart po mirties nuosprendžio, Anabazis suvaidino išprotėjusį, rėkė per visą salę, kad jis kūnu ir siela atsidavęs Komunistų partijai, kad jo gyvenimas yra skirtas liaudies labui, kad jis – tikrasis Jėzus Kristus, sugrįžęs į žemę iš pragaro, kad grįš dar ir trečiąkart, gynėsi rankomis, kojomis ir dantimis nuo pareigūnų, kurie ištempė jį iš teismo salės isteriškai skanduojantį *„Heil Hitler"*.

...Jis įžengė į Teismo salę, durys už jo nugaros užsitrenkė garsiai kaip grotuoti vartai. Jis krūptelėjo ir pamatė priešais save aukštą bokso ringą, panašų į ešafotą. Ringo vidury stovėjo balta žmogysta. Ji iškėlė ranką, ir Mantas išgirdo pažįstamą balsą:

– Laba naktis, žmogau!

Mantas atsakė į pasveikinimą, tačiau neišgirdo savo žodžių.

– Garsiau kalbėk! – sugaudė žmogystos balsas. – Tai mūsų paskutinis susitikimas! Tai paskutinis mūsų raundas! Garsiau kalbėk, žmogau!

Mantas pasistiebė ant pirštų galų, nes balta ringo virvė dengė kalbančiojo veidą. Jis pasistiebė ant pirštų galų ir pamatė Karaliaus šypseną.

– Ateik! – sušuko Karalius.

Mantas prisiartino prie ringo, užlipo eskalatoriaus laipteliais, prasispraudė pro virves ir atsistojo prieš Karalių, kurio veide kryžiavosi raukšlės ir randai.

– Aš baisus? – nusišypsojo Karalius ir nusiėmė veidą kaip kaukę. – O dabar?

Dabar prieš Mantą stovėjo auksaplaukis pasakų princas.

– O štai, – jis mostelėjo dešine ranka kairėn, – mūsų dvikovos liudininkas!

Mantas pažvelgė į ringo kampą ir išvydo Šienpjovį – skeletą su dalgiu per petį, giltinę, vilkinčią boksininko apranga.

– Tai komedija, – tarė Mantas. – Aš taip nežaidžiu.

– Tai tragedija, – tarė auksaplaukis pasakų princas ir nusiėmė savo gražųjį veidą, atidengdamas randus ir raukšles.

Skeletas kaukštelėjo dantimis ir atrėmė dalgį į tamprią ringo virvę.

– Tu kausies su manimi, – tęsė Karalius, – nes aš – tikrasis tavo priešas. Jis, – mostelėjo dešine ranka kairėn, – tik liudininkas.

Manto oda pašiurpo, ir jis pamatė, jog stovi visiškai nuogas.

– Vienintelis tavo ginklas – tavo tiesa! Jei sumeluosi nors kartą, – Karalius nusiviepė, – pralioši ne tik savo gyvenimą – pralioši ir mirtį – pralioši Būtį!

Skeletas kaukštelėjo dantimis ir suskambino širdies formos varpeliu, įtaisytu krūtinės ląstoje.

Mantas apsižvalgė aplinkui ir pasijuto esąs erdvėje, kur nėra nei minios, nei sienų, nei prožektorių. Tačiau jautė tartum dvasių alsavimą, o ringas buvo apšviestas ryškia violetine šviesa, kokia švyti operacinėse ir prozektoriumuose. „Laboratorija, kurioje likimas eksperimentuoja su žmogumi, eksperimentuojančiu su likimu."

– O jei sakysi Tiesą – pralošiu aš, ir mirtis tai paliudys! – Karalius mostelėjo dešine ranka kairėn.

Skeletas kaukštelėjo dantimis ir suskambino širdies formos varpeliu, įtaisytu krūtinės ląstoj.

– Paskutiniojo raundo pradžia!

Šeštadienio rytą, tik pabudęs, Mantas įjungė patefoną ir uždėjo naują, iš kaimyno pasiskolintą plokštelę. *New wave** stiliaus grupė „Mozart". Mocartas?!

Jis perbraukė delnu ištinusį veidą, užsidėjo akinius ir užsirūkė. Grupė grojo iš tikrųjų *new wave* stiliumi: elektroninis hardrokas su Mocarto kūrinių intarpais ir improvizacijomis. Vulgarus autoironiškas groteskas. Ant plokštelės voko – dvi nuotraukos. Vienoj voko pusėj – trys plikagalviai jaunuoliai recidyvistų veidais, kitoj – tie patys plikagalviai su Mocarto laikų perukais.

Jis panoro išjungti patefoną, bet atsiminė, kad visos kitos plokštelės nusibodo. Apsivilko chalatą ir nuėjo į virtuvę. Vulgari groteskiška muzika plevėsiškai plaikstėsi tarp sienų.

* Naujoji banga. (Angl.)

Ant stalo gulėjo naujas literatūros savaitraščio numeris. Mantas bjaurėdamasis paėmė jį ir bjaurėdamasis ėmė sklaidyti spaustuvės dažais dvokiančius puslapius. Tekstai, potekstės, nuotraukos, nuotraukos... Viena iš jų patraukė dėmesį: siena, paveikslas ir barzdotas jo kūrėjas.

„Neįtikėtina! Juk tai Barzdočius!“ Mantas permetė akimis puslapį. PERSONALINĖ PAVEIKSLŲ PARODA PARYŽIUJE.

Dailininkų sąjungos narys Leonardas Barzdaitis! „O mano paveiksliukai keliaus į Paryžių!“ Vadinasi, tuo metu, kai Barzdočius Leonardas Barzdaitis ilsėjosi ligoninėje, jo paveiksliukai buvo ruošiami kelionei. Vadinasi, šis keturiasdešimtmetis vyras – ne koks valkata, tituluojantis save nepripažintu genijum!

Grupė dabar griežė „Mažąją nakties serenadą“. Mantas žiūrėjo į Barzdočių ir džiūgavo. Jau nebejautė pasibjaurėjimo, laikydamas eilinį savaitraščio numerį, kuris tapo neeilinis. Nekantriai atvertė kitą puslapį, tartum tikėdamasis, kad visas laikraštis yra skirtas jo bičiulio parodai.

Puslapis, deja, buvo paaukotas įžymaus grafomano rašliavai. Mantas atsivertė dar vieną, ir žvilgsnis užkliuvo už savaitraščiui nebūdingos antraštės TERORIZMO AUKA.

Perskaitęs straipsnį, jis įbedė žvilgsnį į Niekur. Vertėjas Egidijus Pocius – atsitiktinė terorizmo auka! Ėjo gatve kartu su kolega (kurio pakviestas atvyko į Paryžių) Žeraru Gotjė, staiga – šūviai, sumaištis, klyksmai. Kulka pataikė į smilkinį. Policija ieško nusikaltėlių. Manoma, kad susišaudyta tarp mafijos narių.

Leonardas Barzdaitis ir Egidijus Pocius. Paryžius – tai „šventė, kuri visada su tavimi“.

Mantas gurkštelėjo kavos, užsirūkė antrą cigaretę ir nervingai atvertė kitą puslapį. *New wave* grupė grojo gryną hardroką. Šviesos monotonija. Tamsos monotonija. Stereopasaulis. Kvadrokosmosas. Elektroninė visata. Dirbtinis žmogus. Šizofizika. Atomas ir šizofrenija – skilimo reakcija – branduolinis karas. Siaubas. Baimė. Instinktas. Heroizmas. Anekdotas. Pornografija. Mocartas. Dievas ir sifilis. Kodėl jis atsimena viena, o kitko – ne? *Atminties taisyklės*?

Kažkokio spektaklio nuotrauka, šalia antraštė PREMJERA. Požemio teatras! Vesta Pociūtė – pagrindinio vaidmens atlikėja spektaklyje „Skrydis“! Adomas Pocius – dailininkas dekoratorius! Tai bent spektaklis!

Recenzentės – Žozefina Petronytė ir Ramunė Petrusevičiūtė! Pradėjusios straipsnį gražia spektaklio pradžia, baigė siaubingai nevykusia spektaklio pabaiga. Straipsnis buvo taktiškas ir kartu triuškinantis. Premjera – fiasko! Beje, paguodai buvo paminėtas faktas, kad publikai spektaklis patiko, publika plojo ir šaukė „bis!“.

„Visi žmonės tapo aktoriais, jų dvasios susijungia tik scenoje, o kūnai – užkulisiuose, bet iš tiesų scenoje susijungia tik žodžiai, o aktoriai, vaidinantys žiūrovus, aikčioja, alpsta ir pagaliau miršta iš susižavėjimo Primadonos pasturgalio svingu!“

Muzikantų grupė vėl žiebė hardroko pasažą. „Dabar, taip, būtent dabar – dvidešimto amžiaus pabaigoje, – kaip niekada žmonijos istorijoje, visur ir visada skamba Muzika, ir beveik visur ir visada gaudžia būgnai iš žmogaus odos, pagaminti nagingo Mirties Meistro H. dar 1942–43 m. Visur skamba muzika, kad ir kur klausysi – visur. Įvairiausia muzika. Bjauriausia ir gražiausia Muzika. Visada. Ir – prievarta vaivorykštinėmis priemonėmis. Teroras, subtilus kaip elektronika, ir Muzika, persmelkianti laikraštinį pasaulį kaip vanduo. Teroras kaip Muzika, ir Muzika kaip Teroras. Teroras ir Muzika – kaip dvidešimto amžiaus meilužiai, svajojantys kolonizuoti Kosmosą ir jau realizuojantys šią svajonę. Jie išaugo be tėtuko ir mamytės? O ką galvoja Tėvas Mūsų? Gal XX a. – tai jo aukščiausiojo plano punktas, kurio idėja yra tiksliausia žemės istorijoj natūralioji būtybių atranka Ateičiai?“

Mantas užgesino nuorūką, gurkštelėjo atvėsusios kavos. Bute vėl skambėjo Mocarto muzika. „Mocartas? Kas buvo Mocartas? Genijus? Kas yra genijus? Jėzus Kristus – genijus? Moralės genijus! Mocartas – muzikos mesijas! Visi genijai – lygūs. Visi genijai – Dievo sūnūs, apdovanoti dieviška savybe – kurti pasaulį. Visi žmonės – Dievo vaikai, apdovanoti dieviška savybe – kurti pasaulį savimi!“

Jis metė laikraštį, pašoko nuo taburetės, nuėjo į kambarį ir išjungė patefoną. Paskui pažvelgė pro įstiklintą langą ir pamatė įstrižai lekiančias snaiges. Pavasarį?!

Sugrįžęs į virtuvę, paėmė laikraštį ir pagalvojo, kad atsitiktinumas – tai dėsnis, nepažintas Kosmoso dėsnis. Todėl žmogus jį ir pavadino atsitiktinumu. Nes kol kas neįmanoma jo paaiškinti ir moksliškai pagrįsti. Bet Mantas jautė širdimi, kad atsitiktinumas – tai gyvenimo tiesos

forma, kad visas žmogaus gyvenimas yra lemtingas ir jame nieko (nė viena smulkmena! nė viena akimirka!) nėra atsitiktina, nes viskas, viskas, viskas paklūsta Tiesai, kuri yra esminis, amžinas Kosmoso dėsnis. Nėra atsitiktinio gyvenimo. Vadinasi, jeigu visa gyvybė yra lemtinga... vadinasi, turi būti Gyvybės Tikslas!

Mantas pajuto, jog artėja prie svarbios minties, tiksliau, kad pati mintis atskrieja sąmonės erdve kaip kometa. Jis atsisėdo ir užsimerkė. „Gyvybės Tikslas! Viso Kosmoso Gyvybės Tikslas! Kosminis Komunizmas? Dievo Karalystė? O kas toliau? Manykim, kad Kosminis Komunizmas (Dievo Karalystė) bus po milijardo metų, – manykim, tačiau – kas toliau? Nejaugi – Evoliucijos pabaiga? Ne – pabaigos nėra, nes yra begalybė.“ Mantas pasijuto skrendąs savo sąmonės erdve, tartum pats būtų pavirtęs minties kometa. Skrydis truko akimirką, bet ji buvo lygi amžinybei!

Jis sugrįžo į laikraštinį pasaulį, vėl paėmė savaitraštį ir atsivertė puslapį EKOLOGIJA IR KULTŪRA. Jis permetė akimis straipsnį, parašytą žinomo Lietuvos rašytojo – gamtos apologeto, pamatė žodį „Lėvuo“, atidžiai perskaitė visą straipsnį ir sužinojo, kad jo vaikystės upė mirė. „Mazuto daugiau nei vandens, žuvys ir augalija žuvo, nieko nebeįmanoma padaryti iš esmės, įmanoma tik gražiai sutvarkyti išorinį vaizdą, mazutas įsigėrė į žemę, į dugną, į gyvybės šaknis.“

Ir jis atsiminė senelę – tėvo motiną, kurios sodyba buvo ant kalno – tiesiai prieš bažnyčią, stovinčią ant kalno kitame Lėvens krante, jis atsiminė pirmąkart matytą nuogą moterį – savo seserį, kurios daugiau nebematė, jis atsiminė pasivaikščiojimą su tėvu nušienautoje pievoje ir negyvą ežiuką, ir Šienpjovį, ir atsiminė: kai dangus būdavo visiškai giedras ir švytėdavo, bažnyčia rodės kaip dangaus fragmentas.

Jis buvo danguje, jis yra danguje, jis bus danguje.

Nors Šienpjovys daro viską, kad nebūtų žemėje dangaus. Tai jis – Šienpjovys – atėmė iš motinos Juliuką, kurį motina atpažino ne iš suragėjusio kūnelio, bet iš drabužių skiaučių. Tai jis – Šienpjovys – atėmė iš moters vyrą – šūviu į smilkinį. Tai jis – Šienpjovys – atėmė Daivą ir... Anabazį. Atėmė Anabazį? Žmogų žmogžudį? Nejaugi tai reiškia, jog Šienpjovys yra teisingas?

„Bet juk aš nugalėjau! – galvojo Mantas. – Aš nugalėjau Karalių ir Šienpjovį!“

„Ne, – prabilo širdis, – Šienpjovio tu nenugalėjai, – jis yra galingesnis net už Karalių!“

„Nejaugi Šienpjovys nenugalimas, širdie?“

„Taip! – atsakė širdis. – Jį nugali tik dvasia. Šienpjovys sunaikina visa, kas laikina, bet prieš amžinybę jis yra bejėgis!“

„Širdie, bet juk Šienpjovys taip pat yra amžinas?“

Širdis neatsakė.

Mantas padėjo laikraštį į šalį ir suėmė galvą rankomis. „Aš ilgai neskaičiau laikraščių, aš niekinau juos, nes neradau juose tiesos, ir štai dabar, kodėl būtent dabar, kai paėmiau laikraštį į rankas pirmąkart po tiekos mėnesių, kodėl viename numeryje – tiek tiesų? Bet juk kitam žmogui jos nieko nereiškia! Juk kitas gali nepažinoti nei Barzdočiaus, nei Pocių, juk tūlam gal visiškai nerūpi nežinomos upės likimas! Laikraštinis pasaulis – tikrojo, realaus pasaulio dalis, raibuliuojantis realybės paviršėlis, kurį retkarčiais – tik ir vis dėlto! – prarėžia Amžinosios žuvies pelekai!“

Užsimerkęs jis žiūrėjo į tamsą ir staiga išvydo mažytį švytintį taš-ką. Taškas švytėjo vis skaisčiau, taškas artėjo ir didėjo, kol pagaliau užpildė visą sąmonės erdvę, ir Mantas suvokė esąs ateityje, jis suvokė, jog tapo dvasia, reginčia ateitį, dvasia, prieš kurią bejėgis Šienpjovys! Mantas nesuprato, kuriame amžiuje atsidūrė, bet staiga pamatė... savo kapą! Pilkas antkapis, o po juo atversta akmeninė knyga, viename lape išraižyta gimimo data, kitame – mirties, bet skaičiai neįskaitomi.

Akys atsimerkė pačios. Sekundę Mantas nesusivokė, kur esąs. Paskui godžiai užsirūkė. „Amžinosios žuvies pelekas? Haliucinacija? Marmurinis antkapis ir akmeninė knyga su Gyvenimo datomis! Memorialinis-mineralinis vanduo, kuris liejasi iš kostiumuotos skulptūros lūpų ant ką tik užkasto angelo. Kostiumuota vyro skulptūra su mirtinai rimtu veidu, pro lūpas čiurlena memorialinis-mineralinis vanduo, skaidrūs burbuliukai sproginėja ant gėlių, ulialium.“

Suskambo telefonas. Mantas išbėgo į koridorių.

– Klausau!

– Alio? – nervingas tėvo balsas.

– Alio, aš klausau!

– Mantai, ar girdi?

– Girdžiu, girdžiu, kas atsitiko?

– Mes su mama išvažiuojam. Girdi? Alio!

– Alio, kur išvažiuojat?

– Prie Lėvens! Paskaityk literatūros savaitraštį!

– Skaičiau! Košmaras!

– Na, tai iki! Grįšime naktį. Tiesa, dovana – mano kelioniniame lagamine!

– Kokia dovana?!

Bet tėvas jau padėjo ragelį.

Ir staiga, staiga Mantas atsiminė, kad šiandien – balandžio devintoji – jo gimimo diena!

„Neįtikėtina! Kad užmirščiau *savo* gimimo dieną? Neįtikėtina!" Jis dar kartą nusistebėjo savo atminties fokusais ir įėjo į tėvo kambarį. Kelioninis lagaminas stovėjo prie darbo stalo. Mantas pasijuto vaiku, kuris tuoj tuoj pamatys Senelio Šalčio dovanėlę po nepermatoma naujametine eglute. Jis atidarė lagaminą ir pamatė... skustuvą.

Išvydęs veidrodyje savo veidą, kurio nematė visą savaitę, jau ne nustebo, o tiesiog apstulbo: į jį sarkastiškai žvelgė ilgaplaukis jaunatviškas senis! Šelmiškos įkypos akys, raukšlėti paakių maišeliai, skruostai ir smakras – apžėlę skystais, rytietiškais barzdaplaukiais. Ir jis pasijuto Muku, kuriam išaugo asiliškai ilgos ausys ir bjauri kumpa nosis – tartum būtų prisivalgęs stebuklingųjų datulių! Pasaulio tiurbanas ant išpampusios galvos buvo skruzdėliškai mažas, toks mažas, kad jo net ir nesimatė! Mantas čiupo skustuvą ir... „Kartis labai neestetiška. Tokiu atveju galima skusti barzdą, niūniuoti mėgstamiausią melodiją ir lyg netyčia persirėžti skustuvu Adomo obuolį. Paskui pasirišti po kaklu baltą servetėlę ir lėbauti su dangiško pasaulio gyventojais, laikantis žemiškos etikos ir estetikos."

Jis nusiviepė, sušukavo ilgus plaukus už ausų, išsimuilino susenusį veidą, pažvelgė į veidrodį ir lyg repetuodamas mostelėjo skustuvu porąkart ore. Skustuvas buvo labai dailus ir patogus. Mantas atlošė galvą, prisimerkė ir brūkštelėjo skustuvu per gerklę, nubraukdamas muilo putas.

Nusiskutęs atsuko čiaupą ir pakišo veidą po šaltu šaltu vandeniu. Nuplovė skustuvą ir akinių stiklus. Paskui pakišo po šaltu šaltu vandeniu visą galvą ir laikė ją po šaltu vandeniu (šaltu šaltu vandeniu), kol karšta kakta atšalo lyg lavono. Tada jis užsuko čiaupą, ištraukė iš po čiaupo atšalusią galvą ir ėmė stipriai šluostyti maloniai šiurkščiu

frotiniu rankšluosčiu. Paskui pažvelgė į veidrodį ir nusijuokė sau tiesiai į akis. Rankšluostį pakabino ant vamzdžio, panašaus į ateities džiazo instrumentą.

Už lango skaudžiai plieskė vidudienio saulė, todėl Mantas užtraukė savo kambario užuolaidas ir atsisėdo už stalo. Pasidėjo priešais skustuvą, parėmė galvą rankomis ir ėmė žiūrėti į dovaną kaip medituojantis jogas į tobulą tašką. Ir vėl sugrįžo mintis apie mirusį Lėvenį, kuris vaikystėje atrodė amžinas. „Gyvybę sustingdė mazutas. Realybėje upės nebėra. Tačiau – Lėvuo teka mano atminty! Lėvuo – mano atminties upė! Gyvybės neįmanoma užmiršti! O Leta – požeminės karalystės upė? O Leta – morfijaus upė? Juk ji taip pat yra. Lėvuo ir Leta – tai paralelės, lygiagretės upės! Vadinasi, jos niekada ir niekur nesikerta? Taip, jos niekada ir niekur nesikerta, tačiau!.. Juk viskas pasaulyje – gyvybė ir mirtis – yra susiję! Lėvuo ir Leta nesikerta, tačiau jungiasi per gruntą!“

Mantas maniakiškai sugniaužė atlenktą skustuvą. Aštrūs ašmenys metė akinantį atšvaitą ant poliruoto stalo paviršiaus.

„Juliukas paskendo Neryje. Jo tėvas – nušautas Paryžiuje. Daivą nužudė Anabazis, kuris dabar lavonas. Saulius – pasikorė. Neįtikėtina, kad jų nebėra tarp gyvųjų. Neįtikėtina, nes aš pats gyvas!“

„Ir tas, kuris galvoja, kad gyva būtybė gali užmušti, ir tas, kuris galvoja, kad gyva būtybė gali būti užmušta, – klysta, nes tikrasis „aš“ negali užmušti ar būti užmuštas.“

Skustuvas išsprūdo iš rankų. Mantas padėjo jį į šalį ir užsirūkė. „Šį rytą man sukako dvidešimt metų. Dvidešimt metų! Daug tai ar mažai? Mažai, jeigu manytum, jog lemta gyventi šimtą metų. O kas man garantuos, kad gyvensiu šimtą metų? Kas man garantuos nors rytojų? Vadinasi, dvidešimt metų – lygūs šimtui!“

Jis nukratė pelenus į peleninę. „Kur atskaitos taškas? Su kuo save tapatinti?“

Jis atsiminė, kaip tėvas fotografavo juos – Mantą, Kristupą ir Kęstutį, sėdinčius ant suolo. „Bendraamžiai. Kur jie dabar? Kokie jie dabar? Gal Kęstutis žuvo Izraelyje per bombardavimą? O gal emigravo dar toliau – į Ameriką? Ir susitiko ten su Kristupu? Kristupas? Kristupas Kolumbas atrado Ameriką. Ar aš atrasiu savo Ameriką, savo Čikagą? Tiek svajojau apie ją. Dvi Amerikos. Mano ir ne mano. Ne mano jau

atrasta, mano – ne. Ar aš atrasiu ją, ar grosiu transcendentiniu instrumentu, užkopęs ant aukščiausio pasaulyje dangoraižio? Aš noriu visko arba nieko. Ne, aš noriu visko, visko, visko! Aš noriu dangaus ir žemės, aš trokštu sugrįžti į Tiesą. Kada tai įvyks? Kada aš sutapsiu su gyvybės esme, susiliesiu su transcendentine visatos muzika? Ne viskas įmanoma, seni. O kas yra viskas? Abstrakcijos, chaotiškos abstrakcijos! Visa tai, ką aš darau, jaučiu, mąstau, visa tai – kliedesys. Bet faktas, kad esu paranojikas, – tuščias faktas. Daugelis menininkų buvo psichiniai ligoniai, tačiau niekas nelaiko jų kvailiais. O kas yra kvailys? Aš – kvailys? Kieno akimis žiūrint? Kažkieno akimis aš esu pats didžiausias kvailys Kosmose! Pats sau – medis, perskeltas žaibo, medis be šaknų. Bet ar gali būti medis be šaknų? Ne! Tačiau – kur mano šaknys? O gal ir mano šaknys perskeltos pusiau? Gal žaibas perskėlė mane tobulai? Ką aš – poetiškasis jaunuolis – jaunasis poetas – žinau apie savo tautos istoriją? Nieko. Kas kaltas? Mokyklinis Lietuvos istorijos vadovėlis – plonas kaip medicinos brošiūrėlė apie alkoholio žalą. Kas kaltas? *Mea culpa*? Bet juk istorija – tai kultūros šaknys. Tai šaknys, atrandamos protu. Ar mano dvasia – šaknis? Iš kur atsiranda visi mano eilėraščiai? Dvasia alsuoja ten, kur nori! Mano eilėraščiai. Kiek jų – šimtas ar pusė tūkstančio? O kas – jie? Ką jie reiškia?“

Jis užgesino nuorūką, paėmė skustuvą ir perbraukė juo per lygų, švariai nuskustą skruostą. „Štai tėvas nuvažiuos prie savo upės. Štai jis pamatys, kad upė mirė. Tačiau jo atmintyje ji bus gyva kaip gyvenimas. Gyvenimas – kaip karšta lava, kuri išlydo akmenis sąmonės žemėje ir degina, degina, degina! Ji – karšta gyvenimo lava – sulydo viską ir nieką į viena, aš negaliu kontroliuoti upės tėkmės, upė pati išrėžia gilią vagą, veržiasi tiesiai, posūkiais, vingiais, pagaliau padaro mirties kilpą ir pasmaugia mane!“

Jis metė skustuvą ant stalo, vienu mostu praskleidė užuolaidas, saulė plykstelėjo krauju ir lyg fotoblyksnis apakino.

Sprogo pumpurai, gyvybė stiebėsi aukštyn ir giedojo, ten – už lango, ten – už horizonto ošė pavasario harmonijos choras, ir staiga Mantas pajuto visa siela, kad jo gyvenimas – kaip viena diena, kad jis – vienadienis žiogelis, praradęs smuiką ir todėl pavirtęs bebalsiu drugeliu. Jis gimė rytą, o vakare mirs, ir toks yra jo gyvenimas, ir tokia yra jo mirtis. „Tik nereikia patetikos, – tarė sau. – Nereikia jokių atsisveikinimų, nereikia

repeticijos, nes visas mano gyvenimas nuo ryto iki vakaro, visas mano gyvenimas – generalinė repeticija.

O aš tikėjausi! Tikėjausi sukurti savo pasaulį – tobulą kaip obuolį, kuris gundys adomus ir ievas dešimt, penkiasdešimt, šimtą metų! Aš tikėjau, kad esu genialus, ne, tikėjausi tapti genialus! O aš tik ligonis, paprastas ligonis, kokių pasaulyje yra milijonų milijonai!"

Jis užsirūkė. „Vaikystė – tai rytas. Bet rytas mirė. Dabar – vakaras." Jis užtraukė užuolaidas, ir kambary sutemo. „Aš nebijau. Ne. Šįkart aš nebijau. Ne, bijau. Bijau. Mirties? Ne. Fakto, kad niekada nebebūsiu? NE!"

Jis ramiai paėmė skustuvą, sugniaužė plastmasinę rankeną ir perbraukė nykščiu per ašmenis. Nulaižė pasruvusį kraują, paskui paėmė baltą popieriaus lapą. Vakaras artėjo greitai ir grėsmingai – kaip priešo kariauna. „Aš – tik vienišas samurajus psichoneurologiniame, loginiame poligone. Bet charakiris – taip pat kūrybos aktas."

Jis užgesino nuorūką ir atraitojo chalato rankovę. Mažesnis randas buvo visiškai baltas, o didesnis – rausvas kaip rožės žiedlapis.

1986 m. balandžio 9 d. vėlyvą vakarą Mantas Neimantas, Mato, švelniai perbraukė skustuvo ašmenimis per kairės rankos plaukelius, trečiąkart perrėžė ryškiausią, stangriausią veną, metė skustuvą per petį, čiupo plunksnakotį, pamirkė plieno smaigalį į gilią žaizdą ir baltame popieriaus lape užrašė

AUTODAFĖ

vienišа moteris su vaiku ieško gyvenimo draugo

Laiškas, rastas Sereikiškių parke ant balto suolelio

Net nežinau, nuo ko pradėti. Įprasta, kada moteris prisistato šitaip: mano ūgis – 172 cm, svoris – 60 (paprastai būna 55 kg), krūtinės apimtis – 84 cm, akys didelės ir žalios, ieškau rimto, negeriančio, nerūkančio, nesimušančio vyriškio iki 35 metų. Savo metų paprastai nenurodoma, apskritai apie save suteikiama kuo mažiau informacijos – neva intriga, paslaptis ir svajonė apkabins tave vyriška ranka!

Juokinga visa tai. Todėl apie save aš norėčiau papasakoti daugiau, kad vyriškis, radęs mano laišką, ieškotų manęs ne atsitiktinai, ne aklai, bet bent nujausdamas, kokia aš esu.

Esu Mergelė. Išsiskyrusi. Turiu dešimties metų berniuką, kurį labai myliu. Išsilavinimas – aukštasis (bet argi tai turi reikšmę). Rūkau. Per šventes išgeriu vyno arba šampano. Jeigu būna liūdna, galiu išgerti truputį degtinės. Mano vyras buvo menininkas ir gerdavo kaip arklys, todėl man šita liga negresia. Meną mėgstu, bet menininkų – nelabai. Atsikandau. Jie apie nieką daugiau negalvoja, tiktai apie save. Jų paveikslai, jų eilėraščiai, jų moterys, jų degtinė. Žmona – tiktai tarnaitė, kuriai retkarčiais reikia nupirkti gėlių arba kokį blizgutį, bet dažniausiai ji tėra vyro meilės vergė. Iš pradžių, tik susituokus, tai atrodo romantiška, bet paskui tokie santykiai tampa kritiškai realistiški. Nors laikau save idealiste (širdyje), buity esu labai praktiška ir pragmatiška. Norėčiau, kad ir Jūs buityje būtumėte toks pat tvarkingas ir išmintingas.

Šių savybių neturėjo mano buvęs vyras. Kad geriau mane suprastumėte, būtinai turiu Jums papasakoti apie savo buvusį karalių. Kaip sakiau, jis menininkas, o kadangi gana garsus, tad neminėsiu nei meno rūšies, nei pavardės. Kai ištekėjau, jis tebuvo „teikiantis vilčių". Tos viltys (kritikų ir gerbėjų) visiškai pasiteisino, bet mano viltys buvo visiškai apviltos. Nemaniau, kad menininkai yra tokie egoistai. Na taip, kartais (iš pradžių – visada) jis būdavo geras. Jis mylėjo mane, jis troško manęs, jis geidė mano širdies karalystės. Ir jis užkariavo ją, mano širdies karalystę, tapo karaliumi. O aš buvau jo žmona, jo karalienė. Ir mes mylėjome vienas kitą, ir bučiuodavome vienas kitam kojas, verkdami iš dėkingumo Dievui už tokią laimę.

Laimę, kuri mirė.

Vieną naktį mano vyras grįžo visiškai girtas. O aš taip jo laukiau. Aš laukiau jo drebėdama visu kūnu ir širdimi. O jis grįžo visiškai girtas. Nuo jo trenkė medicininiu spiritu (štai Jums ženklas, kuris padės atspėti mano specialybę). Ir dar jis buvo beprotiškai liūdnas. Aš jau gulėjau lovoje. Jis tylėdamas nusirengė ir atsisėdo ant lovos krašto. Mano širdis daužėsi taip, kad skambėjo visas mano mažas kambarėlis. Aš nujaučiau, kad atsitiko kažkas baisaus. Vyras sėdėjo ant lovos krašto, staiga susiėmė rankomis galvą ir pravirko kaip vaikas. Kaip nusikaltęs vaikas. Kas atsitiko, paklausiau glostydama jam galvą, pasakyk, kas atsitiko? Jis atgalia ranka nusibraukė ašaras, pažvelgė į mane mirtininko žvilgsniu ir pasakė: „Aš myliu tave, labai tave myliu, bet buvau tau neištikimas. Jei gali – atleisk. Jei ne – nusišausiu."

Tą akimirką aš vos nenumiriau. Mane suėmė toks siaubas ir pasišlykštėjimas. Bet žiūrėdama į vis dar mylimo vyro akis, netikėtai pajutau didžiulį gailestį ir švelnumą – kaip motina, kurios vaikas išdaužė kaimynų langą arba primušė kaimynų mergaitę. Ir aš apkabinau savo vyrą, ir verkdama pasakiau, jog atleidžiu, jog myliu, jog suprantu, ir nieko neklausiau, tik prašiau, kad ateityje, jeigu atsitiktų kas nors panašaus, tegu pasisako taip pat atvirai, o pati pagalvojau: neduok Dieve, neduok Dieve, kad taip dar kartą atsitiktų!

Štai taip mes ir susitarėme. Krauju pasirašėme velnišką sutartį: jeigu vienas iš mudviejų nusideda, bet neprisipažįsta, ir viskas iškyla aikštėn iš svetimų lūpų, – mūsų meilei galas, ir skyrybos neišvengiamos.

Nuo tada ir prasidėjo visos mano nelaimės. Jeigu kalbėsim atvirai, aš, nors ir pasakiau, kad atleidžiu, širdyje vis dėlto niekada negalėjau pamiršti tokio pažeminimo ir nuoskaudos. Ir nepadėjo čia garsioji frazė, kad girtas vyras niekada neperžengs per nuogą moterį. Argi tai pateisina nuodėmę? Ir nepadėjo man net vyro atgaila – matyt, esu griežtai išauklėta, tikra lietuvaitė, kaip pasakytų mano močiutė, nors toks „lietuviškumas“ man pačiai brangiai kainuoja.

Nuo tada, nuo tos baisios nakties, mes pradėjome tolti. Mūsų sielos buvo atkirstos nuodėmės kirviu. Manau, kad mano vyras visada jautė kaltę. O ilgalaikis kaltės jausmas, kaip žinoma, prie gero nepriveda. Apie tuos dalykus mes niekada nekalbėdavome. Po kurio laiko gimė labai lauktas sūnus, ir mes vėl buvome laimingi. Jau trise.

Bet čia atėjo nauja bėda. Iš tos laimės, iš to džiaugsmo vyras pradėjo neapsakomai gerti. Išgerdavo jis ir anksčiau, bet kultūringai. Visi stebėdavosi ir sakydavo: kaip taip gali būti, jis geria su visais ir tiek pat, visi iškrinta kaip musės, o jis – ne. Ir pavydėdavo mano draugės mano vyro proto bei ištvermės. Bet po sūnaus gimimo jis dingdavo iš namų dviem trim parom ir grįždavo namo iš ryto niūrus kaip debesis, užsidarydavo kambaryje ir išlįsdavo tik vakare. O aš bijodavau net įeiti į jo valdas – toks niūrus jis sugrįždavo. Kai vieną vakarą bandžiau su juo pasikalbėti, jis įtūžo ir trenkė delnu man per veidą, ir tada į viską man buvo nusispjaut – ir į jo nuovargį, ir į mūsų meilę, ir tik sūnelio buvo gaila, bet pabučiavau jį miegantį, tą karalaitį, ir išgėriau saują migdomųjų niekam nieko nesakiusi. Bet ar migdomieji buvo išsikvėpę, ar mano organizmas labai stiprus – nenumiriau ir net neišsivėmiau, tik miegojau penkiolika valandų, tikrai kaip užmušta. O vyras visa tai sužinojo tik po metų. Vos neapsiverkė ir vis kartojo: Jėzau, Jėzau, kodėl tu taip padarei, ačiū Dievui, kad viskas gerai baigėsi. O man tada atrodė (ir dabar atrodo), kad geriau būtų buvę, jeigu būtų pasibaigę blogai. Taigi po bandymo nusižudyti mes nutolome dar labiau, o gal aš viena nutolau, tik vyras to nejuto. Supratau, kad galiu būti savarankiška, kad pati esu atsakinga už savo širdies karalystę ir kad joks jis ne karalius, o tik šiaip užkariautojas ir okupantas.

Ir supratau dar, kad nebegaliu gyventi kartu su savo vyru, bet skirtis bijojau, tad persikėliau mokytis į kitą miestą, nors jis labai prašė to nedaryti. Padariau. Ir pajutau palengvėjimą, nors sunku buvo vienai su

vaiku. Atvažiuodavo vyras kaip į svečius, dažnai ir girtas, ir be pinigų, ir mūsų meilė (ar bebuvo tai meilė) pavirto ištisa žaizda, ir kai mes mylėdavomės, tą žaizdą deginte degindavo. It medicininiu spiritu. O vyras vis kartodavo, kad myli mane ir sūnelį, bet man nereikėjo tokios meilės, meilės su mėlynėmis, skurdu ir degtinės tvaiku. Ir kas man buvo vyro šlovė? Tik tuščias garsas. Ir mano išvažiavimas tapo trečiuoju nutolimu, po kurio mes niekad nebesuartėjome iš tikrųjų.

Paskui prasidėjo tikras pragaras: vyras pradėjo įtarinėti mane neištikimybe ir mušdavo mane už nieką, ir verkdavo pats paskui, bet viskas buvo veltui, ir nepadėjo man nei jo ašaros, nei dovanos, nei gražūs jausmai ir žodžiai.

Taip ir gyvenome su vaiku amžiname skurde. Lyg ir susitaikiusi buvau su tokia beviltiška padėtimi, ir draugės užjautė mane (bet kas iš to?), o priešės juokėsi iš manęs, nes vis nugirsdavau kalbant apie mano vyrą, kad labai jau prie panelių linkęs, juk įžymybė kokia, oho ho! Kaip trenkiau vienam baliuj šampano taurę į grindis (tik nuščiuvo visi) ir pasakiau: jeigu taip iš tikrųjų, tai joks jis man vyras, ir jokia žmona aš jam! Ir praėjo man ploti vyriška kompanija, aš pasileidau šokti, prisigėriau paskui iš nevilties, iš keršto ir liguisto džiaugsmo, kad viskas velniop, kad laisva esu kaip ragana ir galiu daryti ką noriu.

Ir padariau. Šlykštu paskui buvo, neturėjau kur akių dėti ir į veidrodį bijojau pasižiūrėti. Bet paskui nieko – praėjo. Ir nieko nesakiau savo vyrui, o ir jis man nieko nesakė, nors jautėme abu visa tai, ir tai buvo galas, juk pasirašėme krauju tą velnišką sutartį, kuri pradėjo galioti. Kas žino, gal viskas būtų buvę kitaip, jei ne ta sutartis, gal ir velnias nebūtų klaidinęs, kas žino. Rašė dar laiškus mano vyras ir buvo geras bei meilus, ir išgąstis tvyrojo jo akyse, ir sūnų jis nešiojo ant pečių it koks Kristoforas, žengiantis per upę, – bet viskas buvo veltui. Taip ir išsiskyrėme galutinai. Aš vilkėjau tamsią suknelę, o vyras atėjo į teismą su pilku kostiumu, nes kito ir neturėjo, o ir pats buvo pilkas kaip žemė, ir po visko pasakė man: žinok, kad visada tave mylėsiu, net jeigu kekše taptum. Ir nuėjome mes į artimiausią barą, prisigėrėme šampano už vyro pinigus, o paskui kad pradėjau aš verkti, kad pradėjau rėkti, įsitvėrus nagais į stalą, ir atsipeikėjau tik taksi mašinoje. Nuvažiavome į buvusio vyro namus ir paskutinįsyk – paskutinį kartą gyvenime! – pasimylėjome. Ir taip buvo gera, kad net nusakyt neįmanoma! O gera buvo

todėl, kad iš širdies buvo viskas ir tikra, ir daugiau, žinojau, nebebus nei meilės, nei melo mūsų širdžių karalystėje.

Taip ir likau viena su dešimties metų berniuku. Jis jau nebenori miegoti su manimi vienoje lovoje, jis jau gėdijasi būti maudomas ir slepia nuo manęs savo pimpiliuką. Ir naktį pats atsikelia šlapintis. Jis jau didelis, ir jam reikia tėvo.

O tėvas metė gerti ir pradėjo uždirbti nemažus pinigus. Ir girdžiu iš įvairių patikimų šaltinių, kad turi jis dabar kitą moterį ir gyvena gerai. Štai siunčia man kas mėnesį po porą tūkstančių, nors alimentų atsisakiau, juk esu išdidi lietuvaitė. Ir kartais aš pabundu naktį šaltame guolyje, atsikeliu ir bučiuoju sūnų su ašaromis akyse, ir neturiu ko daugiau priglausti prie krūtinės. O kekše, kaip sakė buvęs karalius, būti nenoriu, nors pavasarį taip norisi meilės, beprotiškos aistros, ir tada aš prisimenu buvusią meilės imperiją, bet tik akimirka, tiktai viena akimirka užtemdo man akis, o paskui aš vėl pasijuntu stipri ir protinga, ir verta tikros meilės.

Taigi atleiskite, Pone, už sugaištą laiką. Jeigu Jus sudomino mano laiškas, parašykite ir padėkite laišką ant šito suoliuko kitą penktadienį, tik prašau: netykokite už krūmų, nežiūrėkite, kas ateis pasiimti, – nepavyks. Na, o jeigu nesudomino, būkit malonus, palikite vietoje, juk vokas neužklijuotas, leiskite man laukti, Pone, aš kantri, aš galiu laukti visą gyvenimą.

šikšnosparnis ir sesuo

Ankstyvą rytą į miegamąjį įbėgo sesuo ir suriko:

– Tu tik pažiūrėk, kas ten, balkone!

Aš pramerkiau akis ir tingiai pasižiūrėjau į seserį – jos akys buvo išsiplėtusios iš siaubo. Na, kas gi ten, balkone? – pagalvojau. – Pelė?

Atsikėliau ir nuėjau pasižiūrėti. Balkone stovėjo baltas plastmasinis kibiras su vandeniu gėlėms. Balkone augo daug gražių įvairiaspalvių gėlių. Jas augino sesuo.

Kibire su vandeniu plūduriavo šikšnosparnis. Tikras šikšnosparnis! Retai pamatysi jį iš arti. Ir dar dienos šviesoje. Šikšnosparnis buvo nebegyvas, ir aš jam pajutau gailestį. Taip, man buvo gaila, kad laisvas ir paslaptingas naktinis gyvūnas baigė gyvenimą kibire.

– Jis negyvas, – pasakiau seseriai, sugrįžęs į kambarį.

– Kur tau negyvas! – paprieštaravo sesuo. – Jis plaukioja ir stengiasi išlipti.

– Ne, – tariau. – Jis jau prigėrė.

Ir vėl man pagailo to vargšo šikšnosparnio. Pabaisa iš siaubo filmų, vampyrų patikėtinis, grafo Drakulos kurjeris plūduriavo plastmasiniame kibire. Šlapias ir apgailėtinas, be gyvybės ženklų. Nenorėjau patikėti, kad jis taip negarbingai žuvo. Pajudinau jį lazdele – viskas veltui. Šikšnosparnio dvasia skrajojo neaprėpiamose tamsos karalystės platybėse.

– Išmesk jį, – su pasišlykštėjimu pasakė sesuo.

Ji bijojo šikšnosparnių. Net negyvas šis padarėlis jai kėlė pasišlykštėjimą. Mat prieš keletą metų paklydęs šikšnosparnis įskrido naktį į svetainę ir mirtinai išgąsdino seserį. Ji nežmoniškai bijojo, kad besiblaškantis po kambarį šikšnosparnis gali įsivelti į jos gražius ilgus plaukus.

O aš atsiminiau, kaip vaikystėje mes gaudėme šikšnosparnius balta paklode – naktį, prie ežero. Ir buvo visai nebaisu, buvo įdomu ir linksma, kad šikšnosparniai nežinia kodėl skrenda į tą baltą audeklą. Atsimuša, nuskrenda ir vėl lekia atgal, suka plačius ratus aplink. Gal

jie taip žaidė? Gal tai buvo žmonių ir šikšnosparnių žaidimas auksinėje mėnesienoje?

Įdėjau šikšnosparnį į polietileninį maišelį ir nunešiau prie šiukšlių dėžės. Negalėjau įmesti kartu su maišeliu, iškračiau jį, – o gal dar atsigaus. Naktį, sužibus tolimosioms žvaigždėms. Gal dar atsigaus, pajutęs žvaigždžių šauksmą. Ir vėl praskris pro mūsų langą, pro mano miegančią seserį, kuri sapnuos šokoladą su riešutais. Ir tik aš vienas pamatysiu šikšnosparnį – taip, tą patį.

O iš ryto vėl žydės puikios gėlės ir stovės baltas plastmasinis kibiras su vandeniu. Ir viskas vėl bus kaip visada.

auka

Dangus buvo pilkas ir sunkus lyg dangtis. Tai vadinama atmosferiniu slėgiu. Jo paveikti žmonės suserga slogučiu. Oras buvo lyg miglos gniužulas, užkemšantis burną. Kažkam pasidarė bloga ir jis suklupo ant grindinio, kuriuo važiavo krovininė mašina. Kraujo bala ant asfalto ir vaiduokliškas minios šurmulys.

Jie, stengdamiesi nešurmuliuoti, įėjo į patalpą, kurioje gulėjo nuogas lavonas. Profesorius pasisveikino su prozektoriumo personalu. Kampe sėdėjo mašininkė – apkūni mirties sekretorė. Jaunimas ėmė kuždėtis. Profesorius pasisuko į juos ir nužvelgė disciplinuojančiu žvilgsniu. Kiekvieną.

– Ką jūs norite pamatyti? – paklausė riebus anatomas.

Skaisčiai violetinėje šviesoje jis buvo panašus į fantomą iš siaubo filmo.

– Smegenis, – atsakė profesorius.

Kampe sutarškėjo rašomoji mašinėlė lyg atspausdindama žodį SMEGENYS.

– Pradėsime, – linktelėjo riebus anatomas liesam jaunam parankiniui, ir abu priėjo prie stalo, ant kurio gulėjo nuogas lavonas.

– Prašom prieiti arčiau, – anatomas-fantomas elegantiškai mostelėjo skalpeliu.

Studentai prisiartino. Visų veidai buvo rimti ir bekraujai. Vienos merginos smilkiny pulsavo melsva gyslelė. Profesorius kostelėjo, įkvėpė dusinančio oro ir vėl sukosėjo, užsikirsdamas lyg džiovininkas. Studentai sužiuro į jo siauralūpę burną, tartum tikėdamiesi išvysti kraujo ar skreplių lašelį.

– Atsiprašau, – profesoriaus gomurys trūkčiojo, jis bandė nuryti kartų keturkampį.

Pagaliau jam tai pasisekė.

Studentai pasisuko į lavoną. Mergina, kurios smilkinyje tvinkčiojo gyslelė, desperatiškai žvelgė pro langą, rydama salsvą orą. Atrodė taip, lyg rytų ašaras. Profesorius lengvai stumtelėjo ją prie stalo.

– Pradėsime, – pakartojo riebus anatomas ir nužvelgė studentus.

Parankinis nežinia kodėl nusišypsojo. Paskui atsiraitojo abi rankoves ir paėmė operacinį pjūkliuką. Ant jo kairės rankos, ties gyslotu riešu, mergina pastebėjo violetinius randus. Anatomas mostelėjo skalpeliu ir lavono pilvas prasižiojo.

– Viduriai nepažeisti.

Moteris-mašinėlė subarškėjo, atspausdindama dviem egzemplioriais „Viduriai nepažeisti“.

– Kepenys neišburkusios.

Vėl sukaleno mašinėlė.

Profesorius kantriai laukė. Mergina, bijodama apsivemti, stengėsi galvoti apie savo būsimą vyrą. „Mylimasis, mylimasis mano, mylimasis, mylimasis mano“, – braškėjo žodžių klavišai. Mergina stengėsi juos įkalti kuo giliau į savo jautrias smegenis. Kūdikis jos pilve neramiai krustelėjo. „Dieve, neduok apsivemti!“ – meldėsi mergina. Niekas, išskyrus mylimąjį ir ją pačią, nežinojo, kad ji nėščia. Ji buvo kiek apkūni.

Retaūsis stebėjosi, kad lavono oda rausva kaip jo. Jis vos girdimai kreipėsi į profesorių.

– Savižudis, – atsakė profesorius. – Šviežias.

– Ateikite prie galvūgalio, – tarė riebus anatomas.

Parankinis, atkišęs pjūkliuką į priekį, pasilenkė virš lavono. Studentai susibūrė prie galvos. Mergina sulaikė kvėpavimą. Anatomas pakėlė skalpelį, lyg taikydamasis kiek palaukė ir staiga įgudusiu, profesionaliu judesiu aprėžė plikai nuskustą galvą. Akiniuotas jaunuolis užsimiršęs caktelėjo liežuviu ir susinepatogino, tačiau nenuraudo, nes jo veido oda buvo riebi. Parankinis užkišo pirštą už odos ir dviem staigiais tiksliais judesiais nuplėšė ją nuo kaktos ir pakaušio, – išniro rausvas kiaušas. Viena odos skiautė nukaro nuo stalo, kita – ant lavono veido, jį uždengdama. Anatomas padėjo skalpelį ant metalinio stalelio ir paėmė miniatiūrinį kaltuką. Parankinis, iš įpročio pabandęs pjūkliuko aštrumą nykščiu, pridėjo instrumentą prie kiaušo ir ėmė jį subtiliai pjauti. Merginai patamsėjo akyse, akiniuotas jaunuolis atsikrenkštė ir neramiai apsižvalgė. Vienų studentų veidai buvo įsitempę, kitų – suglebę ir abejingi. Išsiduoti draudžiama.

Anatomas įstatė kaltuką į pjūvio kraštą ir stuktelėjo plaktuku taip tiksliai ir stipriai, kad kaukolė skilo per siūlę, o kiaušas trakštelėjęs at-

šoko ir nukrito ant grindų, bukai dunkstelėdamas į linoleumą. Studentai smalsiai sužiuro į galvą ir pamatė rausvai pilkšvas smegenis, aptrauktas matine plėvele. Kairysis pusrutulis. Dešinysis pusrutulis. „Brangiausia pasaulyje prekė – smegenys, įpakuotos į polietileną!“ – pagalvojo akiniuotas jaunuolis ir pirštu kilstelėjo smunkančius akinius.

– Būkit malonūs, pakelkit...

Anatomas pažvelgė į lubas, bet visi suprato, ką jis turi omeny. Studentai sustingo, tartum oras staiga būtų pavirtęs formalinu. „Tik ne aš“, – pagalvojo kiekvienas. Arčiausiai kiaušo stovėjo nėščia mergina. Anatomas nekantriai į ją pažvelgė ir pamatė jos akyse siaubo kupiną NE! Profesorius švelniai, bet įsakmiai palietė jos petį: aukomis tampa tie, kurie bijo. Mergina nuo rankos prisilietimo palinko į priekį, bet iš vietos nepajudėjo. „Mylimasis, mylimasis mano, mylimasis mano!“ Tačiau ji bijojo ne vien prisilietimo prie negyvos kūno dalies. Ji, daili ir šiek tiek apkūni mergina, bijojo būti išjuokta. Ir dar profesoriui matant. Medicinos išdavikė!

Mergina pajudėjo lyg būtų užprogramuota. Kiaušas – rausvas ir gelsvas lyg išduobtas vaisius – gulėjo prie jos kojų. Kojų su rausvomis kojinaitėmis. Mergina pasilenkė ir sukando dantis: kūdikis skaudžiai augo. Ji ištiesė rankas ir prisilietė delnais prie glotnaus ir glitaus paviršiaus. Profesorius abejingu žvilgsniu žvelgė į niekur. Studentai, aprimę ir susidomėję, stebėjo merginą, kuri išlaikė egzaminą už juos visus. Mergina stovėjo prozektoriumo vidury, lyg puskvaišė suledėjusiu žvilgsniu žvelgė į sieną ir laikė rankose žmogaus galvos kiaušą.

– Dėkoju, – tarė anatomas ir padėjo kiaušą ant metalinio staliuko.

Profesorius pasikvietė merginą prie savęs.

– Jūs šaunuolė.

– Ačiū, – ji palenkė galvą ir sukando dantis: ją pradėjo pykinti.

Merginos veidą išmušė raudonos dėmės.

– Jus domina smegenys? – anatomo balsu paklausė parankinis. – Tuoj pat.

Mergina vėl atsidūrė ties viršugalviu. Ji matė smegenis, paskui jas uždengė parankinio kūnas. Mergina išgirdo, kaip parankinis tyliai sustenėjo. Jis įkišo abi rankas į kaukolės ertmę ir, sugniaužęs smegenis, trūktelėjo jas į save. Garsas buvo toks, tartum kas nors perplėštų odą. Merginą vėl suėmė šleikštulys.

– Smegenys nesužalotos, – tarė parankinis.

Moteris-mašina sutarškėjo. Profesorius sukvietė studentus prie parankinio ir ėmė aiškinti smegenų sandarą beveik vien lotyniškais terminais, kurių mergina nesuprato ir nesistengė įsiminti. Niekas ja nesidomėjo. Visi dabar domėjosi tuo, ką kiekvienas nešioja savo galvoje. Riebusis anatomas knaisiojosi lavono viduriuose. Profesorius vėl užsikosėjo, o studentai sužiuro į jo siauralūpę burną, godžiai tikėdamiesi išvysti nors vieną kraujo lašelį. Mergina atsirėmė į sieną. „Mylimasis, mylimasis. Neišduok manęs. Nepalik manęs, mylimasis.“ Mergina išgirdo, kaip tekštelėjo smegenys, įmestos į dubenį su vandeniu, kuris tuoj pat nusidažė rausvai.

– Na, kolegos, – nusišiepė profesorius, nužvelgęs studentus disciplinuojančiu žvilgsniu. – Laikas!

„Laikas“, – bukai skambtelėjo merginos galvoje. Koks laikas? Kieno? Krematoriumas, naikinantis atliekas.

Studentai sagstėsi baltus chalatus, kuriuos vilkėdami jie buvo panašūs į jaunus daktariukus. Mergina niekaip negalėjo atsegti viršutinės sagos ir jai ėmė rodytis, kad pats likimas nori ją užsmaugti. Studentai susidėjo chalatus ir vorele patraukė pro duris. Akiniuotas jaunuolis ir retaūsis jo draugas stovėjo prie durų, laukdami profesoriaus, kuris familiariai užsiplepėjo su riebiu anatomu. Parankinis kimšo vatos gumulus į lavono galvą. Galų gale profesorius atsisveikino ir, apkabinęs ištikimuosius studentus per pečius, išėjo iš prozektoriumo.

Mergina, taip ir nenusivilkusi balto chalato, išėjo paskui. Lauke, paėjėjusi porą žingsnių, ji sustojo. Priekyje tolo profesorius, o už nugaros stovėjo prozektoriumas. Mergina pakišo ranką po chalatu ir staiga jos veidą nutvieskė šviesa, skaistesnė už dangų.

trešnė

Tikra istorija

Trešnė buvo svajingas vaikinas. Rytais ir vakarais, ir net naktimis Trešnė nieko neveikdavo, tik svajodavo. Jis nežinojo, kam tai reikalinga ar naudinga. Jis apskritai negalvodavo. Jis tiesiog svajodavo. Svajonės dažniausiai būdavo rausvos, žydros ir auksaspalvės. Trešnė plaukdavo svajonėse it delfinas. Svajonėse jam nebuvo lygių.

Kaip dera tikram vyrui, o dar svajotojui, Trešnė mėgo parūkyti. Bet jis niekada neturėdavo savo cigarečių, todėl tręšdavo jas mokykloje, gatvėje ir kitose žmonių susibūrimo vietose. Taip jis ir buvo pakrikštytas Trešne, nors šiaip pats žodis, rodos, reiškia tokią ypatingą vyšnių rūšį.

Trešnė buvo serijinis paauglys riebaluotais plaukais, spuoguotu veidu ir kvailomis pilkomis akimis. Šventinė ir kasdieninė Trešnės apranga buvo tokia pati: apibrizgusios kostiuminės kelnės, nukleipti trejų metų senumo sandalai, languoti marškiniai ir minėtasis veidas su spuogais. Merginos Trešnės nedomino nei gyvos, nei mirusios. Merginos jį domino tik svajonėse. O tos, realiai egzistuojančios, patį Trešnę apibūdindavo šitaip: „Trenktas tas Trešnė!"

Ir eidavo trenktas Trešnė prospektu, pakeliui tręšdamas cigaretes, paskendęs svajonių dūmuose. Materialusis pasaulis jam visiškai nerūpėjo: jis nesišukavo, nesivalė dantų, nesiprausė, nesiskuto savo gyvaplaukių ir taip toliau. Materialusis pasaulis jam buvo toks tolimas, kad tiesiog neegzistavo. Pats Trešnė taip egzistavo tiktai kitame, nežemiškame pasaulyje.

Bet vieną dieną, atsiprašau, tai buvo naktį, Trešnė niekaip negalėjo užmigti. O užmigti jis negalėjo dėl labai paprastos priežasties – Trešnė įsimylėjo. Jaunutė gražuolė iškildavo jo akyse kaip undinė iš jūros, paskui nerdavo atgal. Trešnė, aišku, paskui ją. Mergaitė buvo tikrai nuostabi. Ji pasirodydavo su įvairiais apdarais, o vieną akimirką Trešnė išvydo ją nuogą. Pagaliau mergaitė leidosi pabučiuojama. Po tos nakties jie susitikinėjo kiekvieną dieną ir negalėjo atsidžiaugti vienas kitu.

Pamažu Trešnė pradėjo valytis dantis, valyti veidą spiritu ir kasdien plauti galvą. Jis pamatė, kaip iš čiaupo teka vanduo, ir suprato, kad tas tekantis skystis gali būti naudingas. Jis pagaliau pamatė veidrodį ir suprato, kad tai taip pat nieko toks daiktas.

Pagaliau Trešnė pasiryžo pasipiršti. Jis nusiskuto gyvaplaukius, išsikvėpino odekolonu „Troinoj" ir nuėjo pirštis. Mylimoji pasitiko jį karštu bučiniu, pagyrė jo odekoloną ir iškart sutiko tekėti. Trešnės laimei nebuvo ribų. Vestuves jie atšventė ramiai, dviese, be pašalinių. Valgė picą dviem.

Paskui jie susilaukė kūdikio. Jie buvo laimingi. Trešnė buvo laimingesnis net pats už save.

Daugiau niekada gyvenime Trešnė nesvajojo. Ir net metė rūkyti. Štai tokia tikra istorija. Liūdna istorija, reikia pasakyti. Bet ką jau čia.

korida

Sapnas

Mes ramių ramiausiai miegojome triaukščiame Ispanijos kurorto viešbutėlyje, kai staiga, tačiau tartum sapne, išgirdome tylų, bet vis stiprėjantį, galingai stiprėjantį vyriškio balsą, šaukiantį kažkokį žodį ar garsą. Mes išgirdome, tačiau tik sujudėjome pro miegus, gal kas ir sudejavo iš baimės, o balsui nutilus, mes ir toliau miegojome palaimingu pavargusio keliautojo miegu. Tiesa, dabar pamenu, kad pirmąją pavojaus sekundę buvau akimirkai prabudęs, – žaibiškai atsiminiau, jog vidudienį įvyks aistrų ir įtampos kupinas reginys, surengtas mūsų, turistų, garbei, – ir tuoj pat vėlei panirau į miego jūržoles. Tai buvo ne tik mano, bet ir visų palaimingųjų keliautojų klaida, nes...

– Jautis! Jautis! – išgirdome šaižų ir baisų moters riksmą. Mes pašokome iš įdubusių guolių ir viena ranka griebėm kelnes (moterys – sukneles), o kitą sugniaužėme lyg prieš muštynes (moterys čiupo kuri virbalą, kuri – virtuvės įrankį). Senyvi vyrai ir moterys išsitraukė iš palovių savo promenadines lazdeles ar likimo primestus ramentus. Šleikščiai prakaituodami iš baimės mes laukėme, kas bus toliau. Laukėme nepersimesdami nė žodeliu. Net vyras ir žmona, miegoję vienoje lovoje, sėdėjo sustingę: vyras – kietai sukandęs žandikaulius, žmona – virpančiomis lūpomis, jie sėdėjo ir laukė lemiamo signalo.

Mes išgirdome košmarišką maurojimą ir šniokštimą, mes išgirdome griūvančių, krintančių, dūžtančių, skylančių Daiktų riksmus ir supratome, pagaliau supratome, kad nežinia kaip, dabar – penktą valandą ryto, saulei po žemę giedant užgimimo giesmę, iš gardo išsiveržė Jautis, turėjęs mus linksminti vidudienį, ūžiant ekstaziškai miniai, šaukiant aistringoms gražuolėms, įkvėptai, bet santūriai stebint seniems toreodorams. Išsiveržė Jautis, apie kurio jėgą dar vakar mums pasakojo gidas Manuelis Dinesas. „Toreodorai pakrikštijo Jautį „Neutroniniu", nes jis yra neišpasakytai ištvermingas, o jo smūgis – netikėtas ir lemiamas. Visi, kovoję su juo, žuvo. Kiek mirčių laukia, – neaišku, juk tai Neutroninis Jautis!

Po dvikovos jis lyg riteris pagarbiai priklaupia prieš mūsų miestelio gražuolių ložę, nuo jo ragų nuvarva toreodoro kraujas, o lyties ženklas nežinia kodėl sustambėja. Gražuolės, net ir mūsų pasididžiavimas Doloresa Arosarena, kalba, kad jis – Neutroninis Jautis – tai demonas, šėtono įsikūnijimas...“ – įkvėptai pasakojo gidas Manuelis Dinesas, o mes, pamenu, labai stebėjomės – gido susižavėjimas mirtina jėga mums buvo nesuprantamas, nes...

Staiga vienas iš mūsų, mano darbo kolega žurnalistas D. K. (galingas vyras stipriu ir gražiu balsu) sušuko:

– Visi – į lauką! Iš viešbučio! Iš viešbučio!

Moterys ėmė klykti, nes nė viena nenorėjo susidurti su Jaučiu, tačiau išgirdome kraupius garsus, sklindančius iš holo: Neutroninis Jautis įsiveržė į mūsų mažą viešbutėlį ir dabar, penktą valandą ryto, daužė, trupino dailius, paauksuotu sidabru inkrustuotus veidrodžius. Dūžtančių veidrodžių skambesys, Jaučio maurojimas, kanopų smūgiai, baisios jėgos apraiškos paralyžiavo mūsų sąmonę, kojos apmirė, o rankos konvulsiškai suspaudė lazdas ir kitus varganus savigynos instrumentus, kraujo lašeliai išsimušė iš panagių, mes tapome visiškai netinkami jokiai kovai: mus purtė siaubo elektra, mes nenorėjome jokio Jaučio, mes buvome kaip vaikai, šaukiantys „Mama! Mama!“, o mama – seniai numirus, o mamos nėra, ir tiek. Niekas nepakluso mano darbo kolegai žurnalistui D. K., kuris iš visų mūsų tuomet buvo aktyviausias, tad jis griebė į rankas kėdę ir išbėgo į laiptų aikštelę, šaukdamas prie savęs drąsius vyrus: naiviai tikėjo (tačiau – tikėjo!), kad sugebės suskaldyti Neutroninio Jaučio kaukolę, nes...

Mes išgirdome klaikų klyksmą, kruviną moters aimaną, paskui – kimią priešmirtinę dejonę.

– O Dieve! – suriko šviesiaplaukis jaunuolis. – Jis puolė nėščią moterį!

Moterys blaškėsi ir klykė, mus visus apėmė panika. Staiga aš atsipeikėjau ir aiškiu balsu sušukau:

– Vyrai! Visi – į laiptų aikštelę! Moterys lieka viduje! Užsidarykite duris!

Vyrai pasičiupo kas kėdę, kas peilį, kiti, iš baimės įgiję netikėtos jėgos, sulaužė lovą ir dabar laikė rankoje po geležinę koją. Jautis sumaurojo kaip niekad garsiai ir baisiai, matyt, susižeidė į stiklo šukę,

aštrią medžio nuolaužą ar į gelžgalį. Žmonės pirmajame aukšte buvo pasmerkti: girdėjome širdį draskančius riksmus, girdėjome, kaip dūžta langai ir žmonės puola pro juos lauk, bėga tolyn neatsigręždami, beprotiškai laimingi, bedieviškai laimingi, nes...

Mes, vyrai, išsirikiavome laiptų aikštelėje trim linijom ir laukėm, kada baidyklė kruvinais ragais užkops laiptais pas mus, į antrą aukštą. Kas darėsi trečiajame, mes nežinojome, nes nė negalvojome apie tai.

Galų gale, jeigu jautis pasieks trečiąjį aukštą, vadinasi, mes būsime nugalėti, vadinasi, mes, antrojo aukšto gyventojai, būsime jau nebegyvi. Aš tvirčiau suspaudžiau metalinę lovos koją, nes...

Neutroninis Jautis, tartum jausdamas, kad jėga turi ribas, sukaupė ją ir ėmė elgtis visiškai netikėtai: jis dar klaikiau, piktdžiugiškai maurodamas pradėjo daužyti, trupinti, skaldyti, griauti savo tvirtais ragais, savo plienine galva, kietesne už akmenį, pastato sienas, kurios trupėjo taip greitai, lyg būtų vien iš tinko.

– Pro langus! Pro langus! Kopėčias – iš paklodžių! – ėmėm šaukti ir veržtis į kambarius, tačiau moterys nė nemanė atidaryti durų, manydamos, kad Jautis jau užkopė laiptais ir vejasi mus koridoriumi kaip koridoj. Aš klibinau metalinę rankeną ir šaukiau, kad atidarytų duris, kad Jautis griauna sienas, kad viešbutis tuoj sugrius ir mes VISI žūsime, tačiau jokie žodžiai nepadėjo. Žodžiai prarado savo magišką galią, o tai reiškė žmogaus pabaigą, nes...

Namo pusė, kurioje gyvenome, sukriokė, sudejavo, žmonės, apimti siaubo, beveik išprotėję, ėmė šaukti, spigiai vapalioti nesąmoningas frazes ir šokinėti pro langus (girdėjau, kaip lūžta galūnių kaulai). Sienos apačia buvo išdaužyta, atsivėrė ertmė ir namo pusė, kurioje gyvenome, griuvo ant Jaučio. Prasidėjo mūsų ir Jaučio agonija. Jautis buvo gyvas, mes buvome gyvi, tačiau kažkas turėjo mirti. Toks kovos dėsnis. Kažkas turėjo mirti, nes...

Nežinia iš kur atsirado pusnuogis Toreodoras ryžtingu veidu su metaline ietimi raumeningoje rankoje.

– Olė – Olė*! – ėmė šaukti ispanų minia, susibūrusi aplink griuvėsius.

Neutroninis Jautis, pro mūsų kūnus ir griuvėsių nuolaužas pamatęs Toreodorą raudonomis kelnėmis, galingai sumaurojo ir, purtydamas

* Bravo. (Isp.)

nuo ragų chaoso apnašas, puolė pirmyn, stangriai atsispirdamas užpakalinėmis kojomis.

Toreodoras mikliai atšoko į šalį ir, Jaučiui sukantis šonu, suvarė metalinę ietį į dešinę gyvulio akį. Jautis užbaubė tartum kviestų į pagalbą stichijas, o Toreodoras pasitraukė toliau ir pasičiupo nuo žemės betono atlaužą sulig žmogaus galva. Minia staugė, nes...

Staiga Jautis puolė Toreodorą, šis sviedė betono gabalą į persmeigtą ietimi galvą, tačiau mirštantis gyvulys buvo sukaupęs visą jėgą, tad po smūgio tik pasuko galvą ir metaline ietimi partrenkė Toreodorą ant žemės. Greitai iš jo kūno teliko mėsos gniužulas. Neutroninis Jautis, iškėlęs ietimi persmeigtą galvą į dangų, paskutinįsyk užbaubė, paskui susmuko ir kriokdamas ėmė merdėti. Agonijoj liedamas sėklą, jis nudvėsė.

Minia sustingo. Mes atvipusiomis lūpomis gulėjome tarp viešbučio nuolaužų ir žiūrėjome nieko nereginčiomis akimis. Sučiulbo paukštis. Mes lėtai budome. Mes budome kartu su aušros čiulbesiu...

rašytojas

I

Kartą pasaulyje gyveno rašytojas. Jis rašė knygas. Kitaip jis nebūtų buvęs rašytojas. Bet niekas jo knygų neskaitė, nes tuo metu žmonės neskaitė jokių rašytojų knygų. Žmonės dirbo įvairius darbus, mylėjosi, pykosi, augino vaikus ir gėles, žaidė su kompiuteriais, žiūrėjo televizorių, kalbėjosi telefonu, bet knygų neskaitė. Tiesiog jie neturėjo laiko skaityti knygas. Knygos tapo nereikalingos.

Visi juokėsi iš rašytojo. Argi tai rimtas užsiėmimas – rašyti knygas? – sakė jie. – Juk jų niekas neskaito!

Rašytojas parašė daug knygų, kurių niekas niekada neperskaitė.

Bet jis vis tiek rašė.

Juk jis buvo rašytojas!

O gal todėl jis ir buvo rašytojas...

II

Kartą pasaulyje gyveno rašytojas, kuris nerašė knygų. Todėl jo knygų niekas ir neskaitė.

Rašytojas dirbo įvairius darbus, mylėjosi, pykosi, augino vaikus ir gėles, žaidė su kompiuteriu, žiūrėjo televizorių, kalbėjosi telefonu, bet knygų nerašė. Tiesiog jis neturėjo laiko rašyti knygas.

Visi pavydėjo rašytojui. Argi tai ne puikus užsiėmimas – nerašyti knygų? – sakė jie. – Vis tiek jų niekas neskaito.

Todėl rašytojas ir nerašė. Jis neparašė nė vienos knygos, tad niekas niekada jos ir neperskaitė.

žmogžudystė su fantazija

Iš karto prisipažinsiu, kad mėsinėti žmogaus kūną – ne mano darbas. Jeigu jus nuvylė mano prisipažinimas, toliau galite ir neskaityti. Geriau pabučiuokite žmoną į skruostą ir eikite miegoti. Be abejo, taip ir nesužinoję žmogžudystės būdo, prieš kurį bejėgė viso pasaulio policija.

Šiaip aš nesu valkata, bet niūriais rudens vakarais mėgstu vienas valkiotis drėgnomis miesto gatvėmis. Tokiais vakarais dauguma miestelėnų bijo nosį iškišti laukan, todėl man patinka tuščios gatvės ir šiurpaus nuotykio kvapas šnervėse. Jeigu nutiks kažkas ypatinga, pamatysiu aš vienas, pamatysiu pats, o jūs tik perskaitysite laikraštyje kažką panašaus į „miesto šiukšlyne rastas neatpažintas jaunos moters lavonas". Nors tai bus galbūt ir ne mano darbas.

Vieną bjaurų rudens vakarą, krapnojant įkyriam lietui, išėjau iš namų. Tik išėjęs į lauką, atsiminiau pamiršęs skėtį, bet nesugrįžau atgal, nes laikau tai blogu ženklu. Antra vertus, truputį supykau ant savęs, nes lietus buvo tikrai įkyrus ir, kas blogiausia, šaltas. Apskritai vakaras trenkė šviežiu lavonu. Ką gi, pamaniau, šito man ir bereikia.

Nuo pat vaikystės mėgau skaityti detektyvinius romanus, ir visada buvau nusikaltėlių pusėje. Jie vis dėlto žmonės su fantazija, o policija ir visokie privatūs sekliai – tai tiesiog nuobodūs bespalviai šmikiai, vedžiojantys vargšą skaitytoją už nosies ir vykdantys šventą pareigą valstybei, kuri pati yra didžiausias nusikaltimas pasaulio istorijoje. Tikras nusikaltėlis visą savo gyvenimą stato ant kortos, o valstybė kortomis tiktai žaidžia. Bet kraujas, tikras žmogaus kraujas ir būdai, kuriais jis nuleidžiamas, man visada kėlė pasišlykštėjimą. Aš bandydavau įsivaizduoti estetišką nusikaltimą, panašų į pinigų padirbinėjimą arba machinacijas su mokesčiais, bet ir tokie dalykai buvo ne man. Aš norėjau kažko naujo. Tikro nusikaltimo be nusikaltimo sudėties. Manęs nedomino nei pinigai, nei šlovė. Mane domino žmonės. Vien jie galėjo mane įkvėpti.

Betgi grįžkime į tą bjaurų rudens vakarą. Prisidegęs cigaretę ir pridengęs ją delnu, lėtai ėjau visiškai tuščia gatve. Na, po vidurnakčio, rudenį, lyjant išlenda tik žmonės su fantazija. Tiesą sakant, nebuvau nusiteikęs kažką užmušti. Sakiau juk, kad negaliu pakęsti kraujo, taip pat riksmo ar triukšmo, kuris visada erzina sąmonę ir liūdina sielą. Ėjau šaligatviu nematomas ir negirdimas niekam, traukiau cigaretės dūmą ir saldžiai galvojau apie tai, kaip puiku šią bjaurią naktį būti vienam ir nematyti dar bjauresnių žmonių. Surūkęs cigaretę pajutau drėgną vėsą, ir mane nupurtė nemalonus drebulys. Jau norėjau pasukti atgal, bet staiga pamačiau šviesų šešėlį, stovintį kitoje gatvės pusėje. Šešėlis nejudėjo. Iš pradžių visiškai nesupratau, ar tai žmogus. Taip, aš neapsirikau, ten stovėjo ne žmogus, o mergina. Mergina su baltu lietpalčiu. Štai, pagalvojau, štai ji!

Pajutau, kaip kraujas atgijo gyslose. Perėjau gatvę ir sustingau iš siaubo. Mergina buvo graži, bet panaši į mirusiąją. Turbūt girdėjote, kad kai kurios merginos būna gražios net ir mirties patale. Marmurinis taurus veidas, aukšta kakta, taisyklingi bruožai, juodi ilgi plaukai, dengiantys smulkius pečius.

Ji net nesujudėjo. Ji tylėjo. Bet jos akys buvo atmerktos. Aš laukiau, kol ji sumirksės. Deja, ji nesumirksėjo. Apskritai ji nerodė jokių gyvybės ženklų, ir tik faktas, kad ji stovėjo, o ne gulėjo, vertė žiūrėti į ją kaip į gyvą.

– Labas, – prisiverčiau prabilti pirmas.

Nelabai tikėjausi atsakymo.

– Labas, – tarė ji nepraverdama lūpų.

Tai buvo taip netikėta, kad net sutrikau.

– Ką čia veiki? – paklausiau prisidegdamas žiebtuvėliu cigaretę. – Tau nebaisu naktį?

Ji patylėjo, paskui atsiduso.

– Nežinau, – gūžtelėjo pečiais. – Aš apskritai nieko nejaučiu.

– Taip? – pakėliau antakius. – Norėčiau pajusti.

– Eime, – staiga tarė ji.

– Kur?

Ji nieko neatsakė. Jos akys žiūrėjo tiesiai į manąsias. Tai buvo tarsi kvietimas baltam šokiui. Na, pagalvojau, kas per banalybės – vaiduokliai, kapinės, lavonai.

– Eime, – pasakiau, numojęs ranka į visus velnius. – Vesk bet kur.

Ji atsišliejo nuo sienos taip lengvai, kaip lapas nukrenta nuo šakos be vėjo. Nenumaldomai panorau ją paliesti.

– Kuo tu vardu? – paklausiau eidamas šalia.

Ji neatsakė.

Mes ėjome nežinia kur. Realybės pojūtis pamažu nyko, mane užvaldė sapno būsena: dingo lietus, šaltis, laikas. Likome tik mes dviese.

– Čia, – staiga ji sustojo.

Apsižvalgiau. Atsidūrėme kažkokioje dykynėje, panašioje į užmiesčio šiukšlyną.

– Kas – čia?

– Jis turi būti kažkur čia, – atkakliai pakartojo baltoji gražuolė.

Jeigu ne iš tolumos atsklidęs šuns lojimas, būčiau pagalvojęs, kad esu kažkokiame kvailame sapne, kurio visiškai nenoriu sapnuoti.

– Kas? – paklausiau.

– Jis. Mano vaikas.

Tai bent, pagalvojau, susidėjau su beprote.

– Na, na. Kas dar per vaikas?

– Aš užmušiau savo vaiką, – pasakė ji ir nusišypsojo. – Aš nenorėjau, kad jis gyventų šiame pasaulyje. Šis pasaulis yra baisus.

Netekau žado. Ji laikėsi puikiai. Ji puikiai vaidino beprotę.

– Gerai, gerai, mergaite. Klausyk, gal eikime iš čia. Toks jau negeras kvapas nuo šitų šiukšlių...

– Jis sklinda nuo manęs.

Tiesą sakant, jos žaidimas man gerokai įkyrėjo.

– Na, tu kaip nori, o aš einu.

– Eik, – pasakė ji tokiu balsu, kad aš nebegalėjau pajudėti iš vietos.

Vėl užsirūkiau. Pasiūliau jai cigaretę, bet mergina papurtė galvą. Be abejo, sunkoka įsivaizduoti mirusiąją, rūkančią cigaretę. Tiesiog nežinojau, nei ką sakyti, nei ką daryti.

– Tu man reikalingas, – pasakė ji susimąsčiusi.

– Kam?

– Tu turėsi mane užmušti.

Pasijutau visiškai išmuštas iš vėžių. Ta baltoji šmėkla man buvo neįkandamas riešutas. Nesupratau, nei kas ji, nei ko jai iš manęs reikia. Negalvojau, kad galiu būti toks neryžtingas ir bailus.

– Nebijok, – tarė ji. – Tai visai nesunku. Tu pamatysi.

– Na, ne, – pasakiau. – Aš nemėgstu kraujo. Ir apskritai nesu šios srities specialistas.

– Visada būna pirmas kartas, – pasakė ji savo bejausmiu, bespalviu balsu. – Ir paskutinis, – pridūrė.

Nors buvo šalta, mane išpylė šaltas prakaitas. Ne, ne, galvojau, tai ne man. Tai neatitinka mano skonio.

– Papasakok apie savo vaiką, – pasakiau norėdamas pakreipti pokalbį kita linkme.

– Ne.

Ji stovėjo su baltu lietpalčiu tarp kažkokių dvokiančių mėsgalių. Gal tai buvo kačių arba šunų lavonai.

– Aš jį pasmaugiau, – pasakė ji, žiūrėdama man į akis.

Jos akys buvo klaikios. Cigaretė mano rankose drebėjo.

– Paskui sukapojau ir išmečiau į šiukšlių konteinerius.

Vargšo vaiko veidelis iškilo man prieš akis, ir aš pajutau tai moteriai nežmonišką neapykantą.

– Kodėl tu taip padarei?

– Nejaugi tu nesupranti?

Aš nervingai užtraukiau dūmą.

– Ne.

– Sakiau, nenorėjau, kad jis gyventų šiame baisiame pasaulyje.

– Tikras altruizmas, – pasakiau piktai. – Tai paprasčiausia žmogžudystė.

– Galbūt, – ji šiek tiek sujudėjo. – Galbūt aš ne taip pasakiau. Aš pati noriu gyventi kitame pasaulyje. Kartu su juo. Aš jį myliu labiau už viską. Labiau už šitą pasaulį. Aš noriu būti kartu su juo ten, danguje.

– Pragare, – pastebėjau. – Jis – danguje, o tu – pragare.

– Ne, – nervingai pertraukė ji. – Žmogžudystė iš meilės yra visai kas kita, negu žmogžudystė iš neapykantos. Dievas yra teisingas. Jis viską supras. O savižudybei man neužteko jėgų. Todėl tu ir esi reikalingas man.

– Gerai. Sakykime, aš tave užmušiu. Tada aš degsiu pragare, tiesa? – nė nepastebėjau, kaip įsivėliau į sofistinį pokalbį. – Juk būsiu padaręs tai iš neapykantos.

Ji patylėjo.

– Prieš tai tu turi mane pamilti.

– Tave? – surikau kupinas pasišlykštėjimo.

– Taip.

Ji buvo nepakartojama. Aš pažvelgiau jai į veidą su tokiu susidomėjimu, kaip psichiatras žiūri į ypatingą ligonį.

– Ačiū, – pasakiau. – Buvo malonu susipažinti. Iki pasimatymo. Aname pasaulyje. Nesušalkite.

Ir pasisukau eiti.

Staiga, nespėjęs net rikteleti, pajutau jos šaltas lūpas ant savųjų. Šaltis užliejo visą kūną ir brovėsi vis giliau ir giliau, kol pajutau, kad man gera, kaip tegali būti tik kartu su moterimi.

– Dabar užmušk mane, – pasakė ji po visko giliai alsuodama. – Tu juk turi fantaziją. Tu žinai kaip.

Ji nusišypsojo. Aš atsistojau. Žiūrėjau į ją, gulinčią ant žemės su baltu praskleistu lietpalčiu tarp mėsgalių, kaulų ir skudurų.

– Taip, – pasakiau nebedvejodamas. – Aš žinau kaip.

* * *

Po keleto dienų oras pasitaisė. Linksmai švietė saulė. Išėjau į ūžiantį miestą. Vaikščiojo tie patys žmonės. Važinėjo tos pačios mašinos. Nusipirkau naują laikraštį, atsisėdau parke ant suolelio. Prisidegiau cigaretę ir atsiverčiau laikraštį. „Miesto šiukšlyne rastas neatpažintas jaunos moters lavonas." Galbūt tai ne mano darbas, pagalvojau.

Aplinkui laigė šunys ir žaidė vaikai.

narvas

Dabar aš negaliu prisiminti, ko ieškojau tąsyk zoologijos sode. Gal norėjau palyginti beždžionę su žmogumi ir paneigti jų panašumą? Bet ne, greičiausiai panorau grįžti į vaikystę, kada zoosodas darydavo fantastinį įspūdį.

Tačiau ir tąsyk jis padarė tokį įspūdį, kad išdrįsiu jį pavadinti iš tikrųjų fantastiniu. Tai sakau ne žavėdamasis, o kankinamas keisto skausmo, todėl negaliu jums nepapasakoti šios istorijos.

...Aš ilgai vaikščiojau po zoosodą, apžiūrinėdamas įvairius žemės gyvūnus, stebėjausi rankos storio nuodingiausia gyvate – Kaukazo giurza, nė nepastebėjau, kaip atėjo vakaras, ir man reikėjo išeiti. Rugpjūčio karštis kiek atlėgo, žvėrys riaumojo jau tyliau, ir zoosode nebemačiau nė vieno žmogaus – aš buvau paskutinis laisvas, nepriklausomas žmogus zoosode. Nesimatė net priklausančių zoosodui prižiūrėtojų. Žodžiu, pasukau išėjimo link, bet išėjimo... neradau. Aš paklydau! Pamenu, kad mane apėmė panika. Šiaip nelaikau savęs bailiu (kaip ir kiekvienas bailys), bet man iš tikrųjų buvo labai nemalonu. Juolab kad nebuvo į ką kreiptis pagalbos. Įdomiausia, jog apsižvalgęs susivokiau esąs šitoj vietoj pirmąkart, nors, atrodė, apžiūrėjau visą zoologijos sodą. Tokiais atvejais gal derėtų visa gerkle šauktis pagalbos, bet esu toks drovus, kad net skęsdamas nešaukčiau „gelbėkite!“ – žema juk maldauti kažką rizikuoti savo gyvybe vardan mano.

Taigi stovėjau sutrikęs ir galvojau, kad reikėtų vėl apeiti visą zoosodą. Jau žengiau iš vietos, bet staiga išgirdau lyg ir slopų šūksnį. Išsigandęs pažvelgiau į narvą, pamačiau jame kažkokį kačių šeimos žinduolį, panašų į hieną, ir pagalvojau, kad man pasigirdo. Hiena žiūrėjo į mane labai nedraugiškai, todėl aš vėl pajudėjau iš vietos ir vėl išgirdau tą patį slopų šūksnį. Išgirdęs jį antrąkart, tuojau pažinau, jog tai žmogaus balsas, ir kartu su išgąsčiu mane apėmė turbūt ir jums suprantamas džiaugsmas. Aš pažvelgiau į kitą pusę ir pamačiau vidutinio dydžio narvą, į kurio virbus įsitvėręs stovėjo... žmogus. Taip, tikras, gyvas, civilizuotas žmogus!

Tiesą pasakius, tuomet net nenustebau ir pasisveikinęs paklausiau, kur yra išėjimas.

– Išėjimas? – paklausė manęs žmogus ir nekaltai pažvelgė į mane pro apvalius akinių stikliukus, tartum pirmąkart girdėdamas žodį „išėjimas“.

– Išėjimas, – pakartojau amerikietiškai šypsodamasis. – Jūs juk žinote, kur yra išėjimas?

Jis pažvelgė į mane taip, tarsi retkarčiais gyvenime girdėtų žodį „išėjimas“, droviai atsikosėjo ir papurtė galvą.

– Man labai nemalonu, – tarė jis. – Aš ne tik kad nežinau, kur yra išėjimas, bet ir nežinau, kaip atrodo šiuo žodžiu vadinamas daiktas, reiškinys ar gyvūnas. Atleiskite.

Mane apėmė įtūžis. „Jis dar drįsta tyčiotis!“

– Klausykite, – grėsmingai mostelėjau ranka. – Aš labai skubu. Manęs laukia. Aš prašau jūsų tokios menkos paslaugos. Pagaliau galiu jums net užmokėti!

Ir įkišau ranką į kišenę, keiksnodamas, kad kauniečiai iš tikro yra dvasios ubagai. Išsitraukęs saują smulkių, kuriuos galvojau sviesti jam į veidą (bet tik tada, kai gausiu atsakymą), panaudojau paskutinį kozirį:

– Manęs laukia. Suprantate? Manęs laukia žmona. O mano žmona – kaunietė. Suprantate? Aš pats esu vilnietis. Paklydau šitam sušiktam zoologijos sode. O manęs laukia mano žmona – kaunietė. Suprantate?

– Ne, – atsiduso jis.

– Jūs – kaunietis?

– Aš gimiau čia ir gyvenu čia.

– Vadinasi, jūs tikras kaunietis. Aš užmokėsiu. Tai kur yra išėjimas, a?

– Kodėl, – jo veidas įgavo skausmingą išraišką, – kodėl jūs iš manęs tyčiojatės?

Hiena kitame narve nervingai suinkštė ir švokšdama pradėjo bėginėti iš kampo į kampą.

Man užėmė kvapą. Aš sugniaužiau pinigus kumštyje, apsisukau ir ėjau šalin, bet išgirdau tą patį slopų šūksnį.

– Ko jūs norite? – surikau įsiutęs. – Ko jums iš manęs reikia?

Aš priėjau prie narvo ir sviedžiau prakaituotas kapeikas žmogui į veidą. Kelios atsimušė į jo akinius, kitos nuskambėjo narvo grotomis.

Žmogus užsidengė rankomis veidą ir pravirko. Hiena sunkiai alsavo ir inkštė. Iš visų pusių sklido šnopavimas, urzgimas ir kiti gyvūnijos pasaulio garsai. Sutemo. Vienaakis žibintas apšvietė narvą su verkiančiu akiniuotu žmogumi. Ir staiga aš supratau, kad nieko nesuprantu. Kas šis žmogus? Kaip jis pateko narvan? Kodėl? Ir kodėl apsimetinėja kvaileliu? Gal tai koks mokslinis eksperimentas? O gal tiesiog lažybos? Pažįstu aš tuos kauniečius!

Žmogus narve aprimo, nusiėmė akinius, nusišluostė ašaras, užsidėjo akinius ir priekaištingai pažvelgė į mane.

– Kodėl jūs tyčiojatės? – pakartojo jis.

– Aš tyčiojuos iš jūsų? – į savo klausimą sukaupiau visą ironiją.

– Taip, jūs. Aš juk paaiškinau, kad nežinau jokio išėjimo ir nesuprantu...

– Užteks! Baik! – man trūko kantrybė. – Aš galiu ir į snukį duoti!

Įsitvėriau rankomis į grotas ir ant savo veido jutau to žmogaus alsavimą. Tai išminčius: visus kitus žodžius žino, o žodžio „išėjimas" – ne!

– Grrreičiau, – suurzgiau kaip žiūrovų išerzintas žvėris. – Arba...

Bet supratau, kad jis uždarytas narve ir tuo pačiu – visiškai saugus. Aš negaliu jo primušti. Ir jis, rupūžė, tai žino!

– Na būkit geras ir išmintingas, – pakeičiau toną, – pasakykit man kaip broliui, juk visi žmonės – broliai ir seserys, tiesa? – taigi pasakykit man kaip broliui ar seseriai – kur yra išėjimas?

– O-o, – sudejavo žmogus, – kodėl, kam aš jus pašaukiau? Eitumėt sau, ieškotumėte to savo išėjimo!

– Taip, iš tikrųjų, kodėl jūs mane pašaukėt?!

Jis atsiduso.

– Aš vienišas.

– O aš – ne, – pasakiau piktai. – Manęs laukia žmona. Suprantate?

– Suprantu. Jūs – ne vienišas. Vienišas – tai aš! Ir man liūdna. Man labai liūdna.

– Ir man labai liūdna. Dar labiau liūdna nei tamstai. Nes aš tikėjau žmogumi. O jūs užmušėt mano tikėjimą žmogaus protu ir gerumu.

– Aš? Užmušiau? – jis išsižiojo. – Aš nieko neužmušiau! Aš niekada nieko neužmušiau! Eikit, eikit iš čia! Aš niekada nieko neužmušiau!

– Klausykit, – ištiesiau ranką pro virbus ir uždėjau ją žmogui ant peties. – Ko jūs visąlaik žliumbiate? Ko isterikuojate? Tai aš turėčiau

žliumbti ir plaukus rautis nuo galvos! Sakykit, kaip jūs atsidūrėte narve?

– O... o kas tai yra narvas? – droviai paklausė jis, nedrįsdamas pakelti akių.

– Narvas, – paaiškinau aš kaip mokytojas protiškai atsilikusiam vaikui, – yra šitas grotuotas namelis, kur jūs, kaip sakėt, gimėte ir gyvenate.

– Taip, tai mano namai. Aš čia gimiau, gyvenu ir mirsiu.

– Gimėte?

– Na taip. Kas čia stebėtina?

– Ne, nieko. Iš tikrųjų – nieko, – nusišypsojau, pagaliau supratęs, kad bendrauju su grynakrauju bepročiu ir tvirtai nusprendęs susirasti išėjimą pats, tik truputėlį dar pasišnekučiuoti su unikaliu žmonijos pasaulio egzemplioriumi. – Jūs sakote nežinąs išėjimo iš zoosodo. O ar žinote išėjimą iš šito narvo, atleiskite, jūsų namų?

Jis papurtė galvą.

– Aš nežinau jokių išėjimų.

– Todėl jūs ir esate kalinys. Jūs – nelaisvas!

– Aš? – jis nuoširdžiai nustebo. – Aš visiškai laisvas.

– Jūs laisvas kaip ir šie žvėrys narvuos, – nusišiepiau. – Jūs – žmogus, uždarytas žvėrių narve. Aš žiūriu į jus pro grotas. Suprantate? Jūs – už grotų!

– Bet jūs taip pat už grotų, – sausai nusijuokė jis.

– Iš kokios pusės žiūrėsi... – pradėjau aš ir supratau, kad mus abu skiria tos pačios metalinės grotos, pro kurias žiūrime viens į kitą kaip į kito pasaulio gyventoją.

Aš išsitraukiau cigaretes ir pasiūliau nelaimės broliui, bet jis atsisakė. Aš užsirūkiau ir nusijuokiau:

– Mes abu – už grotų, cha cha!

Hiena nusijuokė kartu su mumis, – kitaip negaliu apibūdinti jos gerklinių garsų.

– Protingas padarėlis, – pastebėjau. – Turbūt jaunystėj žmogienos prisivalgė. Todėl ir tapo protinga ir todėl sėdi už grotų. O jūs, sakote, laisvas?

– Aš – laisvas, o jūs – ne. Jūs ieškote kažkokio išėjimo. Jūs neturite širdies namų. Jūs ieškote jų. O ko jūs ieškojote čia? Čia mano namai. Ne jūsų. Jūs – kelio kalinys!

– Klausykit, – sušnypščiau aš, – baikit savo nesąmones. Neapsimetinėkite didmiesčio bepročiu ar kaimo kvaileliu. Tai jūs esate uždarytas dvokiančiame narve. Prisipažinkite, kiek gausite laimėję?

– Kiek? Ko? Už ką? – jis nervingai kostelėjo. – Aš nieko nesuprantu, visiškai nieko. O dėl jūsų frazės, kad aš „uždarytas dvokiančiame narve“, leiskite pastebėti, kad, visų pirma, mano namai nedvokia, o antra – aš esu laisvas...

Aš rūkiau, įrėmęs skaudančią galvą į šaltus narvo virbus.

– Jūs negalit išeiti? – paklausiau pavargusiu balsu. – Mes pasivaikščiotume ir gal kartu surastume tą prakeiktą IŠĖJIMĄ IŠ ZOOLOGIJOS SODO!

Jis papurtė galvą.

– Negaliu, nes nenoriu. Aš nenoriu išeiti iš savo namų. Bet jūs galite užeiti, jei norite. Man būtų labai malonu. Aš jus kviečiu į svečius. Užeikit!

Ir jis nusišypsojo kaip šeimininkas, sutikdamas ilgai lauktą svečią.

– Bet juk jūs esate uždarytas uždarytame narve. Aš negaliu užeiti!

– Ne, galite. Atidarykit, štai durys.

Patraukiau už rankenos, grotų durelės švelniai girgždėdamos atsidarė, ir aš įėjau į narvą. Tik įėjęs pamačiau, kad jis žymiai erdvesnis, nei atrodė žiūrint iš lauko. Labiausiai mane nustebino už tamsios širmos stovintis baltas klozetas, o kiek dešiniau – lova.

– Jūs čia gyvenate? – paklausiau kaip idiotas.

– Aš juk sakiau, – geraširdiškai šyptelėjo jis. – Prisėskite ir papasakokite man apie tą savo išėjimą.

– Čia rūkoma? – pasiteiravau atsisėdęs.

– Prašom, prašom, – pasakė jis ir susirūpinęs pažvelgė į hienos narvą.

– Hiena gal nepadvės, – nusišiepiau ir vėl užsirūkiau. – Tai ką jūs norite sužinoti apie išėjimą?

– Viską, – tarė jis, ir jo veidas įgijo pažinimo ištroškusio berniuko išraišką.

– Visų pirma, – pradėjau aš, – jo nėra...

– Kaip tai?!

– Juk jūs pats man tai sakėte!

– Bet aš klausiau apie jūsų išėjimą, kurio, tiesa, dar neradote, bet ieškote! Juk jūs – ieškote?

– Ieškojau. Daugiau nebeieškosiu. Nusibodo. Rytą ateis sargai ir parodys man mano išėjimą.

– Kokie sargai? Čia nėra ko saugoti!

– Taip, jūsų tiesa, – sutikau ir nusižiovavau. – Aš noriu miego. Atleiskit.

Atsistojau ir pažvelgiau į kitą narvą. Hiena jau miegojo. Pakėliau galvą ir pro grotas pamačiau mėnulį.

– Mėnulis – už grotų, – pasakiau ir darsyk nusižiovavau. – Žvaigždės – už grotų. Visas pasaulis – už grotų. Miegokite, miegokite, visi miegokite, nes tik tai – tikroji laisvė, kuriai nereikia žvėriškų prižiūrėtojų. Labanakt, saldžių sapnų...

Išmečiau cigaretę į klozetą, nusišlapinau ir, neatsiklausęs šeimininko, atsiguliau jo lovon. Užmigdamas vos pramerkiau akis ir pamačiau angelišką žmogaus veidą. Bet tai turbūt buvo kito žmogaus, gal net ir tikro angelo veidas, nes akinių su apvaliais stikliukais nepastebėjau, nebuvau girdėjęs, kad angelai nešiotų akinius...

Atsibudau savo namuos, pažadintas virtuvės indų tarškesio. Niekaip negalėjau susigaudyti, kaip atsidūriau savo lovoj. Tyliai atsidarė kambario durys, ir įėjo mano žmona.

– Labas vakaras, meiluti, – pasisveikino ji. – Tu ką, visą naktį gėrei?

– O kada aš grįžau?

– Tau negalima gerti. Tu nieko neatsimeni. Grįžai anksti rytą ir kaip girtuoklis įvirtai lovon su drabužiais, fu.

– Bet aš negėriau! – sušukau atsisėdęs lovoj. – Gali pauostyt.

– Kelkis. Man visiškai tas pats. Gal tu pas kokią... draugę nakvojai, nežinau, man visiškai...

– Aš nakvojau... zoologijos sode!

– Tai ir matyt. Kelkis ir eik valgyti. Galiu ir šimtą gramų įpilti. Kelkis.

– Palauk, paklausyk... – norėjau pasiaiškinti, bet žmona uždarė duris.

Vėliau aš smulkiai papasakojau jai šitą istoriją, bet ji klausėsi taip, kaip žmogus, žinantis tiesą, klausosi žmogaus, kuris meluoja. Ir visi taip. Stebuklais ir pasakom tiki visi, net ir tie, kurie netiki niekuo. O manim (nors ir nesu stebuklas) netiki niekas, net aš pats praradau pasitikėjimą savimi. Turbūt nereikia ir sakyti, kad kitąkart, nuėjęs į zoosodą ir išnaršęs visus kampelius, neradau jokio narvo su žmogumi, nebuvo net ir hienos, kuri, pasirodo, padvėsė. Į mano klausimus darbuotojai

atsakė tik juoku, viršininkas pasiūlė ieškoti tokio atrakciono Amerikoj, o neturintys humoro jausmo pabaksnojo pirštu sau į smilkinį, ir man teko išeiti (ačiū Dievui, kad nepasiklydau vėl!). Todėl supraskit – mane kankina toks skausmas, kad aš turėjau visa tai papasakoti jums. Ne, aš netikiu, kad jūs manimi patikėsite. Bet pasakysiu atvirai: dabar man atrodo, kad mes visi gyvename už grotų. Gimėme, gyvename ir mirsime – už grotų. Ir kuo toliau gyvenu, tuo labiau imu tikėti, kad tas vargšas žmogus narve, apie kurį jums pasakojau, esu aš pats. Ir ko aš ieškojau tąsyk zoologijos sode?

Išėjimo?..

X

Veiksmas vyksta Vilniuje, metai neturi prasmės, ruduo, eilinė diena, pavyzdžiui, antradienis. Nežinomasis – pilietis X eina į darbą. Rudens antradienis, krapnoja lietutis, aplinka kaip giedravalkis. Pilietis X eina šaligatviu, krapnodamas smulkiais žingsniukais. Drėgna ir žvarbu. Ypač po bemiegės nakties. Mat pilietį X kamuoja nemiga, prieš kurią jis kovoja kava, nes migdomieji nepadėjo niekada. Šiąnakt nepadėjo ir kava, todėl pilietis X skuba į darbą užtinusiu veidu, skuba, kad pasislėptų, aplenktų artėjantį lietų, skuba smulkiais žingsniukais. Kol kas lietutis tik krapnoja. Kol kas pilietis X skuba į troleibusų stotelę. Palenkęs galvą, pasistatęs lietpalčio apykaklę, suskliautęs atlėpusias ausis. Viena ranka laiko portfelį, kita – ilsisi kišenėje. Pilietis žiūri sau po kojomis, krapinėja, aplenkdamas plokščias balutes, akyse mirga kvadratinės šaligatvio plytos. Pilietis X intuityviai pakelia galvą, norėdamas įsitikinti, kad stotelė čia pat, tačiau čia pat jo laukia labai nemalonus siurprizas – stotelės nėra. Jos vietoje stovi kol kas neaiškus, neryškus, neįvardijamas objektas. Subjektas, t. y. pilietis X, sustoja, širdis inertiškai tebekrapinėja smulkiais žingsniukais. „Absurdas", – pagalvojo X, tačiau daugiau nepagalvojo nieko, nes pamato artėjantį troleibusą, sugniaužia portfelio rankeną ir pasileidžia pirmyn. Bet keista – troleibusas nesustoja ir net nepravažiuoja prošal, o tiesiog dingsta be žinios, išnyksta kaip dūmas migloj. Pilietis X sustoja ir apsižvalgo. Aplinkui – nė vieno praeivio (o juk antradienio rytas!) ir nė vienos nei visuomeninio, nei privataus transporto priemonės. „Absurdas, – pasiguodžia X, – tiesiog neišsimiegojau." Staiga jis praregi, rūkas išnyksta kaip dūmas, ir pilietis X pamato... kapą. Kapas griežtai tvarkingas – antkapis, tvorelė, žvakutė, – viskas tvarkinga. Pilietis X pajunta, kad kraustosi iš proto. „Palauk, – sako sau, – neskubėk. Tiesiog...", bet staiga kapas dingsta lyg miražas, o pilietis X susivokia besąs reikiamoj troleibusų stotelėj, praeiviai veržiasi į troleibusą, kartu su jais įsiveržia ir pilietis X. Nėra laiko reziumuoti, kas gi atsitiko, jis jau vėluoja į darbą, ramybės, mes juk protingi, suaugę žmonės, gyvename socialistinėj šaly, viskas vyksta lab. gerai. Pilietis X pažymi talonėlį ir užsiima kompromisinę poziciją: nei atsisėda, nei

įsitaiso kam ant kojos, nes visos sėdimosios vietos jau užsėstos, o kojos, kad ir kaip neįtikėtina, nesimaišo po kojomis. Pilietis X šiek tiek aprimsta. Troleibusas atkakliai stumiasi priekin. Įprasti darbinio ryto garsai: mašinų ūžesys ir signalai. Pilietis įkvepia oro, užteršto anglies dioksidu, egoistiškai iškvepia tik dioksidą, ir staiga, ne, ne staiga, o tartum palaipsniui, bet kartu labai greitai jo dvasia tampa nesvarumo būklės. Pilietis X susvyruoja, tačiau niekas šito nepastebi, nes svyruoja visas troleibusas, tad kalbėti apie individualių asmenų svyravimus tiesiog nėra ko. Tačiau, kalbant objektyviai, paminėti faktą, jog pilietis X susvyravo, – būtina. „Absurdas, velniai griebtų tą nemigą!" Jis susvyruoja stipriau, vizualinis pasaulio vaizdas deformuojasi neatpažįstamai, tad pilietis X visiškai objektyviai atsiduria, tarp mūsų šnekant, kvailio vietoje, nes į jo sielą ima lietis siurrealistinė dezinformacija. Pilietį guodžia nuojauta, kad niekas iš pašalinių nieko nejaučia. Bet vizualinis pasaulio vaizdas deformuojasi dar labiau, tad ir siurrealistinė dezinformacija sustiprėja. „Aš ateistas-materialistas, – ginasi pilietis X, – kas kad viengungis!" Čia troleibusas sustoja, išspjauna pilietį reikiamoj stotelėj ir nuvažiuoja linkui horizonto. Pilietis X atitraukia žvilgsnį nuo troleibuso pasturgalio su raudonu skaičiumi 9 ir pasijunta pažemintas, išniekintas vidujai. „Jei tai būtų padaręs koks priešas, – pavojingai pagalvoja X, – tai gal būtų įmanoma atsilyginti jam tuo pačiu, o čia – pats gyvenimas, kad jį kur..." – bet susigriebia, susitvardo, sugniaužia portfelio rankeną ir tekinas pasileidžia darbovietės link, nes lietus jau nekrapnoja, o tiesiog muša per nuogą veido odą. Pilietis bėga labai greitai, dinamiškai, tad praeivių nepastebi, neaišku net ar jie yra, ar ne, tai visiškai nesvarbu, svarbiausia pavėluoti minimum.

Pilietis X atplėšia duris, ir iš dangaus jam ant kaklo nukrenta laidotuvių vainikas, kuris išnyksta tuoj pat, kai tik pilietis X, beveik apalpęs iš siaubo, paliečia jį pirštų galiukais. „...kol nevėlu!" – jis išgirsta tik žaibiškos minties pabaigą, todėl negali suvokti visos minties, pasipurto kaip šlapias šuo, įkvepia oro ir iškvepia dioksidą ir žengia į savo vietą. Jo miniatiūrinis kabinetas tuščias kaip akiduobė, pilietis X pašiurpsta nuo vėsos, meta portfelį ant grindų, bloškia lietpaltį ant standartinės sofutės ir, užmiršęs pažvelgti į veidrodį, nukrapnoja pas viršininką. Sustojęs prie solidžių, oda ir kniedėmis apšarvuotų durų su pagarba perskaito viršininko pavardę ir pabeldžia į duris, bet susipranta, kad tokį beldimą girdi tik jis pats, todėl dalykiškai kosteli ir įeina.

Tik įėjęs, jis pajunta begalinį geismą išeiti, nes vietoje masyvaus stalo pamato tvarkingą kapą, už kurio sėdi viršininkas. Pilietis X žiopčioja, o viršininkas rašo žvakute kažkokį įsakymą ar užsakymą, paskui nukelia nuo antkapio ragelį, susuka telefono numerį, abonentas neatsako, ragelis sugrįžta į pradinę padėtį.

– A... š, – išeina iš piliečio X anglies dvideginis.

Viršininkas nustumia popierius į šoną, perbraukia delnu rausvą žvyrą, įsikabina rankomis į plieninę tvorelę ir taria:

– J-ū-s v-ė-l...

– ...iga, – X iš išgąsčio perkanda žodį perpus.

Sužvanga telefonas. Baltaveidis viršininkas pakelia ragelį, bet niekas nekalba, nekalba ir viršininkas, tad ragelis klankteli ant antkapio. Viršininkas atsisėda ir pavirsta granitiniu antkapiu su ovaliniu veido degerotipu. Pilietis X ima slinkti durų link, atidžiai stebėdamas abu antkapius. Kai jis sugrabalioja durų rankeną, vaškinė žvakutė staiga atsistoja ir parodo piliečiui X liepsnos liežuvėlį. Pilietis X inertiškai atsako tuo pačiu ir klykteli, nes iškištas žvakės liežuvėlis mokslui nežinomu būdu apsvilina X liežuvio galiuką. X užtrenkia duris kaip modernaus karsto dangtį ir nukrapnoja atgal į savo miniatiūrinį kabinetą. Ten klesteli ant sofutės ir susiriečia į menką gniužulėlį, apsimesdamas nereikšmingu popiergaliu. Akių vokai sulimpa, ir X negali atsimerkti. Siaubas sukausto X kūną, ir jis negali judėti. Siurrealizmas ima siautėti piliečio sąmonėje. „Aš ateistas-materialistas, – sako sau X, bet žodžiai ir mintis deformuojasi į „ateis tas teroristas“, ir mokslui nežinoma jėga suglamžo pilietį X dar labiau, ačiū Dievui, savęs nemato iš šalies, nors pagaliau atsimerkia ir mato vien tamsą, sunkią juodą tamsą, daugiatomę tamsą, slegiančią akių obuolius, kol galop tamsos žvyras užpildo visą kaukolę, pilietis X nebegali visiškai nieko, ne, jis nemiršta, nes juk negali numirti tas, kuris niekuomet negyveno.

Veiksmas vyksta Vilniuje, metai neturi prasmės, vėlyvą rudens antradienio vakarą nevalyva valytoja įeina į kabinetą, pamato tvarkingą kapą, aikteli ir mėnulio šviesoje perskaito užrašą ant akmens – „Nežinomasis amžinasis pilietis X“. Valytoja pavydžiai vypteli ir žiūri į tvarkingą kapą kaip į visuomenės tvarkos pavyzdį.

geležinis vilkas

Praeivio sapnas

Rytas. Pagaliau rytas. Po sapno – košmaro: aš – geležinis vilkas – stoviu kalno viršūnėje ir kaukiu, nes ką tik sapnavau šarvuotą galingą vyrą ir didelį miestą, štai pabudau ir kaukiu, aš, geležinis vilkas, kaukiu kaip vėjas virš jūros... Rytas. Pagaliau rytas. Po bemiegės nakties. Sapnas truko tik sekundę. Rytas po nakties. Aš praskriejau ja kaip išprotėjęs sprinteris. Rytas. Aš išeinu iš namų. Iš namų – į Miestą. Kad nenusižudyčiau. Kad nenusižudyčiau, aš išeinu.

Einu gatve. Rytas. Paukšteliai čiulba. Saulutė. Kaip skaidru širdy! Po bemiegės nakties. Po sapno. Po bėgimo per amžinybę. Aš einu, einu gatve. Pro mane eina praeiviai. Moterys ir mergaitės. Moterys! Kur jos eina? Į darbą. Iš nuobodžio turbūt jos visos svajoja apie meilės angelą, kuris įskristų naktį pro langą. Tikras, vyriškas angelas. Sparnai – tik metafora. Svarbiausia, kad jis būtų tikras vyras. Aš įlipu į troleibusą Nr. 3 ir važiuoju Antakalnio gatve link Gedimino aikštės. „Gerbiami keleiviai, nepamirškite..." Prisimenu, kad pamiršau.

Išlipau „Gedimino aikštės" stotelėje. Ak, nuostabus oras! Pavasaris. Gryna. Laisva. Einu per gatvę. Žalia šviesoforo akis. Troleibuso snukis išnyra prie pat manęs. Bėgu ir perbėgu gatvę. Akies kraštu užkliudau Katedros kampą. Primerkiu akį ir einu per Gedimino aikštę. Prieš mane eina dvi merginos ir rusiškai juokiasi. Aš nusišypsau, kai mes prasilenkiame. Jos atsigręžia, aš ne.

Gorkio gatvė. Senamiesčio vena. Einu. Kvėpuoju pro burną. Sustoju ir užsirūkau. Vietinė senutė meiliai žiūri į mane. Be regimos priežasties. Gal aš panašus į sūnų.

Stoviu tarpuvartėje. Rūkau atvėpęs apatinę lūpą. Rūkau ir žiūriu į praeivius, o jie pasižiūri į mane ir nueina. Atsimenu kadrą iš kapitalistinio filmo: tarpuvartėje stovi kekšė, pro ją eina praeiviai. Viskas. Aš nesijaučiu kekše, nors rūkau tarpuvartėje. Rytas. Saulė spiegia ir spigina į akis. Skaidri šviesos nuogybė. Praeivis paprašo užsirūkyti, duodu,

nueina. Išmetu nurūką. Ji rūksta ant šaligatvio lyg pašautas tankas. Užminu batu.

Išsitraukiu iš kelnių kišenės saują kapeikų. Jas laikė milijardai žmonių. Dabar laikau aš. Vienas žmogus. Viena kapeika. Trys. Dvidešimt. Kava. Įeinu į kavinę. Atsistoju į eilę. Stoviu. Dūzgia kavos automatas. Kokia triukšminga kavos dozavimo rankenėlė! Aš artėju prie stambiakrūtės pardavėjos.

Sėdžiu prie geležinio balto staliuko ir gurkšnoju stiprią kavą. Ši kavinė – vienintelė, kur yra tikros, stiprios juodos kavos už 24 kap. Visur už 24 kap. – silpna, skysta, šviesi kava. Gintaras – nacionalinis simbolis. Turistas geria bjaurią, lietuvišką kavą ir galvoja, kad lietuviai – sukčiai. Bet juk gintaras gali būti ir tamsus, beveik juodas. Taigi aš geriu juodą, stiprią, gintarinę kavą. Be cukraus. Mano dantų skylėse – kavos aromatas. Gera. Plaučiai išsiplečia ir susitraukia. Išsiplečia ir susitraukia.

Plaučiai. Krūtinė. Širdis. Fiziobiologinis padaras geria gintarinę kavą. Plaka širdis. Padaras kvėpuoja. Gyslose laksto kraujas. Nes aš esu gyvas. It pavasaris.

Padedu tuščią puoduką ant geležinio balto staliuko, atsistoju, šlaunimis atstumdamas baltą plastmasinę kėdę, sugaunu negražios merginos mestą žvilgsnį, išmetu jį ir išeinu iš kavinės į gatvę. Saulė žiebia per akis. Apsvaigstu lyg nuo alkoholio. Alkoholis! Išgersiu, būtinai išgersiu, tik vėliau. Vakare. Kai sutemos užpildys senamiesčio slėnį. Aš išgersiu karšto, raudono vyno. Būtinai. Žūtbūt. Kad nenusižudyčiau.

Einu Gorkio gatve žemyn. Į Gedimino aikštę.

Sėdžiu ant žalio medinio suolo, rūkau ir žiūriu į einančius žmones. Visi jie turi vardus ir pavardes. Jei žinočiau štai tos merginos vardą, pašaukčiau. Tačiau nežinau, todėl tyliu, o mergina praeina ir nueina. Nueina ir išnyksta. Jos nebėra. Aš nežinau jos vardo ir pavardės. Juokiuosi vidujai, nes ir manęs niekas nepažįsta. Išmetu nuorūką. Ji rūksta ant aikštės plytų it pamuštas tankas. Aš nekariavau. Aš nemačiau tikro, gyvo tanko *tête-à-tête*. Užminu nuorūką batu. Batai kainavo 40 rub., o padai jau suskilę. Jei kareivio batai suskilę, vadinasi, karinė pramonė yra žemo lygio. Žemo pramoninio lygio. Atsistoju ir einu per aikštę, per petį atsigręždamas į Gedimino pilies liekaną – vieną bokštą su juodais taškeliais, jeigu taip galima pavadinti turistus. Keista, kad iš pat ryto jie lipa į kalną ir žiūri į miestą. Nenoriu būti turistas. Einu į Lenino pro-

spektą. Muša laikrodis. Dešimta valanda. Stoviu prieš perėjimą. Įprasta raudona šviesoforo akis. Šalia manęs stovi erotiška moteris. Noriu pamatyti jos veidą, todėl, kai užsidega žalia šviesa, bėgu priekin ir lyg netyčia atsigręžiu. Veidas negražus, bet visa moteris – graži. Atsidūstu ir einu. Juvelyrinė parduotuvė. Pro duris kursuoja moterys. Einu pro jas giliai alsuodamas. Einu greitai, staiga sustoju, trypčioju vietoje, galvodamas, kur eiti. Einu toliau. Į priekį. Be tikslo. Tiesiog, kad eičiau, kad negrįžčiau namo. Esu einantis praeivis. Nežiūriu į vitrinas, bet matau, kad štai toji moteris žiūri į kiekvieną vitriną: ar aš graži? ar aš gražiai atrodau? Ji eina ir akies kraštu stebi save. Pralenkiu ją. Užeinu į plokštelių parduotuvę. Groja banali muzika. Pardavėjos miega atvertomis akimis. Iš pat ryto. Išeinu.

Atsisėdu ant suolo, užsirūkau. Prieš akis – šūkis: „Šlovė TSKP!“ Rūkau. Prieina rusė turistė, klausia, kur yra Gorkio gatvė. Paaiškinu, turistė padėkoja ir nueina. Žiūriu į jos apykreives kojas ir galvoju apie harmoniją. Pasijuntu Fiodoru Dostojevskiu. Gyvu, ne mirusiu. Užsimerkiu. Regiu Rusiją. Atsimerkiu, atsistoju ir einu. Žūtbūt reikia eiti. Fiksuoju savo žingsnius. Viens du, viens du, viens du. Einu kaip eks kareivis. Prisimenu vaikiną, kariavusį Afganistane. Gydėmės kartu tuberkuliozės ligoninėj. Aš nekariavau Afganistane. Aš spjaudžiausi kruvinais skrepliais. Jis nesispjaudė, jis duso. Gydytoja man pasakė: „Rūkysi – mirsi.“ – „Visi mirsime“, – atsakiau. Vaikinas turėjo daug lengvatų: butas ir mašina – be eilės. „Bet kas iš to, – sakė jis, – antrų plaučių be eilės negausiu.“ – „Tu juk herojus“, – sakiau aš. „Visi mes herojai“, – atsakė jis ir persibraukė delnu žilstelėjusius plaukus. Dvidešimtmetis. Normaliai kvėpuoti jis taip ir neišmoko. Yra gyvenime toks posūkis, už kurio – viskas kitaip. Net fizinės funkcijos. Bandau įsivaizduoti, kad neturiu kojų arba rankų. Baisu. Geriau neturėti galvos. Esi lavonas, ir tiek. Žemės trąša. Nematomas kareivis. O dabar esu tik nematomas praeivis. Socialinė patrankų mėsa.

Praeinu pro Konservatoriją. Kažkas groja klarnetu. Džiazo sentimentai: atsimenu Ameriką, negrus, sidabrinį trimitų ir auksinį saksofonų skambesį. Galvoju, kad alkoholis ir narkotikai pasitarnavo kapitalistinio meno evoliucijai: tragedija gimdo tragediją. Aš išaugau Vakarų tragedijų įtakoje: literatūra, muzika, dailė. Ne tik Vakarų, aišku. Indų filosofija, M. K. Čiurlionis, F. Dostojevskis, A. Čechovas. Myliu džiazą kaip

gyvenimo filosofiją. Esu filosofinis džiazistas. Smagu ir mirtina. Bet geriau nei mirtis. Aplinkui žydi žmonės, tuoj sužydės medžiai, gėlės, sužaliuos žolė. Ach, koks nuostabus yra gyvenimas! Bet mirtis neužsimiršta. Žūtbūt vakare išgersiu karšto raudono vyno.

Užsinoriu sisi. Skubu į viešąjį tualetą ir džiaugiuosi, kad esu ne kino salėje. Atsimenu: Vilniuje rodė Federiko Felinio filmą „Amarcord". Tūkstančiai vilniečių plėšėsi dėl bilietų. Paskutinę filmo demonstravimo savaitę gavau bilietą. Tik atsisėdęs į savo vietą, užsinorėjau sisi, ir visą filmą žiūrėjau per sisi prizmę. Paskui išbėgau iš salės, pusvalandį bėgiojau kaip pamišęs šuo, pagaliau radau seno namo griuvėsius ir uždainavau iš džiaugsmo.

Toks pat džiaugsmas plazda ir dabar, kai leidžiuosi viešojo tualeto laipteliais. Tualete tamsu, bet gera. Kabinoje randu tuščią šampano butelį. Ant sienos – rusiški keiksmažodžiai.

Išeinu į šviesą. Ant iškeltos Lenino rankos – baltas balandis. Norėčiau nufotografuoti, bet neturiu fotoaparato. Nuotrauka lieka atmintyje. *Stereo.*

Sėdžiu aikštėje ant balto suolo, rūkau ir žiūriu į milicininką, kurs vaikšto aplinkui aikštę balandžio eisena. Mėgstu balandžius, bet nemėgstu milicininkų. Aš dar neužmiršau, kaip vienas tvarkos sargas daužė mano galvą į sieną. Iš nuobodulio. Buvau kiek išgėręs, bet visiškai ramus ir tvarkingas. Gal tatai ir įsiutino tą vieną tvarkdarį. Ne visi tokie. Bet nemėgstu. Vienas sukompromitavo kitus. Toks realizmas. Nors aš turbūt ne realistas. Nepažįstu nė vieno tikro realisto. Realistas – tai žmogus, pažįstantis realybę kaip Dievas. Tokio žmogaus nėra. Yra tik milijonai apsišaukėlių. Esu įsitikinęs, kad visi žmonės – idealistai. Kiekvienas turi savo Dievą. Kiekvienas kažkuo tiki ir kažko tikisi. Kiekvienam pagal sąmonę. Visi žmonės yra idealistai. Tai prigimtinė savybė. Tai – realybė.

Baltas balandis nuskrenda nuo Lenino rankos į žydrą dangų. Išmetu nuorūką į šiukšlių dėžę ir įkvepiu gaivaus oro. Gera gyventi, kai nebloga. Gera, kai nebloga. Gėris ir blogis. Koks esminis skirtumas? Gėris tarnauja pažangai, o blogis stabdo pažangą. Ir kartu koncentruoja gėrio jėgas. Rupūs miltai, vadinasi, viskas tarnauja pažangai. Žmonija kartu su žvėrija ir augalija žengia erškėčiuotu evoliucijos keliu, kurį tik retais istoriniais momentais dievulis nubarsto rožėmis. Bet ir per rožes

eiti, ypač plikapadėmis kojomis... Atsistoju ir einu aikšte, nubarstyta raudonu žvyru. Sutrintomis plytomis. Einu gatve ir žiūriu į mašinas. Atsimenu, kad jose sėdi žmonės. Sakom: važiuoja mašina. Nesakom: važiuoja žmogus. Sakau: važiuoja žmogus-mašina.

Būti žmogumi-mašina dabar labai madinga. Sustoju, atsiremiu į namo sieną ir užsirūkau, nors mirsiu. Atsimenu, kaip keliavau po TSRS autostopu. Mano ilgi plaukai draikėsi vėjy kaip vėjarodė-kelrodė vėliavėlė. Stoviu iškėlęs ranką lyg paminklas žuvusiems balsuotojams. Mašinos važiuoja prošal, važiuoja prošal. Dulkėtas, suodinas, įdegęs mano veidas. Stangrūs, bet pavargę raumenys. Viens du, viens du. Mašina. Sustoja. Pribėgu, atplėšiu duris. Klausia: „Pinigų turi?“ Užtrenkiau duris taip, lyg spirčiau vairuotojui į pasturgalį. Po valandos – kita mašina. Sustoja. Pribėgu, atplėšiu duris ir prisipažįstu, kad pinigų neturiu. Vairuotojas geraširdiškai juokiasi, aš įsėdu, ir mes važiuojame. Mašinos su moterimis prie vairų nesustodavo niekada. Bijo. Galvoja, kad aš – vyras-mašina. Arba negalvoja nieko, važiuoja, ir tiek. Kur matyta, kad moteris pasiimtų nuo kelio vyrą – kaip vienkartinį meilužį!

Būti mašina dabar labai madinga. Nežinau, gal tatai buvo madinga ir tais laikais, kai dar nebuvo mašinų ir madų? „Akmens amžiaus mašinos ir mados“ – paskaita pradinukams ir pensininkams.

Žmogus yra netobulas, visuomeninės santvarkos taip pat netobulos, visas Kosmosas (Dievas) – netobulas. Tačiau kas yra tobulumas? Ar įmanomas absoliutus Kosmoso ir Žmogaus tobulumas? Evoliucija – tobulinimosi procesas. Begalinis. Tobulėjimas yra be-ga-li-nis. Tad atleidžiu pramonei už skylančius batų padus.

Išmetu cigaretę ir einu atgal į Gedimino aikštę. Gatvės laikrodis rodo 11.00. Aplink mane mirga žmonės, ir aš mirgu aplinkui juos. Mes – praeiviai. Bevardžiai, vieni kitiems visiškai beprasmiški. Kiekvienas eina vienas. Miesto, didmiesčio dėsnis. Kaime visi pažįstami. Kaime kiekvienas pažįsta kiekvieną, visi mirusieji – bendri kaip gyvieji. Sename kaime. O gal aš idealizuoju, užmiršdamas muštynes, girtuokliavimą, išprievartavimus, savižudybes. Bet norėčiau gyventi sename kaime. Atsikandau civilizacijos obuolio. Išlindo kirminėlis ir nusikvatojo falcetu tiesiai į akis. Fu. Mano gyvenimas – beprasmiškas. Nuostabu galvoti, kad mano gyvenimas yra beprasmiškas, kai eini gatve, kai mes visi einame ir mes visi galvojame apie save. Ką mes, praeiviai, žinome

vieni apie kitus? Juokinga. Man pasidaro baisu, kai prisimenu, kad šalia stovintis praeivis yra prasmingas žmogus, turintis vardą, pavardę, turintis savo gyvenimą, savo vidinį pasaulį, kurio niekas (net jis pats) niekada nepažins.

O kam save pažinti? Koks pažinimo tikslas? – klausiu savęs, eidamas per gatvę, jau užsidegus raudonai šviesai. Sužviegia mašinos (žmogaus) stabdžiai, aš instinktyviai nušoku iš vietos gal tris metrus, vairuotojas pasiunčia man pavymui oro keiksmą ir nuvažiuoja. Aš einu Gedimino aikšte ir klausiu savęs: koks pažinimo tikslas? Kas iš to, kad pažinsiu esminius savo sielos dėsnius? O gal esminiai mano sielos dėsniai yra bendri, gal visų žmonių sielos dėsniai yra bendri, gal visų žmonių sielos veikia pagal tuos pačius dėsnius, tik kad sielos individualios? Ir gal individualumas – tai esminis sielos dėsnis? Tačiau kodėl aš turiu tai žinoti? Juk aš ne menininkas, ne gydytojas, o tik praeivis. Pra-ei-vis. Praeivis ir perėjūnas – labai panašūs žodžiai.

Mokyklose nedėsto sielos dėsnių. Mokyklose nemoko mąstyti. Mokyklose nemoko mokytis. Ką norėjo apgauti „mokytojai“? Mus. Jie norėjo apgauti mus. Nes patys buvo ir yra marionetės. Dabar jos šoka pagal kitą muziką, bet marionetė negali tapti žmogumi. Aš – bjaurus idealistas. Toks mano likimas. Beprasmiškas likimas. Laikrodis išmuša apie pusę dvyliktos. 1986 m. balandžio mėnuo, trečiadienis. Einu Gorkio gatve. Įsivaizduoju, kad dabar – XXX amžius. Noriu gerti. Karšto, raudono vyno. Nuryju seiles. Prieinu tą pačią tarpuvartę. Atsistoju joje lyg paveikslo rėmuose. Atrodo, kad aš ir gimiau tarpuvartėje. Nereikalingas kaip sugedęs maisto produktas. Aišku, čia mano kaltė. Toks likimas. Nežinia tik – už ką. Įdomu, kas aš buvau ankstesniame gyvenime? Tikiuosi, kad ne beždžionė. Pernelyg greita evoliucija – aname gyvenime – beždžionė, šitame – žmogus, tegu ir ne dieviškas. Tikiu sielos amžinybe. Ne savo, kaipo kūno ar asmenybės, bet savo sielos, dvasinės substancijos, kuri sukaupia savyje išgyventų gyvenimų informaciją. Siela neturi vardo. Siela – tai dvasinio kosmoso turinys. Jeigu aš turiu tą dvasinį turinį...

Kas neatrasta, to nėra?..

Prie manęs prieina pažįstamas pankas, buvęs hipis, paprašo cigaretės. Duodu, pridegu, klausiu: kaip gyveni? Šūdinai, atsako jis, sugargia iš juoko ir nueina, pavirsdamas eiliniu praeiviu. Labai juokinga. Jo se-

serį išprievartavo kažkoks recidyvistas. Recidyvistas – savo namuose, t. y. kalėjime, mergaitė – psichiatrinėj ligoninėj. Ilgam. Manęs neišprievartavo, bet kartą senyvas vyriškis siūlė parsiduoti už 100 rub.

Dvylikta valanda. Einu į Puškino skverą. Vėl noriu sisi. Ten yra viešasis požeminis tualetas.

Po sisi sėdžiu ant suolo, rūkau. Kvėpuoju giliai, bet tvarkingai. Pro šalį eina turistai, nusileidę nuo Gedimino kalno. Juodi fotoaparatai solidžiai blykčioja ant margaspalvių kūnų. Atsimenu Vilniaus įkūrimo datą. 1323 m. Šiandien – 1986 m. Pasijuntu turistu. Nes nesugebu dvasia aprėpti ir sujungti laikų. Pasijuntu praeiviu – bevardžiu, betėviu, bežemiu praeiviu. Kalno papėdėje susėda būrys čigonų – vien moterys ir vaikai. Indiški veidai, ryškiaspalviai drabužiai. Užsimanau tapti čigonu. Gal aš ir esu čigonas – albinosas.

Rūkau. Laiko nejaučiu. Jis man visiškai nerūpi. Aš niekur neskubu, nes neturiu kur skubėti. Aš neturiu gyvenimo tikslo. Mano gyvenimas – betikslis egzistavimas. Gyvybė žemėje... Noriu būti delfinu. Gelbėti žmones po laivo katastrofos. Išmetu nuorūką. Neužgesinu, tegu rūksta. Atsimenu savo sapną. Paskui – legendą: kunigaikštis Gediminas susapnavo geležinį vilką, stovintį ant aukšto kalno ir kaukiantį. Žynys Lizdeika paaiškino kunigaikščiui, jog tai pranašingas sapnas: jis, Gediminas, įkurs didį miestą, ir garsas apie jį aidės toli toli! Gal ir ne visai taip. Tiksliai neatsimenu. Bet širdy atsiveria tokia tuštuma, lyg širdis būtų peršauta, nes kulka išėjo kiaurai, nukrito už nugaros ir guli kruvina žolėj. O širdy – juoda skylė. Noriu kaukti geležinio vilko balsu. Peršauto geležinio vilko balsu.

Laikrodis išmuša tryliktą valandą. Atsistoju ir einu iš skvero. Prisimenu, kokia ramybė užpildo kraują kartu su morfijumi. Noriu morfijaus. Noriu tokio miego, po kurio gimčiau iš naujo. Pabudimas – gimimas. Netikiu, kad man tai įmanoma. Palaiminti tie, kurie tiki! Noriu... Ne, mirties nenoriu. Vadinasi, dar kažko tikiuosi? Iš savęs, gyvenimo, žmonių? Taip, tikiuosi. Netikiu, tačiau tikiuosi. Gal paskambinti psichologinės pagalbos telefonu? „Laba naktis, atleiskite, kad sutrukdžiau. Žinote, aš persipjoviau venas, o gyvenu visiškai vienas... Labai prašau, pristatykite rytą į skaistyklą, kad nesupūčiau." Nesąmonė. Vėl einu į kavinę. Staiga šauna mintis, kad geriau pasisiūlyti savanoriu į Afganistaną, negu gyventi šitaip. Geriau mirti karo lauke, nei šitaip merdėti.

Kada gyventi ir kada mirti – nesvarbu. Svarbiausia – kaip gyventi ir kaip mirti. Gyvenimas ir merdėjimas – antonimai. Bet juk žinau, kad nepasisiūlysiu savanoriu ir kad manęs tiesiog nepaims. Nors šiaip įvairiais karais aš bjauriuosi. Bjauriuosi viskuo, kas primena karą. Uniformos, įsakymai, ginklai man sukelia fizinį ir dvasinį pasibjaurėjimą. Mūšyje mane nušautų patį pirmą. Aš pats tai išprovokuočiau. Ne iš drąsos, o iš baimės.

Gurkšnoju gintarinę kavą ir džiaugiuosi, kad artėja keturiolikta valanda. Noriu karšto raudono vyno. Noriu pasislėpti nuo praeivių. Noriu gyventi negyvenamoje saloje. Nes gyventi visuomenėje kaip negyvenamoje saloje – neįmanoma. Aš neturiu draugų, aš neturiu tėvų nei protėvių, aš neturiu mylimųjų nei meilužių, aš neturiu tėvynės. Ar galiu sakyti, kad turiu save? Neįmanoma. Aš neturiu savęs. Aš neturiu nieko. Aš – Praeivis.

Tiesa, turiu pinigų ir kambarį. Pinigus išleidžiu maistui, alkoholiui, cigaretėms, knygoms. Kambarys – metalinė konservų dėžutė, kurioje užkonservuota žmogiena – aš. Man atrodo, kad aš negimiau. Arba gimiau užkonservuotas. Gimiau negyvas. Keista tik, kad jaučiu ir suvokiu tai. Pažįstu vieną niekam nežinomą poetą, rašantį eilėraščių knygą. Viso gyvenimo knygą, kuri vadinasi „PK". Klausiau, ką tai reiškia, o jis paaiškino: „Pomirtinė knyga". Tikras poetas!

Aš eilėraščių nerašau, paveikslų netapau, nemuzikuoju – menu neužsiimu. Bet menas mane hipnotizuoja. Ak, meno magija! Čiurlionis, Dostojevskis. Fiodoras. Pasijuntu genialiu menininku. Šventos šviesos pojūtis. Kančia, kraujas ir amžinybė. Mirties nėra. Rojus ir pragaras viename. Dangaus žemė – žemės dangus. Gal aš esu neišsprogęs genialumo pumpuras? Blusa plius didybės manija lygu nesąmonė. Aš esu niekas.

Išgeriu kavą, padedu puoduką ant stalo ir klausiu priešais sėdinčios moters, kiek dabar valandų. Ji rusiškai atsako, kad nesupranta klausimo. Aš paklausiu rusiškai, ji rusiškai atsako. Četyrnacatj čiasov!

Einu į požeminę vyninę. Kvėpuoju giliai ir laisvai, kiek leidžia yrantys plaučiai. Plaučiai išsiplečia ir susitraukia. Išsiplečia ir išsiplečia. Džiaugsmingai daužosi širdis. Ji dunda kaip vaikiškas būgnelis. Įeinu į vyninę, nusileidžiu į požemį. Svaigus vyno ir medžio kvapas. Jauku, gera. Slėptuvė. Išsitraukiu visus pinigus. Trisdešimt rublių. Prieina daili

lieknakojė oficiantė su mini sijonuku. Užsisakau stiklą karšto raudono vyno. Svajonių vyno. Iš magnetofono skamba svajinga daina. Sena oficiantė apžiūrinėja savo sijoną. Svajonės ir sijonai. Jauna oficiantė atneša vyną. Padėkoju, mergina nusišypso ir nueina. Laiko nejaučiu. Gurkšnoju karštą vyną ir galvoju apie laiką. Apie Ateitį. Trisdešimtas amžius. Įsivaizduoju tris šviečiančius iksus juodame fone – XXX. Manęs nedomina ateities technika. Nors, aišku, moksliniai atradimai sąlygos žmonių buitį ir būtį, kaip dabar – elektra, mašinos, bombos. Mane domina ateities žmogus. Žmogus evoliucionuoja labai lėtai. Lėtai? Ką reiškia greičiai prieš amžinybę?

Galvoju apie socializmo evoliuciją. Žengimui į priekį trukdė (trukdo, trukdys) Biurokratų partija. Žingsnis į priekį – nufilmuojamas ir demonstruojamas masėms, du žingsniai atgal – nefilmuojami ir nedemonstruojami masėms, nors masės mato viską ir be dezinformuojančių demonstracijų. Tiesa buvo apšaukta antitarybine. Antitarybinė tiesa?

Išgeriu vyną, pakviečiu jauną oficiantę, užsisakau dar. Ji nusišypso ir nueina. Šauni mergina. Gera mergina – gėris... Turbūt jau apgirtau. Dabar man mažai reikia, kad nusigerčiau. Silpnas esu. Nusilpau kaip skęstantysis. Bet, kaip sakė Ostapas Benderis, – „Skęstančiųjų gelbėjimas – pačių skęstančiųjų reikalas!“ Jei blaivus grįšiu namo – būtinai pasipjausiu. Skustuvu. Todėl reikia grįžti girtam, kad iš karto griūčiau lovon ir pabusčiau kitą dieną. Kad pabusčiau dieną. Nes naktį ateina mintis-giltinė ir kužda: „Nusižudyk, meilus niekuti, paimk šį aštrų raktelį nuo vartų į kitą pasaulį ir atrakink savo kraują...“

Jaunoji oficiantė klausia senosios, kiek valandų. Penkiolika valandų, atsako moteris ir vėl apžiūrinėja sijoną. Aš apsižvalgau aplinkui, matau žmones, girdžiu šnekas, juoką, netaurų taurių skambesį. Užsimerkiu. Atsimerkęs pamatau priešais stovinčią šauniąją šinkorką. Ji nusišypso, padeda stiklinę vyno ant mano stalo ir nueina. Kaip man gera! Dabar. Ir vienatvė – ne gyvatė, o draugė. Gera!

Aš nežinau, kiek dabar valandų, aš geriu ir girstu, vyninė – kaip girtas laivas požeminėje jūroje, aš nežinau, kiek išgėriau, jaučiu, kad nemažai, aplinkui – lalėjimas, žodžiai liejasi kaip vanduo, triukšmas, tvaikas, muzika, aš noriu šokti, pro šalį eina šaunioji, gražioji oficiantė, pašoku iš vietos, čiumpu merginą į glėbį, prispaudžiu ją prie savęs kaip nuogą ir bučiuoju, paskui pajuntu antausį, girdžiu bjaurų juoką, guliu

ant vyninės grindų ir noriu miego. Šaukiu, kad noriu morfijaus, – mirtie, mylėk mane! – kažkas nemeiliai pakelia mane nuo grindų, kažkas nervingai prašo: „Išveskit jį dėl Dievo meilės", – aš klykteliu, kad nėra nei Dievo, nei meilės, mane užtempia laiptais į viršų ir išspiria pro duris į gatvę.

Mirtinai išgąsdinęs įsimylėjėlių porelę, aš guliu ant šaligatvio ir stenu, negalėdamas atsikelti. Niekas nepadeda. Laukiu pagalbos iš milicijos. Deja. Nušliaužiu iki sienos, atsikeliu ir einu, remdamasis į ją rankomis. Naktinė žibintų šviesa. Akys raibsta. Kojos linksta. Rankų nejaučiu. Einu. Einu Gorkio gatve žemyn.

Žemyn.

Žemyn.

Puškino skveras. Rašytojai! Gorkis! Puškinas! Raš... O aš – Praeivis. Morfijaus nebenoriu. Miego – nenoriu. Noriu gryno oro! Gryno oro, gryno oro, gryno oro. Gryno!

Aš pradedu bėgti. Greičiau, dar greičiau. Viens du, viens du. Kažkur suloja šuo. Aš bėgu. Bėgu nuo savęs kaip nuo šuns. Aš nejaučiu kojų. Nejaučiu kūno. Nejaučiu sielos. Aš neturiu savęs. Bėgu. Į kalną. Bėgu į Gedimino kalną. Tikslas – užbėgti į kalną! Greičiau. Atrodo, kad plyš plaučiai ir sprogs galva. Akmenys, žemė, medžiai, šaknys – kabinuosi už visko kaip mirštantis. Aš – ant Gedimino kalno. Ant Pilies griuvėsių. Žvelgiu į Miestą. Jo žiburiai raibuliuoja kaip žvaigždės jūroje. Aš stoviu ant uolos ir žvelgiu į naktinę jūrą. Koks grynas oras! Toks grynas, kad suklumpu ant akmenų ir vemiu. Vemiu vynu ir savo plaučių krauju. Vemiu klūpodamas lyg melsčiaus. Aš išvemiu vyną ir kraują. Aš vemiu ant supuvusių marionetinių idealų, aš vemiu ant karnavalinės makabriškos politikos ir visų pinočetų, aš vemiu ant rafinuotų žmogžudžių, ant melo mokytojų, ant nematomų kaip oras biurokratų – aš vemiu ir jaučiu savyje žvėrišką laisvę, aš išvemiu iš savęs žvėrį ir jaučiu žmogišką laisvę, klūpodamas aš kaukiu kaip geležinis vilkas. Aš klūpau ant uolos ir kaukiu tarp žvaigždžių kaip žmogus. Man atsiliepia milicijos mašinos sirena. Ir miesto jūroje mes kaukiame kartu.

džiazistas

Istorija, kurią jums papasakosiu, – ne pasaka. Iš kitos pusės, negaliu teigti, jog veiksmas iš tikrųjų vyko daiktiškoje realybėje, o ne mano ar kito žmogaus sąmonėje.

Kartą Vilniuje gimė kūdikis. Jo tėvai buvo chroniški girtuokliai, tad vaikas iš gimdymo namų iškeliavo tiesiai į vaikų namus. Ten visi jį laikė silpnapročiu, nes vaikas beveik nekalbėjo.

Vieną vakarą jis dingo iš vaikų namų, palikęs ant stalo popiergalį su žodžiais: „Ačių. Aš pabėgou!" Kad ir kaip būtų keista, niekas jo neieškojo, netikrą vardą ir pavardę išbraukė, ir visi jį užmiršo.

Po dešimties metų tarp Vilniaus menininkų ir intelektualų pasklido gandas, kad Menininkų rūmuose šeštadienį koncertuos niekam nežinomas lietuvių džiazistas. Gandas suintrigavo emocionalius, meną mylinčius žmones, todėl šeštadienį melomanai susirinko prie Menininkų rūmų. Ant sienos baltavo afiša „DŽIAZAS – 18 val." Be muzikanto pavardės. Visi, išsiilgę naujovių bei atrakcionų, išpirko visus bilietus, sutūpė į savo vietas ir nekantriai laukė stebuklo.

Vietoj pranešėjos išėjo pats muzikantas, pasisveikino ir, nepristatęs nei savęs, nei vakaro programos, atsisėdo prie fortepijono. Iš pirmo žvilgsnio džiazistas atrodė kaip eilinis mirtingasis, temokantis paskambinti gamą. Bet iš pirmų kažkieno žvilgsnių mes visi atrodome kaip eiliniai mirtingieji!

Nepažįstamas džiazistas skambino ne fortepijonu. Jis skambino žmonių širdimis, ir širdys pavirto muzika!

Staiga džiazistas atsistojo, nusilenkė ir išėjo iš scenos. Publika puolė audringai ploti, plojimai ir ovacijos kartojosi tol, kol įskaudo gerklės ir delnai.

Šitaip vykdavo kiekvienas koncertas. Niekas nežinojo muzikanto vardo ir pavardės, nežinojo, kad jis neturi vardo ir pavardės – kaip ir kiekvienas žmogus, tik ne kiekvienas tai supranta. Niekas nežinojo, iš kur jis atsirado, kur gyvena ir taip toliau. Melomanai laukė visa paaiškinančios atomazgos, kaip detektyviniame filme. Koncertų salės būdavo

pilnos žmonių, ir žmonės pavirsdavo muzika, ir nė vienas nesugebėdavo atsispirti tokiam tapsmui, nes stebuklas įeidavo į sielą, nepriklausomai nuo žmogaus sąmonės.

Mieste siautėjo įvairūs gandai, tokie kaip: „Jis intriguoja žiūrovus vardan autoreklamos“ arba „Jis ne tarybinis pilietis, o užsienio šnipas, renkantis superinformaciją apie tarybinės inteligentijos dvasinį lygį.“

Bet mes juk žinome, kad gandų pagrindas – teisingos informacijos stoka ir... keistas geismas, kad gandai pasitvirtintų.

Nuoširdūs melomanai ėjo į kiekvieną koncertą ir pastebėjo, kad džiazistas nė karto nepakartojo savo programos. Džiazistas grojo be natų, muzika užgimdavo iš jo sielos ir veikdavo žmones kaip aukščiausia meilė. Jis nekūrė muzikos – jis tik pažadindavo ją žmonių širdyse.

Keli gudruoliai, nusprendę įamžinti stebuklingą džiazą, atsinešė į salę magnetofonų, tačiau, grįžę namo, teišgirdo tik absoliučią tylą.

Niekas nebeatsimena, kiek laiko truko tokios nežinios stebuklai. Bet žmonės juk tampa bedieviškai nekantrūs, kai susiduria su Paslaptimi. Tuo labiau visuomenėje, kur informacija tapo dvasiniu penu, kur masės geidžia sužinoti intymiausias įžymybių gyvenimo detales ir, jeigu nebijotų Dievo, įsibrautų į žvaigždžių miegamuosius, kad įsitikintų, jog žvaigždės – tokios pačios, kaip ir mes visi.

Taigi Džiazistas (jį taip ir vadino) tapo informacijos bumo auka. Prieš koncertą meno darbuotojai perspėjo jį, kad publika užduos jam klausimų, į kuriuos jis privalės atsakyti, nes pabėgti neįmanoma, rūmus apsupo tam tikslui nusamdyti studentai. Tuomet niekas nežinojo, kad šis koncertas – paskutinis.

Po koncerto publika puolė į ataką:

– Koks jūsų vardas? Kur jūs mokėtės? Prisipažinkite, jūs prancūzas ar amerikietis? Kokius kvepalus mėgsta jūsų žmona? Ką jūs manote apie tarybinės visuomenės persitvarkymą? Ar žinote, kad jūs – genijus?

Džiazistas stovėjo vidury scenos, panašus į neregėtą džiazo instrumentą. Į sceną skrido klausimai, popieriniai lėktuvėliai ir gyvos gėlės. Publika reikalavo atsakymo-atomazgos, troško stebuklo mirties ir humaniško žmogaus nuvainikavimo, kai erškėčių vainikas pakeičiamas laurų vainiku.

Ir tuomet Džiazistas prabilo:

– Manęs nėra. Yra tik muzika. Manęs nėra. Yra tik muzika...

Sulig tais žodžiais sugriaudėjo audringos ovacijos, iš dangaus trenkė žaibas, o kai žmonės atsipeikėjo, pamatė, kad Džiazisto iš tikrųjų nebėra ir pajuto, kad Džiazisto iš tikrųjų nebuvo, kad esmė neturi nei vardo, nei pavardės, kad gyvenimas yra dvasioje, o ne šalia jos...

Istorija, kurią jums papasakojau, – ne pasaka. Iš kitos pusės, negaliu teigti, jog veiksmas iš tikrųjų vyko daiktiškoj realybėj, o ne mano ar kito žmogaus sąmonėje.

danse macabre

Aš sėdėjau pirmoje eilėje, uosdamas sudegusio teatro kvapą, sėdėjau vėlyvą naktį sudegusiam teatre ir žiūrėjau į visiškai tuščią, blyškiai apšviestą sceną. Aš – vienintelis ir vienišas – ilgesingai žiūrėjau į vienišą, tuščią sceną, uosdamas gyvenimo degėsių kvapą, kurs visada plevena teatruose.

Aš nežinojau, kas vyks prieš mano akis. Aš nemačiau jokios afišos. Aš nesutikau nė vieno žiūrovo. Aš nesutikau nė vieno žmogaus ir nė vieno žvėries. Nepastebėjau nei musių, nei blusų, nei kandžių, nei skruzdėlių, – nieko. Aš net nežinojau, kaip, kokiu būdu patekau į tą naktinį teatrą. Teatrą?

Aš sėdėjau pirmoje eilėje, jau kiek išsigandęs, – mane užliejo šleikšti baimė, tokia baimė, kai plaukai stoja piestu, oda šiurpsta, o pats jautiesi bejėgis lyg prieš vampyro artėjimą. Artėjimą?

Ir staiga scena pasikeitė. Apšvietimas tapo ryškesnis, tiesiog iki skausmo ryškus, bet vis tiek ta šviesa buvo blyški kaip lavono oda, ryški iki skausmo ir šleikštulio. Aš stipriai užsimerkiau, kad apmalštų akių skausmas, ir staigiai atsimerkiau, ir pamačiau scenos gilumoj, prie sienos stovintį aukštą, liesą, juodą fraką vilkintį vyriškį, kurs laikė rankose juodą kontrabosą. Kontrabosas priminė juodą, lakuotą, brangų karstą.

Dešinėj vyriškio rankoj švystelėjo strykas, ir aš išgirdau, kaip gūdžiai sudejavo instrumentas-karstas. Aš sėdėjau pirmoje eilėje lyg prikaltas prie kėdės atlošo, sėdėjau atsilošęs, lyg būčiau prikaltas didžiausia pasaulyje vinimi – tiesiai į širdį, – vinis tokia didelė, kad vietoj mano širdies teliko skylė, kurią ir užpildė didžiausia pasaulyje vinis.

Dešinėj vyriškio rankoj vėlei švystelėjo strykas, žiauriai švystelėjo strykas, ir aš vėl išgirdau, kaip gūdžiai, bjauriai sudejavo instrumentas-karstas. Ir staiga atsidarė jo dangtis kaip kambario durys, ir išėjo grakščiu žingsneliu mergaitė-balerina. Aš žvelgiau į ją, žvelgiau į visa, kas vyko, be širdies, žvelgiau vien akimis į ją, žvelgiau į ją ir nieko negalvojau. Ji buvo be galvos.

Liekna, grakšti, dailiakojė, plokščia krūtinė, plati dekoltė, o vietoj kaklo ir galvos – horizontali pečių linija. Balta balta balerina stovėjo vidur scenos ir vos pastebimai virpėjo.

Ir staiga muzikantas brūkštelėjo stryku per visas instrumento stygas, ir nuaidėję garsai ir tų garsų aidas jau buvo kitokie. Aš įtempiau tuščias akis ir pamačiau, kad kontrabosas pavirto violončele. Metamorfozė turbūt įvyko tuomet, kai kontraboso durys atsidarė. Balerina krūptelėjo taip, tartum vyriškis būtų pertraukęs stryku jai per kojas.

Aš įsižiūrėjau į juodojo muzikanto veidą, – ovalinė galva be plaukų, ausų, akių, antakių, nosies, skruostų, burnos ir smakro, – violetinė ovalinė galva!

Ir jis pradėjo griežti, o balerina – šokti. Aš nieko negalvojau, tik žvelgiau. Aš sėdėjau pirmoje eilėje, ir tiesiai prieš mano ištuštėjusias akis – griežė ir šoko, šoko ir griežė kaip vienas, kaip vienas šizofrenikas, pavirtęs būtimi, dviem smegenų pusrutuliais, ir melodija, gimus iš pliuso ir minuso sąjungos, buvo būties aimana, Dievo skausmas ir žmogaus gyvenimas.

O aš sėdėjau ir žiūrėjau, kaip šoka begalvė balerina ir griežia beveidis vyriškis, o jis griežė vis tą pačią melodiją, melodija buvo monotoniška ir kartu – gyva lyg ugnis ir šalta kaip lavono oda. Balerina sukosi aplink savo ašį, ir sukos vis greičiau, ji sukos aplink save ant vienos kojos, kitą įrėmus į tą, ant kurios stovėjo ir šoko, ir sukos, ir sukos, mano galva apsvaigo, aš pajutau, kad ji sukasi lyg balerina, vis greičiau ir greičiau, o balerina buvo begalvė, aš susiėmiau už galvos apledėjusiomis rankomis, vyriškis griežė, balerina šoko, o aš ėmiau rėkti ir girdėjau savo balsą, susiliejantį su tyra beprotybės melodija, kuri staiga nutrūko, viskas išnyko, teliko tik sudegusio teatro kvapas.

gitara

Jis sėdėjo ant kėdės, gitarą pasidėjęs ant kelių. Už lango siautėjo pamišėliškas vėjas. Žiema, pūga ir karščiuojančios stygos. Jis švelniai paglostė jas šaltu delnu. Jos tylėjo. Ne, jos atsiliepė, bet jis neišgirdo. „Gal pamišėlis – tai aš?“ – galvojo.

Kol tėvas buvo gyvas, Audrius mylėjo vienatvę kaip įkvėpėją, kaip muzikos mūzą. Tėvas mirė, ir vienatvės veidas staiga pasikeitė – dabar jis panėšėjo į pomirtinę muzikos kaukę.

Jis atsargiai perbraukė stygas, ir jos tyliai suskambo. Audrius pajuto vėjo siausmą sieloj, – nevaldomą pamišėlio siausmą. „Gal aš – pamišėlis?“ – pagalvojo.

Pirmąją gitarą tėvas padovanojo šeštojo sūnaus gimtadienio proga. Gitara buvo maža, kaip ir vaikas. Vaikas barškindavo stygas ir trukdydavo tėvui dirbti. Amžinatilsį tėvas buvo poetas, mąstantis apie amžinybę. Žemiškos žmonos širdis neišlaikė gimdymo įtampos – trūko. Liko tėvas ir sūnus. Tėvas mirė, liko tik sūnus.

Antrąją gitarą jam padovanojo klasės draugai. Ji buvo dukart didesnė už pirmąją, nes Audrius išaugo.

Trečiąją gitarą jis nusipirko pats. Trečioji gitara buvo triskart didesnė už pirmąją, nes Audriui sukako aštuoniolika metų.

Jis sėdėjo ant kėdės, trečiąją gitarą pasidėjęs ant kelių. Pirmosios dvi stovėjo kambario kampuos. Už lango ir sieloje siautėjo vėjas, sūkuriuojantis vėjas, siela – sūkurys. Sieninis laikrodis dusliai melodingai išmušė vidurnaktį. „Aš – pamišėlis. Pamišusi šmėkla, paklydus laike ir erdvėj. Kada aš gimiau? Kada gyvenau? Ir kada aš miriau?“

Jis pabandė sugroti mylimiausią savo dainą. Karštligiškos stygos neklausė sustingusių, šąlančių pirštų. Audrius pamankštino rankas, kraujas sutekėjo į pirštus, tačiau karščiuojančios stygos nepakluso. Pamišėliškas vėjas šmėklos sieloj. „Ar šmėkla turi sielą? Šmėkla – pati siela? Siela – šmėkla?“ Atsakymo nebuvo. Stygos tylėjo. „Tėve...“

Grodamas ir dainuodamas jis įsivaizduodavo tūkstantinę maištingų jaunuolių minią. Jis svajodavo apie sąmonės revoliuciją. Tik svajodavo.

Nežinojo, kaip vadinasi tas ar kitas akordas. Improvizacija. Tik improvizacija. Vienatvė – muzikos mūza. Tėvas mirė, ir liko tik pomirtinė kaukė.

Jis pažvelgė pro langą. Aklina tamsa. Ir vėjas ten. Ir čia. Snaigės ir speigas. Jis pašoko nuo kėdės, čiupo nuo stalo senas, pajuodusias žirkles, čekštelėjo porąkart jomis ore ir pajuto keistą skausmą gerklėj – švelnų ir salsvą. Jis nieko nemąstė. Paguldė gitarą ant stalo, kaip chirurgas – pacientę, pasilenkė ir perkirpo pirmą, storiausią stygą. Nutrūkusi styga trenkė per pirštus kaip elektra. Jis perkirpo antrą stygą ir trečią, ketvirtą ir penktą ir jautė tą keistąjį skausmą – tarytum kas švelniai, sadistiškai timpčiotų balso stygas.

Audrius perkirpo paskutinę, ploniausiąją stygą, kuri suspigo tarytum gyva, ir staiga griebėsi sau už gerklės...

senis ir veidrodis

Jis lipo laiptais, lėtai ir kiek svirduliuodamas jis kopė aukštyn, retkarčiais pečiu atsišliedamas į tinkuotą laiptinės sieną ir išsibaltindamas juodą paltą. Pagaliau užkopė į penktą aukštą, išsitraukė raktą ir atrakino duris.

Koridoriuje uždegęs šviesą, jis ilgai stovėjo prieš ovalinį veidrodį, stebėdamas savo veidą ir padrikai galvodamas apie save.

– Tu esi nevykėlis, – tarė jis.

Jis veidrodyje sarkastiškai nusišypsojo. Jis koridoriuje spjovė ant jo veidrodyje. Seilė nuo kaktos nutekėjo žemyn ir sustojo ant smakro.

Butas buvo visiškai tuščias, tuštuma skambėjo kaip ąsotis, į kurį kažkas ką tik sprigtelėjo kietu nagu.

Jis prisidegė pypkę, atsisėdo į patogų, bet nusibodusį fotelį ir ištiesė kojas kaip hamake.

– Tu esi nevykėlis, – pasakė jis, išpūtęs tiesią dūmų srovę, ir atsakė: – Žinau.

Naktis. Kieme miauktelėjo vieniša katė.

– Kiek dabar valandų?

– Nežinau. Ir nereikia.

Pypkė užgeso. Jis piktai susiraukė. Paskui iškratė pelenus ir likusį tabaką į peleninę.

Pasukęs galvą į šoną, pamatė ant sienos kabantį moters aktą.

– Tu ją mylėjai?

– Lovoje.

– Tu jos nemylėjai.

– Nežinau.

Jis atsistojo, nuėjo į koridorių ir ištraukė iš išbaltinto palto pakelį papirosų. Paskui sugrįžo į kambarį, atsisėdo į fotelį ir ištiesė kojas kaip hamake.

– Tu dvoki.

– Prakaitu?

– Ne tik.

– Alkoholiu?

– Ne tik.

– Eik po velnių!

Jis vėl paėmė pypkę, bet paskui padėjo atgal.

– Tu esi nevykėlis.

– Žinau. Eik po velnių.

Jis pasižiūrėjo į nutapytos moters aktą, nusisuko ir užsimerkė.

...tavo akis aptraukė rūkas, tavo plaučiuose skylės, tavo inkstus ir kepenis aižo skausmai, o kai šlapiniesi – skauda, pažiūrėk į save iš veidrodžio, ar tave dar kas nors myli, ar tu pats dar ką nors myli...

Kambaryje nuskambėjo aštrus kaip adata telefono skambutis. Bet senis neatsimerkė. Telefonas skambėjo toliau.

– Manęs nėra, – sujudėjo senio lūpos.

Telefonas nutilo.

Koridoriuje kabėjo tuščias veidrodis.

kerštas

Vasaros vakaras apgaubė miestą švelniomis pastelinėmis sutemomis. Oras kvepėjo prakaitu, benzinu, kvepalais ir moters oda. Taip, tas vakaras kvepėjo būtent šitaip, tačiau moters odos kvapą juto tik vyrai. Gal tai susiję su erotika. Nuo pačių vyrų sklido tabako dūmų ir alkoholio tvaikas. Vis dėlto savaitgalis.

Prie restorano „Akimirka“, atsirėmusi į neonu nutviekstą sieną, stovėjo graži mergina su mini sijonuku. Lūpos ir akių vokai – ryškiai dažyti, mini sijonukas ir juodos tinklinės kojinės – tartum tyčia priderintos prie erotiško vakaro. Aplinkui būriavosi įvairi publika: inteligentai ir darbininkai, dabitos ir driskiai. Žmonės atėjo pasimatyti arba užsimiršti. Mergina, atsirėmusi į restorano sieną, nepriklausė jų tarpui. Aplink būriavosi vien vyrai, šnekantys apie sportą, karus ir žvejybą, šmaikščiažodžiaujantys apie moteris ir savo priešus ar tiesiog malantys girtus niekus. Mergina abejingai traukė cigaretės dūmą. Niekas į ją nekreipė ypatingo dėmesio, tačiau ji ramiai kažko laukė ir turbūt žinojo ko.

– Labas vakaras, panele... – kreipėsi į ją jaunas vyriškis.

Ji patylėjo, pažvelgė jam į veidą. Paskui šaltai atsakė:

– Labas vakaras, ponaiti.

– Jums leidus, palaikysiu kompaniją, ar neprieštaraujate?

– Ne. Tik anokia čia kompanija, – tarė mergina ir akinamai nusišypsojo. Balti dantys skaisčiai sušvito reklamos šviesoje.

– Du žmonės – tai jau armija! – atsakė vyriškis ir pridūrė: – Jeigu vienas lauke – ne karys...

– Pridekite man cigaretę, – paprašė mergina, išmesdama nuorūką ir traukdama iš juodos odos rankinuko pakelį rūkalų. – Ačiū.

Išpūtė dūmus ir vėl pažvelgė vyriškiui į veidą.

– Mano vardas Dangė.

– Malonu susipažinti. Mano – Tauras.

– Ant Tauro kalno stovi Profsąjungų rūmai. Gal eime į diskoteką? – nusijuokė mergina.

– Aaa! – suprunkštė vyriškis. – O aš pagalvojau apie vaišių staliuką „Tik dviem“...

– Beje, tai būtų neprošal. Aš alkana.

– Puiku. Aš taip pat alkanas.

Jis mestelėjo žvilgsnį į šalį, lyg apsižiūrėdamas, ar nemato kas iš pažįstamų, įgudusiu judesiu apkabino merginą ir, žiūrėdamas į akis, pasakė, kad ji magiškai graži. Mergina nesumišo – buvo įpratusi prie įgudusių judesių...

Ji numetė cigaretę į telkšančią vyno balą, kurioje spindėjo sudužusio butelio šukės, atsiduso ir tarė:

– Eime.

Jie pasuko Lukiškių aikštės link. Vyriškis nustebo.

– Aš kviečiu tave į svečius, – paaiškino mergina, – ponaiti Taurai.

– Tu nuostabi.

Mergina Dangė įsikibo vyriškiui Taurui į parankę, ir jie nuėjo autobuso stotelės link beveik nešnekėdami.

– Gal atspėsi, kelintame aukšte gyvenu? – mergina viliūgiškai pakreipė galvutę, kai lifto durys užsidarė.

– Devintame! – atšovė Tauras, pasikliaudamas intuicija.

– Tiksliai... – nustebo mergina ir kiek nusivylė: kodėl vyrai, šitie intelektualūs patinai, dažnai pataiko nė nesitaikydami?

Lifto durys atsidarė. Tauras pajuto virpulį, o Dangė – maudulį, tačiau abu pajuto, kad p a j u t o .

– Raktas tavo kišenėje, – tarė mergina ir koketiškai nukreipė akis.

– Ką?!

– Berniukėlis – agurkėlis! – pasišaipė mergina.

Taurui pasidarė nesmagu. Palyginimas su agurkėliu jam priminė populiarią vaikišką dainelę iš rusiško animacinio filmuko: „V trave sidel kuznečik, savsem kak agurečik...“

– Paieškok, – beveik įsakė Dangė, ir Tauras sumišęs tuoj pat paklu-so, bet, aišku, nieko kišenėje nerado.

Mergina susierzino, pati įbruko ranką į vidinę jo švarko kišenę (kada ir kaip sugebėjo?), ištraukė raktą ir šiek tiek nervingai atrakino duris. Pūstelėjo skersvėjis, ir Tauras pasijuto geriau.

Ant apvalaus lakuoto staliuko stovėjo puspilnis vyno butelis ir viena pilna stiklinė. Kitą laikė vyriškis. Mergina rūkė cigaretę ir žvelgė pro langą į purpurinį horizontą. Tauras pakėlė taurę prieš paskutinius saulės spindulius. Vynas žaižaravo. Poezija, įkalinta stiklinėje? Staiga jam tapo be galo ilgu. Tai raudonas vynas lyg miražo džinas jam atvėrė nesamas erdves. Jis prisiminė savo buvusias merginas, bet atsitokėjo, kad yra svečiuose pas gražuolę Dangę. Idiotas! Ko gi jis čia atsivilko, jeigu ne... Aha.

„Dieve, ir kodėl man jo gaila? Kodėl? Juk jis – ne pirmas ir ne paskutinis..." Mergina sugniaužė delną į kumštį – nagai pabalo, akys susiaurėjo, nugara išsirietė. „Kodėl turėčiau jo gailėti? Iš kur šis motiniškos meilės priepuolis? Motiniškos meilės, kurios aš niekada nepatyriau ir niekada negalėsiu... Tėve, tu buvai man per švelnus – gal todėl man ir gaila šito agurkėlio. Nors ne toks jau jis žalias, koks dedasi... Eilinis niekšas, toks pat kaip visi."

Radijas transliavo džiazą. Kimus, žaismingas ir kartu liūdnas Lui Armstrongo balsas. Tauras užsimerkė. Šypsodamasis jis įsivaizdavo artėjančias glamones.

O merginos akys plėtėsi kaip ir nesuvaldomas pasišlykštėjimas – plėtėsi lyg kraujo dėmė. Tai buvo akys, kupinos pasišlykštėjimo skysčio, tai buvo šlykščios akys, visas jos veidas tapo beforme bjaurasties dėme.

Radijas sutraškėjo. Tauras atsimerkė. Mergina sėdėjo sukryžiavusi kojas ir lingavo pirmyn atgal.

– Mėgsti džiazą? – paklausė Tauras.

– Aha, – atsakė Dangė.

Mergina plačiai atidarė langą. Tauras nusivilko pilką švarką ir pakabino jį ant kėdės atlošo. Pažastys ir kirkšnys, kojos ir kakta prakaitavo. Tauras kvėptelėjo gaivinančio oro, srūvančio pro langą. Naktis, moteris, vyras ir vynas, žvakė, prakaitas, pirmyn atgal, žemyn viršun, džiazas ir mažas, bet galingas lyg lazeris mėnulis.

Pirmyn atgal, žemyn viršun, pirmyn atgal, žemyn viršun...

– Apkabink mane, – sukuždėjo Dangė, ir Tauras pajuto aistros kaitrą.

– Nereikia, nereikia... – aistringai aimanavo ji, kai jis pradėjo ją glamonėti, sagstydamas palaidinukės sagas. – Nereikia... ne... reikia...

Tauras užčiuopė užtrauktuką ir truktelėjęs žemyn užkišo ranką po sijonu.

Mergina blaškėsi jo glėbyje, o jis stipriai spaudė ją prie savęs. Dar stipriau, dar, dar.

Tauras sviedė liemenuką, kuris bejėgiškai pakibo ant kėdės atlošo. Merginos krūtys – akinamai baltos ir gundančiai stangrios – suvirpo po jo delnais. Dangė aistringai dejavo. Staiga netikėtu stipriu judesiu nubloškė Taurą nuo savęs ir sušuko kažkokį vardą. Apstulbęs Tauras čiupo ją per liemenį ir, sukaupęs visą jėgą, bandė grubiai sugrąžinti ją į guolį.

Kambario durys trankiai atsidarė. Tauras išsigandęs atsigręžė, o mergina, pasinaudojusi laisve, žiebė dešine ranka jam į žiaunas. Taurui staiga pasirodė, kad jis vienu šuoliu atsidūrė pragare, nes priešais save išvydo tikrą pabaisą! Ryškios, raudonos ir niūrios, mirtimi degančios akys žvelgė tiesiai į veidą, šlykštūs nasrai, iš kurių sklido karštas šleikštus dvokas.

Staiga pabaisa puolė jį vienu šuoliu. Naktinį kambarį perskrodė bejėgiškas riksmas. Žvėries urzgimas, raganiškas merginos juokas ir baisus skausmas tarpukojy. Trykšdamas krauju vyriškis nukrito ant grindų.

Mergina iš lėto ir švelniai glostė žvėries galvą ir kartojo:

– Gerutis mano, gerutis... Mums beliko paskutinė auka. Paskui aš išeisiu iš šito sušikto pasaulio. Ką gi, šis padaras – šeštas. Septyniese mane išprievartavo, paliko sukandžiotą, kruviną, be sąmonės, be žmogiškumo... Bet tu jau pajutai žmogienos skonį...

Žvėris patenkintas urzgė, trindamas kruviną snukį į nuogos šeimininkės kojas. Mėnuo, staiga išlindęs iš debesies, lyg prožektorius apšvietė negyvą vyriškio kūną ir kambarį, kuris tapo panašus į prozektoriumą.

...Prie restorano „Akimirka“, atsirėmusi į neonu nutviekstą sieną, stovėjo graži mergina su mini sijonuku ir juodomis tinklinėmis kojinėmis. Gal tai susiję su erotika. Dabar niekas tokių nenešioja.

tiktai snaigės

– Aš išeinu, – tarė jis, vos suvaldydamas susijaudinimą, – norėjo atrodyti tikras vyras – kaip filme.

Jos veidas pavirto geležine kauke. Ji nepravirko. Žvelgė pro langą.

– Eik, – tarė.

Jis apsirengė. Gal kiek skubotai, tarsi bijodamas, kad ji nepamanytų, jog jis ko nors bijo arba laukia. Ko? Juk jis tikras vyras.

– Aš mylėjau tave, – tarė jis tarpduryje.

Lagaminėlis jo rankoje krūptelėjo tarsi genamas iš namų šunelis.

– O dabar? – ji atsisuko.

– Ir dabar, – pasakė jis. – O tu?

– Taip, – ji vėl žvelgė pro langą. – Taip, kvaily.

– Sudie, – tarė jis. – Nepamiršk palaistyti gėlių.

– Nekankink manęs, – jos veidą perkreipė kančia ir pyktis. – Dink.

Jis tyliai uždarė duris ir nulipo laiptais. Buvo žiema. Lauke pajuto drėkstant akis.

„Tai tiktai snaigės, – pasakė sau. – Tik snaigės."

Jis ėjo per pažliugusį sniegą, ir pasaulis jam atrodė žlugęs. Ne, neatrodė, pasaulis iš tikrųjų buvo žlugęs. Sniegas žliugsėjo po kojomis – žlugęs pasaulis. „Taip einama pragaro dugnu", – pamanė.

Ji stovėjo prie lango, žiūrėjo į tolstančią figūrą ir verkė – paprastai, mergiškai, paskui pažvelgė į dangų. Snaigių vis daugėjo.

„Jis sugrįš, – pasakė sau. – Artėja pūga – jis sugrįš. Kur dėsis svetimame mieste be draugų, be pinigų, ir dar žiemą."

Jo veidas buvo šlapias. „Tai tik snaigės. Tiktai snaigės", – pakartojo sau gūždamasis į apykaklę.

Snigo ir temo. Jis atsistojo taip, kad matytų jos langą. Ir šviesą tame lange. Ir ją – toje šviesoje. Užsirūkė. Taip, ji vis dar stovėjo. Jis taip pat. Tik jis ją matė, o ji jo – ne. Sunku įžvelgti ką nors tamsoje.

Pagaliau ji pasitraukė nuo lango ir nuėjo į miegamąjį.

Paklojo lovą dviem.

Vis snigo. Cigaretė užgeso. Jis liko stovėti su nuorūka tarp sušalusių pirštų.

Ji sėdėjo ant lovos krašto. Krūptelėjo. Beldimas į duris. „Nesąmonė“, – pamanė ji, bet nuėjo pasižiūrėti.

Jis stovėjo žiūrėdamas jai tiesiai į akis. Jo veidas buvo apkibęs snaigių pūkais.

Ji ilgai stovėjo nejudėdama. Snaigės ant jo veido ištirpo. Ji palietė jo veidą.

– Tai tiktai snaigės, – kimiai pratarė jis.

– Meilė baigės, liko snaigės... – pridūrė ji.

– Snaigės ištirpo – meilė išliko, – pasakė jis.

Jie gulėjo lovoje ir galvojo.

„Kodėl jis sugrįžo?“

„Kodėl aš sugrįžau?“

– Snaigės buvo labai didelės, – pasakė jis kaip vaikas.

– Tai buvo mano ašaros, – pasakė ji.

– Miegok, – tarė jis. – Vis dar sninga.

– Bet aš jau nebeverkiu...

– Miegok. Dabar tai tiktai snaigės... Tik snaigės.

Jie apsikabino ir užmigo.

Snigo.

Abu sapnavo vieną sapną – didelį baltą debesį. Gal tai buvo didelė meilė?

Meilė buvo didelė, o jie buvo maži.

Jie abu sapnavo sapną be pradžios ir be galo – tokį didelį.

Ne visiems mažiems dievai dovanoja tokius didelius sapnus.

Snigo ir snigo.

sala ramiajame vandenyne

...Man atrodė, kad tai – Apokalipsė, pasaulinis tvanas, Branduolinis karas ar kokia kita visa apimanti nelaimė: akinantis spindesys, dangaus karių trimitai, angelų choras, klūpančių žmonių minios ir visur – vanduo ir dangus, vanduo ir dangus – lyg prievartinis sugrįžimas į Visatos įsčias. Sprogimas, ir aš miriau...

O paskui prisikėliau. Kažkur kitur. Ar tai buvau aš?

Mane, kaip ir prieš mirtį, tebesupo dangus ir vanduo. Vokai buvo sunkūs, apibirę smėliu. Atgalia ranka nusivaliau purvu ir jūržolėm apneštą veidą ir plačiai atsimerkiau. Prieš mane plytėjo jūra! Begalinė, nors ir apibrėžta (kaip visada) horizonto linija. Virš galvos plieskė saulė. Vėl išgirdau giesmę, tačiau šįkart, mano manymu, giedojo sirenos. Apsižvalgiau ir pamačiau vieną iš jų, stovinčią už manęs... Aš įtempiau kūną (kraujas plūstelėjo venomis veržliai kaip minia, kraujo kūnelių minia) ir užverčiau galvą, kad galėčiau matyti sireną aiškiai, nors mano akių tinklainėje jos figūra automatiškai apvirto aukštyn kojomis. Sukepusios mano lūpos prasivėrė, pabandžiau nuryti smėlio ir seilių gumulą (nepavyko), paskui paklausiau:

– Kas tu?

Supratau, kad ji nusišypsojo, nes veido oda susiraukšlėjo. Ilgos, rudos kojos priartėjo, pamačiau juodą plaukų kuokštelį ir supratau, kad tai mergaitė, mergina ar moteris.

– Aš?!

Vis laikiau užvertęs galvą ir išsižiojęs žiūrėjau į realią sireną, kuri nė nemanė tapti nereali. Ji apėjo mane, gulintį ant smėlio, lyg sudužusio laivo nuolaužą.

– Taip tau bus patogiau.

Dabar žiūrėjau tiesiai prieš save – liekna juodaplaukė jaunutė mergina, stangrios mažytės krūtys, veidas – kaulėtas ir įdegęs, kūnas vietomis apibiręs smėliu. Ji nusišypsojo:

– Tu visiškai nuogas.

Aš prisidengsiu šakumą delnu ir atsakiau:

– Tu taip pat.

Abu nusijuokėme – ji skambiai, o aš užsikosėdamas smėliu.

Ji pasilenkė ir delnu nuvalė man nuo lūpų seiles.

Taip mes susipažinome.

Greitai nusprendžiau, kad ši mergaitė yra labai keista, o gal tiesiog laukinė: ji elgėsi taip, tartum niekada nebūtų nešiojusi suknelės ir kelnaičių – visiškai nesigėdijo nuogumo, nors kūnas buvo tobulai (mano supratimu) gražus. Niekad nebuvau matęs tokios lieknos ir proporcingos figūros... Iš pradžių tai mane net erzino (nes pats esu labiau panašus į laukinį nei į aktorių), tačiau paskui pajutau, kad šis kūnas – tai Paslapties raktas, o siela, gyvenanti jame, – gidė, vedanti į nežinomybę.

– Kodėl tu taip žiūri? – paklausė ji, taip nuoširdžiai nustebusi, kad man net žadą užkando iš susižavėjimo.

Aš patylėjau, paskui tariau:

– Visų pirma, tu esi nuoga. Antra – graži. O trečia – aš juk vyras!

– Nieko nesupratau, – ji patempė lūpą. – Kodėl tu žiūri taip, kad imu nežinia kodėl drebėti?

– Todėl, kad tu gundai mane! – sušukau, nustebintas šventojo nekaltumo.

– Ką tai reiškia „gundai“?

– Tai reiškia, kad aš noriu tave pažinti.

– O! – ji nuoširdžiai nusijuokė. – Ir tu manai mane pažinti taip greitai?

– Na ne, – sumišau ir pridūriau: – Laiko pažinčiai pakaks. Tiesa?

– Tiesa, – ji nulenkė galvą ir koja pažarstė smėlį.

Už jos nugaros lingavo jūra, smulkios bangelės plakėsi į krantą. Apsižvalgiau – smėlio pakrantė driekėsi tolyn puslankiu, ant kranto mėtėsi medgaliai, kriauklės ir negyvos žuvelės – įprastas peizažas, toliau stovėjo vienut vienutėlė palmė. Pamaniau, kad tai – iš tikrųjų mažytė sala su vienintele palme. Tokia mažytė simpatiška sala! Mane nupurtė šiurpas: du žmonės, smėlis ir palmė. „Šok į jūrą ir sugrįžk į savo pradžią“, – atsiminiau kažkokio poeto eiles.

– Ką matai? – paklausė mergaitė ir pasilenkė prie kriauklelės, kuria įsidūrė kojos pirštą, tačiau nė neriktelėjo.

– Ką tu matai? – pakartojo ji, kriauklelės briauna vedžiodama per skruostą.

– Nieko ypatinga. Mano manymu, tai sala. Klausyk, – staiga nustebau, – mes čia esame svetimi, o jaučiamės kaip namuose. Tarsi būtume čia gimę.

– Esi didelis keistuolis, – tarė ji ir pažvelgė į mane kaip į mažą vaiką.

– Kodėl?

– Visi vaikučiai šitaip klausia, – nusijuokė ji, ir aš iš tiesų pasijutau, lyg būčiau vaikas.

– Ir vis dėlto... Kodėl?

– Todėl, kad aš čia gyvenu, – ji pažvelgė tolyn į jūrą.

– Kur... čia?

To jau buvo per daug.

– Čia, saloje, – atsakė ji kuo rimčiausiai. – O tu – ne?

Klausimas buvo toks absurdiškas, kad aš atsisėdau ant smėlio. Akimirką pasijutau baisiai nelaimingas, vienišas ir nuskriaustas. Susigūžiau užsidengdamas rankomis galvą. Atrodžiau kaip išsigandęs strutiukas.

– Neverk, – tarė mergaitė. – Ir apsirenk.

– Ką?! – suklykiau iš nevilties.

– Kodėl tu taip rėki? Aš juk čia pat. Atsistok, – ji paėmė mane už alkūnės, bet atstūmiau jos ranką lyg kaprizingas vaikėzas. Ji vėl paėmė mane už rankos (šįkart ryžtingiau ir tvirčiau), ir aš drebėdamas atsistojau.

– Pažiūrėk man į akis, – tarė mergaitė, žvelgdama man tiesiai į tarpuakį.

Nenoriai ir baugščiai pažvelgiau jai į akis... ir išvydau jose savo iškreiptą veidą!

– Matai save? – paklausė ji, tebegniauždama man ranką.

– Taip, – tariau karštligiškai, – taip.

– Nieko stebuklinga. Tavo akyse aš taip pat matau save. Tai reiškia, kad mes visur ir visada matome tik save – smėlyje, jūroje, danguje mes matome tik save. Neišsigąsk, jei kada nors pamatysi daiktus ir reiškinius tokius, kokie jie yra iš tikrųjų – be tavo paties požiūrio. Dabar apsirenk.

– Bet... aš neturiu kuo apsirengti! – sušukau.

– Tu turi kuo apsirengti, – ištarė ji kantriai. – Tu juk turi protą, vaizduotę – juos pasitelkęs, gali sukurti norimą turinį. Realybės improvizacija, supranti?

– Taip, – jaučiausi lyg užhipnotizuotas. – Tai yra ne!

Iš nevilties sukandau dantis.

– Žiūrėk ir mokykis, – tarė mergina. – Juk sakei, kad nori pažinti...

Ji paleido mano ranką (aš susvirduliavau ir vos nenukritau nugara į smėlį), atsisuko į jūrą (juodi šiurkštūs plaukai plaikstėsi mėlyname vėjyje), ištarė kažkokį trumpą, koncentruotą garsą ir... apsivilko smėlio spalvos suknele. Atsisuko į mane ir nusišypsojo akinančia šypsena.

– Tinka?

– Labai, – atsakiau, visiškai ramiai sau pripažinęs, kad regiu haliucinaciją. – Tu nuostabi.

Širdyje nusprendžiau: grįžęs (nors tuoj pat supratau, kad tai nesąmonė, – iš kur ir kokiu būdu grįžęs?!)... vienu žodžiu, kada nors, po šimto metų, aš labai sąžiningai, atgailaudamas gydysiuos.

– Mano vardas Jūra, – tarė mergaitė, mergina ar moteris ir pakėlė nuo smėlio aštriabriaunę kriauklelę. – O tavo?

– Smėlis, – atsakiau kimiu, užlūžusiu balsu ir nurijau seiles.

– Dabar tu esi mano, – tarė ji ir staigiu mostu perrėžė man kaktą (aš aiktelėjau ir atšokau, delnu užsidengdamas žaizdą).

– O aš tavo.

Ji metė kriauklelę į jūrą ir priėjo prie manęs. Patraukė mano delną ir ėmė bučiuoti kruviną kaktą, akis, lūpas... Glostė susitaršiusius, įkaitusius plaukus ir kuždėjo:

– Tu man viską papasakosi, viską, kuo tu gyveni, kas tave laimina ir kankina, tu man viską papasakosi, tau bus gera su manimi, vargšeli svetimšali, tau bus gera su manimi, nes tu pažinai mane, o aš tave, todėl mes atsispindime vienas kito akyse...

Ir tada aš supratau, kad tai tokia sala, pro kurią niekada nepraplaukia laivai. Sala, iš kurios nesugrįžtama. Bet jeigu ši sala yra mano namai, o ši mergina yra mano moteris, tai iš kur ir kur aš turėčiau sugrįžti?..

juoda beretė

In memoriam E. B.

– Pamatysite, – tarė Bronislava. – Vieną dieną jis sugrįš. Sugrįš atsiimti savo juodosios beretės. Keista, kaip jis galėjo pamiršti – juk taip ją mėgo. Turbūt tai ženklas. Bet aš sakau jums – jis būtinai sugrįš!

Visi tylėjo. Aš išgėriau iki dugno. Už poną Eduardą ir už jo juodąją beretę.

Už lango sniegas drėbė taip gausiai, jog atrodė, kad danguje kažkas perplėšė milžinišką pagalvę.

Staiga triukšmingai atsidarė baro durys, ir visi su viltim atsigręžė. Tik aš ne. Atėjo eilinis lankytojas. Išgėrė. Ir išėjo. Ne ponas Eduardas.

– Neįmanoma patikėti tuo, ką girdėjome... – pasakiau. – Juk aš buvau kartu su juo tą vakarą, kai jis pamiršo savo beretę.

Bronislava, baro šeimininkė, valdingomis manieromis bei visu savo stotu panaši į Jekateriną II, su išdidžiu liūdesiu įsipylė konjako ir vienu mauku išgėrė.

– Edikas buvo šaunus vyras, – pasakė vienas plačiapetis – gal santechnikas, o gal statybininkas. – Jis padėdavo visiems. O jam, vot, nepadėjo niekas.

Kalba nesimezgė. Kiekvieno akyse buvo matyti dvejonė: gyvas ar... nebe? Aiškaus atsakymo nežinojo niekas.

– Jeigu jis dabar įžengs pro duris – gyvens du šimtus metų! – pasakiau, o visi kažkodėl su palengvėjimu atsiduso ir su palengvėjimu išgėrė.

Baras ar kavinė, kurioje murksojome vengdami pūgos išdaigų, vadinosi labai romantiškai – „Pakalnutė“. Iš tikrųjų ši užeiga turėjo vadintis kitaip, pavyzdžiui, „Zona“. Mat publika čia rinkdavosi rinktinė – vieni ką tik „išėję“, kiti, ypač skustagalvis jaunimėlis, nekantraujantys pakliūti. Netrūko čia ir vadinamųjų proletarų. Kaip šiokia tokia civilizacijos atsvara laukinei gamtai čia užklysdavo ir žmonių „prie meno“ – dailininkų, filosofų, muzikantų ir rašytojų. Be abejo, ir prostitučių, kurios

mielai palaikydavo kompaniją skirtingų genčių indėnams. Taigi „Pakalnutė“: septyni staliukai, ant sienos – *meniškas* paveikslas su vaizdu pro kalėjimo langą, hm, gal grotas, viešas (nemokamas!) bendras tualetas, žaliuzės ant langų, trys tarakonai ir viena žiurkė, atsistojusi ant užpakalinių kojyčių ir prašanti maisto likučių. Carienė Bronislava vis baudėsi ją nunuodyti, bet publika užstodavo baisųjį padarėlį.

– Egzotika! – kartą pasakė ponas Eduardas. – Kur tu rasi kitą tokią užeigą su cirko žiurke?

Žiurkė buvo pavadinta Kunigaikščiu, nes jai netrūko išdidumo: batono ji neliesdavo, šaltieną – niekino. Užtat labai mėgo *Kijevo* kotleto išėdas. Kumpio taip pat neatsisakydavo. Be to, niekada neėsdavo viešai – čiupdavo ir lėkdavo tamsos karalystėn. Turbūt turėjo išmaitinti šeimą ir tarnus.

Štai tokia publika rinkdavosi „Pakalnutėje“. O čia dar duodavo skolon, todėl kavinė rajone buvo ypač populiari, o ponia Bronislava – ypač gerbiama. Bare visais metų laikais stovėjo didelė vaza su vis nauja gėlių puokšte. Gėles jai dovanodavo ir „prie meno“, ir „prie zonos“. Tokia štai publika kūrė savo respublikos nepriklausomybę.

Ponas Eduardas buvo išimtis. Jis atrodė it nužengęs iš kino ekrano. Jis buvo ypatingas. Nepriklausė nė vienai grupuotei, nė vienai genčiai – jis buvo vienas toks, nepriklausomas. Beje, savo išvaizda darė klaidinantį įspūdį. Teko apsirikti ir man.

...Susipažinome prieš penkerius metus. Buvo ruduo, ir visi šioje kavinėje *rudeniškai* gėrė. Jau buvo vėloka, kai į kavinę įžengė tas aukštas raumeningas vyras su lietpalčiu ir juoda berete, perkreipta ant šono taip, kaip ją nešioja jūrų pėstininkai. Skėčio jis neturėjo, nors lauke lijo. Jis turėjo samdomo žudiko veidą ir skvarbias snaiperio akis. Kavinės vyrai piktai nužvelgė prašalaitį: svetimų čia niekas nemėgo, ir pažintys su jais dažniausiai baigdavosi žiauriomis muštynėmis. Beje, galiojo nerašyta taisyklė – jeigu svetimasis, smagiai gavęs į kaulus, išdrįsdavo *pats vienas*, be pagalbos, pasirodyti dar kartą (tai vadinosi „pastovėti už save“), jis iškart būdavo priimamas į ratą ir pripažįstamas savu. Deja, tokių narsuolių būdavo mažai, nes į kaulus gaudavo be juokų – policijos ir ligoninių analuose kavinės pavadinimas buvo įrašytas aukso raidėmis.

– Du šimtus degtinės, – garsiai pasakė aukštaūgis ir išsitraukė pluoštą banknotų.

Gerai prisimenu, kad net Bronislava tąsyk jį nužvelgė su nepasitikėjimu – jai nepatiko jo *kariška* laikysena. Kaip sakoma, iš jėgos struktūrų gero nelauk. Nepažįstamas, svetimas, o jaučiasi kaip namie!

Atsinešęs pilną stiklinę, vyras atsisėdo kavinės kampe. Nenusiėmęs juodos beretės skvarbiai tyrinėjo aplinką, siutindamas nuolatinius lankytojus. Kadangi dauguma jų gėrė *rudeniškai*, ta pati dauguma jau buvo gerai pakaušusi.

– Sako, – prabilo vienas skustagalvis rusakalbis su tatuiruote ant kumščio, – kad žydai negeria. O jei jau geria – tai tik su kepurėmis!

Visi nusižvengė. Man tapo įdomu – pakvipo paraku ir siera. Aukštaūgis kreivai, su neslepiama panieka nusišypsojo, išgėrė pusę stiklinės ir tarė:

– Užčiaupk srėbtuvę ir netrukdyk man ilsėtis.

Tai buvo nenusakomas įžūlumas. Baro vyrai, pusė kurių buvo fizinio darbo profesionalai, sujudo. Tiesa, svetimasis taip pat neatrodė iš kelmo spirtas: plieniniai veido bruožai, ledinės akys, tiesi laikysena ir pečiai, ant kurių galėjo pasisodinti po mergiotę, norom nenorom kėlė baimingą pagarbą. Tačiau *čia*, „Pakalnutėje", svetimieji nebuvo gerbiami už išvaizdą. Pagarbą čia reikėjo išsikovoti krauju.

– Tu, – tarė tas pats skustagalvis rusakalbis, – dvokianti kiaulės subine! Tuoj *parašą** laižysi!

Oras įkaito it orkaitėj. Svetimasis išgėrė degtinę iki dugno, pakilo nuo stalo ir priėjo prie įžeidėjo.

– Klausyk, *čmo***... Senokai bemušiau tokius išsigimėlius kaip tu. Bet jeigu nori, kad sulaužyčiau abi tavo rankas – aš tavo paslaugoms.

Kavinėje kilo baisus triukšmas. Aš sėdėjau kitame kampe, gurkšnojau alų ir piktdžiugiškai stebėjau visą cirką. Tik žiurkės betrūko! „Zoninių" veidai pritvinko kraujo. Bronislava pradėjo šaukti tuoj iškviesianti policiją, tik niekas jos neklausė. Taigi Samdomas Žudikas ir Zonos Britva susėdo prie „derybų" stalo išsiaiškinti, kas yra žydas, kas subinė, išsigimėlis ar pagaliau pederastas. Sekundantai suskaičiavo iki trijų, ir didžiosios rankų lenktynės prasidėjo.

Tiesą sakant, viskas „prasidėjo" nuo pabaigos – Zonos Britva spėjo tik rūgščiai nusišypsoti. Didžiosios rankų lenktynės baigėsi. Taip

* Tualetas (skylė gamtos reikalams atlikti) kalėjimo kameroje. (Žarg.)

** Paniekinamasis kreipinys, trumpinys – čelovek moral'no obosranyj. (Žarg.)

„Samdomas Žudikas“ tapo *savu*. Visais atvejais, kiek man teko matyti, jis spręsdavo *baro problemas* tik šitaip – rankų lenktynėmis. Neduokdie, jeigu jis būtų *pakėlęs* ranką!

Tai va, sėdėjau „Pakalnutėje“ kaip pabučiuotas ir laukiau. Netikėjau, kad jis galėjo išeiti pamiršęs savo juodąją beretę. Išeiti ir negrįžti. Bet kas iš to? Užsisakiau šimtą gramų. Sėdėjau ir gurkšnojau. Atsidarė durys. Įėjo policininkas. Visų veidai *sujudo*. Visi kažko laukė. Ir aš laukiau. Policininkas išėjo, o ponios Bronislavos veidas staiga aptemo.

– Jis nebegrįš... – pasakė ji ir staiga apsiverkė. – Atsiprašau, – pridūrė nusišluostydama ašaras.

Visi sėdėjome it maišu trenkti. Laukti nebebuvo ko.

– Jo-o-o... – nutęsė kažkuris iš mūsų.

Jekaterina II įjungė radiją. Aš priėjau prie baro ir it koks kvailys paklausiau:

– Ė, šitą, kur tu dėsi tą beretę?

Ji pažiūrėjo į mane motinišku žvilgsniu. Nieko nesakiusi išėjo iš už baro, surado juodąją beretę ir pakabino kabykloje.

– Va.

...Tą vakarą visi gėrėme *tamsiai*. Iš pradžių už pono Eduardo dūšią. Paskui už mus visus. Paskui už kiekvieną po vieną. Paskui... Paskui atsitiko tai, kas ir turėjo atsitikti – girtos muštynės. Dėl nieko. Šiaip sau. Dužo stiklai, virto kėdės. Jekaterina II išsitraukė dujinį pistoletą ir pasakė:

– Nu?!

Tas „nu“ buvo labai įtaigus. Visiems *teko* susitaikyti. Kraujas, nutiškęs ant grindų, niekam nerūpėjo. Tiesą sakant, į nosį gavau ir aš. Bet tai neturėjo jokios reikšmės. Visi gavo. Nuo visų. Išėjęs iš baro pamačiau didžiulį mėnulį. Jis šiek tiek siūbavo – turbūt ten, aukštai, pūtė stiprus vėjas. Jis siūbavo, lyg būtų pakabintas kabykloje.

...Rytą pabudęs pamačiau juodą beretę. Kaip ji čia atsidūrė? – pagalvojau. Teks grąžinti. Juk aš – ne jūrų pėstininkas. Juk aš – ne *lenktynininkas*. Ir pagaliau – mano vardas visai ne Eduardas. O jis gi ten, aukštai, kur pučia stiprus vėjas. Toks stiprus, kad net mėnulis siūbuoja.

kelyje

Nusivylusio hipio rudens bliuzas įskilusiai gitarai ir užkimusiam balsui nužydėjusių aguonų pievoje

Chebra, mes pralošėm. Mes buvom tie, kurie keturiolikmečiai perkaitėme Džeko Keruako naująjį testamentą „Kelyje“. Štai pirmasis sakinys: „Pirmąkart sutikau Diną netrukus po savo skyrybų.“ Trumpai ir aiškiai. O štai paskutinysis: „Taigi, kai Amerikoj leidžiasi saulė, sėdžiu ant seno apgriuvusio upės molo, žvelgiu į ilgą ilgą dangų virš Niu Džersio, jaučiu visą neįtikėtinai didžiulį atšiaurios žemės išlinkį iki pat Vakarų pakrantės, nesibaigiantį kelią ir žmones, svajojančius jo neaprėpiamybėj; ir žinau, jog Ajovoj vaikai dabar verkia žemėje, kur vaikams leidžiama verkti, jog šiąnakt žvaigždžių nebus, o palinkus vakarė žvaigždė blausiai švyti virš prerijų, ir artinas didžioji naktis, ji neša palaimą žemei, suteikia tamsį upėms, apgobia viršūnes, priglaudžia tolimiausią pakrantę, ir niekas niekas nežino, kas dabar atsitiks, tik sensta vieniši skarmalai, o aš galvoju apie Diną Moriartį, aš visad galvoju apie Senąjį Diną Moriartį, tėvą, kurio taip ir neradom, aš galvoju apie Diną Moriartį.“

Bičas, jauti skirtumą tarp pirmojo ir paskutiniojo sakinio, a? Taigi tas, tas mūsiškis Dinas taip ir nerado savo tėvo. Nerado. Ogi ieškojo visą kelią. O mes – ką? Mes jau suradom. Žinai ką – muilą! Juo labai gera nusiplauti rankas. Po to rankos skaniai kvepia. Ir nesvarbu, kad mes pralošėme: mes jau nebe tie – mes niekuo netikime. Mes neradome tėvo. Geras, ką? Mes nusikirpome ilgus ilgus ilgus plaukus, mes ne-be-ga-li-me tranzuoti į buvusią T. S. teritoriją, nes *ten* vyksta karas.

Sumaltas reikalas, va. Zombiai kariauja su šešėliais. Pastebėjai, *bičas*, kad žodis „šešėlis“ panašus į kitą žodį, apibūdinantį vieną tokią tautybę?

Koroče, mus patvarkė. Mūsų panos tapo amerikietėmis, prancūzėmis, vokietėmis, rusėmis. Jos pradėjo sapnuoti apie kitą tautybę. Mūsų panos, pačios geriausios panos pasaulyje, visiškai išsikraustė iš proto!

Jos norėtų gyventi kitur – ir kitaip, įsivaizduoji, Dinai? Šakės tiesiog. Jos nenori būti čia ir dabar. O Viešpatie! Man atrodo, Dinai, kad jos paseno be laiko – jos taip pat nusikirpo savo ilgus ilgus ilgus plaukus ir tapo glotniagalvėmis šachmatų figūrėlėmis meistriškų sukčių rankose. Jos išdavė mūsų tikėjimą jomis ir tapo... na, pats žinai kuo. Jos skaito įvairius žurnalus, galvodamos *apie*, jos dirba įvairius darbus, galvodamos *apie*, jos myli įvairius daiktus, galvodamos *apie*. Daiktus! Šakės, Dinai, a ne? Jos galvoja *apie*, bet ne apie *tai*. Jos negalvoja apie kelią. Taigi mes *kadaise* galvojom kitaip. Mes negalvojom apie daiktus. Mes galvojome apie kelią.

Kelio nebėra. Supranti, Dinai, nėra kelio. Šakės ir mirtis zuikiams. Ką ten dainavo „Pink Floyd“ 1973-iaisiais, a? „Bėk, triuši, bėk, rausk urvą, užmiršk saulę.“ Ir nors „viskas po saule yra viena melodija, bet saulė yra užtemdyta mėnulio“. Še tau! Fu, kaip negražiai parašė tas Rodžeris Voteras. Kaip gerai, kad tokia graži muzika užmuša tokius negražius žodžius!

Koroče, viskas dzin. Žinai, Dinai, kalėjimo tu vaike, nekalbant apie mūsų panų papus bei skylutes, mes pralošėm. Mes pralošėm kelią.

Ačiū Dievui, kad dar liko *džinsai*. Jie yra amžini kaip Egipto sfinksai. Džinsai sfinksai (autorinės teisės mano! – *aut. past.*). Mes be džinsų – mirę. Norėčiau būti palaidotas su džinsais, o tu, *bičas*? Žinai, tavo pana, dėl kurios tu norėjai žudytis, galbūt norėtų būti palaidota su aukštakulniais bateliais, ir ne karste, bet „Mercedes-Benz“ automobilyje.

Žodžiu, *bičas*, nesikark. Pavyzdžiui, vienas superlakūnas taip pavarė per Vilniaus (toks miestas) tiltus, kad japonai pamiršo savo Kurilų salas. O tu, ką, su savo (*pyp, pyp*) paprastąja, tradicine, lietuviška virve?! Nebūk durnas. Būk lakūnas.

Pavyzdžiui, kito lakūno žmona viešai pasakė: „Suės mano vyrą, suės, padlos.“ O pati – neėda. Kodėl? Ogi todėl, kad per kietas. Tai ir tu, *bičas*, būk kietas, nevalgomas, nesuėdamas. Nesikark, labai prašau. Ir labai prašau ne tik nesikarti, bet ir nesinuodyti, nesipjaustyti ir nesišaudyti. Todėl, kad kelio vis tiek nėra.

Dinai, čia pas mus, kai tik prisėdi prie *stalo*, iškart prasideda šnekos *apie*, bet ne apie *tai*. Aš nebegaliu. Tarkime, kai tik prisimenu tokį bičą Dž. Lenoną, kuris gavo kulką į kaktą vien už tai, kad chebrai pasiūlė ne kariauti, bet mylėti ir gyventi taikoje, *ko tai* visai bloga pasidaro. Juk jis

irgi buvo lakūnas, supranti? Čia jau nekalbu apie A. de Sent Egziuperi. *Koroče*, reikia pripažinti, kad mes juodai pralošėm. Mes pralošėm kelią, Dinai. O siaube mano! Tai kas dabar bus, sūnau? Tėvo taip pat nematyt. Visai košmaras. Nors po tiltu. Bet ten irgi vanduo. *Koroče*, visiškas muilas. O kur meilė?

Kur meilė be muilo?

O žinai, Dinai, aš prisimenu, kaip priešistoriniais laikais lėkiau lenktyniniu automobiliu apkabinęs *sweet sixteen* mergaitę, savo mokyklio-kę, kurią buvau įsimylėjęs iki kraujagyslių. Mes tranzavome į tuometinį neužblokuotą Leningradą, buvome tokie nekalti darželinukai, ir aš, *aš*, įsivaizduoji, pakėliau ranką ir sustabdžiau tą lėktuvą tiesiog ore! Jo kabinoje nebuvo netgi sėdynių, tik kažkokie kėbulą sutvirtinantys strypai. Be to, ten nebuvo jokio vadinamojo spidometro. *Koroče*, Dinai, aš prisimenu greitį ir savo mergaitės galvą ant peties. Jos akys buvo pilnos meilės. Meilės viskam – man, ilgam ilgam dangui, ilgam ilgam keliui, lenktyninınkui, Leningradui, rudeniui, sau.

Tos mergaitės nebėra, Dinai.

Ir nors šiąnakt žvaigždžių nebus, ir nors kelio nėra, aš vis dėlto einu.

O kai man norisi verkti, žmogau, aš įsikandu leteną ir urzgiu.

dėdė cirkas

Prisimink tą metą, kai kramtomoji guma reiškė beveik tą patį, ką dabar berniukui reiškia užsienietiški sportiniai bateliai. Tai buvo seniai seniai, kai giriose gyveno net ne stumbrai, bet taurai. O kraštą valdė komunistai. Ar tu dar prisimeni tuos laikus? Prisimeni. Turbūt tau jau sukako penki šimtai metų. Raganai, o juolab raganiui, toks amžius – vieni niekai. Toks, tarkime, tarpmirtis.

Prisimeni tą akinamai saulėtą dieną, kai išsiprašei iš namų palaigyti po kiemą. Buvai mažas, menkas ir kvailas kaip visi tikri berniukai. Tavo nubrozdinti keliai vis dar traukė mažų, menkų ir kvailų – tikrų mergaičių dėmesį, o nuo įžūlumo drovus žvilgsnis vengė tiesmukiško susidūrimo su jų atvirai naiviomis akimis. Tu buvai vienas iš tos vadinamosios kiemo vaikų šutvės, paprastasis eilinis (nežinau, kaip tai skambėtų lotyniškai). Taigi išlėkei kieman, kur sutikai visą „tikrų berniukų su nubrozdintais keliais“ *chebrą*. *Chebra* aiškiai neturėjo ką veikti, nes buvo diena, saulė kabojo nepakenčiamai aukštai ir tyčiojosi, sunkdama prakaitą iš jūsų mažų, menkų ir kvailų kūnelių. Be to, kas svarbiausia, iki vakaro dar buvo šimtas metų, tad žuvusio karininko žmona Nadežda, kuri artimiausiame miškelyje dulkindavosi su eiliniais kareiviais, dar nepribrendo žygiui į krūmus.

– *Davai*, išdaužkim langą?.. – tyliai, bet nuožmiai pasiūlė vyriausiasis, pravarde Fonaras, nes nuolat mušdavosi, o iš tikrųjų – paprastasis Jonukas (nežinau, kaip pasakyti lotyniškai).

– *Davai*, – pasakei tu, ir jis išsitraukė šaudyklę, vadinamą internacionaliniu žodžiu „ragatkė“.

Fonaras surado tinkamą akmenuką. Kieno langas duš, neturėjo jokios reikšmės. Jis kaip seržantas tik mostelėjo ranka, ir jūs visi dingote krūmuose.

Ir štai tuo metu, kai „ragatkės“ guma jau buvo įtempta, o lango stiklas aprasojo nuo įtampos, būtent tada pasirodė jis. Jis kaip visada, sakau – vi-sa-da, buvo smagiai girtas, ar rytas, ar vakaras – jis visada buvo toks.

– Ei! – šūktelėjo jis Fonarui. – Ei! Eikš čia!

Tai buvo pasakyta rusiškai, bet jūs gyvenote komunistų ir taurų laikais, taigi jo kalba buvo suprantama be mamos paaiškinimo.

Fonaras paslėpė šaudyklę. Be abejo, buvo šiek tiek sunerimęs. Mat jis, tas pats jis, gyveno tame pačiame name, kurio langas buvo pasmerktas sušaudyti.

Jūs, bailiai, tąsyk tuoj pat išlindote iš krūmų, apsimetę atsitiktiniais dalyviais. Aišku, bailiai. Bet jūs pažinojote jį. Jūs jį mėgote. Netgi vaikiškai, berniokiškai mylėjote. Jūs jį vadinote dėde Cirku. „Diadia Cirk! Diadia Cirk!“ – šaukdavote jam už nugaros, kai jis jau ne smagiai, bet visiškai girtas, suprask – *gatavas*, šliaužte, kartais keturpėsčias grįždavo namo. Bet juk prisimeni, kad jis niekada nėra jūsų, kvailių, apšaukęs baisiais negražiais žodžiais. Jis visada, visais metų laikais, bet kokiu paros metu, bet kokios būklės, visada būdavo nesuprantamai liūdnai linksmas. Tad jums, mamų herojams, jis atrodydavo tik linksmas. Linksmas, nes girtas. Nuolat.

– Norit, aš jums parodysiu cirką? – viliūgiškai paklausė dėdė ir pamerkė abiem akim – po vieną.

Jūs pralinksmėjote. Žinojote, kad dėdė Cirkas padarys „kažką tokio“. Tokio!!!

– Norim! *Davai*! Diadia Cirk! – suspiegėt.

– Žiūrėkite, – tarė jis iš lėto siūbuodamas 45° kampu. – Štai plyta.

Nuo žemės jis pakėlė raudoną plytgalį ir kyštelėjo tau po nosimi. Plytgalis kvepėjo žeme, prisimeni? Jūs nė nenutuokėte, kas turės įvykti.

– Tai štai, – tarė dėdė Cirkas. – O dabar aš jį suvalgysiu!

– Nu jo-o... – pasakė Fonaras ir norėjo vyriškai nusispjauti, bet apsispjovė sau rankovę – pūtė nepalankus vėjas.

Dėdė Cirkas prašiepė dantis, ir burnoje sublizgo metalas. Buvo velniškai įdomu, kaip jis suvalgys tą plytą.

– *Davai*, – vėl pratarė Fonaras jau nesispjaudydamas. – Valgyk.

Dėdė krenkštelėjo ir, keistai perkreipęs burną, krimstelėjo plytgalį. O, koks tai buvo garsas! Jį prisiminus net dabar pagaugai nubėga visu kūnu. Pasijutai taip, tarsi pats būtum paragavęs „smėlinio pyragaičio“. Jūsų akys išsprogo, lūpos atvipo, jūs pamiršote kaitrą ir savo menkumą – juk buvote stebuklo liudininkai! Žmogus valgo plytą! Jūsų žmogus. Jūsų dėdė Cirkas.

– Ar nurijai? – staiga nepatikliai paklausė Fonaras.

– Aha, – pasakė dėdė ir išsižiojo.

Visi sulindote pasižiūrėti į didžiulės burnos vidų. Burna buvo raudona. Plytgalis taip pat buvo raudonas. Šen bei ten prie metalinių dantų matėte rausvus plytgalio trupinėlius. Tu pasijutai tokiu pačiu trupinėliu dėdės Cirko nasruose. Bet nebuvo baisu. Buvo saugu jaustis trupinėliu tokioje didelėje burnoje su metaliniais dantimis – kaip tvirtovėje.

– Fantastika! – šūktelėjo Fonaras, pirmąkart išmokęs tokį tarptautinį žodį.

Nusispjaudamas jis apspjovė tavo rankovę, ir tu norėjai spjauti atgal, bet bijojai.

Dėdė Cirkas palaimingai svirduliavo ir šypsojosi iki ausų. Jo dantys spindėjo.

– Dar, – paprašei tu. – Dėde, parodykit dar!

– Dar! Dar! Dar! – suklegot kaip varniukai.

Dėdė Cirkas netyčia atliko netikėtą veiksmą: iš švarko kišenės išsitraukė metalinę gertuvę ir gerokai gurkštelėjo kažkokio aštraus kvapo skysčio. Paskui jis įsikišo *vieną*, rodomąjį, pirštą burnon ir pašvilpiniavo t-o-o-o-kią melodiją! Jums net kojos per kelius sulinko: kaipgi taip – švilpti vienu pirštu?!

– Fantastika! – vėl šūktelėjo Fonaras ir vėl nusispjovė.

– Nesispjaudyk, durniau tu! – išdrįso supykti laipsniu žemesnis, t. y. metais jaunesnis Kazokas (jo tėvas buvo karininkas su didžiuliais ūsais), iš prigimimo – paprastasis Kaziukas.

Tada dėdė Cirkas atliko jau du netikėtus veiksmus: gurkštelėjo iš gertuvės, o paskui... O *paskui*!!! Išsitraukė lūpinę armonikėlę. Armonikėlė akinamai tviskėjo saulėje. Tviskėjo dėdės dantys, tviskėjo armonikėlė, tviskėjo jūsų akys. Dėdė Cirkas išpūtė keletą širdį veriančių garsų, ir staiga visai netoliese sustūgo šuo. Atsigręžėte ir pamatėte nusususį pilietės Nadeždos šunelį – bolonę Belką. Baltapūkė Belka atlapatavo prie dėdės kojų.

– Dink iš čia! – suklykė Fonaras, bet dėdė vėl sugrojo graudžią melodiją ir Belka pradėjo šuniškai raudoti.

Rodės, kad ji aprauda savo šunišką gyvenimą. Ir savo šeimininkės Nadeždos – karininko našlės – šunišką kalės gyvenimą. Ir paties dėdės Cirko šunišką valkatos gyvenimą. Ir jūsų visų – berniūkščių nubrozdintais

keliais – šunišką gyvenimą. Tavo akyse kažkodėl pradėjo tvenktis ašaros, ir tu pats vos laikeisi, kad nepradėtum staugti.

Staiga atsidarė gretimo namo langas, išlindo susivėlusi pilietės Nedeždos galva. Tu spėjai pamatyti didžiules krūtis su delno didumo spenelių ratilais.

– Alkoholike! – rėkė Nadežda. – Baik bardaką!

Jūs visi negražiai nusijuokėte. Viską apie ją žinojote, tyčiodavotės iš jos mažamečio betėvio Ženkos, buvote menki šūdžiai.

Fonaras nusispjovė. Šį kartą sėkmingai. Dėdė Cirkas nuliūdo. Įsidėjo armonikėlę į kišenę. Dangus jums aptemo. Supratote, kad cirkas baigėsi. Kažkokia pilietė Nadežda – eilinio kareivio rugiagėlė – atėmė iš jūsų laimę. Langas su trenksmu užsidarė. Susivėlusi galva ir didžiulės krūtys su delno didumo spenių ratilais pasislėpė už gėlėtų užuolaidų.

– *Davai*, išdaužkim langą... – tyliai, bet nuožmiai pasiūlė Fonaras ir jau be baimės išsitraukė šaudyklę.

Jūs visi tyliai pritarėte jo pasiūlymui.

– Nereikia, – griežtai tarė dėdė Cirkas. – Verčiau aš jums parodysiu dar kai ką.

Fonaras neryžtingai patampė šaudyklės gumą. Jūs su palengvėjimu atsidusote, vis dėlto nuožmiai nužvelgę gėlėtąsias užuolaidas. Bolonė Belka viltingai vyniojosi dėdei aplink kojas. Bet dėdė nebegrojo. Jis pakėlė nuo žemės butelio šukę – prisimeni? – žalią butelio šukę – ir tarė:

– Dabar aš ją suvalgysiu!

– Nu jo-o-o... – nutęsė Fonaras. – Meluoji!

– Aš?! – nustebo dėdė Cirkas. – Aš niekada nemeluoju!

Jūs sulaikėte kvėpavimą – suvalgyti stiklo šukę?!

Liežuvis tavo burnoje sustingo, susigūžė iš baimės, tarsi tą stiklo šukę turėtum sukramtyti tu pats.

Mažėlis verksniukas Vanečka nesąmoningai prisiglaudė tau prie kojos, ir tu jo neatstūmei – tau pačiam buvo baisoka.

– *Davai*, – tarė Fonaras ir jau nenusispjovė, bet nurijo seiles. – Valgyk.

Jūs stovėjote pusračiu aplink dėdę Cirką. Įsivyravo negailestinga tyla. Net Belka sustingo sfinkso poza ir žiūrėjo dėdei į burną. Dėdė krenkštelėjo ir, vėl keistai perkreipęs burną, krimstelėjo butelio šukę. O-o-o, tai buvo dar baisesnis garsas nei krimstelėjus plytgalį!

Dėdė Cirkas kramtė stiklą, stiklas girkšėjo tarp metalinių dantų.

– Fi-u-i! – švilptelėjo Fonaras.

Dėdė kando šukę darkart, bet vėl atsidarė pilietės Nadeždos langas su krūtimis, ir sirenos balsas pranešė, kad dėdė Cirkas yra durnius, o jo vieta – kalėjime.

Ir staiga įvyko baisiausia – dėdės Cirko burna persikreipė, žandai išsipūtė, akys išsprogo, ranka su šuke sudrebėjo, jis sušvogždė, ir iš burnos pasipylė kraujo čiurkšlės. Jūs suklykėte iš baimės. Dėdė Cirkas metė šukę šalin, susiėmė už burnos, kraujas sruvo jo delnais, sunkėsi pro pirštus.

Vanečka pradėjo bliauti.

– Nieko, nieko... – šiaip ne taip sugargaliavo dėdė Cirkas.

Atsirėmęs į medį jis spjaudėsi krauju, paskui įsikišo pirštą, tą patį pirštą švilpuką, burnon ir ilgokai kažką krapštė. Paskui neatsigręždamas į jus išsitraukė metalinę gertuvę ir gerokai gurkštelėjo.

– Viskas, – pasakė atsigręžęs ir bandė nusišypsoti, bet susiraukė iš skausmo.

Tada pamatėte, kad jo lūpos supjaustytos. Vanečka žliumbė. Tu prikandai lūpą. Fonaras vėl apsispjovė rankovę. Kiti stovėjo nudūrę akis žemėn. Jautėtės kalti dėl dėdės nelaimės.

Staiga atsitiko keistas dalykas – iš namo išlėkė pilietė Nadežda, griebė dėdę už rankos ir kažkodėl pravirko.

– Vasia, Vasia... – verkdama kartojo ji. – Na ką tu čia, kaip tu čia dabar... Eime namo... Eime namo...

Ir nusivedė dėdę pas save namo. Jūsų dėdę! Belka džiugiai lodama šokinėjo aplinkui juos. Likote stovėti nieko nesupratę. O ir ką suprasti?!

– Jo-o, – pratarė Fonaras ir vėl patampė šaudyklės gumą. – Vo, kiek kraujo!

Visi nenorom sužiurote į kraujo dėmes žemėje ir į tą prakeiktą šukę.

Tik tada pastebėjote, kad jau vakaras. Našlė Nadežda taip ir nepribrendo žygiui į krūmus. Cirkas baigėsi. O gaila.

Kas buvo paskui?

Paskui buvo baisi diena, kai prie namo atvažiavo geltona su mėlynu dryžiu milicijos mašina ir du milicininkai už parankių išsivedė dėdę iš namo, o trečiasis spyrė dėdei į šoną, ir mašina išvažiavo. Tavo mama ir gretimų namų kaimynai kalbėjo, kad dėdė Cirkas žiauriai primušė

pilietę Nadeždą, pavogė jos auksinius auskarus ir pabėgo, o paskui prisigėręs per durnumą grįžo namo, kur jį ir sučiupo gerieji milicininkai. Štai taip visi kalbėjo. Bet juk tu netikėjai! Nė vienas iš jūsų tuo netikėjo! Kad dėdė Cirkas, jūsų dėdė Cirkas, linksmasis gerasis dėdė Cirkas, krėstų tokias šunybes?! Tikrai ne. Šiaip ar taip, dėdė Cirkas sėdo į cypę, ir visi jį pamiršo.

...O vieną pavasario vakarą tu grįžai iš pasimatymo su nuostabia mergina, buvai apsvaigęs nuo bučinių ir girtas nuo vyno, pirmąkart iš tikrųjų girtas nuo vyno ir apsvaigęs nuo meilės, grįžai namo per alyvomis kvepiančią nakties tamsą ir pamatei kieme prie medžio gulinčią žmogystą. Neišsigandai, juk jauteisi herojus, *more po kolenam*, priėjai artyn. Žmogysta beviltiškai bandė atsistoti. Tu buvai gerai nusiteikęs, tad nepasišlykštėjai ir atrėmei jį į medį. Buvai įmitęs pusbernis, ir jėgos tau pakako. Mėnulis blausiai apšvietė žmogystos veidą, šleikštus odekolono kvapas trenkė iš burnos, abejingos, kvailos, bet nepiktos akys žiūrėjo į tave, ir staiga... staiga tu pats negalėjai patikėti savo akimis.

– Diadia Cirk?! – mechaniškai prabilai komunistų ir taurų laikų kalba.

– Cirk... Cirk... Cirk... – žmogysta prašiepė bedantę, beformę burną.

Tada jau žinojai, kad kadaise, prieš mūsų erą, dėdė Cirkas dirbo klounu Rusijoje, paskui buvo fronte, paskui vedė, paskui banditai užmušė jo sūnų, paskui jis visiškai prasigėrė, paskui apsivogė ir žiauriai primušė karininko našlę, paskui sėdo į kalėjimą, paskui...

Tu stovėjai priešais jį netikėdamas savo akimis.

– Dėde, tai jūs?!

– Ką dėde, ką dėde... – vapaliojo dėdė Cirkas.

– Ar jūs prisimenate... – pasakei kaip tikras idiotas. – Ar prisimenate, kaip valgėte plytas ir stiklo šukes ir švilpdavote vienu pirštu?

– Pošol ty!.. – sugargaliavo dėdė Cirkas, ir tu vis atsigręždamas, vis atsigręždamas, vis atsigręždamas, atsigręždamas ir atsigręždamas nuėjai namo.

O kas buvo paskui?

Paskui buvo akinamai saulėta birželio diena, saulė kabojo nepakenčiamai aukštai, o kieme grojo dūdų orkestrėlis. Ir ką gi jis grojo? Jis grojo Šopeno maršą. Cirkas buvo baigtas. Cirkas baigėsi. Cirkas iškeliavo – su lūpine armonikėle, pirštu švilpuku, plytgaliais ir, žinoma, šukėmis.

Kodėl prisiminei visa tai dabar? Taigi grįždamas namo naktį suklupai ant laiptų ir nusibrozdinai koją. Vėl padauginai raudono vyno! O naktis buvo be mėnulio. Tik alyvos kvepėjo taip graudžiai, taip veriamai graudžiai, tarsi lietųsi lūpinės armonikėlės melodija. Nors stauk. O kaip tai pasakyti lotyniškai – nežinau.

šachmatai

Sėdėjau bare ir, aišku, gėriau. Galvoje pūtė pavasario vėjas. Buvau girtas nė nepradėjęs gerti. Širdis plakė greitai ir linksmai. Ko aš norėjau? Norėjau susitikti su vieniša mergina, nes aš pats buvau vienišas vilkas. Pilkas vilkas. Bare sėdėjo vyrai ir gėrė.

Atsidarė durys. Įėjo senas žmogus su šachmatų lenta po pažastimi. Aš pagalvojau, kad man vaidenasi – senas žmogus su šachmatų lenta? Alaus bare, ten, kur nėra nieko, tik vyrai ir alus. Ir dvi kekšės, kurios, be abejo, žaisti šachmatais nemoka, negali ir nenori.

– Ar jūs negalėtumėte nupirkti šachmatų? – paklausė senas žmogus.

Jo akys buvo liūdnos.

Visi nusijuokė.

– Eik, seni, namo! – šūktelėjo kažkas.

Aš išgėriau alų ir paklausiau:

– Kiek?

– Dešimt litų, – atsakė senas žmogus žvėriškai liūdnomis akimis.

– Karalius – penki, karalienė – penki, visi kiti – už dyką! – pasakiau.

Visi nusijuokė.

– Tai visas mano turtas, – pasakė senas žmogus liūdnomis akimis.

Aš, būdamas jaunas ir įžūlus, pasiūliau sužaisti vieną partiją iš dešimties litų.

Jis sutiko.

Nupirkau jam alaus. Viena partija truko vieną valandą. Tosios kekšės visą laiką patarinėjo mums abiems, kaip reikia laimėti.

Nė vienas iš mūsų į tokias nesąmones nekreipė dėmesio.

Blogiausia, kad aš laimėjau, ir abi kekšės susiginčijo dėl manęs kaip laimikio.

Senas žmogus liūdnomis akimis, palikęs šachmatų lentą, nuėjo prie baro ir grįžo su degtinės buteliu.

Visi užsičiaupė.

– Tai kodėl jūs norėjote parduoti šachmatus? – paklausiau.

– Aš norėjau sutikti žmogų, kuris galėtų laimėti.

– Tai kad aš nemoku lošti, – pasakiau.

– Nesvarbu, – pasakė senas žmogus, ir jo akys tapo linksmos. – Užtat jūs laimėjote!

Ir staiga aš pasenau, ir paseno kekšės, ir paseno visi dievai.

Išgėrėme tą butelį, paskui palydėjau senį namo. Jis gyveno tiesiog virš to paties baro. Kambarėlyje stovėjo stalas, kėdė ir lova. Nebuvo net pagalvės. Senas žmogus buvo pavargęs ir girtas. Atsigulė ir užmigo. Jo užmerktos akys šypsojosi. Pakišau šachmatų lentą jam po galva ir išėjau.

Daugiau niekada jo nebesutikau.

O jeigu atvirai, man labiau patinka žaisti bilijardą.

belaukiant godo's

Skiriu Sauliui Beketui

Mergaite, tu klausi, kodėl aš pasikoriau? Turbūt tai vienas sunkiausių klausimų mano gyvenime, net ir po mirties.

Juk aš buvau „kietas bičas“, tiesa? Visi žiūrėjo į mane kaip į savą, sakyčiau, tokį kietą saviaką, kuris paguos – neišduos, nepaliks draugo bėdoje, pagirdys, pavalgydins, neišdulkins draugo žmonos, atvirkščiai, privers sutuoktinius priropoti vieną prie kito ropomis, žmoniškai kalbant, „rakom“... O jeigu kas, bičas, t. y. aš, duos į snukį tavo priešui, nebijodamas pats gauti į nosį, o ir gaudavau gi! Pameni, kaip juokėmės abu kruvini prie degtinės butelio, neberūpėjo mums mūsų kraujas, fingalai po akimis, juk vis tiek laimėjome – dviese prieš keturis! – atkalėme juos ūkiškai, kaip kaime.

O tu, mergaite, klausi, kodėl aš pasikoriau? Turbūt tai vienas sunkiausių klausimų mano gyvenime, net ir po mirties.

Juk turėjau „auksines rankas“, tiesa? Galėjau įpūsti gyvybę į molį, į medį, į metalą ir pagaliau – net į moterį! Įpūsti gyvybę į moterį, manai, paprasta? Zaprosta, sakai? Įpūsti gyvybę į moterį – sunkiausias pūtimas šioje žemėje, teneįsižeidžia šventoji moterų giminė.

Bikoz, tai ne dūdą pūsti!

Be to, tarp moters ir žmogaus reikia nutiesti i-i-i-i-i-l-g-ą-ą-ą t-i-i-i-l-t-ą-ą-ą!..

O aš vis laukiu tilto pabaigos, tikėdamasis sulaukti saulėlydžio.

džiumbras*

Nelaimingi žmonės čia sėdi! Pikti ant likimo. O aš, pavyzdžiui, nepykstu. Tikrai ne. Tik liūdna būna, kad mano likimas toks. Nelaimingas mano likimas! O aš? Ar aš toks pats nelaimingas kaip mano likimas? Ar aš ir mano likimas – vienas ar du dalykai? Štai klausimas. Į jį negaliu atsakyti. Todėl ir liūdna būna. Geriausia, kai likimas – geriausias draugas! O dabar dažnai – aršus priešas, žvėris kaži koks, mėsą mano, širdį drasko, plėšo, ryja. Kartais galvoju, kaip čia dabar aš dar gyvas?! Keista! Kiek mano draugų, pažįstamų ir netgi priešų po žeme medžioja, dangaus karalystę jiems visiems, tiek to, vietos ten daug, medžioklės plotai ohoi kokie platūs, ir *žvėrio* visokiausio, atleisk, Viešpatie, turėtų būti!

O aš – gyvas. Todėl nepykstu ant savo nelaimingo likimo, tikrai ne.

Ir už ką, kaip galėčiau ant jo pykti? Juk jis ne blogas vaikas ar nusikaltėlis. Likimas – tai tokia keista, nesuprantama, *savaeigė* mašina. Taip, taip, mašina, mechanika, vadinasi. Bet labai subtili mechanika, ojoj! Kaipgi kitaip. Tada va važiavau iš baliaus su žmona ir dukryte, teišgėręs taurę šampano ir 100 g degtinės. Kavos dar, bet kava nesiskaito. Tiesa, naktį prieš tai nemiegojau, paėmiau rytą iš ligoninės – kažkokia moteriška liga pripuolus buvo. Tai jau geriau būtų ligoninėje gulėjusi! O kas galėjo numatyti?! Nuo uošvės namų iki mūsų – 10 km. Jouks vėns! Taigi tie lėkė kokį 150 km per valandą, girti visi. Ir gal gyvi būtų, bet mašina sprogo. Mirusių tai neteisia! O gaila. Ir neteisinga. Kaip – neteisti? Jei nusikaltėlis buvo ir gyvas bausmės negavo, tai kaip tokio po mirties neteisti? Reikia! Žiūrėk, didvyriams taigi duoda medalį ir po mirties! Kad tėvai ir vaikai džiaugtųsi. Mane štai – nuteisė, ir už tuos – mirusiuosius. Nėra teisybės!

Nėra teisybės laisvėj, nėra ir už grotų. Už grotų – tai *dar daugiau* nėra teisybės. Už ką mane, va, visą dieną kankino, pakabinę užlaužtomis rankomis?! Ko mone moušė per kramę? Norėjo prisipažinimo dėl

* Džiumbras – nevalyvas, netašytas, niekinamas, išjuokiamas kalinys. (Žarg.)

narkotikų! O kaip galiu prisipažinti, ko nepripažįstu?! Tai ir guliu dabar karcery. O kas ten inkščia kitame... ė... šaldytuve? Didysis Gromas! Kai pats mane spardydavo ir žodžiais bjauriais vadindavo, žemindavo visaip, tai būdavo toks didelis kitų akyse, iš baimės kitų akys išsiplėsdavo, tapdavo kaip lupos, padidindavo jį kaip kunigaikštį! Na, verchas jis, tai aišku. Bet inkščia štai dabar, ant kablio pakabintas, kaip šunytis ir prašo pasigailėjimo. Užtat nieks nemato, o aš girdžiu, bet tylėsiu. Verchas!

Jėga, kaip meilė arba mirtis, neturi garbės! Kad šitai suprastum, turi pereiti ugnį ir vandenį, nereikės jokių varinių triūbų. Jėga neturi garbės! Tikrai, tai plikas faktas kaip akmuo. Vot kitas dalykas, kai žmogaus garbė yra jėga! Tai čia, vot, čia tada tikrai didelis dalykas... Kai žmogaus garbė yra ginklas! Tai, aišku, apie dvasią, o apie ją „tiurmoj" niekas nekalba. Gal pagalvoja kiekvienas sau, bet tyli. Kad neapsijuoktų! Čia juk ne bažnyčia ir ne vienuolynas. Čia pragaro prieangis. Dieve, kas čia dėjosi, kai pareigūnai rado stalčiuje popiergalius su eilėraščiais! Džiumbras – Janonis, Džiumbras – Maironis. Priėjo iki to, kad tardė mane, ar tai nėra sutartinis kalinių kodas! Turėjau paskui nuvalyti visus užrašus nuo visų sienų. Bet Gromas akis į akį pasakė: gerai tu ten parašei, kad mirštantis karys galvoja apie meilę, o ne apie mirtį! Jis, kaip tarnavęs Afgane, turbūt žino. Ir pridūrė: tik niekam nesakyk, nes užmušiu. Niekam ir nesakiau, kas man. O dabar vis tiek abu sėdime karcery kaip lygūs!

O sėdėsiu aš čia dar ilgai. Duona ir vanduo vienąkart per dieną. Bet ne maistas man rūpi. Aš visą laiką galvoju, kaip man išsigelbėti... Ne iš kalėjimo ištrūkti, bet iš voratinklio, apraizgiusio mano protą ir širdį. Juoda neteisybė kelia man juodus keršto jausmus. O kam atkeršyt – nežinau. Bet kartais toks pyktis apima, kad, rodos, tyčia žmogų nužudyčiau. Dėl savo ramybės. Vis mąstau, ar atrasčiau tą ramybę, jei užmuščiau žmogų. Turbūt ne. Tai kodėl, iš kur toks žmogžudiškas *geismas*? Iš neteisybės didelės! Nei žmonos, nei dukros, nei tėvų, nei draugų, nei pinigų. Ir jokios laisvės. Tik aš, kaliniai ir... Dievas. Kartais atrodo, kad jį jaučiu ar girdžiu. Ir artimuosius savo girdžiu – tokiais angelų balsais, tyliai tyliai jie šnabžda, kad aš nekaltas, kad jie man atleidžia, kad myli ir kad viskas bus gerai.

O tai, kad neturiu kuo apsirengt padoriai, – tai kas. Nesu aš nei ožys, nei gaidys, tik džiumbras. Bet džiumbras esu ne iš prigimties, o iš pa-

dėties! Todėl, kad neturiu čia palaikymo ir nieks manęs „nešildo“ iš laisvės. Ir jėgos neturiu, tos, be garbės. Bet nė vieno nesu įdavęs ar ką bloga kitiems padaręs. Todėl kantriai laukiu, kada bus gerai. Va, jau girdžiu beldimą sienon! Jau beldžia! Tai didysis Gromas! Kuo jis beldžia? Gal koja? Jeigu pakabintas. Nieko niekam nesakysiu. Nei apie ailėraštį, nei apie vercho inkštimą. O dėl narkotikų... tai irgi nieko nežinau, bet galiu ir aš pabūti kaltas! Juk nelaimingi žmonės čia sėdi. Pikti ant likimo. O aš nepykstu. Vis tiek viskas bus gerai. Ir ateis laisvė kaip saulės patekėjimas. Girdi, Gromai, dabar jau aš tau beldžiu! Vien tas beldimas mus ir palaiko. Kaip širdis – dun dun dun. O duona ir vanduo – tik dėl gamtos, Dievuli tu mano.

durys

Belskis, ir bus atidaryta!

Iš pasakos

Ėjom su bičiuliu namop, vos ne vos išsikeberioję iš naktinio taksi. Žengėm netvirtai, bet linksmai, skalambindami pilnais „Vodkos“ buteliais. Žengėm ir žvengėm, o pažvengę trukteldavom „Vodkos“ ir sutartinai užtraukdavom – *Come on, baby, light my fire*! Tai tokia roko grupės „The Doors“ daina, *atliekama* tokio Džimo Morisono, garsėjusio ne tik genialumu, bet ir *įvairiopu chuliganizmu*.

Na, bežvengdami ir bedainuodami prižengėme prie bičiulio namų, kuriuose gyveno jo Didžioji Meilužė. Jis *Jos* be proto bijojo! Tačiau tąsyk ir man, ir jam buvo nė motais. Tad „po balkonu“ mes ir vėl žvėrių balsais užtraukėm:

– *Come on, baby, light my fire*!

Čia atsidarė balkono durys, išėjo pusnuogė – *Jo*! – meilužė ir švelniai pasakė:

– Aš tau duosiu *fire*...

Ji metė į bičiulį obuolį – tiesiai galvon! Keista, kad pataikė tokioj tamsoj, po pusiaunakčio. Nebūtų moteris!

– Jo-o-o! – tarė bičiulis. – Jai visada patiko *bitlų obuoliai*!

Aš, nors į mane nepataikė, tylėjau.

O bičiulis – ne.

– Do-o-orsai mums uždaryti, bičas! – pasakė jis.

Balkono durys užsidarė. Iš buto atsklido dūžtančių indų, o gal tuščių butelių skambesys.

– Žinai, – tariau sukaupęs valios likučius. – Gal varom pas mane?

– Varom, – atsakė jis.

Ir mes nuvarėm. Dainuodami tą patį priedainį...

...Kitą savaitę sutikau jį gatvėje su *purpuriniu* aksominiu paakiu.

– Žinai, – pasakė. – Dana *sulaužė* visus „Doors“ diskus.

– Tai ką klausai? – tyliai paklausiau.

– Šopeną, – atsakė niūriai. – O skaitau Šopenhauerį. Gal *turi*?!

– *Turiu*, – tariau.

Ir mes patraukėme į artimiausią barą, traukdami tą pačią dainą. Durys buvo atidarytos.

traukinys

Pismo k čiortu

Kada suaugau, pradėjau nekęsti žiemos. Vaikystėje – ką? – rogės, slidės, pačiūžos, „kliuška“, „šaiba“ – ir *Naujieji metai be šv. Kalėdų.*

Paskui gi kas?! Per tuos Naujuosius pasikorė draugas. Tai nusiskutau plikai ir jokių ten, tipo, ilgų plaukų neauginau.

Ogi buvau hipis (kas prisimena?). Kaip ir mano pasikoręs draugas. Buvau, buvo – ne-be-bus! Hipiai mirė. Traukinys nuvažiavo. *Tiū-ū-tiū-ū-a-ū*!

Bet aš, kad ir *jaunesnis už senesnius*, spėjau įšokti į paskutinį traukinio vagoną.

Be bilieto!

Kokie ten bilietai, skrendant į Mėnulį?!

O traukinys tai skrido kaip lėktuvas! Tai yra lėkė lėkė. Tu. Va!

Baisiausia yra tai, kad paskutinis traukinio vagonas – labiausiai blaškomas, mėtomas į kairę ir į dešinę.

Nors garvežys vis tiek traukė tiesiai. Traukė tiesiai ten. Traukė tiesiai ten, kur žuvo visi mano draugai ir artimieji.

O dar baisiau, kad tas paskutinis vagonas atsikabino nuo kitų dvylikos.

Bet mano 13-asis vis dar rieda.

O jame – tiktai aš plika galva ir mano meilė – su ilgais plaukais.

Taip ir važiuojame, lekiame, skrendame, plaukiame, *traukiamės* vis tolyn tolyn tolyn.

Stengiamės nekalbėti apie žuvusiuosius dvylikoje vagonų.

Svarbiausia – pervažiuoti žiemą!

Ne pravažiuoti, bet pervažiuoti. Kaip gyvatę.

Nežinau kodėl, bet mūsiškis „tryliktukas“ lekia vis greičiau. Ir nėr kaip iššokti.

Ką gi – *pojezd* – taigi pojechali, taigi po... cha – poezija!

O poezija – tai pavasaris.

Ir mūsų vagonas važiuoja, lekia, skrenda, plaukia, *traukiasi pavasario* kryptim.

O jame – tiktai aš (plika galva) ir mano meilė (su ilgais plaukais).

Tomas Arūnas Rudokas
Nors kelio nėra
Ankstyvosios prozos rinktinė

Sudarė Darius Pocevičius
Redaktorė Jurgita Radzevičiūtė

Tiražas 1 200 egz.

Išleido
kitos knygos
A. Vivulskio g. 10A–10, LT-03221 Vilnius
www.kitosknygos.lt

Knygos dizainas
vario burnos | idėjų dirbtuvės
www.varioburnos.com

Spausdino
UAB „Spindulio" spaustuvė
B. Brazdžionio g. 23, LT-48184 Kaunas
www.spindulys.lt

Tos mergaitės nebėra, Dinai.

Ir nors šiąnakt žvaigždžių nebus, ir nors kelio nėra, aš vis dėlto einu.

O kai man norisi verkti, žmogau, aš įsikandu leteną ir urzgiu.

Taip baigiasi 1999-aisiais Tomo Arūno Rudoko (1966–2012) parašytas apsakymas „Kelyje“, simboliškai užbaigiantis ir ankstyvąjį jo kūrybos laikotarpį.

Į šią rinktinę įtraukti geriausi rašytojo ankstyvosios prozos kūriniai. Tarp jų – ir debiutinė apysaka „Autodafė“, 1988-aisiais išleista šiais laikais nebeįsivaizduojamu 45 000 egz. tiražu, ir dar niekur nepublikuoti tekstai, po autoriaus mirties rasti tarp jo rankraščių.

Rinktinės tekstus, parašytus gatvės kalba, bet išlaikančius aukštosios prozos stilių, sieja skausmingos savojo kelio – gyvenimo prasmės – paieškos, pažįstamos iš J. Kerouaco romano „Kelyje“. Šią knygą autorius vadino savo kartos naujuoju testamentu.

ISBN 978-609-427-201-1